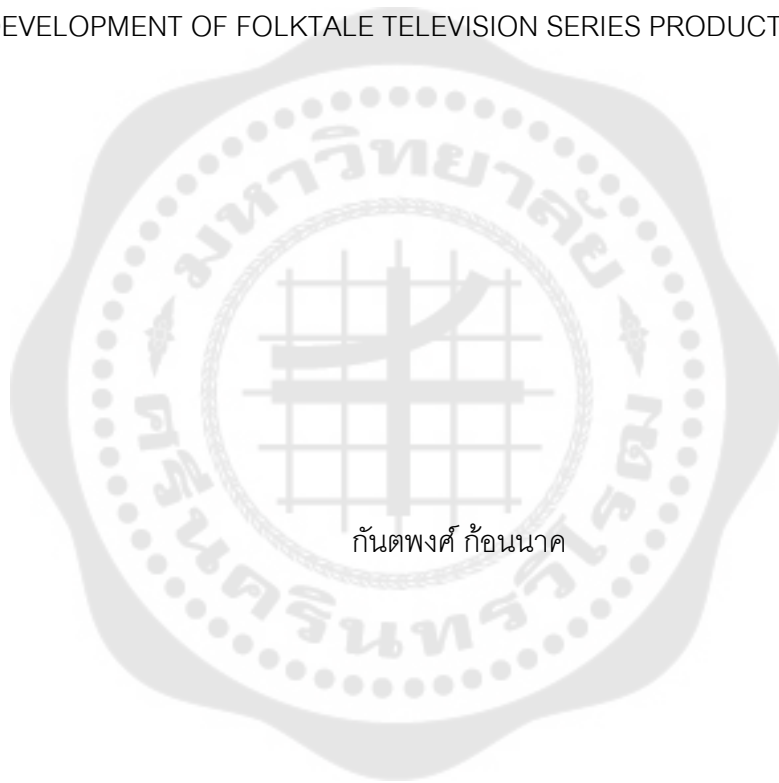

พัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511 - 2561

THE DEVELOPMENT OF FOLKTALE TELEVISION SERIES PRODUCTION, 1968 - 2018

กัณฑ์พงศ์ ก้อนนาค

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2564

พัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511 - 2561

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE DEVELOPMENT OF FOLKTALE TELEVISION SERIES PRODUCTION, 1968 - 2018

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(History)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2021

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

พัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511 - 2561

ของ

กัณฑ์พงศ์ ก้อนนาค

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ แสงทอง)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม ไกรปกรณ์)

ชื่อเรื่อง	พัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511 - 2561
ผู้วิจัย	กันตพงศ์ ก้อนนาค
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

งานปริญญานิพนธ์เรื่องนี้ศึกษาพัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ. 2511-2561 และศึกษาการขยายธุรกิจจากการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่อุตสาหกรรมอื่น จากการศึกษา พบว่า (1)การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีจากการผลิตละครโทรทัศน์ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ นโยบายของรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงระบบการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัล (2)การขยายธุรกิจจากการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การผลิตการ์ตูนแอนิเมชัน การผลิตเพื่อจัดจำหน่ายแผ่นวีซีดี ละครโทรทัศน์ และการ์ตูนแอนิเมชัน

คำสำคัญ : ละครโทรทัศน์, จักร ๆ วงศ์ ๆ, กระบวนการผลิต

Title THE DEVELOPMENT OF FOLKTALE TELEVISION SERIES PRODUCTION,
1968 - 2018

Author KANTAPONG KONNAK

Degree MASTER OF ARTS

Academic Year 2021

Thesis Advisor Associate Professor Dr. Chakrit Choomwattana

This thesis aims to study the development of television drama productions of Thai folktales. The objective of this study is to study the changes in the production process of television drama productions of Thai folktales in from 1968 to 2018 and to study business expansion from television drama productions of Thai folktales to other businesses. The study found that there were two major issues: (1) the changes in the production process of Thai folktale television dramas was a factor in the technological changes in the production of television dramas, TV station policies, government policies and changing the broadcasting system of television stations from analog to digital; and (2) business expansion from television drama productions of Thai folktales to other related businesses such as animation production and producing and distributing VCDs for TV dramas and animation.

Keyword : Television drama, Thai folktale, Production process

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์และคำแนะนำที่ดีจากอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ผู้ที่คอยให้คำแนะนำอย่างเข้มงวดกวดขัน แม้ว่าจะเป็นเวลาพักก่อนอาจารย์ได้สละเวลามาช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอตลอดระยะเวลาเกือบสองปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจและถ่ายทอดงานวิจัยเรื่องนี้ออกมาเป็นปริญญาานิพนธ์ได้ และยังคงคอยติดตามถึงความคืบหน้าการเขียนงานจนผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้ ในทางปฏิบัติจนนำไปสานต่อในการเขียนงานอื่นได้ดียิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ แสงทอง ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบพระคุณอาจารย์รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โดม ไกรปกรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์ ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในการดำเนินการต่างๆ จนปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ และที่จะขาดไปไม่ได้ คือ ผู้มีพระคุณต่อผู้วิจัยจนทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ คือ อาจารย์ศัลยา สุชะนิตต์ อาจารย์รัมภา ภิรมย์ภักดี ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยนำเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มาทำเป็นปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ และคุณมาฟิทร์ เชยโสภณ นักแสดงละครโทรทัศน์ที่ช่วยสละเวลาเพิ่มเติมข้อมูลอันมีค่าต่อปริญญาานิพนธ์เรื่องนี้จนสมบูรณ์

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคนที่เป็นนิสิตปริญญาโทร่วมรุ่นทุกคน โดยเฉพาะธีรศักดิ์ ทองดี และจรัสศรี สมตน์ ที่ได้ช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด และยังคงติดตามข้อมูลต่างๆ เพื่อสอบเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ และสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ให้สำเร็จไปได้ รวมไปถึงมิตรสหายทุกคนที่ทำงานร่วมกัน ฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้าของผู้วิจัยที่ได้ให้กำลังใจติดตามความก้าวหน้าของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ และเหนือสิ่งอื่นใดบุคคลที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสุขมากที่สุดตลอดช่วงเวลาทำปริญญาานิพนธ์เรื่องนี้ คือ บิดา มารดา ของผู้วิจัยที่ติดตามสอบถาม ไม่กดดัน เพราะต้องการให้ที่จัดทำนี้ดี และสนับสนุนลูกให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

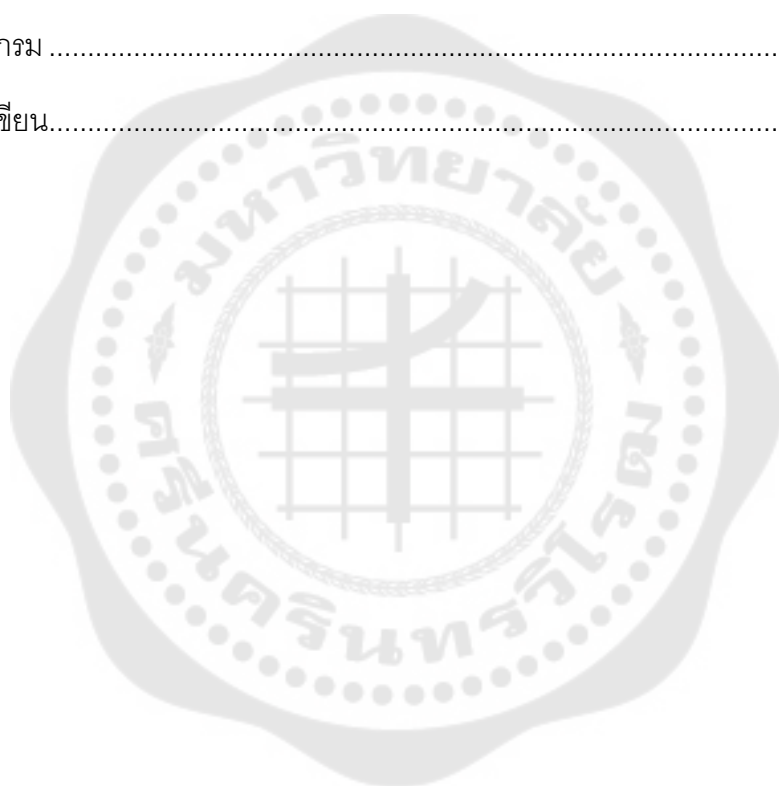
ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยต้องขอบคุณความมานะ พยายามบากบั่นอย่างมากต่อการจัดปริญญาานิพนธ์เรื่องนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ทั้งในเรื่องการค้นคว้าหาหลักฐาน การสัมภาษณ์บุคคลจนนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวที่ผู้วิจัยมีความตั้งใจจริงจะให้ผู้อ่านปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้มีความสุข และสนุกกับเรื่องราวที่ผู้วิจัยค้นพบ ประโยชน์อันใดที่เกิดขึ้นจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แต่ผู้มีอุปการคุณของผู้วิจัยทุกท่าน ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย.....	7
1.3 ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	7
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	8
1.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
1.8 แหล่งข้อมูล	13
บทที่ 2 การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ พ.ศ.2511-2525	14
2.1 “จักรๆ วงศ์ๆ” จากมุขปาฐะสู่สื่อบันเทิงของผู้คนในสังคมไทย	14
2.2 การบุกเบิกภาพยนตร์ชุดแนวจักรๆ วงศ์ๆ บนจอโทรทัศน์ไทย	16
2.2.1 ปัญหาของวงการภาพยนตร์ไทย.....	16
2.2.2 จุดเริ่มต้นการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ	18
2.3 การตอบรับของประชาชนต่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ.....	23
2.3.1 นักแสดงที่มีชื่อเสียงจากภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ.....	24

2.3.2	ทัศนคติของผู้คนที่ชมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ	28
2.3.3	ภาพยนตร์จีนชุด: คู่แข่งสำคัญของภาพยนตร์โทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ	30
2.4	การเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากม้วนฟิล์มสู่วิดีโอเทป	32
2.5	สรุป	34
บทที่ 3	การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2526-2541)	35
3.1	ยุคเฟื่องฟูของละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ พ.ศ.2526-2529	35
3.1.1	นักเขียนบทละคร ส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของละคร	36
3.1.2	เทคนิคพิเศษในละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ	40
3.1.3	นักแสดงที่มีชื่อเสียงจากละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ	47
3.2	การแข่งขันทางธุรกิจกับการเปลี่ยนแปลงในละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ พ.ศ. 2529-2541	49
3.2.1	การปรับผังรายการต่างๆ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจของสถานีโทรทัศน์	49
3.2.2	การย้ายเวลาออกอากาศละครแนวจักรๆ วงศ์ๆ เพื่อกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก	55
3.2.3	การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอละครจักรๆ วงศ์ๆ เพื่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก	58
3.2.3.1	รูปแบบการผลิตละครจักรๆ วงศ์ๆ ของแต่ละสถานีโทรทัศน์	59
3.2.3.2	การปรับเปลี่ยนเนื้อหาโทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ แบบดั้งเดิมในการผลิตละคร	61
3.2.3.3	ความแตกต่างของละครจักรๆ วงศ์ๆ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7	63
3.2.3.4	การนำนักแสดงวัยรุ่นมาแสดงละครจักรๆ วงศ์ๆ	66
3.3	สรุป	69
บทที่ 4	การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ในยุคเติบโตทางธุรกิจ และการเปลี่ยนผ่านจากระบบโทรทัศน์แอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัล (พ.ศ. 2542-2561)	71
4.1	การผลิตละครจักรๆ วงศ์ๆ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ช่วง พ.ศ. 2542-2546	71
4.1.1	การผลิตละครเพื่อแข่งขันกันระหว่างช่อง 3 และช่อง 7	71

4.1.2 จุดเริ่มต้นการ์ตูนแอนิเมชันแนวจักรๆ วงศ์ๆ.....	78
4.2 นโยบายของภาครัฐและสถานีโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อการผลิตละครช่วง พ.ศ.2547-2557.....	81
4.3 การเปลี่ยนผ่านของวงการโทรทัศน์ไทยจากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัล.....	89
4.4 การสอดแทรกประเด็นทางการเมืองไทยลงไปละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ	101
4.5 สรุป	107
บทที่ 5 บทสรุป	108
บรรณานุกรม	113
ประวัติผู้เขียน.....	127

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 ทัชชา จีรพรรณและศุภชัย เขียวอนันต์ นักแสดงนำในภาพยนตร์โทรทัศน์	31
ภาพประกอบ 2 ละครเรื่อง สี่ยอดกุมาร (พ.ศ.2526)	38
ภาพประกอบ 3 เด็กชายบอย เนติลักษณ์ นักแสดงนำจากละครเรื่องขวานผ่าหน้าดำ (พ.ศ.2527)	45
ภาพประกอบ 4 สุวนันท์ คงยิ่ง นักแสดงนำจากละครเรื่อง ยอพระกลิ่น (พ.ศ.2535)	69
ภาพประกอบ 5 ละครเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน (พ.ศ.2542) ผลิตโดยบริษัท เมืองละคร จำกัด	73
ภาพประกอบ 6 การ์ตูนแอนิเมชันเรื่อง สุดสาคร ที่ผลิตโดย บริษัท แฟนตาซีทาวน์ จำกัด	80
ภาพประกอบ 7 (ซ้าย) สุพศิน แสงรัตน์ทองคำ และชนารดี อุณหะศรี นักแสดงจากละครสังข์ทอง (พ.ศ.2561).....	100
ภาพประกอบ 8 (ขวา) เกศรินทร์ น้อยผึ้ง และสุรศักดิ์ สุวรรณวงษ์ นักแสดงจากละครเรื่อง สังข์ทอง (พ.ศ.2561).....	100

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

โทรทัศน์ถือเป็นการสื่อสารที่สำคัญช่องทางหนึ่งที่ส่งผลต่อสังคมเป็นอย่างมาก การผลิตรายการโทรทัศน์ในบางประเทศได้มีการนำเรื่องราวที่เป็นที่นิยมในวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ มาผลิตเป็นรายการละครโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ดัดแปลงจากวรรณคดี นวนิยายหรือนิทานพื้นบ้าน¹ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการดัดแปลงนิทานพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงในแถบประเทศตะวันตกมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ดังเช่น ใน พ.ศ. 2553 สถานีโทรทัศน์เอบีซี ได้นำนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องมาดัดแปลงรวมกันอยู่ในละครเรื่อง ฦ กาลครั้งหนึ่ง (Once Upon a Time) ที่เป็นการนำตัวละครออกจากนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องมารวมกันไว้ในละครเรื่องเดียว ซึ่งตัวละครเจ้าชาย เจ้าหญิง กลุ่มนี้ไม่รู้ที่มาที่แท้จริงของตนเพราะได้ถูกสาปให้สูญเสียบทบาท และถูกส่งให้มาอยู่บนโลกแห่งความเป็นจริงในเมืองสตอร์บรูค เมื่อละครเรื่องนี้แพร่ภาพออกอากาศก็ได้รับความนิยมจากผู้ชมโทรทัศน์โดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นเด็กเป็นอย่างมาก เพราะการดำเนินเรื่องที่สนุกสนาน น่าสนใจ นักแสดงที่ดี และการทำภาพเทคนิคพิเศษด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิกที่สวยงามจึงได้รับการวิจารณ์ในทางที่ดีตลอดที่ละครเรื่องนี้ออกอากาศ²

ไม่เพียงเฉพาะประเทศแถบตะวันตกเท่านั้น ประเทศในเอเชียก็ได้มีการดัดแปลงนิทานพื้นบ้านหรือวรรณกรรมหลายเรื่องมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ด้วย เช่น วรรณกรรมแนวเหนือจริงที่ได้รับความนิยมมาผลิตเป็นสื่อบันเทิงบ่อยครั้งอย่างเรื่องไซอิ๋ว (Journey to the West) ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมเรื่องยิ่งใหญ่อีกเรื่องหนึ่งของประเทศจีน เป็นเรื่องราวการเดินทางของพระภิกษุผู้มีนามว่าถังซัมจั๋งที่เดินทางไปอัญเชิญพระไตรปิฎกจากดินแดนชมพูทวีปนำมายังเมืองจีนโดยการเดินทางอันยาวนานนี้ เขาต้องพบเจอบรรดาปีศาจและอุปสรรคนานาประการ แต่เขามีศิษย์เอกอย่างซุนหงอคงที่เป็นลิงคอยช่วยเหลือจนผ่านพ้นอันตรายมาได้ทุกครั้งพร้อมของวิเศษต่าง ๆ เรื่องไซอิ๋วนี้เป็นที่นิยมอย่างมากจากผู้คนจนได้รับการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์หลายครั้ง ใน

¹ ศิราพร สฐิตะฐาน ฦ ถลาณ. (2536, พฤษภาคม). ละครจักรๆ วงศ์ๆ ในโทรทัศน์ : กระจกสะท้อนความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*. 6(2): 66.

² SFGATE.COM. (2564, ธันวาคม). "Grimm" and "Once Upon a Time" review. สืบค้นจาก <https://www.sfgate.com/tv/article/Grimm-and-Once-Upon-a-Time-reviews-2326641.php>. (ออนไลน์).

พ.ศ. 2560 ได้มีผู้ผลิตละครในประเทศสหรัฐอเมริกา นำเรื่องไซอิ๋วไปผลิตเป็นละครเพื่อออกอากาศทางเว็บไซต์เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) และยังมี การนำไปผลิตเป็นวิดีโอเกมอีกด้วย¹

ในประเทศไทยก็ได้มีการนำวรรณกรรม นิทานพื้นบ้านมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน สำหรับนิทานพื้นบ้านที่คนไทยมักนิยมเรียกว่า “นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ” นั้นมีที่มาที่น่าสนใจ และสามารถสืบค้นย้อนกลับไปได้ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เรื่องราวของนิทานประเภทนี้เป็นสื่อบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมอ่านกันมากของผู้คน และยังมี การจัดทำเป็นสื่อบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ด้วย “นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ” หรือมีอีกชื่อหนึ่งว่า “นิทานวัดเกา”² นั้น มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ พระบรมเดชาอนุภาพ พระปรีชาสามารถของ กษัตริย์ มีการผจญภัย การต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคของเจ้าหญิง เจ้าชายหรือพระมหากษัตริย์ พระมเหสี³ ตัวเอกของเรื่องไม่ว่าจะเป็นเจ้าชายหรือเจ้าหญิงต้องพลัดพรากจากบ้านเมืองผจญภัย อันตรายต่างๆ ได้รับของวิเศษจากตัวละครผู้ช่วยเหลือ เช่น พระฤาษี หรือตัวละครที่มีอิทธิฤทธิ์ และจบเรื่องด้วยสุขนาฏกรรม สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เรียกนิทานประเภทนี้ว่า “จักร ๆ วงศ์ ๆ” ก็คือตัวละครเอกของเรื่องประเภทนี้ส่วนใหญ่มักมีชื่อขึ้นต้นหรือลงท้ายด้วยคำว่า “จักร” หรือ “วงศ์”⁴ เช่น พระลักษณวงศ์ พระทิดวงศ์ เทพศิลป์-อินทจักร เป็นต้น

จากความนิยมและชื่นชอบของประชาชนจำนวนมากและการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้ นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รับการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์ช่วง พ.ศ. 2478-2509 จำนวน 14 เรื่องด้วยกันบางเรื่องได้รับการดัดแปลงและผลิตซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง ได้แก่ เรื่อง จันทรโคจร (พ.ศ. 2478) เรื่องกาگی (พ.ศ. 2496) เรื่องจันทรโคจร (พ.ศ. 2496) เรื่องไกรทอง (พ.ศ. 2501) เรื่องปลานูทอง (พ.ศ. 2508) เรื่องพระรถ-เมรี (พ.ศ. 2508) เรื่องธนูทอง (พ.ศ. 2508) เรื่อง เจ้าหญิงนกกะจาบ (พ.ศ. 2508) เรื่องพระอภัยมณี (พ.ศ. 2509) และเรื่องโศคน้อยเรือนงาม (พ.ศ. 2509)⁵ จนกระทั่ง พ.ศ. 2510 เทียบร์ กรรณสูต และเรวดี เทียนประภาส ได้ร่วมกันจัดตั้ง

¹ BBC.COM. (2564, December). *Journey to the west : The endlessly remade Chinese folk tale*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-39728636>. (ออนไลน์).

² สาเหตุที่เรียกว่า “หนังสือวัดเกา” เพราะโรงพิมพ์นิทานประเภทนี้ตั้งอยู่ที่ใกล้วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร เดิมชื่อว่าวัดเกาแก้วลังการาม ชาวบ้านบริเวณนั้นเรียกกันสั้นๆ ว่าวัดเกา และเรียกชื่อหนังสือที่พิมพ์ “นิทานวัดเกา” หรือ “หนังสือวัดเกา”

³ ณัฐพรรณ สุดเสนาะ. (2534). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. หน้า ก.

⁴ น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2556). *พัฒนาการของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่นิยายไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย*. หน้า 1.

⁵ น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2556). *เล่มเดิม*. หน้า 12.

บริษัท กรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุ จำกัด เพื่อแพร่ภาพออกอากาศสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกของประเทศไทย ในช่วงแรกของการดำเนินงานสถานีโทรทัศน์แห่งนี้มีนโยบายที่ส่งเสริมการผลิตรายการที่อนุรักษ์ความเป็นไทยด้วยจึงได้ติดต่อไพรัช สังวริบุตร ซึ่งเป็นผู้ผลิตในวงการภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์มาก่อนแล้วมาผลิตรายการภาพยนตร์ออกอากาศทางโทรทัศน์¹ แม้ว่าไพรัชจะประสบความสำเร็จในช่วงแรกของการผลิตภาพยนตร์ออกฉายตามโรงภาพยนตร์ก็ตาม แต่ด้วยปัญหาที่ตามมาจากความเฟื่องฟูของวงการภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2500-2509 กล่าวคือ ภาพยนตร์บางเรื่องแม้จะมีชื่อเสียงโด่งดังแต่ไม่สามารถทำรายได้ให้แก่ผู้ผลิตมากนัก เพราะผู้ผลิตต้องแบ่งรายได้จากการขายตัวภาพยนตร์ให้แก่เจ้าของโรงภาพยนตร์ อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะนักแสดงนั้นมีจำนวนจำกัด ภาพยนตร์จะได้รับความนิยมจากผู้ชมได้ต้องมีนักแสดงที่มีชื่อเสียงมาแสดงเท่านั้น เพราะฉะนั้น การผลิตภาพยนตร์ของไพรัชจึงขึ้นอยู่กับนักแสดง ทำให้การผลิตไม่ค่อยมีคุณภาพอย่างที่ผู้ผลิตคาดหวังไว้ ซึ่งไพรัชได้อธิบายถึงปัญหานี้ไว้ว่าในบางครั้งเขาต้องขอคิวนักแสดงได้สักสิบนาทีเขาก็รับไว้ จัดทุกอย่างไว้ให้พร้อมแล้วรอนักแสดงแค่ลงจากรถมาถ่าย เสร็จแล้วก็กลับได้ ซึ่งไพรัชเห็นว่าถ้าทำเช่นนี้ไปตลอด ผู้ผลิตภาพยนตร์จะไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถเลย²

อีกประการหนึ่งไพรัชเห็นว่ายังไม่มีผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์รายได้นานิทานแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มาผลิตในรูปแบบภาพยนตร์โทรทัศน์ การผลิตรายการแนวนี้จึงเป็นการอนุรักษ์นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และวรรณคดีไทยไม่ให้ผู้คนหลงลืมได้³ และช่วงต้นทศวรรษ 2510 มีภาพยนตร์ชุดออกอากาศทางโทรทัศน์จากญี่ปุ่นแนวยอดมนุษย์ได้รับความนิยมในหมู่เยาวชนไทยทำให้ไพรัชมีความตั้งใจที่จะสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์จากนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทยให้เด็กได้รับชมใน พ.ศ. 2511 ไพรัชผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแรก คือ เรื่องปลาบู่ทอง ออกอากาศ แม้จะมีอุปสรรค แต่ภาพยนตร์โทรทัศน์ปลาบู่ทองก็ประสบความสำเร็จ และทำให้เขาผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศอีก 5-6 เรื่อง โดยนำเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ วรรณคดี และบทละครนอกหลายเรื่องมาผลิต นอกจากนี้เขายังได้รับหนังสือนิทานวัดเกาะจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคลการมาด้วยจำนวนมาก ซึ่งพระองค์ทรงเก็บไว้ในห้องโถงโหรร่วมสามร้อยเรื่อง อาทิ

¹ Samseam.com. (2562). ไพรัช สังวริบุตร. (ออนไลน์).

² ยอดมนุษย์...คนธรรมดา. (2564, พฤศจิกายน). *King of Thai Dramas*. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/>. (ออนไลน์).

³ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์*. หน้า 6.

มาลัยทอง โกมินทร์ แก้วหน้าม้า โสนน้อยเรือนงาม อุทัยเทวี พิภพทอง เป็นต้น¹ หนังสือวัดเกาะนี้ ถือว่าเป็นวัดตฤติบสำคัญที่ทำให้เขานำเนื้อเรื่องมาผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์จำนวนมาก

ขณะเดียวกันความสำเร็จของไพรัชยังส่งผลให้มีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์บางรายหันมาผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ตามอย่างบ้าง ใน พ.ศ. 2514 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ก็ได้ผลิตภาพยนตร์แนวดังกล่าวออกอากาศด้วยเช่นกัน แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้ผลิต เช่น เรื่องไชยเชษฐา (พ.ศ. 2514) เรื่องมาลัยทอง (พ.ศ. 2516) บางเรื่องระบุผู้ผลิต เช่น อุดุลย์ กรีน ที่ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องธิดากรุง เรื่องโสนน้อยเรือนงาม² เรื่องจำปาสีตัน³ แต่ไม่มีใครประสบความสำเร็จเท่ากับภาพยนตร์โทรทัศน์ของไพรัช

ในต้นทศวรรษ 2520 เป็นช่วงเวลาที่สถานีโทรทัศน์หลายแห่งได้ซื้อลิขสิทธิ์ภาพยนตร์จีนชุดเข้ามาออกอากาศเป็นจำนวนมาก เพราะขณะนั้นภาพยนตร์โทรทัศน์แนวดังกล่าวเป็นที่นิยมของประชาชนมาก เช่น เรื่องมังกรหยก เรื่องนักชกผู้พิชิต เรื่องกระบี่ไร้เทียมทาน เรื่องเจ้าพ่อเซี่ยงไฮ้ เป็นต้น⁴ ซึ่งส่งผลต่อการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กล่าวคือ ภาพยนตร์จีนเป็นคู่แข่งทางการผลิตที่สำคัญและออกอากาศในช่วงเวลาเดียวกันด้วย ภาพยนตร์จีนชุดมีจุดเด่นที่น่าสนใจโดยเฉพาะรูปแบบการนำเสนอที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ชม⁵ การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตให้ผู้ชมสนุกสนานด้วยการดำเนินเรื่องรวดเร็วขึ้น มีฉากต่อสู้และเทคนิคพิเศษที่ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์โทรทัศน์ตื่นตาตื่นใจ

ช่วง พ.ศ. 2525-2526 ไพรัชจึงได้นำการผลิตรูปแบบใหม่มาใช้ในการผลิตนับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญครั้งหนึ่งของวงการโทรทัศน์ คือ การนำการบันทึกเทปวิดีโอมาใช้แทนการบันทึกภาพด้วยแผ่นฟิล์ม ขนาด 16 มิลลิเมตร เพราะการบันทึกภาพด้วยเทปวิดีโอส่งผลต่อการผลิตมากกว่าม้วนฟิล์ม การบันทึกภาพด้วยเทปวิดีอนั้นสามารถทำภาพเทคนิคพิเศษได้มากกว่าม้วนฟิล์ม และแก้ไขความผิดพลาดจากการถ่ายทำที่สะดวกกว่าม้วนฟิล์ม⁶ ด้วยเหตุนี้การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้จึงสิ้นสุดลง และเข้าสู่ยุคการผลิตด้วยเทปวิดีโอ และกลับไปเรียกชื่อชนิด

¹ ยอดมนุษย์...คนธรรมดา. (2564, พฤศจิกายน). *King of Thai Dramas*. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/>. (ออนไลน์).

² ผังรายการทีวี. (2514, 21 เมษายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ “อุดุลย์ กรีน” ให้ “ซัชชัย” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁴ วันดี พรปฎิมากร. (2534). *การไหลของภาพยนตร์ต่างประเทศทางโทรทัศน์*. หน้า 77.

⁵ มัณฑล ศิลาวิเศษฤทธิ. (2537). *การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของระบอบราชาธิปไตยในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ*. หน้า 159.

⁶ เล็ก ปานโต. (2527, 1 มิถุนายน). *กว่าจะเป็นไชยเชษฐา*. *ดาราไทย*. 30(1252):47.

นี้ว่าละครโทรทัศน์แทนการเรียกภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ผลิตด้วยม้วนฟิล์ม ละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) เป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรกที่ผลิตด้วยเทปวิดีโอ ละครเรื่องนี้ ประสบความสำเร็จหลังจากที่ได้ออกอากาศ เพราะด้วยเทคโนโลยีในการผลิตทำให้เกิดภาพ เทคนิคพิเศษจนได้รับการขนานนามจากผู้ชมละครว่าเป็นลิเกอวกาศ ซึ่งได้รับความนิยมสูงอย่างมากจากผู้ชมที่เป็นเด็ก¹ ทำให้บริษัท ดาราวิดีโอ ของไพรัชที่ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีตัวละครหลักเป็นเด็กผลิต เช่น เรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) และเรื่องขวานผ่าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ในปีถัดมา²

ความสำเร็จของไพรัชทำให้สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ต้องการผลิตละครแนวนี้ให้แก่ผู้ชมละครกลุ่มเด็กบ้าง และเป็นการขยายฐานกลุ่มผู้ชมเพื่อให้เอเจนซีมาซื้อเวลาออกอากาศโฆษณาสินค้าผ่านทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มากขึ้น จึงมีการชงชิงตัวนักแสดงและผู้ทำงานเบื้องหลังของละครแนวนี้ไปผลิตละครให้กับสถานีโทรทัศน์กันขึ้น ซึ่งสยาม สังวริบุตร บุตรชายของไพรัช ได้เล่าว่าคู่แข่งของเขาถึงผู้กำกับไปจาก บริษัท ดาราวิดีโอไปผลิตยังช่องคู่แข่ง แต่ก็ใช้ว่าวิธีนี้จะทำให้ประสบความสำเร็จได้³

แม้ว่าสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 จะไม่ประสบความสำเร็จเท่ากับคู่แข่งอย่าง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 แต่ใน พ.ศ. 2542 สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ยังมีความพยายามผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มาออกอากาศอีกครั้งโดยมอบหมายให้เศรษฐา ศิระฉายา ผู้ผลิตบริษัท เมืองละคร จำกัด มาผลิตละครแนวนี้ให้แก่สถานีโทรทัศน์⁴ และเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ไพรัชได้ขยายเครือข่ายบริษัทผลิตละครที่มีให้บุตรชายสองคนเป็นผู้ดูแล โดยบริษัท ดาราวิดีโอ นั้นมอบหมายให้สยาม สังวริบุตร เป็นผู้ดูแล ส่วนบริษัทสามเศียรและบริษัทดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ได้มอบหมายให้สยาม สังวริบุตร เป็นผู้ดูแลโดยไพรัชจะร่วมดูแลการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพียงอย่างเดียว⁵ การแข่งขันผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตทั้งสองกลุ่มมีเช่นเดียวกัน คือ ผลิตละครแนวนี้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของไทย แต่

¹ ศักดิ์ภูเบศ. (2562, ธันวาคม). (เกร็ดประวัติศาสตร์) สี่ยอดกุมาร 2526 ปลูกความนิยม จักร ๆ วงศ์ ๆ ปลูกความนิยมมาจนทุกวันนี้. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/35364649>. (ออนไลน์)

² The Standard. (2562).

³ ภัทธาวิทย์ เกตุธีโรจน์. (2554). การบริหารองค์การและการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กรณีศึกษา: บริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด. วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. หน้า 44.

⁴ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). เด่มเดิม. หน้า 81.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 53.

ในที่สุดแล้วเศรษฐกิจ ศิระฉายา ที่ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ก็ต้องยุติการผลิตไปด้วยเหตุผลหลายประการ ขณะที่ละครแนวนี้ของไพรัชและสยามกลับดำเนินการผลิตให้แก่สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

พ.ศ. 2558-2561 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านจากการออกอากาศแพร่ภาพทางโทรทัศน์ด้วยระบบแอนะล็อกไปเป็นระบบดิจิทัลทำให้จากเดิมการรับชมสถานีโทรทัศน์ 6 ช่องเพิ่มเป็น 36 ช่อง และคุณภาพของภาพและเสียงที่ออกอากาศมีมากขึ้น¹ ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการผลิตละครโทรทัศน์ รวมไปถึงต่อการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วย เพราะรายได้ที่สถานีโทรทัศน์ได้จากการซื้อเวลาโฆษณาสินค้าลดลง อันเนื่องมาจากสถานีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพมีมากขึ้น เอเจนซี่จึงต้องเลือกซื้อเวลาโฆษณาจากสถานีโทรทัศน์ที่มีผู้ชมสูงเพื่อความคุ้มค่าในการลงทุน ปัจจุบันนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ผลิตละครต้องปรับปรุงการผลิตให้ดียิ่งขึ้นตามไปด้วย โดยในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ไพรัชและสยามเป็นผู้ควบคุมการผลิตก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอ ให้มีความน่าสนใจเหมาะสมแก่กลุ่มผู้ชมทุกเพศทุกวัยมากยิ่งขึ้น และยังมีผู้ผลิตละครกลุ่มใหม่ในวงการโทรทัศน์ที่เข้ามาผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น สุทธา ทวีศรีธนโชติ อดีตผู้จัดการนักแสดงที่ผันตนเองมาเป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์ออกอากาศผ่านสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมช่องไทยทีวี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของไทยให้คงอยู่ไว้² ซึ่งไม่แตกต่างจากวัตถุประสงค์ของไพรัช

ตั้งแต่ไพรัช สังวริบุตรบุกเบิกการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรกที่ผลิตด้วยแผ่นฟิล์มขนาด 16 มิลลิเมตร ใน พ.ศ. 2511 และปรับเปลี่ยนการผลิตมาโดยตลอด อีกทั้งยังส่งผลให้มีผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์หลายรายพยายามที่จะดำเนินงานตามอย่างไพรัช แต่ก็ไม่มีผู้ผลิตรายใดที่ประสบความสำเร็จเทียบเท่าจนวงการโทรทัศน์เข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านจากการออกอากาศด้วยระบบแอนะล็อกไปเป็นระบบดิจิทัลแล้ว แต่นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็ยังคงได้รับการดัดแปลงผลิตเป็นละครมาอย่างต่อเนื่อง และยังมีผู้ผลิตละครรายอื่น ๆ ที่พยายามผลิตละครแนวนี้ด้วยเช่นกันจนเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าสาเหตุที่ทำให้ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นยังคง

¹ ปิ่นปิ่นท์ จ่าดา และคณะ. รายงานการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนผ่านของสื่อโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัลในระหว่างปี พ.ศ.2556-2560. หน้า 169. วารสารวิชาการ กสทช. ประจำปี 2560.

² มยุรี วนะสุขสถิตย์. (2564, พฤศจิกายน). ละครจักรวงศ์...เสน่ห์ที่ไม่เคย-เปรียบมวย. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/309517/>. (ออนไลน์).

ดำรงอยู่ได้ในวงการละครโทรทัศน์ไทยทั้งที่เรื่องราวจากนิทานเหนือจริงประเภทนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่
 พันสมัยที่ผู้คนเลิกนิยมรับชมแล้ว แต่กลับยังได้รับความนิยมและบางเรื่องมีความนิยมสูงมากจน
 ได้รับการผลิตซ้ำหลายครั้งด้วยกัน ในการศึกษาเรื่องพัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนว
 จักร ๆ วงศ์ ๆ จะทำให้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวนี้ที่มีมา
 ต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 50 ปี จนสามารถสานต่อความสำเร็จจากละครไปยังธุรกิจสื่อด้านอื่นๆ
 ได้ จึงเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511-2561
2. เพื่อศึกษาการขยายธุรกิจผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ

1.3 ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

1. ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ. 2511 – 2561
2. ทำให้เข้าใจการขยายธุรกิจผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ นี้ ได้ศึกษา
 กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่การผลิตละครเรื่องแรกใน พ.ศ. 2511 โดย
 บริษัท ดาราฟิล์ม จำกัด ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 รวมไปถึงศึกษาการ
 ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์แนวนี้รายอื่นด้วย ที่ผลิตละครออกอากาศ
 อันเป็นผลมาจากการแข่งขันการผลิตละครเพื่อหารายได้และได้รับความนิยมจากประชาชนของ
 สถานีโทรทัศน์จนนำไปสู่การขยายธุรกิจบันเทิงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยังศึกษาการปรับเปลี่ยน
 รูปแบบการผลิตในส่วนต่าง ๆ ที่ทำให้ละครแนวนี้มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลจากการ
 เปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการผลิตละครโทรทัศน์ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ นโยบายของ
 รัฐบาล การเปลี่ยนผ่านระบบการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบ
 ดิจิทัล ซึ่งเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตใน พ.ศ. 2561

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาพัฒนาการของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นการวิจัยที่จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษา เอกสารชั้นต้น ได้แก่ การสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนร่วมในการผลิตละคร และเอกสารชั้นรองอันได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง นิตยสารบันเทิงที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ส่วนการนำเสนอข้อมูลใช้วิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีงานวิทยานิพนธ์ บทความ ที่ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าในระหว่าง พ.ศ. 2511 – 2560 จำนวนหนึ่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ รวมไปถึงบทความ บทความสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครที่นอกจากจะให้ข้อมูลพัฒนาการการผลิตละครแล้วยังได้แสดงทัศนคติ อธิบายวิธีการทำงานในแต่ละขั้นตอน ทำให้ทราบถึงกระบวนการผลิตที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยด้วย

ณัฐพรณ สุตเสนาะ. (2533). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. สารนิพนธ์ วารสารศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวพื้นบ้านที่ผลิตโดยบริษัท ดาราวิดีโอ จำกัด โดยผู้ทำวิจัยได้เข้าไปฝึกประสบการณ์การทำงานในกองถ่ายละครแนวนี้ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2534 ช่วยปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ. 2533-2534 ทำให้ทราบถึงวิธีการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ ขั้นตอนเตรียมการผลิต การถ่ายทำ และหลังจากการผลิตของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้คือผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาในระยะเวลาที่จำกัด จึงไม่สามารถที่จะเก็บข้อมูลได้อย่างรอบด้าน เช่น การเขียนบทละครที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในขั้นตอนก่อนการผลิต ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานฝ่ายอื่น ๆ ของการผลิตละคร นอกจากบทละครจะเป็นสิ่งที่กำหนดเรื่องราวในละครแล้วยังต้องกำหนดฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากไปด้วย

ศิริพร วิฐะฐาน. (2536, พฤษภาคม - สิงหาคม) ละครนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ในโทรทัศน์ : กระฉกสะท้อนความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*. 6(2): 66.

บทความนี้เขียนระหว่าง พ.ศ. 2535 – 2536 เสนอความเป็นมาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และประวัติการผลิตละคร มีการดัดแปลงทำเป็นละครโทรทัศน์ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7 ซึ่งผู้ผลิตทั้งสองสถานีโทรทัศน์มีแนวทางแตกต่างกัน จึงทำให้กระบวนการผลิตละครไม่เหมือนกันโดยผู้วิจัยรับชมผ่านโทรทัศน์และสัมภาษณ์ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

บทความนี้นำเสนอว่าการผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ผลิตต้องปรับเปลี่ยนการนำเสนอเพื่อดึงดูดผู้ชมละคร เช่น การปรับเปลี่ยนโครงเรื่องมีการปรับให้ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยส่วนใหญ่ตัวเอกที่เป็นชายมักมีภรรยาหลายคน รวมไปถึงการทำฉากต่อสู้กำลังภายในแบบภาพยนตร์โทรทัศน์จีนมานำเสนอผ่านละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในละคร

อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่และบทสัมภาษณ์ในนิตยสารบันเทิง ยังไม่ได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น ผู้อำนวยการผลิตละคร เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตที่มีส่วนสำคัญด้วยเช่นกัน

อัปสร มีศิลป์. (2545). *การถ่ายทอดความเป็นแฟนตาซีสำหรับเด็กในละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานวิจัยนี้ศึกษาการปรับเปลี่ยนละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้มีความเป็นแฟนตาซีมากขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจจากเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการผลิตละครแนวดังกล่าวโดยศึกษาละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตในช่วง พ.ศ. 2544 โดยศึกษาตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการผลิตที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาทำเป็นบทละครโทรทัศน์ที่นำเสนอให้มีความเป็นแฟนตาซีรูปแบบศิลปะไทย

นอกจากการทำเทคนิคพิเศษลงในละครแล้ว ในงานวิจัยนี้ยังนำเสนอข้อมูลที่เพิ่มความเป็นแฟนตาซีของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้ด้วย คือ การใช้มุมกล้องปรับภาพ เพิ่มลดขนาดของภาพ เช่น ฉากที่มนุษย์ยักษ์มีการปรับมุมมองภาพเพื่อนำเสนอขนาดของยักษ์ที่มีรูปร่างสูงใหญ่กว่ามนุษย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่รวบรวมได้ส่วนใหญ่มาจากนักเขียนบทละครโทรทัศน์และผู้กำกับ การแสดงละครทำให้ได้ข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้ทำวิจัยไม่ได้ลงไปร่วมสังเกตการณ์ผลิตละครรวมไปถึงข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูล คือ เทปบันทึกโทรทัศน์ของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องต่าง ๆ ที่เคยผลิตก่อนที่จะมีการทำวิจัย เพราะติดปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์

สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ 3 ด้าน คือด้านผู้ผลิตรายการโดยเฉพาะเจตนารมณ์ของผู้ผลิตที่มีเป้าหมายชัดเจนที่จะผลิตละครประเภทนี้ ความสัมพันธ์ที่ติระหว่างผู้ผลิตรายการและสถานีโทรทัศน์ทำให้ละครประเภทนี้ยังดำรงอยู่ได้ ด้านสถานีโทรทัศน์ต้องมียุบาย เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันดี และด้านผู้ชมละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการประเภทนี้ต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหา และองค์ประกอบอื่นๆ เช่น การแต่งกายนักแสดง ฉาก เทคนิคพิเศษ ภาษาบทสนทนา ดนตรีและเพลงประกอบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมจึงจะทำให้คงอยู่ได้

นอกจากงานวิจัยนี้จะอธิบายปัจจัยของการดำรงอยู่ของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ แล้วยังให้รายละเอียดของกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ตั้งแต่แรกเริ่มมีการผลิตจนถึง พ.ศ. 2550 อันเป็นที่ทำวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าว มีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการผลิต เจตนารมณ์ของผู้ผลิตรายการละครที่ตั้งใจจะอนุรักษ์ความเป็นไทยผ่านละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวตอบสนองความต้องการของสถานีโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

ภัทราวรีย์ เกตุธีโรจน์. (2554). *การบริหารองค์การและการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กรณีศึกษา บริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด*. รายงานโครงการหลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จ โดยงานวิจัยนี้จัดทำขึ้นใน พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ผลิตขึ้นด้วยความร่วมมือของ บริษัท สามเศียร จำกัด และ บริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ใช้วิธีหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของบริษัทที่ผลิตละครดังกล่าว

งานวิจัยนี้ให้ข้อมูลการจัดการองค์การของบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ที่ได้ข้อมูลจากหลายฝ่ายของเจ้าหน้าที่ที่ร่วมกันผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นจำนวนมากหลากหลายจำแนกตามฝ่ายการผลิตละครชัดเจนและไม่ใช่เพียงกลุ่มเจ้าหน้าที่เพียงอย่างเดียวยังรวมไปถึงการสัมภาษณ์ผู้บริหารของบริษัทซึ่งมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจผลิตละครเรื่องต่าง ๆ

นอกจากจะศึกษาการทำงานในองค์กรนี้แล้วยังได้ให้ข้อมูลการต่อยอดทางธุรกิจของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ คือ การคัดเลือกละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มาผลิตเป็นแผ่นวีซีดีเพื่อจัดจำหน่าย ซึ่งไม่ปรากฏในงานวิจัยเล่มอื่นมาก่อน แต่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการต่อยอดจากการผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมได้

สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). The King of Fantasia. *A day*. 4(42): 92.

เป็นบทสัมภาษณ์ไพรัช สังวริบุตร ซึ่งเป็นผู้อำนวยการการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ของบริษัท สามเศียร จำกัด และยังเป็นผู้บุกเบิกการผลิตละครโทรทัศน์ประเภทดังกล่าวในประเทศไทยด้วย จากบทสัมภาษณ์ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่พ.ศ. 2511 ที่พบเจออุปสรรคปัญหาในการผลิตละครโทรทัศน์ประเภทนี้ ความสำเร็จจากการผลิตละครโทรทัศน์ที่ทำให้ไพรัช สังวริบุตรยังคงสืบสานการผลิตละครโทรทัศน์ประเภทนี้ต่อมา

แนวคิดของนายไพรัชที่ต้องการสืบสานความเป็นไทยผ่านละครโทรทัศน์นี้ให้เด็กและเยาวชนนั้น ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวัยเด็กของเขา

“ผมรักประเทศไทย ฟูย่าตายายอยู่ในวัง แล้วมันก็ฝึ่ง ๆ ตอนที่ยังเกิดสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เขาก็ปลุกฝึ่ง เราช่องได้ทุกเพลง เพลงชาติเพลงอะไรปลุกใจมันฝึ่งอยู่ เราคิดว่าถ้าปล่อยให้คนอื่นมาเรื่อย ๆ อย่างน้อยเราต้านได้เท่าไรเราก็ต้าน ตอนนั้นใครมาบอกให้เราเลิก ยังไงเราก็ไม่ยอมเลิก เขาเจ๊งกันแค่วัน เราก็ก่อนไม่ยอมเลิก”¹

ทั้งแนวคิดของไพรัช และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลช่วง พ.ศ. 2524 โดยมีคณะกรรมการบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ซึ่งเป็นผู้กำกับสื่อมวลชนได้ขอความร่วมมือจากทางสถานีโทรทัศน์ทุกช่องให้บรรจुरายการที่ผลิตขึ้นเองภายในประเทศทดแทนรายการนำเข้าจากต่างประเทศด้วย ปัจจุบันนายไพรัชได้มอบหน้าที่ผู้จัดรายการละครแนวนี้ให้แก่บุตรชาย คือ สยม สังวริบุตร แต่ไพรัชยังมีส่วนสำคัญต่อการผลิตละครโทรทัศน์โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้กำกับการแสดง และผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ในการวางโครงเรื่องย่อย (subplot) และการออกแบบการนำเสนอละครให้เหมาะสมเพื่อนำออกอากาศ²

¹ สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). The King of Fantasia. *A day*. 4(42): 92.

² รัมภา ภิมยศภัคดี. (2562, 9 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย กัณตพงศ์ ก้อนนาค ที่บ้านพักส่วนตัว.

น้ำมนต์ อยู่อินทร์. (2556). พัฒนาการของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย. รายงานการวิจัยด้านภาพยนตร์ ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: ภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

งานวิจัยนี้ศึกษาพัฒนาการของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปรากฏในรูปแบบนิทานมุขปาฐะที่ใช้อ่านหรือสวดและได้รับความนิยมอย่างมาก เมื่อมีเทคโนโลยีการพิมพ์ช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงได้นำนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ มาพิมพ์เป็นเล่มอย่างแพร่หลาย สำหรับการแสดงที่เป็นสื่อสมัยใหม่ พบว่าสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ผลิตละครโทรทัศน์ประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ มากที่สุดและนำเสนอเรื่องดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน และมีการปรับเปลี่ยนเป็นสื่อสมัยใหม่ อีกหลายรูปแบบ ทำให้วรรณกรรมประเภทนี้คงอยู่มาได้

การศึกษานี้เน้นการเปลี่ยนแปลงของสื่อที่นำเสนอนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ จากเรื่องเล่ามุขปาฐะ เป็นการแสดงมหรสพ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 นิทานพื้นบ้านหรือนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รับการปรับรูปแบบการนำเสนอเป็นหนังสือเย็บเล่มราคาถูุก่อนที่ผู้ผลิตภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์นำเนื้อหาของนิทานดังกล่าวไปปรับเปลี่ยนเป็นสื่อที่ตนผลิต โดยงานวิจัยนี้มุ่งเสนอเนื้อหาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ปรับเปลี่ยนการนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์เป็นสำคัญ เพราะเป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนจากองค์การด้านการอนุรักษ์ภาพยนตร์ไทย

จากข้อมูลการศึกษาในเบื้องต้นนั้นพบว่าหลังจาก พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาไม่ได้มีการศึกษากระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกและข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องพัฒนาการความเป็นมาของละครโทรทัศน์แนวดังกล่าวนัก

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ หมายถึง ละครโทรทัศน์แนวพื้นบ้าน ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องมาจากบทพระราชนิพนธ์ ชาดก นิทานพื้นบ้าน หนังสือนิทานคำกลอน นวนิยาย ที่นำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

เค้าโครงเรื่อง คือ เนื้อเรื่องของละครที่มีคติสอนใจในการใช้ชีวิต สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เนื้อเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่ได้รับการประพันธ์ขึ้น มีเรื่องราวเกี่ยวกับชนชั้นกษัตริย์ เช่น พระมหากษัตริย์ พระมเหสี เจ้าชาย เจ้าหญิง ที่ถูกให้ร้ายจากเชื้อพระวงศ์หรือขุนนาง ถูกเนรเทศออกจากเมือง แต่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีอิทธิฤทธิ์ หรือตัวละครหลักของเรื่องมีบุญญาธิการ ผจญภัย ต่อสู้จนได้รับชัยชนะจากตัวละครชั่วร้าย พบความรักและจบลงด้วยความสุขสมหวัง

ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก คือ สถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏตามเนื้อเรื่องในละคร ซึ่งเป็นสถานที่สมมติ เช่น ห้องพระโรงของกษัตริย์ เมืองต่างๆ จะใช้โรงถ่ายละคร และเทคนิคพิเศษจากคอมพิวเตอร์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการถ่ายทำละครจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยเฉพาะ

เครื่องแต่งกาย คือ เสื้อผ้าที่ผู้แสดงสวมใส่โดยลักษณะเครื่องแต่งกายมักจะเป็นชุดไทยประยุกต์มีความสอดคล้องกับบุคลิกของตัวละครที่สวมใส่ มีการดัดแปลงให้เหมาะสมเพื่อใช้ในการถ่ายทำละคร

1.8 แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. หอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี
3. การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

บทที่ 2

การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2511-2525

ในการศึกษาเรื่องการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่วง พ.ศ. 2511-2525 นั้นได้วางแนวทางในการศึกษาออกเป็นสี่ส่วน ซึ่งส่วนแรกจะอธิบายถึงที่มาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และการนำนิทานแนวนี้มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ ก่อนจะพัฒนารูปแบบการผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ ส่วนที่สองกล่าวถึงปัญหาของวงการภาพยนตร์ไทยช่วง พ.ศ. 2500-2509 ที่ทำให้ผู้ผลิตภาพยนตร์อย่างไพรัช สังวริบุตรตัดสินใจผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง ปลาบู่ทอง พ.ศ. 2511 ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ส่วนที่สามจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ ปัญหาและอุปสรรคการผลิตภาพยนตร์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในยุคเริ่มแรก และส่วนที่สี่กล่าวถึงความนิยมของประชาชนที่มีต่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ และความนิยมในตัวผู้แสดงก่อนที่ความนิยมจะลดลง เนื่องจากเข้ามาของภาพยนตร์จีนกำลังภายในที่ดึงดูดผู้ชมไปได้ และมีการเปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิตจากม้วนฟิล์มเป็นวิดีโอเทป

2.1 “จักร ๆ วงศ์ ๆ” จากมุขปาฐะสู่สื่อบันเทิงของคนในสังคมไทย

ก่อนที่จะกล่าวถึงการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ควรต้องอธิบายที่มาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้ทราบก่อนเป็นลำดับแรก กล่าวคือ นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ถือว่าเป็นสื่อความบันเทิงประเภทหนึ่งของคนไทยที่นิยมฟัง และอ่านมาตั้งแต่อดีต มีการนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการเล่าปากต่อปากหรือที่เรียกว่ามุขปาฐะหรือรูปแบบหนังสือนิทานคำกลอนนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งบางเรื่องเป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่านิทานวัดเกาะ เป็นเนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงหุ่นกระบอก ละครนอก ลิเก เป็นต้น พระยาอนุমানราชชนได้อธิบายลักษณะของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ว่าเป็นเรื่องนิยายที่ส่วนมากมักมีคำว่า “จักร” หรือ “วงศ์” ประกอบข้างหน้าหรือข้างท้ายชื่อตัวละครเอกของเรื่อง¹ ซึ่งก่อนหน้าที่จะเรียกนิทานโบราณประเภทนี้อย่างแพร่หลายว่า “จักร ๆ วงศ์ ๆ” เช่นทุกวันนี้มีการเรียกนิทานแนวนี้มาก่อนว่า “วงศ์ ๆ จักร ๆ” โดยเฉพาะพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ครั้งทรงกรมเป็นกรมหมื่น ทรงนิพนธ์หนังสือเรื่อง *วงศ์วงศ์จักร์จักร์* และได้ทรงอธิบายลักษณะนิทานแนวนี้ไว้เป็นกลอนด้วยดังมีความว่า

¹ เสฐียรโกเศศ. (2547). *พื้นความหลัง เล่ม 4*. หน้า 2.

ที่ได้อ่านหลายๆ มีมากครั้น
มีแต่การเหาะเหินเดิรเวหา
มีอินทราสุวรัทษทั้งยักษ์ลิง
คนใหม่ๆ เขาไม่ใคร่จะเชื่อถือ
ก็ขนบว่ามุ่งงามตามโบราณ

“แต่บรรดาโคลงกาพย์และกลอนฉันท์
เรื่องเหล่านั้นว่าไว้ไม่เห็นจริง
กล่าวฤทธาเกรียงไกรดูใหญ่ยิ่ง
ไม่มีที่อ้างอิงเป็นพยาน
ใครขอข้อข้อความตามไฉน
เวลากาลไม่เหมือนก่อนต้องผ่อนปรน”¹

จากคำกลอนข้างต้นอธิบายเรื่อง *วงศ์วงศ์จักรจักร* ว่าเป็นเรื่องเกินจริง มีการเหาะเหินเดินอากาศ มีสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่แต่คนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น มียักษ์ ลิง ทำกิริยาเหมือนคน ไม่น่าเชื่อถือ ไม่มีหลักการเหตุผลใครรองรับ ทรงมองว่าเป็นเรื่องลำสมัย แต่ลักษณะพิเศษของเรื่องแนวนี้ คือ เป็นเรื่องเกินจริงที่แต่งเติมจินตนาการของผู้ประพันธ์ลงไปในเรื่องได้ อีกทั้งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังและผู้อ่านเป็นอย่างดี กอปรกับช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เรื่องประเภทนี้เป็นที่นิยมอย่างมาก มีผู้ประพันธ์เรื่องกลอนบทละครทำนองละครนอกขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้มีความรู้มักเรียกหนังสือประเภทนี้ว่า *วงศ์วงศ์จักรจักร* มีราคาประมาณสิบสตางค์ อีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้คนนิยมหนังสือประเภทนี้เพราะเป็นยุคแห่งความเฟื่องฟูของการพิมพ์หนังสือ² ส่งผลให้คนไทยจึงนิยมซื้อหนังสือนิทานคำกลอนมาอ่านและเล่าสู่กันฟังในครัวเรือน³ ฉะนั้นนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ จึงเป็นนิทานที่รับรู้ของผู้คนทั่วไปเป็นอย่างดีโดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่ซื้อนิทานแนวนี้มาอ่านหรือจ้างวานเด็กที่อ่านหนังสือชำนาญมาอ่านให้ฟังอีกทอดหนึ่ง ทำให้เกิดความสนุกสนานระหว่างผู้อ่านและผู้ฟัง⁴

ส่วนนิทานมุขปาฐะที่มีแนวทางการดำเนินเรื่องเช่นเดียวกับจักร ๆ วงศ์ ๆ นอกจากที่มีตัวละครเอกของเรื่องส่วนใหญ่ที่มักมีชื่อลงท้ายด้วยคำว่า “จักร” หรือ “วงศ์” แล้วโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ โอรสกษัตริย์ หรือเป็นผู้มีความเก่งกล้าสามารถก็อนุโลมได้ว่าเป็นนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แนวทางของเนื้อเรื่องนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับวรรณะกษัตริย์ ตัวเอกของเรื่องไม่ว่าชายหรือหญิงอาจต้องพลัดพรากจากบ้านเมืองของตนด้วยการถูกไล่ร้ายจากการแก่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยาของเหล่าขุนนาง นางสนม ทำให้พระมเหสีของกษัตริย์ไปผจญภัยกับอันตรายต่างๆ

¹ บทกลอนจากคำวิจารณ์ของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต. อ้างถึงใน สมมตอมรพันธ์, กรมพระ, (2493). *หนังสือเรื่องวงศ์วงศ์จักรจักร*. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

² น้ามนต์ อยู่อินทร์. (2557). *เล่มเดิม*. 10(1): 41-76.

³ *แหล่งเดิม*.

⁴ เสฐียรโกเศศ. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 3.

แต่ได้ขอวิเศษจากพระฤๅษี หรือตัวละครที่มีอิทธิฤทธิ์ช่วยเหลือไว้และได้พบรัก ครองเมืองและจบด้วยสุขนาฏกรรม¹

นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นนอกจากจะแพร่หลายในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือนิทาน ค่ำกลอนแล้วยังมีผู้ดัดแปลงนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ มาถ่ายทอดเป็นการตูน เพื่อลงตีพิมพ์สอดแทรก ในหนังสือพิมพ์รายวันด้วย ยังมีการนำนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ดัดแปลงเป็นแถบการ์ตูนช่องที่แทรก อยู่ด้านในหนังสือพิมพ์รายวัน เช่น เรื่องจันทราโคจร, เรื่องพระไชยสุริยา เรื่องพระสุธน-มโนราห์ เรื่องสังข์ทอง เป็นต้น² ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2463-2477) เริ่มมีการจัดพิมพ์การ์ตูนออกมาเป็นเล่มโดยเฉพาะเรื่องเรียกว่า หนังสือการ์ตูน เช่น เรื่องโกมินทร์ (พ.ศ. 2477) เรื่องโสณน้อยเรือนงาม (พ.ศ. 2478) เป็นต้น³

2.2 การบุกเบิกภาพยนตร์ชุดแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ บนจอโทรทัศน์ไทย

2.2.1 ปัญหาของวงการภาพยนตร์ไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ภาพยนตร์ไทยเป็นแหล่งที่ให้ความบันเทิงแก่ ผู้คนที่ได้รับความนิยมมากรูปแบบหนึ่ง ทำให้ในช่วง พ.ศ. 2500-2509 มีการสร้างภาพยนตร์ใน วงการหนังไทยจำนวนมากเพื่อนำไปจัดฉายตามโรงภาพยนตร์ต่างๆ จนมีผู้กล่าวว่า “หนัง 16 มิลลิเมตรได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างสูง ปีหนึ่งสร้างกันนับร้อยเรื่องเฟื่องฟูเสียจนจำชื่อผู้สร้าง ไม่หมดว่าใครเป็นใครกันบ้าง”⁴ ในที่สุดเกิดเสียงเรียกร้องของคนในวงการเองให้ลดจำนวนการ ผลิตลงเพราะจำนวนโรงภาพยนตร์ที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอที่จะรองรับแล้ว โรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งใน กรุงเทพฯ นั้นมักฉายภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ฉายภาพยนตร์ไทยมีเพียง 4 โรง ได้แก่ เฉลิมกรุง เอ็มไพร์ เฉลิมบุรี และคาเธ่ย์ จึงเกิดการรอคิวเข้าฉายเป็นเวลานาน บางเรื่องก็ไม่ได้ฉายเลย เมื่อ ผู้สร้างคำนึงถึงจำนวนการผลิตมากกว่าคุณภาพ มาตรฐานในการผลิตภาพยนตร์ก็ตกต่ำลง สาเหตุของการที่คุณภาพตกต่ำลงอีกประการหนึ่ง คือ การมีนักแสดงนำไม่เพียงพอ ผู้สร้าง

¹ น้ามนต์ อยุธยา. (2556). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องพัฒนาการของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ สู่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยแนวแฟนตาซีในสังคมไทย. หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน), นครปฐม. หน้า 12.

² ไพศาล ธีรพงศ์วิษณุพร. (2557). 140 ปี การ์ตูนเมืองไทย (ประวัติและตำนาน พ.ศ.2417-2557). ศรีปัญญา, นนทบุรี. หน้า 176.

³ แหล่งเดิม.

⁴ กมลพันธ์ สันติธาดา. (2536). 70 ปี หนังไทยในความทรงจำของข้าพเจ้า. อ้างถึงใน สมชาย ศรีรักษ์. (2548). ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510-2525. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. หน้า 13.

ภาพยนตร์มักใช้นักแสดงที่มีชื่อเสียงโด่งดังอยู่มารับบทแสดงนำในภาพยนตร์หลายเรื่องพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะดาราคู่ขวัญ มิตร ชัยบัญชา และเพชรรา เชาวราชฎร์ ที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างดี เป็นดาราที่มักแสดงคู่กันนับแต่ประสบความสำเร็จจากภาพยนตร์เรื่อง บันทึกรักพิมพ์ฉวี ใน พ.ศ. 2505 ครั้งหนึ่งของภาพยนตร์ที่ออกฉายเป็นผลงานการแสดงของนักแสดงทั้งสองที่แสดงร่วมกัน โดยเฉลี่ยปีละประมาณ 70 – 80 เรื่อง¹ กองถ่ายทำภาพยนตร์บางกองจึงต้องรอคิวนักแสดงบางคนจนตลอดทั้งคืน²

เจนภพ จบกระบวนวรรณ นักวิชาการเพลงไทยลูกทุ่ง และนักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์กล่าวถึงความนิยมในตัวดารานำไม่กี่คนของผู้ดูว่า

“...ในสมัยของผมนั้น (ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2500) ดูหนังกันเพื่อหาความสุข สนุกก็หัวเราะ เศร้าไปกับหนังจนน้ำน้ำตาไหลเหมือนสมัยที่ย่าของผมดูลิเก ก็สนุกไปกับเนื้อเรื่อง หนังไทยในยุคนั้นผมชอบ เพราะว่าหนังไม่เน้นเทคนิค หนังจะเน้นบุคคล จะขึ้นชื่อตัวใหญ่กว่าใครแสดง ผมจะชอบบุคคลมากกว่าเพราะประทับใจกว่า... เนื้อหาผมก็สนใจ แต่จะสนที่บุคคลมากกว่า ไม่สนบทบาท เพราะมิตรอาจเล่นเป็นคนบ้า [หรือ] ตำรวจอะไรก็ตาม เรายังดูอยู่เพราะมิตรเล่น ดูหนังแล้วมีความสุขเหมือนอยู่ในความฝัน ฝันไปกับบทบาทของเจ้าหญิงเจ้าชายเหล่านั้น เป็นความสุขของคนบ้านนอกอย่างผม... คนบ้านนอกจะดูหนังก็เพื่อลืมชีวิตของตนเอง ลืมว่าเมื่อมีโอกาสจะพึงเกี่ยวข้องกับข้ามา พึ่งเหนื่อยยากมา ก็มาอยู่ในความฝัน หลุดออกจากโลกแห่งความจริงมาสู่โลกแห่งความฝัน เขาอาจจะฝันอะไรมากมาย... ได้เจอเจอผู้สูงศักดิ์ ได้พบรักกับคนในฝัน เขาจะขึ้นชอบ เพราะในโลกแห่งความจริงแล้ว เขาเหน็ดเหนื่อยกับการงาน”³

ปัจจัยประการต่อมาที่กระทบต่อมาตรฐานการสร้างหนังไทยก็คือ ผู้อำนวยการผลิตบางรายเห็นแก่รายได้ที่จะเข้ามา แต่ไม่มีความเข้าใจในศิลปะการแสดงอย่างแท้จริง ผู้กำกับควบคุมการแสดงของนักแสดงไม่ได้นัก⁴ ทั้งสองประการนี้ทำให้การสร้างภาพยนตร์ไม่เน้นว่าคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญนัก และในประการถัดไป เมื่อเจ้าของโรงภาพยนตร์เห็นว่าภาพยนตร์ฝรั่ง

¹ อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2561). 120 ปี อูริกภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย. หน้า 150. จากการพักผ่อนที่ไม่เพียงพอจึงน่าจะมีส่วนส่งผลให้ มิตร ชัยบัญชา เสียชีวิตจากอุบัติเหตุขณะถ่ายทำภาพยนตร์เมื่อ พ.ศ.2513

² ยี่แยง สะเดียด. (2514, 3 สิงหาคม). เรื่องหนังไทย (ตอนที่ 2). ไทยรัฐ. หน้า 13.

³ เจนภพ จบกระบวนวรรณ. (2538). หนังไทยของคนบ้านนอก อ้างถึงใน สมชาย ศรีรักษ์. (2548). ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510-2525. หน้า 52-53.

⁴ นิสิตวิจารณ์หนัง, ผู้กำกับ, ดาราไทยดูเด็ด. (2514, 28 สิงหาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

หรือภาพยนตร์จากต่างประเทศได้รับความนิยมมากกว่า มีคนซื้อตั๋วเข้าชมเป็นจำนวนมาก ทำเงินให้ได้มาก จึงให้ยื่นโรงฉายได้นาน ภาพยนตร์ไทยเรื่องใดเก็บเงินได้น้อยก็ถูกถอดออกจากโรงภาพยนตร์อย่างรวดเร็ว ปรากฏว่าภาพยนตร์ไทยมีสัดส่วนทางการตลาดน้อยกว่าภาพยนตร์ต่างประเทศโดยเฉพาะภาพยนตร์จากฮอลลีวู้ด เพราะกลุ่มทุนโรงภาพยนตร์เห็นว่าภาพยนตร์ไทยไม่ได้ทำให้กิจการอยู่รอด¹

2.2.2 จุดเริ่มต้นการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ

ปัญหาในวงการอุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ไทยที่เกิดขึ้นในปลายทศวรรษ 2500 ส่งผลให้ผู้ทำงานด้านการผลิตภาพยนตร์จำนวนหนึ่งหาทางปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ เทียร์ วรรณสูต ผู้อำนวยการบริษัทวรรณสูตภาพยนตร์² เป็นผู้ที่เปลี่ยนมาดำเนินธุรกิจด้านโทรทัศน์ โดยก่อตั้งสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ขึ้นในปลายพ.ศ. 2510³ เขามีนโยบายที่จะนำเสนอความบันเทิงรูปแบบต่างๆ ให้แก่ผู้ชมโทรทัศน์ที่มีความหลากหลายโดยให้มีทั้งรายการข่าว และละคร⁴ เทียร์ได้เริ่มดำเนินการถ่ายทอดรายการสดออกอากาศเป็นภาพสีครั้งแรกด้วยการประกวดนางสาวไทยประจำปีนั้น ต่อมาเขาได้ชักชวนไพรัช สังวริบุตร ผู้ก่อตั้งบริษัทดาราศิลป์⁵ ซึ่งผลิตภาพยนตร์บ๊องตลาดอยู่มาผลิตรายการประเภทภาพยนตร์โทรทัศน์แทน ขณะนั้นยังไม่มีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์รายใดผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์มาก่อน นับเป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของคนในวงการภาพยนตร์ที่ทำงานด้านนี้อีกทางหนึ่ง ไพรัช สังวริบุตรได้ให้สัมภาษณ์การปรับตัวในเรื่องนี้ไว้ว่า

“... คือมันอย่างนี้นะ ตอนนั้นผมก็ยังไม่ผลิตหนังทีวี. เพราะว่าไม่มีใครเขาทำกัน ผมก็ทำหนังใหญ่เรื่อง 7 พระกาฬ ผมปรึกษากับ มาเรีย เกตุเลขา นี่แหละว่าถ้าทำหนัง เรามีปัญหาเรื่องคิว เห็นจะแย่นั่น ตอนนั้นพระเอกคนเดียวนางเอกคนเดียว มิตร-เพชรฯ ได้เขามาช่วยโหมงหนึ่ง

¹ อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล. (2562). *เล่มเดิม*. หน้า 150-151.

² หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2563, กันยายน). *รักริชยา*. สืบค้นจาก <https://www.fapot.or.th/main/archive>. (ออนไลน์).

³ โรม บุนนาค. (2563, กันยายน). *เบื้องหลังไทยเริ่มมีทีวีสี เพื่อถ่ายทอดนางงาม ต้องเปลี่ยนระบบทีวีของประเทศ!!!*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9580000103786>. (ออนไลน์).

⁴ *แหล่งเดิม*.

⁵ สรรตน์ จีรวรรณวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) สาขาวิชาสื่อสารการแสดง ภาคศึกษาวทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. หน้า 66.

ก็ต้องเอา ครึ่งชั่วโมงก็ต้องเอา ถ้าเขามีคิวให้เรา ก็บอกมาเรียกว่า ถ้าเป็นอย่างนี้เรา...เอาอย่างนี้ดีกว่า ผมเลิกทำหน้าที่ใหญ่ไปเลย แล้วผมไปสร้างหนังทีวี. สร้างดาราใหม่ๆ ขึ้นมา หนังใครขาดดารามาเอาไปได้เลยไม่ต้องรอคิวพระเอกคนเดียว ผู้สร้างจะได้มีเวลาทำงาน หนังจะได้ดีขึ้น...พอเดือนนั้น คุณเทียร์รี่ გრენด์ สว่างช่อง 7 สีขึ้นมา ผมรู้จักกันก็ได้เข้ามาหาแล้วปรึกษากันว่าจะทำหน้าที่ให้ฉายในทีวี”¹

ไพรัช สังวริบุตรได้ตกลงตอบรับคำชักชวนของเทียร์รี่ გრენด์ ที่ให้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แทนการผลิตภาพยนตร์เพื่อฉายในโรงภาพยนตร์ เพราะปัญหาสำคัญที่ไพรัชเผชิญเกี่ยวกับนักแสดงนำที่มีจำนวนน้อยไป จึงส่งผลต่อการจัดลำดับคิวงานของนักแสดง อีกทั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่กีดกันผู้สร้างในกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์ ไพรัชกล่าวว่า

“ในระยะนั้นผมมองเห็นว่าภาพยนตร์โรงกำลังจะไปไม่รอด เพราะดาราไม่เกิดขึ้นใหม่เลย การสร้างภาพยนตร์กันเพียงเปลี่ยนแต่เนื้อเรื่อง ได้คิวนักแสดงด้วยเวลาที่จำกัด ไม่มีโอกาสทำงานให้ประณีตในเวลาสร้าง นี่ประเด็นหนึ่ง อีกข้อ ผู้สร้างบางท่านพยายามฝืนเอานักแสดงหน้าใหม่มา แต่ตลาดต่างจังหวัดยังไม่ยอมรับ อันนี้อันตรายเหมือนกัน เพราะเหตุนี้แหละผมจึงหันมามองด้านหนัง ทีวี... ในความเห็นของผมภาพยนตร์ตามโรงยุ่งยากกว่ามาก เพราะคิวดาราและการวางแผนโฆษณา แต่เมื่อเสร็จแล้วจะมีเวลาพักผ่อนเพื่อหาสิ่งใหม่ๆ สำหรับการสร้างเรื่องต่อไป... แต่การผลิตภาพยนตร์ทีวี. ก็ต้องใช้ความอดทนไม่มีที่สิ้นสุด ทุกอาทิตย์จะต้องมีของแปลกๆ ให้ผู้ชมติดตามเสมอ เป็นเรื่องที่หนักทางด้านสมองพอๆ”²

ไพรัช สังวริบุตรเห็นว่าขณะนั้นยังไม่มีผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์รายได้นำนิทานพื้นบ้านหรือนิทานแนวจักรๆ วงศ์ๆ มานำเสนอในรูปแบบของภาพยนตร์โทรทัศน์ ดังนั้น เขาจึงเลือกผลิตรายการแนวนี้เป็นลำดับแรกและเพื่อเป็นการอนุรักษ์นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะในขณะนั้นมีภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์จากประเทศญี่ปุ่นแนวยอดมนุษย์กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ผู้ชมที่เป็นเด็ก เขาจึงมีแรงจูงใจที่จะสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์จากนิทานจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานพื้นบ้านของไทยให้เด็กได้รับชมเช่นเดียวกับภาพยนตร์ชุดญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดมาทำลายโลก ระเบิดโลก หรือมนุษย์ต่างดาวบุกซึ่ง “ล้วนเป็นหนัง

¹ สรณันท์ ร. เอกวัฒน์. (2528, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*. 16(363):26.

² ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอกแก้ว. *โลกดารา*. 4(76): 62.

ที่ทำให้ผู้ดูพากันอดหลับอดนอนทั้งคืน”¹ ไพรัชกล่าวด้วยว่า “ตอนนั้นภาพยนตร์ญี่ปุ่นดัง พวกสัตว์ประหลาด พวกซามูไร มีอยู่สองอย่างดังมาก เด็กดูกันทั่วบ้านทั่วเมือง เรามาคิดว่า ถ้าญี่ปุ่นมา 100 % เราได้สัก 5 % เราก็เอาแล้ว”² และขณะเดียวกันก็เป็นช่วงที่สินค้าจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากด้วย โดยมีโฆษณาปรากฏควบคู่กับภาพยนตร์โทรทัศน์จากญี่ปุ่น³

ช่วงแรกของการออกอากาศนี้เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการแสดงละครโทรทัศน์รูปแบบเก่าที่สถานีโทรทัศน์ที่ก่อตั้งก่อนหน้านั้นผลิตออกมา แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรจากประชาชน เพราะการแสดงละครโทรทัศน์ยังเป็นการแสดงละครแบบบอกลบที่ให้แก่ผู้แสดงละครฟัง ส่งผลให้ผู้ชมละครโทรทัศน์ไปนิยมภาพยนตร์โทรทัศน์มากกว่า⁴ กิจการละครโทรทัศน์จึงเริ่มเสื่อมไป แต่ก็ยังคงมีอยู่ประปราย อันเนื่องมาจากการผลิตรายการและการแสดงไม่พิตีพิตัน นักแสดงไม่พิตีพิตัน นักแสดงต้องมีการบอกลบ จนทำให้ผู้ชมรำคาญเสียงคนบอกลบ เป็นต้น และมีภาพยนตร์เรื่องยาวทั้งไทยและเทศกลับเข้ามามีบทบาทมากขึ้น⁵

ฉะนั้นการผลิตรายการภาพยนตร์ทางโทรทัศน์จึงเป็นทางเลือกใหม่ให้ผู้ชมโทรทัศน์ แม้ว่าภาพยนตร์พากย์เสียง 16 มิลลิเมตร จะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ผู้กำกับการแสดงและช่างถ่ายภาพมีจำนวนน้อย ชั้นแรกไพรัช สังวริบุตร จึงชักชวนเพื่อนที่เคยร่วมทำภาพยนตร์ด้วยกันมาร่วมกันผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรก คือ เรื่องปลาบู่ทอง (พ.ศ. 2511) เช่น ประสม สง่าเนตร และประทีป โกมลภิส ที่เป็นผู้มีความชำนาญด้านการเขียนบทภาพยนตร์ และได้ชักชวนคนอื่น ๆ มาร่วมการผลิตอีกหลายคนด้วยกัน⁶

การเข้ามาสู่วงการภาพยนตร์โทรทัศน์ของ ไพรัช สังวริบุตรในช่วงแรกประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน เพราะเป็นผู้จัดรายการหน้าใหม่ ยังไม่มีผลงานการผลิตรายการทางโทรทัศน์มาก่อน ส่งผลให้การผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ของบริษัทดาราศิลป์ต้องพบปัญหาเรื่องเงินทุนที่ต้องใช้ในการผลิต งบประมาณในการสร้างภาพยนตร์โทรทัศน์นั้น มาจากการขายเวลาค่าโฆษณาให้แก่ผู้สนับสนุนรายการ ไพรัช สังวริบุตรได้เล่าถึงความยากลำบากของการทำภาพยนตร์โทรทัศน์ รวมไปถึงการหาโฆษณาสันับสนุน โดยกล่าวว่าภาพยนตร์โทรทัศน์แนว

¹ ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ความคมชัดของภาพสำคัญ. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *A day*. 4(42): 92.

³ ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ความคมชัดของภาพสำคัญ. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁴ สรรตน์ จิรวรรณวิสุทธิ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 67.

⁵ *แหล่งเดิม*.

⁶ ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอกแก้ว. *โลกดาราศิลป์*. 4(76): 62.

ดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควรในช่วงแรก เพราะผู้สนับสนุนรายการไม่เชื่อว่าภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้จะได้รับความนิยมจากผู้ชมมากนักประกอบกับมีอุปสรรคหลายประการ เช่น การแต่งกายของผู้แสดงที่ต้องสร้างปัญหาในการหาผู้สนับสนุนมาซื้อโฆษณาช่วงภาพยนตร์โทรทัศน์แพร่ภาพ

“เนื่องจากเป็นระยะที่ตั้งตัวไป เขาบ้านไปจำหน่ายได้มา 70,000 เราจะทำสัก 5 ตอน ถ้าเผื่อไม่ติดก็ม้วนเสีย ถ้าไม่มีสปอนเซอร์ เพราะว่าตอนนั้น คุณถาวร สุวรรณ แกดูแลรายการช่อง 7 แกบอก “หรั่งๆ มาทำนี่ดีกว่าให้เขาเวลา”....เราออกอากาศครั้งแรกก็ไม่มีสปอนเซอร์เอา เราก็ออกอากาศไปครั้งแรกก็ไม่มีสปอนเซอร์เอา เนื่องจากตัวนางผู้ร้ายเนี่ย สีมันไปตรงกับสีของปรีศ ส่วนนางเอกใส่สีของแพ็บ แล้วปรีศไม่ยอมเอา ประชุมยังงั้นเขาก็ไม่ยอมเอา”¹

เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากผู้ชมรายการและผู้สนับสนุนโฆษณา ไพรัชได้ใช้ประสบการณ์เมื่อครั้งที่เคยผลิตภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์ในการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ให้มีความสมจริงมากยิ่งขึ้น ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ จึงมีความแตกต่างจากภาพยนตร์โทรทัศน์ทั่วไป โดยเฉพาะการสร้างจินตนาการตามโครงเรื่องที่มีความเกินจริง มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ภูตผีปีศาจ ยักษ์ เป็นต้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องใช้เทคนิคพิเศษในการถ่ายทำที่แตกต่างจากภาพยนตร์โทรทัศน์แนวอื่นๆ การทำเทคนิคพิเศษในช่วงแรกของการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ มีความยุ่งยากกว่าปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะยังไม่มีการใช้ระบบวิดีโอเทปมาช่วยการผลิตละครโทรทัศน์ ยังคงใช้ฟิล์มในการถ่ายทำ

“ตอนนั้นหนังตอนละชั่วโมง ไม่ถึงดีหรอก ก็พยายามถ่วงเวลาตลอดไม่งั้นเดียวทำไมทัน เงินทุนก็ไม่มี ทุนตอนนั้นเรื่องละหมื่นกว่าบาท ซื้อฟิล์มมาล้างเอง เดี่ยวล้างเสียมัน เดี่ยวฝนตกมัน อุปสรรคมีเยอะ ไม่เหมือนสมัยนี้ มันเห็นเลย สมัยนั้นไม่เห็น ตั้งใจไว้ดี ล้างออกมาเสีย... แจ๋ง²”

เมื่อภาพยนตร์โทรทัศน์ออกอากาศสักระยะหนึ่งไพรัชเกือบจะถอดใจที่จะผลิตต่อไป แต่ในที่สุดแล้วผู้สนับสนุนก็ซื้อเวลาโฆษณาภาพยนตร์เรื่องปลาปู้ทอง เพราะได้รับผลตอบแทนที่ดีจากผู้ชมรายการภาพยนตร์จำนวนมาก³ และทำให้มีผู้สนับสนุนรายการเพิ่มมากขึ้น รายได้

¹ สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *เล่มเดิม*. 4(42): 92.

² *แหล่งเดิม*.

³ สรพันธ์ ร.เอกรัตน์. (2528, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*. 16(363): 27.

หลักของการผลิตละครจึงมาจากการให้ผู้สนับสนุนชายโฆษณาระหว่างที่ภาพยนตร์โทรทัศน์ ออกอากาศ ไพรัชเล่าว่า “นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ช่องอื่นๆ ก็หวาดหนัช่อง 7 และจบเรื่องนั้นผมก็มีเรื่องต่อมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบัน ไม่เคยมีสัญญาอะไรกัน เราสัญญากันด้วยวาจา เป็นสัญญาเกียรติยศ ผมมีอะไร เขา(ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ ช่อง7) มีอะไร เราก็ปรึกษากันตลอดมา”¹

ช่วง พ.ศ. 2511-2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้ออกอากาศหลังข่าว ซึ่งเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีผู้ชมโทรทัศน์มากที่สุด ทำให้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตโดยบริษัทดาราศาฟิล์มของไพรัชได้รับความนิยม เพราะช่วงปลาย พ.ศ. 2515 ได้มีการสำรวจความนิยมของภาพยนตร์โทรทัศน์ ปรากฏว่าภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง ผนสามฤดู (พ.ศ. 2515) มีผู้ชมเป็นจำนวนมากและจากการสำรวจยังพบอีกว่า ผลงานการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไพรัช สังวริบุตร ติดอันดับสองในสิบอันดับแรกของภาพยนตร์โทรทัศน์ที่มีผู้ชมมากที่สุดในขณะนั้นด้วย² ในบางครั้งทางบริษัทดาราศาฟิล์มจะเป็นผู้ลงพื้นที่สำรวจความนิยมภาพยนตร์โทรทัศน์ด้วยตนเอง ทำให้ผู้ผลิตทราบภาพประชาชนต้องการรับชมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวใด เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ให้ประชาชนรับชมต่อไปโดยไพรัชได้กล่าวว่า

“ทางค่าย (บริษัทดาวิทไอ) ออกสำรวจความคิดเห็นของบรรดาคอหนังทั้งใน กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ในเมื่อได้ผลมาแล้วก็จะมาประเมินผลและร่วมประชุมในการคัดเลือกหนังกันว่า เรื่องต่อไปควรจะบ่อนไปทางแนวไหนหรือนำดาราราคคนไหนมาแสดงบทยอะไร ซึ่งการทำอะไรลงไปต้องเอาความเห็นของคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง ไม่ใช่จะทำเพียงลำพังคนเดียว เพราะเหตุผลดังกล่าวนี้เองหนังของทางค่าย จึงได้รับความนิยมและความสำเร็จเกือบทุกเรื่อง ซึ่งทำให้ตนเองมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก...”³

อีกหนึ่งประการที่ทำให้ความนิยมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวดังกล่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้รับความนิยมมาก อาจจะเป็นเพราะจากสัญญาฉบับชมภาพทางโทรทัศน์ของสถานีที่ดีกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ ความคมชัดของภาพเป็นสิ่งสำคัญมาก

¹ แหล่งเดิม.

² ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอกแก้ว. *โลกดาราศา*. 4(76): 61.

³ อ้วน อาเขต. *โรงแรมวิปริต* หน้าที่.วิ. ของ “ดาราศาฟิล์ม” ระดมดาราศาประชันกัน. *โลกดาราศา*. 330(14):

ของโทรทัศน์ เห็นได้จากจดหมายจากทางบ้านที่เขียนถึงหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งวิจารณ์ปัญหาการรับชมภาพทางโทรทัศน์โดยเฉพาะช่อง 4 และช่อง 7 ขาว-ดำ (สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5) การรับสัญญาณในการรับชมได้ไม่ดีนักเมื่อเทียบกับช่อง 7 สี¹

นอกจากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่เริ่มผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศแล้ว พ.ศ. 2514 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ก็ได้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยเช่นกัน บางเรื่องไม่ปรากฏว่าผู้ผลิตคือใคร เช่น เรื่องไชยเชษฐา (พ.ศ. 2514)², เรื่องมาลัยทอง (พ.ศ. 2516) บางเรื่องที่ปรากฏข้อมูลผู้ผลิต เช่น อุดุลย์กรีน ซึ่งเคยเป็นนักร้องได้มารับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์และผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศ เช่น เรื่องธิดากรุง (พ.ศ. 2513) เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (พ.ศ. 2515)³ และเรื่องจำปาสี่ต้น (พ.ศ. 2516)⁴ โดยเฉพาะเรื่องจำปาสี่ต้นที่ อุดุลย์กรีนเป็นผู้ผลิตรายการได้นำนักกีฬาฟุตบอลทีมชาติไทย ชัชชัย พหลแพทย์ มารับบทนักแสดงนำ แม้ว่าจะมีเสียงวิจารณ์ว่าภาพยนตร์โทรทัศน์ไทยสร้างแต่ภาพยนตร์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ นิยายปรัมปราและดำเนินเรื่องได้อย่างเชื่องช้า แต่ อุดุลย์ กรีน ก็เลือกที่จะดำเนินการผลิตรายการแนวนี้ต่อ เพราะเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ผู้ผลิตหลายจัดทำแล้วประสบความสำเร็จ⁵ โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

เมื่อสถานีโทรทัศน์โทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ แล้วสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์สีเครือข่ายของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมก็ผลิตรายการโทรทัศน์แนวนี้ด้วย เช่น เรื่องพระสุธน-โนราห์ (พ.ศ. 2516)⁶, เรื่องอุทัยเทวี (พ.ศ. 2516)⁷ เป็นต้น

2.3 การตอบรับของประชาชนต่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

ช่วง พ.ศ. 2511-2525 ถือได้ว่าเป็นยุคการบุกเบิกภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางโทรทัศน์ ซึ่งส่งผลให้ผู้ผลิตรายการประเภทนี้มีรายได้จำนวนมากจากการขายเวลาโฆษณา

¹ ยี่งยง สะเด็ดยาด. (2515, 12 พฤษภาคม). ที.วี.ต่างจังหวัด. *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² ผังรายการที.วี.. (2514, 28 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ ผังรายการที.วี.. (2515, 21 เมษายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁴ “อุดุลย์ กรีน ให้ “ชัชชัย” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁵ *แหล่งเดิม*. หน้า 14.

⁶ ผังรายการที.วี.. (2516, 7 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁷ ผังรายการที.วี.. (2516, 8 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

ออกอากาศมีผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์บางส่วนให้ความสนใจหันมาผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ตามอย่างบริษัทดาราฟิล์มที่ประสบความสำเร็จก่อนหน้านี้ และมีการต่อยอดจากภาพยนตร์แนวนี้ออกไปเพื่อที่จะได้รับความนิยมจากประชาชนให้ได้

2.3.1 นักแสดงที่มีชื่อเสียงจากภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ

นักแสดงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาพยนตร์ประสบความสำเร็จหรืออาจส่งผลให้นักแสดงได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงด้วยเช่นกัน เพราะนักแสดงที่มารับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ส่วนหนึ่ง คือ นักแสดงจากภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์ เช่น เยาวเรศ นิสากร ที่เริ่มต้นเข้าสู่วงการบันเทิงด้วยการเป็นนักแสดงภาพยนตร์ฟิล์มขนาด 16 มิลลิเมตร ก่อนจะเข้าสู่วงการภาพยนตร์โทรทัศน์แสดงคู่กับ สมชาย ศรีภูมิ, พัลลภ พรพิษณุ เป็นต้น ภาพยนตร์โทรทัศน์ส่วนใหญ่ที่เยาวเรศรับแสดงจะเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ¹ รับแสดงภาพยนตร์แนวนี้หลายเรื่องติดต่อกันหลายปี² เช่น เรื่องปลาบู่ทอง (พ.ศ. 2511) แสดงคู่กับพัลลภ พรพิษณุ³ เป็นต้น

สมชาย ศรีภูมิ เป็นนักแสดงอีกคนที่มีชื่อเสียงจากการรับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เขาเคยรับแสดงภาพยนตร์ที่ออกฉายในโรงภาพยนตร์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร⁴ จึงหันมารับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องขุนแผนผจญภัยที่ผลิตโดยบริษัทดาราฟิล์ม ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ช่วงเย็นของทุกวัน ผลการตอบรับจากผู้ชมภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ตีสร้างรายได้ให้แก่สมชายเป็นจำนวนมาก

“เรื่องนี้ฉายนานเป็นสิบปี คนรู้จักหมด ไปไหนมาไหนคนทัก ถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ตอนนั้นเล่นเรื่องนี้ประทับใจมาก...เล่นหนังใหญ่มากกว่าเรื่องไม่มีคนทักเลย พอเล่นขุนแผนเรื่องเดียวคนรู้จัก คนชอบ ถือเป็นขุนแผนที่ยาวที่สุด ต้องคนอายุ 40 ถึงจะรู้จัก ทุกวันนี้นับถือ

¹ มนัส กิ่งจันทร์. (2556). 100 ดาวบนลานดารา. หน้า 22.

² เฉียว ฉิมพลี. (2518, มกราคม). เยาวเรศ นิสากร ขวัญใจตากล้อง. *ดารารัฐ*. (5): 45.

³ มนัส กิ่งจันทร์. (2556). *เล่มเดิม*. หน้า 22.

⁴ Star Retro. (2563, ตุลาคม). เจาะใจ 'สมชาย ศรีภูมิ' ตำนานขุนแผน 10 ปี. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/entertain/490319>. (ออนไลน์).

ขุนแผน เวลาไปไหนก็บอกเขาหมด จะเล่นก็ต้องบอกท่าน เป็นพระเอกสมัยก่อนได้เงิน 500 บาท ต่อตอน เล่นจนได้บ้านหลังหนึ่ง”¹

นอกจากการนำนักแสดงภาพยนตร์มาแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แล้ว ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างนักแสดงหน้าใหม่ให้เข้ามาอยู่ในวงการบันเทิงด้วย เช่น รัชฌุ บุญชูดวง ที่เริ่มต้นงานแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์ครั้งแรกกับบริษัทดาราศิลป์ในภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง ขุนแผนผจญภัยคู่กับ สมชาย ศรีภูมิ และต่อมารับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง พระทิดมวงค์ (พ.ศ. 2518) ก่อนที่จะไปแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวอื่น ๆ หรือ ชัชฎาภรณ์ รักษาณา เวศ อดีตรองนางสาวไทยประจำปี พ.ศ. 2508 ที่รับงานเป็นผู้ประกาศรายการเปิดสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบก ช่อง 7² แล้วยังรับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องยอดพระกลืน (พ.ศ. 2512) โดยแสดงคู่กับพัลลภ พรพิชญ์³ อีกด้วย

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมามีนักแสดงใหม่ที่มีผลงานแรกจากการแสดงผ่านภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ เริ่มมีจำนวนมากขึ้นและมีชื่อเสียงอย่างมากในเวลาต่อมา เช่น มนฤดี ยมาภัย ที่มีความสัมพันธ์เป็นญาติกับไพรัช สังวริบุตร ได้เริ่มแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรก คือ เรื่องยอดพระกลืน (พ.ศ. 2512) ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ตามมาด้วยภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกหลายเรื่อง เช่น ทาสวังหลัง นางสิบสอง โกมินทร์ พระทิดมวงค์ เป็นต้น หรือ ศุภชัย เขียวรอนันต์ ซึ่งได้เข้าสู่วงการบันเทิงด้วยการรับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแรก คือ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน (พ.ศ. 2524) ยังมีปริศนา วงศ์ศิริ ที่เข้าสู่วงการบันเทิงด้วยการแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีสมชาย จันทวังโส เป็นผู้แนะนำปริศนาให้รู้จักกับ ไพรัช สังวริบุตร โดยเริ่มแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแรก คือ เรื่องขุนแผนผจญภัยก่อนที่จะมีชื่อเสียงอย่างมากจากภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง แก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2521) และสังข์ทอง (พ.ศ. 2524) ในบางครั้งไพรัชก็มีต้องการที่จะแจ้งเกิดนักแสดงใหม่ให้แก่วงการบันเทิงพร้อมกันหลายคน ทางบริษัทดาราศิลป์ จึงได้ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง แก้วหน้าม้า ออกอากาศระหว่าง พ.ศ. 2519 -2520 โดยเลือกเนื้อเรื่องนี้มีตัวละครหลักหลายคน เพื่อให้นักแสดงหน้าใหม่ได้มีโอกาสแสดง

¹ แหล่งเดิม.

² โธม บุนนาค. (2563, กันยายน). เด่มเดิม. (ออนไลน์).

³ มนต์ กิ่งจันทร์. (2556). เด่มเดิม. หน้า 22.

นักแสดงหน้าใหม่นี้ยังรวมไปถึงนักแสดงเด็กที่มารับแสดงด้วย เช่น เด็กชายสยาม สังวริบุตร ที่รับแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง โกมินทร์ (พ.ศ. 2518) เขาเป็นบุตรชายของไพรัช ที่มาแสดงนำเป็นตัวละครชื่อโกมินทร์ เนื่องจากขณะนั้นไพรัช คัดเลือกนักแสดงเด็กมาแสดงเป็นโกมินทร์ไม่สำเร็จ จึงนำบุตรชายมาแสดงแทน หลังจากที่ออกอากาศได้รับความนิยมมากกว่าภาพยนตร์โทรทัศน์ก่อนหน้านี้เป็นอย่างมากเรื่องขุนแผนผจญภัย อีกทั้งสร้างรายได้หลักล้านบาท ทำให้เด็กชายสยามนักแสดงนำของเรื่องมีรายได้ไม่แตกต่างจากนักแสดงภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์¹ เพราะบริษัท คอลเกต ปาล์มโอฟ จำกัด ได้จ่ายเงินค่าโฆษณาแก่ผู้สร้างภาพยนตร์โทรทัศน์ตั้งแต่เรื่องยอพระกลิ่น (พ.ศ. 2512) จนถึงเรื่องโกมินทร์ (พ.ศ. 2518) โดยค่าโฆษณาต่อตอนประมาณสองหมื่นบาทเดือนหนึ่งมีสี่ตอนเป็นเงินแปดหมื่นบาท หนึ่งปีเก้าแสนหกหมื่นบาท หกปีก็ห้าล้านเจ็ดแสนหกหมื่นบาท² แม้จะเป็นจำนวนเงินที่คาดการณ์ไว้ แต่ก็ยังเป็นภาพสะท้อนอย่างดีถึงความนิยมในตัวนักแสดงนำภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ได้และยังไม่รวมไปถึงความนิยมที่ส่งผลต่อสังคมในช่วงปลาย พ.ศ. 2518-2521 ที่มีการจัดทำของเล่นและอุปกรณ์ที่ทำออกมาเลียนแบบเหมือนของวิเศษในภาพยนตร์โทรทัศน์ด้วยออกมาจำหน่าย และได้รับการตอบรับอย่างดีจากกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก ไพรัชได้เล่าถึงความสำเร็จของภาพยนตร์โทรทัศน์ชุดนี้ไว้ว่า

“ยุคเฟื่องฟูมากคือยุคที่ทำ โกมินทร์ เรตติ้งสูงมาก ไปไหนคนสนใจเยอะอย่างลอร์ด (สยาม สังวริบุตร) เดินไปปั๊บ คนแก่หยิบมานั่งตักเลย หรือแม้แต่ของเด็กในสมัยนี้ก็ได้มีการผลิตของเล่นที่มีภาพของตัวละครสำคัญของเรื่องออกมาวางจำหน่าย เพราะเป็นที่นิยมในหมู่เด็ก เช่น แบนก้าโมที่ใส่รูปนักแสดงลงไป ด้วยเพื่อให้เด็กๆ ไปซื้อนำไปเล่นต่อกัน”³

จากความโด่งดังในการแสดงเรื่องโกมินทร์ ส่งผลให้เด็กชายสยาม สังวริบุตรได้รับการคัดเลือกแสดงภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์เรื่องเสน่ห์หาอาลัยที่นำแสดงโดย สมบัติ เมทะนี กับ พิศมัย วิไลศักดิ์⁴

ในปีเดียวกันนี้ความนิยมของภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทำให้ไพรัชได้ติดต่อแผ่นฟิล์มที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ไว้ด้วยส่วนหนึ่งแล้ว เตรียมไว้สำหรับการออกฉายทางโรงภาพยนตร์ เช่นเดียวกับภาพยนตร์ญี่ปุ่นบางเรื่องที่นิยมนำมาติดต่อใหม่และฉายทางโรง

¹ ไวลด์ แองเกล. (2518, เมษายน). สยาม สังวริบุตร ดาราเด็กทางทีวีเงินหลายล้าน. *ดาวรัฐ*. (8):13.

² ไวลด์ แองเกล. (2518, เมษายน). *เล่มเดิม*. (8):16.

³ สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *เล่มเดิม*. 4(42), 92.

⁴ ประกายดารา. (2518, 26 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

ภาพยนตร์หลังจากที่ออกอากาศทางโทรทัศน์แล้ว ไพรซ์ได้ตัดต่อเตรียมไว้เพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปฉายต่อในโรงภาพยนตร์ 5 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ ปลาบู่ทอง ยอดพระกลืน ลักษณะวงส์ พิภูลทอง และนางสิบสอง ทั้งหมด 5 เรื่องขายในราคา 250,000 บาท¹ ด้วยความหวังว่ารายได้จากการขายฟิล์มภาพยนตร์เหล่านี้จะนำไปผลิตภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์อีกครั้ง² ซึ่งต่อมาภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องต่างๆ ก็ได้นำมาฉายยังโรงภาพยนตร์ด้วย ได้แก่ เรื่องปลาบู่ทอง (พ.ศ. 2515) เรื่องฝนสามฤดู (พ.ศ. 2515) เรื่องนางสิบสอง (พ.ศ. 2517) เรื่องพระลักษณะวงส์ (พ.ศ. 2517) และเรื่องอภินิหารยี่โกมินทร์ (พ.ศ. 2518)³ ตามที่ได้ประสงค์ไว้

ใน พ.ศ. 2521 บริษัทดาราศิล์มได้ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแก้วหน้าม้า ซึ่งแพร่ภาพเวลาประมาณ เวลา 20.30 – 21.00 น. โดยมีความยาวประมาณ 70 ตอน⁴ แสดงให้เห็นถึงความนิยมของผู้ชมต่อรายการโทรทัศน์ประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จำนวนตอนที่ออกอากาศมากแสดงให้เห็นถึงผู้ชมรายการนี้ย่อมมีจำนวนมากด้วยเช่นกัน การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์จึงมีจำนวนตอนมาก และเพื่อการขายเวลาโฆษณาช่วงภาพยนตร์โทรทัศน์แพร่ภาพได้มากขึ้น

ความสำเร็จของภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง แก้วหน้าม้า ทำให้มีการรายงานข่าวความเคลื่อนไหวจากกองถ่ายภาพยนตร์มาลงในหนังสือพิมพ์หน้าข่าวบันเทิง และนิตยสารบันเทิง ตลอดจนมีการสัมภาษณ์นักแสดงนำของภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นระยะ ๆ ให้ผู้ชมภาพยนตร์โทรทัศน์ติดตามเป็นประจำอย่างต่อเนื่องช่วงที่ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องนี้ออกอากาศ ทำให้แตกต่างจากภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ก่อนหน้านี้ที่มีการกล่าวถึงเบื้องหลังการถ่ายทำ แต่ไม่มากเท่าเรื่องแก้วหน้าม้า

ความโด่งดังของเรื่องแก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2521) ยังส่งผลให้ ปริศนา วงศ์ศิริ ที่แสดงเป็นมณีรัตนา มีชื่อเสียงอย่างมากในผู้ชมโทรทัศน์ ยังทำให้ไพรัชนำฟิล์มภาพยนตร์ ขนาด 16 มิลลิเมตร มาขายออกเป็นแผ่นฟิล์มขนาด 35 มิลลิเมตร เพื่อจัดทำเป็นภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์และมีการนำเนื้อหาของภาพยนตร์โทรทัศน์ไปดัดแปลงเป็นการ์ตูนจัดทำโดย

¹ บางกอกสกาย. (2516, 15 ตุลาคม). ใต้ฟ้าหลังคาโรงถ่าย. *โลกดารา*. 2(36):43.

² บางกอกสกาย. (2516, 15 ตุลาคม). ใต้ฟ้าหลังคาโรงถ่าย. *เล่มเดิม*. 2(36):42.

³ มนัส กิ่งจันทร์. (2556). *เล่มเดิม*. หน้า 22.

⁴ Pantip. (2563, กันยายน). *เกร็ดประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง แก้วหน้าม้า*. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/33658762>. (ออนไลน์).

สำนักพิมพ์บรรลือสาส์น มี ทวี วิชาญกร เป็นผู้วาดรูปการ์ตูน ออกวางจำหน่ายเล่มละ 5 บาท¹ ซึ่งก็ได้ผลตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก

2.3.2 ทักษะของผู้คนที่ชมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

แม้ว่าภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทยให้แก่เด็กและเยาวชนที่ได้รับชมทางโทรทัศน์จนเป็นสื่อความบันเทิงที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมและสร้างรายได้ที่ดีให้แก่ผู้ผลิตรายการ แต่ก็มีความเห็นเชิงลบเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ประเภทนี้ตามมาด้วย อันเป็นผลจากการที่มีการเพิ่มจำนวนตอนออกอากาศเพื่อให้ผู้ชมมาติดตามรับชมรายการประเภทนี้มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการใช้เวลาโฆษณาสินค้าช่วงที่ภาพยนตร์โทรทัศน์แพร่ภาพ ทำให้ผู้ผลิตเพิ่มโครงเรื่องรองในภาพยนตร์โทรทัศน์มากขึ้น จนเนื้อเรื่องเปลี่ยนไป โดยในบางครั้งโครงเรื่องรองนี้ก็ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในมุมมองของผู้ใหญ่ที่รับชมด้วย ทำให้มีการเรียกร้องให้เอเจนซีถอนโฆษณาจากรายการประเภทนี้ เพราะเป็นรายการที่ไม่ส่งเสริมความดีงามแก่เด็กและเยาวชน เด็ก ๆ ต่างเฝ้าคอยหน้าดูหน้าจอโทรทัศน์ไม่ยอมหลับยอมนอน²

“เต็มไปด้วยความเย็นเยื่อ น่าเบื่อน่ารำคาญ บางเรื่องบางตอนที่ควรจะดำเนินเรื่องต่อไปได้ก็มีบทแทรกไม่เข้าท่าเข้าทางเข้ามาแทรกเสียจนเกิดความทุเรศแทนความน่าดู โดยเฉพาะเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ในตอนที่เดินป่าล่าบากล่าบนต่าง ๆ นานา ระหว่างนั้นมักต้องมีการผจญภัยมากมายก่ายกองเจอตักรูอาฆาต เจอทั้งผีป่าผีบ้านเป็นที่ครั่นครางไปหมด หรือมีแล้วก็ควรให้น้อยๆ ว่ากันเฉพาะเรื่องสำคัญๆ สิ่งที่ไม่จำเป็นก็น่าจะต้องตัดทิ้งไปเสีย การปรากฏภาพที่ซ้ำๆ ซากๆ ไร้สาระเช่นนี้ เหมาะสมแล้วหรือ...”³

นอกจากการแสดงความเห็นตำหนิการดำเนินเรื่องราวในภาพยนตร์โทรทัศน์แล้ว ยังมีการวิจารณ์ถึงความเหมาะสมของการใช้ภาษาในบทสนทนาของผู้แสดงที่ภาพยนตร์แนวนี้นำเสนอ เนื่องจากมีผู้ชมส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน อาจเกิดการลอกเลียนแบบการพูดหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นเดียวกันกับภาพยนตร์โทรทัศน์ต่างประเทศ เช่น มีผู้วิจารณ์ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องจำปาสี่ต้น (พ.ศ.2516) ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ว่า

¹ Pantip. (2563, กันยายน). เล่มเดิม. (ออนไลน์).

² ออน. (2515, 15 กรกฎาคม). หนังสือตามทีวีทุกวันนี้. ไทยรัฐ. หน้า 13.

³ แหล่งเดิม.

“...ถึงร้ายที่สุด! หนังสือนี้ทำให้ภาษาไทยวิบัติวายวอดไปเลยหรือคำว่า “นะจ้ะ..” “อะไรนะจ้ะ?” และ“เชิญฝ่าบาทตามสบายจ้ะ” คำเหล่านี้เป็นถ้อยบทสนทนาในหนังสือนี้และเดี๋ยวนี้เด็กเล็กในบ้านผมมันก็ร้อง “จ้ะ” กันสนั่นบ้าน ผมไม่ทราบว่าคุณนี่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอะไร ฟังแล้วปวดกบาลเหลือทน...”¹

ทัศนคติต่าง ๆ ที่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่วิจารณ์สื่อบันเทิงเป็นภาพสะท้อนความวิตกกังวลต่อสื่อภาพยนตร์โทรทัศน์จำนวนหนึ่งได้เป็นอย่างดี ความวิตกกังวลนี้ไม่เฉพาะเพียงผู้ปกครองของเด็กที่รับชมภาพยนตร์ทางบ้านเท่านั้น บุคคลในหน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อได้ออกมาให้ความเห็นต่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในเชิงลบว่าเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ไม่ได้ให้คุณค่าหรือประโยชน์อันใดแก่ผู้ชม ทำให้ผู้คนงมงาย² เช่นความเห็นของอาคม มกรานนท์ ที่กล่าวไว้ในงานอภิปรายเรื่องทีวีเมืองไทยให้อะไรคนดู ที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2518 เขากล่าวว่าเนื้อเรื่องส่วนใหญ่หลอกหลวงคนดูเหมือนกัน เช่น คนเกิดเป็นปลา คนกลายเป็นเต่า เป็นต้น โดยเฉพาะทีวี. ช่อง 7 สี มีรายการประเภทนี้มาก³

เมื่อภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มักจะมีเนื้อหา “คนเกิดเป็นปลา คนกลายเป็นเต่า” หรือมีเรื่องราวเหนือธรรมชาติจนเป็นที่วิจารณ์ของนักสื่อสารมวลชน ช่วงที่ภาพยนตร์แนวนี้ออกอากาศไม่ว่าจะเป็นสถานีโทรทัศน์ใด สถานีโทรทัศน์บางแห่งจึงเริ่มผลิตรายการรูปแบบใหม่ๆ เพื่อความพึงพอใจของผู้ชมใหม่และเป็นทางเลือกสำหรับผู้ไม่นิยมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวดังกล่าว เช่น ใน พ.ศ. 2518 สถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 ที่เตรียมออกอากาศเป็นโทรทัศน์สี และได้จัดผังรายการเพื่อเยาวชนอย่างจริงจังลงไปตั้งแต่เวลา 18.00 น. ถึง 22.00 น. เช่น รายการสอนภาษาอังกฤษ (เอ.ยู.เอ.) ส่วนรายการที่ไม่ได้ให้ประโยชน์กับเยาวชนจริงๆ ย้ายไปออกอากาศช่วงกลางดึกแทน⁴ จะเห็นว่าเวลา 18.00 น. ถึง 22.00 น. ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่คาบเกี่ยวกับเวลาออกอากาศของภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 เป็นการเพิ่มทางเลือกใหม่ให้แก่ประชาชนในการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทอื่นด้วย

¹ ยิ่งยง สะเด็ดยาด. (2516, 11 กรกฎาคม). ภาษาวิบัติทางทีวี. *ไทยรัฐ*, 13.

² อาคมวิจารณ์ทีวีเมืองไทยถอยหลังเข้าคลอง. (2518, 15 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 14.

⁴ ช่อง 9 เพิ่มสาระเพื่อเยาวชน. (2518, 14 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 14.

2.3.3 ภาพยนตร์จีนชุด: คู่แข่งสำคัญของภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ

ภาพยนตร์โทรทัศน์จากต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์โทรทัศน์แนวกำลังภายในจากเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ซึ่งนิยมเรียกกันว่า “หนังจีนชุด” หรือ “หนังจีนกำลังภายใน” นับว่าเป็นคู่แข่งสำคัญของภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ลักษณะสำคัญ คือ เนื้อเรื่องที่มักจะเป็นแนวสนุกสนาน ตื่นเต้น มีฉากการต่อสู้ที่ดุเดือดเร้าใจผู้ชม การดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว นักแสดงแสดงเข้าถึงบทบาทจนทำให้ผู้ชมติดตามอยากชมตอนต่อไป¹ ไม่ว่าผู้ชมรายการโทรทัศน์จะเปิดรับชมสถานีช่องไหนก็จะพบรายการภาพยนตร์จีนกำลังภายในที่นำมาออกอากาศจำนวนมาก แต่ข้อเสียข้อหนึ่งของภาพยนตร์จีนกำลังภายในที่สร้างความกังวลให้ผู้ชมภาพยนตร์จีนแนวนี้ คือ การดำเนินเรื่องที่สนุกสนาน ตื่นเต้น มักมีเนื้อหาเกี่ยวพันกับการแก้แค้น จนเด็กที่รับชมรายการประเภทนี้รู้จักคำว่า “มีแค้นต้องชำระ”² และมีฉากรุนแรงปรากฏ แต่การสร้างมีคุณภาพดีกว่าละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ไทยจนมีผู้นำมาเปรียบเทียบว่า

“...ผมจะไม่เถียงเลยหนังที่.วี.จีน ทั้งประเภทกำลังภายในและกำลังภายนอกในเนื้อหาเกี่ยวพันกับการโง่งมฟัดชนิด ทำไมคน (ไทย) ดูจึงติดกันมากมายอย่างนั้น สาเหตุเป็นเพราะของจีนทำได้ดี เนื้อหาสาระกินใจมาก ตัวเอกทั้งพระและนางก็ไม่จำเป็นต้องเป็นคนร่ำรวย การตัดต่อถ่ายภาพยนตร์เยี่ยม เดินเรื่องรวดเร็วไม่อืดอาดเชื่องช้า ส่วนที่วีไทยเรา เดินเรื่องช้า เนื้อหาก็อ้อชาบบทเจรจาพูดกันตั้ง 10 กว่านาที บางทีก็ตลกแบบด้านๆ คนดูแล้วแทนที่จะหัวเราะ กลับมองทูเรตส่งไปเลย!”³

ด้วยเหตุนี้ ในบางครั้งไพรัชจึงเลือกสรรบทประพันธ์รูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากนิทานวัดเกาะมาผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์แทน เช่น พ.ศ. 2525 ไพรัชได้ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องสุวรรณหงส์ เนื้อหาของภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องนี้ได้มีการดัดแปลงให้มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจผิดของตัวละครเอกจนเกิดการล้างแค้น ต่อสู้กัน⁴ ซึ่งเนื้อหาเช่นนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับภาพยนตร์จีนชุดที่ได้รับความนิยมรับชมของผู้ชมโทรทัศน์ แต่กลับไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร⁵ เมื่อเทียบกับคู่แข่งอย่างภาพยนตร์จีนชุดกลับได้รับความนิยมสูงมาก แม้ว่าบางเรื่องมี

¹ เสือเหลือง. (2524, พฤศจิกายน). ฝ่าจอวิจารณ์ วงการทีวี. *ดาราจอแก้ว*. 3(18):46.

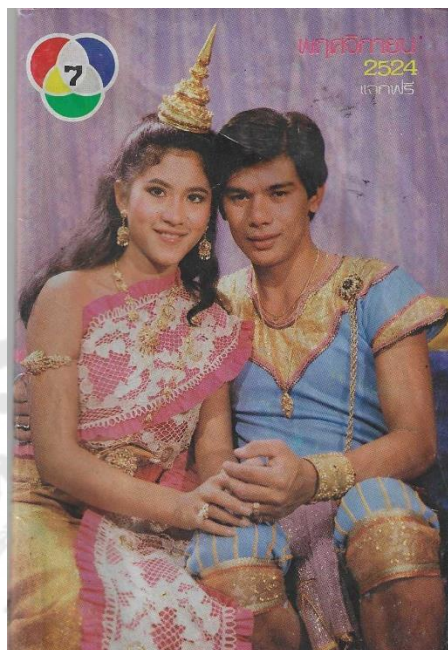
² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม.

⁴ (2525, มิถุนายน). เรื่องย่อ สุวรรณหงส์. *ดาราจอแก้ว*. 4(50):20-23.

⁵ เรื่องราว-การถ่ายทำ เหรียญมรดก ซึ่งแพร่ภาพทาง ที.วี. ช่อง 7 สี. (2527, 28 กรกฎาคม). ไทยรัฐ.

เนื้อหาที่รุนแรง แต่บางเรื่องได้ให้ข้อคิดที่สื่อให้ผู้ชมโทรทัศน์ได้เข้าใจการใช้ชีวิต และนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาพประกอบ 1 ทักษิชา จีรพวรรณและศุภชัย เขียวอนันต์ นักแสดงนำในภาพยนตร์โทรทัศน์ เรื่อง สังข์ทอง (พ.ศ.2524)

ที่มา: นิตยสารรายการโทรทัศน์ ช่อง 7 สี ฉบับที่ 15 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2524

เมื่อความนิยมในภาพยนตร์จีนชุดสูงชันก็เริ่มมีนักแสดงเดินทางจากฮ่องกงมายังประเทศไทยเพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ชุดที่ตนเองแสดง เช่น ดิงลี่ นักแสดงจากภาพยนตร์จีนชุด เจ้าพ่อเซี่ยงไฮ้ ที่มีชื่อเสียงอย่างมากในประเทศไทยช่วง พ.ศ. 2524 ซึ่งผู้สื่อข่าววงการบันเทิงรายหนึ่งเอ่ยถึงเรื่องไว้ว่า

“...ที่หนังจีน...ละครจีนที่กำลังได้รับความนิยมจากคนดู ก็เพราะเขาทำเนื้อเรื่องมีสาระดีจึงเป็นเรื่องที่คนดูต้องติดตามดูกัน แต่ที่หนัง ละครไทย บางเรื่องได้แฟนที่วีน้อย เพราะทำสนุกสู้เขาไม่ได้(เลย) เรื่องราวบทบาท ผู้แสดงไม่ได้ตั้งใจในอารมณ์คนดูมาก ดูอย่าง “ดิงลี่” ซิ ในบท “เจ้าพ่อเซี่ยงไฮ้” พอมามีเมืองไทย ไฉ่หนวดกวาดเงินดอลลาร์ กลับบ้านฮ่องกงก็พอนใหญ่ ? ...ตราบดีที่หนังไทย ละครยังใจเย็นทำเรื่อง

แบบถ่วงเรื่อง ให้นั่งยาวละเทะไม่เข้าท่า บทเจรจาที่ไม่เอาไหน ขึ้นทำต่อไป ต่อไป
ละครไทยอาจจะไม่มีคนดูต่อไปก็ได้...”¹

ถึงแม้ว่า ไพรัชจะมีความพยายามปรับเนื้อหาของภาพยนตร์โทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ
ไม่ให้ซ้ำเดิมแล้ว แต่อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ต้องปรับเปลี่ยนด้วยนั่นก็คือ เรื่องตัวนักแสดงมีความ
เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับมาน้อยเพียงใดก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่าง
นักแสดงไทยและนักแสดงจากฮ่องกงใครแสดงบทบาทออกมาได้ดีกว่ากันอย่างไรเช่นคำวิจารณ์ว่า

“ใจเหวินพะ หรือ อาหลง ในคมเขื่อนคม ภาค 2 เวลาเนื้อเรื่องเป็นดาราคินที่ได้รับ
ความนิยมจากคนดู ที.วี. บ้านเรามากคนหนึ่ง...เรื่อง“เทพบุตรชาวดิน” ใจเป็นพระเอกที่มีความ
กตัญญูต่อพ่อ - แม่ และรักน้องสุดชีวิต เขาคือตัวแทนของความดีงามของหนังเรื่องนี้จนคนดู
(แก่ๆ) มีคนหลั่งน้ำตาให้กับใจมาแล้ว...”²

ข้อตำหนิตั้งเนื้อหาและฝีมือของนักแสดงของภาพยนตร์โทรทัศน์ไทยได้รับการ
วิจารณ์ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์โดยเฉพาะแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ไม่ได้มี
ระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมผลิตเหมือนภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศ เพราะจำนวนตอน
ในการออกอากาศหนึ่งเรื่องมีจำนวน ประมาณ 60-80 ตอน ใช้เวลาในการออกอากาศนานนับปี
สาเหตุมาจากผู้ผลิตต้องรับฟังผลตอบรับจากผู้ชม ถ้าภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องนั้น ๆ ได้รับความนิยม
ก็จะผลิตให้มีจำนวนตอนมากขึ้นจึงส่งผลให้การผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ของไทยต้องเน้นถ่าย
ทำไปพร้อมกับการออกอากาศ และยังส่งผลต่อการซื้อเวลาโฆษณาสินค้าของเอเจนซี่ด้วย
กล่าวคือ ผู้ผลิตจะมีเวลาให้เอเจนซี่ซื้อโฆษณาสินค้าได้มากขึ้น ทั้งหมดนี้ส่งผลเสียต่อนักแสดง
ที่ใหม่ถ่ายทำภาพยนตร์โทรทัศน์จนบางคนต้องล้มป่วยจนถึงขั้นมีการเปลี่ยนตัวนักแสดงกลางคัน³

2.4 การเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากม้วนฟิล์มสู่วีดิโอเทป

ช่วง พ.ศ. 2522-2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ของบริษัทดาราศิลป์ที่มีไพรัช
เป็นผู้จัดการผลิตนั้นได้ออกอากาศมาอย่างต่อเนื่องหลายเรื่อง เช่น เรื่องจันทร์สุริยคาธ (พ.ศ.

¹ เสือเหลือง. (2524, พฤศจิกายน). ฝ่าจอวิจารณ์ วงการที.วี. . *ดาราคอแก้ว*, 3(19), 46.

² แหล่งเดิม.

³ เจ้าเงาะตัวใหม่ เซอร์ปีโก. (2524, พฤศจิกายน). *สยามทีวี*. 3(2):20-21.

2523)¹ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน (พ.ศ. 2523)² เรื่องสังข์ทอง (พ.ศ. 2524)³ เรื่องสุวรรณหงส์ (พ.ศ. 2525)⁴ เรื่องนกกะจาบ (พ.ศ. 2525)⁵ แต่ด้วยขณะนั้นเวลาออกอากาศภาพยนตร์โทรทัศน์เป็นเวลา 21.00 น.⁶ ทำให้ผู้ชมรายการส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่และส่วนมากมักจะเป็นเพศหญิง⁷ ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ผลิตที่ต้องการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ให้เด็กเป็นผู้รับชม และอาจจะเป็นไปได้ว่าที่เด็กรับชมรายการประเภทนี้ลดลง เพราะรายการมาช่วงกลางคืน และไม่มี ความแปลกใหม่ที่ดึงดูดมากพอในการนำเสนอ เมื่อเด็ก ๆ ไปโรงเรียนแทบไม่มีเด็กกล่าวถึง ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้⁸ รวมไปถึงภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ โดยเฉพาะภาพยนตร์จีนชุดได้รับความนิยมจากผู้ชมมากกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้โปรดักชันพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ เพื่อให้ได้รับความนิยมกลับมาอีกครั้ง แม้ว่าค่าใช้จ่ายในการผลิตจะสูงมาก โดยเฉพาะค่าแผ่นฟิล์ม⁹

ช่วงทศวรรษ 2520 เทคโนโลยีการผลิตวิดีโอเทปเริ่มเข้ามาใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศไทยและได้รับความนิยมจากผู้ผลิตรายการภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เลือกเทคโนโลยีนี้มาใช้แทนการบันทึกภาพ ด้วยแผ่นฟิล์ม เพราะการผลิตด้วยฟิล์ม ขนาด 16 มิลลิเมตรมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ระหว่างถ่ายทำ หากแผ่นฟิล์มภาพยนตร์เกิดความเสียหายจะแก้ไขได้ยาก จำต้องทิ้งฟิล์มทั้งม้วน แต่การบันทึกภาพด้วยกล้องวิดีโอสามารถถ่ายทำได้สะดวกและผู้กำกับการแสดงยัง

¹ Pantip. (2563). (เกร็ดประวัติศาสตร์) "จันทร์สุริยคาถ" เวอร์ชัน 2523 ภาพที่หาดูได้ยาก มีเพลงไตเติ้ลเก่าให้ฟังด้วยครับ. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32559628> . (ออนไลน์).

² Pantip. (2563, กันยายน). (เกร็ดประวัติศาสตร์) มาฟังเพลงไตเติ้ล "เจ้าหญิงแดงอ่อน" เวอร์ชัน 2523 กันครับ. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32559633?>. (ออนไลน์).

³ Pantip. (2563, กันยายน). เกร็ดประวัติศาสตร์ "สังข์ทอง" เวอร์ชัน 2524 หนังสือจักรๆ วงศ์ๆ ที่เรหาดูได้หมดเลย มีเพลงไตเติ้ลเก่าให้ฟังด้วย. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32563845>. (ออนไลน์).

⁴ (2525, 30 มิถุนายน). เรื่องย่อ สุวรรณหงส์. ดาราจอแก้ว. 4(50):24-25.

⁵ Pantip. (2563, กันยายน). (เกร็ดประวัติศาสตร์) "นกกะจาบ" 2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องสุดท้ายที่ถ่ายด้วยฟิล์ม 16 มม.. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/34084677>. (ออนไลน์).

⁶ ผังรายการโทรทัศน์. (2524, พฤศจิกายน). นิตยสารรายการโทรทัศน์. 2(15):50.

⁷ Pantip. (2563, กันยายน). เล่มเดิม. (ออนไลน์).

⁸ แหล่งเดิม.

⁹ The Standard. (2563). 4 ยอดกุมาร จากนิทานพื้นบ้านสู่ตำนาน จักรๆ วงศ์ๆ. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/4-yod-kuman-from-folk-tales-to-the-legend>. (ออนไลน์).

มองเห็นภาพที่ถ่ายออกไปผ่านจอมอนิเตอร์ ซึ่งไพรัชได้กล่าวถึงความแตกต่างของการบันทึกเทป วิดีโอและแผ่นฟิล์มว่า

“...เราต้องทำให้ดีที่สุดทั้งคนทั้งอุปกรณ์ ที่เราต้องลงทุนซื้อวิดีโอมาใช้ถ่ายทำ ก็เพื่อให้มีเวลาในแต่ละวันมากๆ จะได้ทำงานประณีตยิ่งขึ้น วิดีโอเทปนอกจากมีความชัดใสดีมาก แล้วช่วงเวลากการถ่ายก็ถ่ายได้ตั้งแต่เช้ายันค่ำ แสงแดดหมดยังถ่ายกันตามสบาย ผิดกับระบบฟิล์มหนังพอแสงไม่มีต้องหยุดถ่าย ที่ได้ประโยชน์พิเศษอีกอย่างคือสามารถรีไรซ์ภาพได้ด้วยจึงตรวจสอบได้ทันทีที่ถ่ายเสร็จในแต่ละคัต หากบกพร่องสามารถรู้ได้ทันที แล้วถ่ายทำใหม่ได้เลย¹

จากการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่งของการผลิตสื่อทางโทรทัศน์ จนผลของการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่ยุคเฟื่องฟูของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่วง พ.ศ. 2526-2529 และทำให้บริษัทดาราฟิล์ม เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทดาราวิดีโอ ตั้งแต่นั้น² ตามเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทำ

2.5 สรุป

นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ถือเป็นสื่อความบันเทิงประเภทหนึ่งที่ได้รับค่านิยมจากผู้คนในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 อันเป็นผลจากการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ และยังได้รับการพัฒนาให้เป็นสื่อรูปแบบอื่นตามยุคสมัยด้วย จนกระทั่ง พ.ศ. 2511 ได้มีการพัฒนานิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ มาเป็นสื่อประเภทภาพยนตร์โทรทัศน์ มีไพรัช สังวริบุตร เป็นผู้บุกเบิก หลังจากประสบปัญหาการผลิตภาพยนตร์ออกฉายในโรงภาพยนตร์ในที่สุดภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ก็ได้รับความนิยมจากผู้ชมกลุ่มเด็ก ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลต่อความนิยมในตัวนักแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ จำนวนหนึ่ง และส่งผลต่อทัศนคติของผู้ชมภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ทั้งข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง จนใน พ.ศ. 2522-2525 ภาพยนตร์จีนชุดได้รับความนิยมจากผู้ชมรายการโทรทัศน์แทนที่ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั้งในแง่ของการดำเนินเรื่อง จำนวนตอนที่มีน้อยกว่า และการเข้าถึงบทบาทของนักแสดง จากปัจจัยต่าง ๆ นี้ทำให้ใน พ.ศ. 2526 นี้ไพรัช สังวริบุตร ได้จึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากม้วนฟิล์มเป็นวิดีโอเทปที่มีคุณภาพที่ดี และช่วยประหยัดเวลาในการถ่ายทำ ขณะที่การเรียกภาพยนตร์โทรทัศน์ก็เปลี่ยนมาเป็นละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตสื่อ

¹ เล็ก ปานโต. (2527, 1 มิถุนายน). กว่าจะป็นไชยเชษฐ. *ดาราไทย*. 30(1252):47.

² The Standard. (2563). *เล่มเดิม*. (ออนไลน์).

บทที่ 3

การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในยุคเฟื่องฟู (พ.ศ. 2526-2541)

ช่วง พ.ศ. 2526-2529 ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก อาจเรียกได้ว่าเป็นยุคทองของละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะมีการใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มมากขึ้น เพื่อตริ้งผู้ชมที่เป็นเด็ก ซึ่งเป็นผู้ชมกลุ่มเป้าหมายหลักของละครโทรทัศน์แนวนี้ กอปรกับช่วงดังกล่าวผู้ผลิตรายการโทรทัศน์นิยมใช้วิดีโอเทปในการบันทึกภาพ เพราะมีข้อจำกัดน้อยกว่าการใช้แผ่นฟิล์มขนาด 16 มิลลิเมตร โดยบริษัทดาววิดีโอ นำเทคโนโลยีนี้มาใช้ผลิตละครช่วง พ.ศ. 2526-2527 ก่อนเปลี่ยนเวลาออกอากาศไปช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ เมื่อ พ.ศ. 2530 เพื่อให้ตรงกับกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กมีโอกาสรับชมมากขึ้น และแข่งขันกับรายการของสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นที่ส่วนใหญ่แพร่ภาพรายการสำหรับเด็ก อีกทั้งปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อให้เด็กรับชมได้จนเป็นภาพลักษณ์ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นอกจากนี้ยังมีผู้ผลิตรายการละครของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ สนใจที่จะผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อเสนอทางเลือกใหม่ให้ผู้ที่ยังชื่นชอบละครประเภทนี้รับชมด้วยเช่นกัน

3.1 ยุคเฟื่องฟูของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พ.ศ.2526-2529

นับจากทศวรรษ 2520 โทรทัศน์กลายเป็นเครื่องเรือนที่ประดับอยู่ในบ้านของคนทั่วไป อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การรับชมรายการทางโทรทัศน์นั้นขยายตัวมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นเพื่อเด็กและเยาวชน¹ มีการสำรวจความนิยม พบว่า รายการการ์ตูนชุดจากประเทศญี่ปุ่นได้รับความนิยมสูงสุด รองลงมา คือ ภาพยนตร์จีนชุด² จากข้อมูลดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลต่อรายการละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับชม เมื่อจุดเด่นสำคัญของรายการการ์ตูนญี่ปุ่นที่ได้รับความนิยมสูงสุดนั้น คือ เนื้อหา ที่เป็นการนำเสนอในเวลาสั้น ๆ เข้าใจง่าย สนุกสนาน มีสีสันสวยงาม มีภาพเคลื่อนไหวที่ดึงดูดเด็ก และที่สำคัญภาพยนตร์การ์ตูนชุดมีลักษณะเป็นจินตนาการ เพื่อฝันเกินความจริง ซึ่งวัยเด็กมีความต้องการเสริมสร้างจินตนาการของ

¹ ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัฒน์. พลวัตของการกลายเป็นท้องถิ่นของ “ความเป็นญี่ปุ่น” ในประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษ 2520. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*. 32(2):32.

² นิพนธ์ คุณารักษ์. (2538). *การศึกษาสถานภาพ ปัญหาอุปสรรค และความเป็นไปได้ของการผลิตรายการภาพยนตร์การ์ตูนชุดทางโทรทัศน์ของผู้ผลิตในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) (นิเทศศาสตร์พัฒนาการ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. หน้า 1.

ตนเอง¹ จากจุดเด่นนี้ของภาพยนตร์การ์ตูนชุดจากประเทศญี่ปุ่น อาจส่งผลให้ผู้ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เลือกรับรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งจะเน้นด้านการเขียนบทละคร และการเพิ่มสีสันเทคนิคพิเศษ เพื่อทำให้เกิดความน่าสนใจ โดยหวังว่ากลุ่มผู้ชมเด็กกลับมาสนใจรับชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกครั้งหลังจากชมเขาไปในช่วง พ.ศ. 2522-2525

3.1.1 นักเขียนบทละคร ส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของละคร

ปัจจัยที่ทำให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของบริษัทดาววิดีโอ ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมนจากผู้ชมอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2526-2529 มาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการผลิตที่ไพรัช สังวริบุตร จะสรรหานักเขียนบทละครโทรทัศน์ที่ต้องทำงานได้อย่างเต็มที่ พุ่มเทให้กับการทำงานนี้ได้ เพราะนักเขียนบทละครโทรทัศน์ต้องเขียนบทละครไปพร้อมกับการถ่ายทำออกอากาศแบบตอนต่อตอน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริษัทดาววิดีโอ หรือเรียกวิธีการถ่ายทำเช่นนี้ว่า “ถ่ายไปออกอากาศไป” และมีการปรึกษาเรื่องการแก้ไขบทระหว่างนักเขียนบทละครและผู้กำกับการแสดงอยู่เสมอขณะถ่ายทำละคร² รัมภา ภิรมย์ภักดี อดีตข้าราชการครูโรงเรียนวัดบวร เป็นนักเขียนบทละครประจำที่บริษัทดาววิดีโอ และเป็นญาติกับไพรัช เธอเข้ามาเขียนบทละครในช่วง พ.ศ. 2528 และได้เล่าไว้ว่า “นักเขียนบทละครโทรทัศน์สำคัญมาก เพราะเป็นผู้เขียนทุกอย่างตามที่ผู้อำนวยการแสดง (ไพรัช สังวริบุตร) และผู้กำกับการแสดงต้องวางกรอบการทำงาน และมีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน การทำงานจึงจะมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการผลิตละครโทรทัศน์ทุกแนวไม่เฉพาะละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เท่านั้น และเป็นเช่นนี้มาตั้งแต่แรกก่อนที่ครูจะเข้ารับหน้าที่เขียนบทละคร”³ และไพรัชได้กล่าวถึงขั้นตอนก่อนการผลิต ช่วง พ.ศ. 2526 ไว้ว่า

“...เรามีคนเขียนอยู่สองคนด้วยกัน คือ พี่ประสพ สง่าเนตร อีกคนคือ คุณวณิช จรุงกิจอนันต์ ที่เป็นนักเขียนซีไรต์ เห็นเขาเคยให้ข่าวว่าอยากเขียนบทละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เราก็เลยให้ลองเขียนดูกับเรื่องเก่า ๆ ของเราว่ามันจะเป็นอย่างไร ตอนแรกเรานั่งฟังดูมันจะขัดหู เพราะด้วยสำนวนอะไรมันก็จะใหม่ แต่เนื่องจากคุณวณิชเก่งมาก แก่ตีบทแตกเรื่องแรก (สี่

¹ นิพนธ์ คุณารักษ์. (2539). *เล่มเดิม*. หน้า 2.

² สรรตน์ จีรวรรณวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) สาขาวิชาสื่อสารการการแสดง ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการการแสดง คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. หน้า 135.

³ รัมภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

ยอดกุมาร พ.ศ.2526) ก็ชนะแล้ว แก่ทำสิ่งไหนกรภาพ ดังเลยที่เดียว ตั้งแต่นั้นก็เลยเอื้ออารี ถ้ามีเวลาว่างก็มาช่วยเขียนให้...”¹

ความสำเร็จจากการผลิตละครเรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ.2526) จนได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ชมนั้นเป็นความสำเร็จที่ต้องแลกมาด้วยความเหนื่อยยากในการทำงาน เพราะการถ่ายทำต้องดำเนินไปพร้อมกับการเขียนบทละคร สาเหตุที่ต้องเป็นเช่นนี้ เพราะไพรัชต้องการทราบว่าละครที่ผลิตออกไปนั้นได้รับความนิยมมากน้อยเพียงใด ถ้าดีจะทำอย่างไร ถ้าไม่ดีควรปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้ถูกใจผู้ชมละครมากที่สุด² ส่งผลให้ผู้เขียนบทละครมีความกดดัน อันเนื่องมาจากต้องได้รับการเร่งเร้าให้เขียนบทละครเสร็จทันนำไปถ่ายทำ วาณิช จรุงกิจอนันต์³ ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้ว่า

“...มีสิ่งเดียวที่ผมไม่ชอบคือการเร่งเร้า เร่งรัดตัวเอง ผมเป็นคนอยากอยู่สบายๆ เขียนบทละครก็ได้เงินเยอะ แต่เป็นความกดดันให้กับตนเองว่าเดี๋ยวต้องทำให้ทัน เขียนให้ทัน ส่งให้ทัน บางครั้งเรานึกอะไรไม่ออกก็ต้องวนเวียนกลัดกลุ้ม ทำไงจะนึกออก...จึงไม่อยากเจอกับสิ่งนี้...”³

วาณิช จรุงกิจอนันต์ รับเขียนบทละครให้บริษัทดาราวิดีโอต่อมาอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526), เรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ซึ่งทั้งสองเรื่องก็ประสบความสำเร็จด้วยดี แต่ด้วยความเครียดที่มีในการเขียนบทละคร จึงทำให้วาณิชหยุดรับเขียนบทละครไปในที่สุด อีกส่วนสำคัญที่ทำให้ละครเรื่องสี่ยอดกุมารโด่งดัง คือ การตั้งชื่อละครให้มีความน่าสนใจยิ่งทำให้ผู้ชมที่เป็นเด็กเกิดความสนใจละคร อยากติดตามมากขึ้น เพราะก่อนที่จะผลิตละครเรื่องนี้ผู้ผลิตเคยเปลี่ยนชื่อละครเป็น “สื่อภินิหาร” ซึ่งเรื่องดังกล่าวดัดแปลงมาจากนิทานแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องจำปาสีตัน และไพรัชมอบหมายให้ มนัส ปิติสานต์ ประพันธ์เพลงประกอบละครโดยเล่าเรื่องย่อของเรื่องสื่อภินิหารให้ฟัง แต่มนัสแนะนำให้ไพรัชเปลี่ยนชื่อละคร เพื่อจะให้ชื่อละครพ้องกับเนื้อเพลงละครที่มีเนื้อร้องที่ประพันธ์ “สี่กุมารหาญกล้า ตรี คชา จักร สังข์...” และ

¹ สรรตน์ จีรวรรวิสุทธิ. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 135.

² ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอกแก้ว. *เล่มเดิม*. 4(76): 61.

³ วินทร์ เลียววาริณ. (2564, เมษายน). *สัมภาษณ์ วาณิช จรุงกิจอนันต์*. สืบค้นจาก <https://www.happyreading.in.th/article/detail.php>. (ออนไลน์).

ชื่อ “สี่อภินิหาร” คล้ายกับภาพยนตร์อินเดียมากจึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “สี่ยอดกุมาร” (Youtube, 2555)¹

ภาพประกอบ 2 ละครเรื่อง สี่ยอดกุมาร (พ.ศ.2526)

ที่มา: <https://thestandard.co/4-yod-kuman-from-folk-tales-to-the-legend/>

แม้จะมีนักเขียนบทละครประจำบริษัทดาววิดีโอแล้ว แต่ยังไม่เพียงพอต่อการผลิตละคร ดังนั้น ไพรัช สังวริบุตร จึงติดต่อผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการอื่นๆ ที่รู้จักในวงการละคร เพื่อสรรหาคนที่เขียนบทละครได้มาเขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ดังนั้น ระหว่าง พ.ศ. 2526-2529 จึงถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีนักเขียนบทละครเข้ามาในวงการละครเพิ่มขึ้น เช่น ชลประคัลภ์ จันทรเรือง อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ การละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จการศึกษา สาขาการละครจากมหาวิทยาลัยมอนแทนา สหรัฐอเมริกา ที่รับเขียนบทละครเรื่องเหรีญมรดก (พ.ศ. 2527)² หรือยิ่งยศ ปัญญา ที่ได้รับการแนะนำจากอรชุนา ยุทธวงศ์ ผู้ผลิตรายการเด็กของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มาเขียนบทละครให้บริษัทดาววิดีโอ เรื่องแรกที่ยิ่งยศเขียนเป็นละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องเทพสังวาลย์ (พ.ศ. 2528) เขาเล่าถึงการเข้ามาเขียนบทละครไว้ว่า “คงเป็นเพราะรู้ว่างานมันทำตาย และรู้ว่าส่วนสำคัญที่จะทำให้ละครออกมา

¹ Youtube. *क्रमनसि पितिसानसि दानानपेणललललल*. (2555). สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=pCITUKW9fpk>. (ออนไลน์).

² อ.ชลประคัลภ์ จันทรเรือง ผู้เขียนบท “เหรีญมรดก”. (2527, 31 สิงหาคม). ไทยรัฐ. หน้า 13.

ได้ดีนั้น คือ บทละคร”¹ และนักเขียนบทละครต้องรู้ถึงลักษณะละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ จึงจะสามารถเขียนให้เนื้อเรื่องสนุกน่าติดตามด้วย ยิ่งยศได้อธิบายถึงทัศนคติและแนวทางการเขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ว่า

“ก็ดีฮะ แนวแฟนตาซีนี่ ดีตรงที่ได้ใช้ความสร้างสรรค์เต็มที่ มันเปิดกว้าง มันอิสระ ไม่ต้องมานั่งเคร่งเครียดกับตรรกะหรือจิตวิทยามนุษย์ ถ้าหากเป็นเรื่องชีวิต เป็นเรื่องของคน การคิดอะไรในเรื่องจะต้องมีเหตุผลมาก เหตุผลนั้นมีน้ำหนักแรงพอหรือไม่ที่จะให้ตัวละครทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นไปได้ แต่แนวอภินิหารนี้จะคำนึงเหตุผลบ้าง โดยที่ไม่ต่างจากหลักความจริงเท่าใดนัก ตัวเทพบนสวรรค์อะไรเหล่านี้ แนวทางเปิดให้เราตีความเป็นตัวแทนมนุษย์ จะใช้เหตุผลในสัญชาตญาณของมนุษย์ให้เป็นแม่เป็นพ่อมีความรับผิดชอบ มีความรู้สึกผิดใส่เข้าไป...ต้องทำให้สนุก สัมผัสสัมผัสเป็นเด็ก ๆ สมัยแรกที่ทำกัน อย่างนางสิบสองนี้ โอโฮ มันสุดขีดเลย นางเมธีร้องห่มร้องไห้ให้น้ำตาท่วมจอ...ได้ดูเบื้องหลังการถ่ายทำ รู้สึกว่าภาพยนตร์แนวนี้มีอะไรที่เป็นตัวของมันเอง เทคนิคการถ่ายทำนั้นจะเป็นแฟนตาซีสุดขีด แต่มันทำออกมาได้ดีในเทคนิคของทีวีที่จะทำได้ ผู้ทำเขาเก่งจริงๆ เราคนดูก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามันสนุก ถ้า...รู้จักปล่อยตัวปล่อยใจตามมันไป”²

นอกจากยิ่งยศแล้ว ไพรัชยังได้ชักชวนรัมภา ภิรมย์ภักดี ซึ่งเป็นญาติมาร่วมเขียนบทละครด้วยในระยะแรก รัมภาได้รับหน้าที่เขียนกลอนบรรยายความรู้สึกของตัวละคร³ และเมื่อเธอได้รับหน้าที่เขียนบทละครรัมภาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหาของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้เหมาะสมกับเด็กตามที่ผู้ผลิตเห็นควรว่าเหมาะสมกับเด็กตามทัศนคติของตนและผู้ผลิตด้วย⁴

เช่นเดียวกับ ศัลยา สุขะนิวัตต์ ที่เป็นอาจารย์สอนคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และเป็นญาติกับไพรัชก็ได้เข้ามาเขียนบทละครโทรทัศน์ให้กับบริษัท ดาราวิดีโอ ใน พ.ศ. 2529 และเขียนบทละคร แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ศัลยาอธิบายถึงแนวทางการเขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีความเห็นใกล้เคียงกับยิ่งยศ และรัมภาว่า “ครูทำละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มาหลายเรื่องอย่างแก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2530) ครูตั้งใจทำมาก ทำออกมาให้ภาษาพูดเป็นวรรณศิลป์

¹ มารู้จักกับเจ้าของ นามปากกา “ระเด่น”. (2528, กรกฎาคม). นิตยสารรายการโทรทัศน์. 5 (59): 30.

² มารู้จักกับเจ้าของ นามปากกา “ระเด่น”. (2528, กรกฎาคม). เล่มเดิม. 5(59): 31.

³ รัมภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

⁴ แหล่งเดิม.

มาก แต่ได้รับการชื่นชมจากผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ๆ ทั้งที่ทำให้เด็กดู แต่ครมมองว่าละครแนวนี้ดีนะ ถ้าทำออกมาดี”¹

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าทัศนคติของนักเขียนบทละครเป็นอีกส่วนที่สำคัญที่ส่งผลต่อการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ยิ่งทัศนคติที่มองว่าละครแนวนี้เป็นละครที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และในการตีความละครผู้เขียนบทจะสอดแทรกจินตนาการลงไปได้มาก มีการให้เหตุผลในแบบที่เด็กชมได้ควบคู่กับความสนุกสนานจึงส่งผลให้ละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ประสบความสำเร็จ เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชมเด็กในที่สุด

3.1.2 เทคนิคพิเศษในละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

เมื่อถึงขั้นตอนการผลิต องค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของการผลิตละคร คือ การนำเทคนิคพิเศษมาใช้ในการถ่ายทำละคร ใน พ.ศ. 2526-2527 นั้นบริษัทดาราวีดีโอได้นำเทคโนโลยีการบันทึกภาพด้วยวิดีโอเทปมาใช้แทนการบันทึกภาพด้วยแผ่นฟิล์ม ขนาด 16 มิลลิเมตร การบันทึกภาพด้วยวิดีโอเทปนั้นเอื้อต่อการทำภาพเทคนิคพิเศษ เช่น การซ้อนภาพด้วยฉากพื้นหลังสีเขียว (Green Screen) หรือฉากพื้นหลังสีฟ้า (Blue Screen) เทคนิคพิเศษต่าง ๆ นี้ ทำให้ละครเรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) มีภาพที่ทำให้เด็กที่รับชมตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างมาก เช่น ตัวละครเดินบนน้ำ เหาะเหินเดินอากาศ ตัวละครยักษ์อยู่ร่วมฉากกับตัวละครที่เป็นมนุษย์ หรือยักษ์จับมนุษย์มาไว้ในมือ อาวุธต่าง ๆ ที่ปล่อยแสงได้ เป็นต้น² และได้ส่งผลต่อการต่อยอดการใช้เทคนิคพิเศษในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องต่อมาด้วย

เรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) เป็นละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องต่อมาที่มีเรื่องราวพิสดารกว่าเรื่องที่ผ่านมาที่ทางผู้ผลิตเคยทำ เพราะมีการต่อสู้กันเกือบทุกตอน ถ่ายทำด้วยเทคนิคล้ำยุคแบบภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ มีมุมกล้องที่สวยงาม และมีการตัดต่อที่รวดเร็วฉับไวต่อเนื่อง ดังนั้นละครโทรทัศน์เรื่องนี้จึงสนุกสนาน เพราะมีฉากการต่อสู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ระหว่างพระเอกกับผู้ร้ายทั้งบนบก และทั้งเหาะเหินขึ้นไปสู้บนอากาศ³

¹ ศัลยา สุขะนิวัตต์. (2564, 12 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

² The Standard. (2563). เล่มเดิม. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/4-yod-kuman-from-folk-tales-to-the-legend>. (ออนไลน์).

³ เดฟ เดียวดา. (2526, 20 พฤศจิกายน). สันติภาพ บุณนาค ยอดผู้กำกับ “สิงห์ไกรภพ”. ไทยรัฐ. หน้า 13.

และฉากใต้น้ำที่มีการทำขึ้นในโรงถ่ายละคร ทำให้ผู้ชมเห็นปลาแหวกว่ายน้ำอยู่ในถ้ำใต้ทะเลหรือ ฉากน้ำวนที่สิ่งไหนกรภาพต้องแหวกว่ายน้ำขึ้นมา¹

นอกจากเทคนิคพิเศษที่ทำภาพใต้น้ำตาตื่นใจต่อผู้ชมแล้ว ยังมีตัวละครที่ ผู้ผลิตสร้างขึ้นมาให้ผู้ชมชื่นชอบ นับเป็นตัวละครที่มีความโดดเด่น คือ “น้ำผี” ซึ่งมีหน้าที่เฝ้า สมบัติในละครเรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) ไพรัชเป็นผู้คิดตัวละครตัวนี้ขึ้นมา ในช่วงแรกทาง คณะกรรมการพิจารณาสื่อทางโทรทัศน์และวิทยุ (กบว.) ไม่อนุญาตให้นำภาพตัวละครนี้ ออกอากาศโดยให้เหตุผลว่าโครงกระดูกจะทำให้เด็กกลัวและหวาดผวา จึงนับว่าไม่สมควร แต่ ไพรัชได้ชี้แจงว่าไม่ได้ถือว่า “น้ำผี” เป็นตัวละคร แต่ “น้ำผี” เป็นนักแสดงคนหนึ่งมีการแสดงออกที่ เหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นเด็ก และจะแสดงละครแนวนี้อีกหลายเรื่องจะทำให้เด็กที่รับชมเกิดความ สนุกสนานและสนิทสนม เมื่อพิจารณาใหม่จึงได้ผ่านการพิจารณาประกอบกับเด็ก ๆ ที่ชมละคร ขึ้นชอบมาก จึงทำให้เห็นบทบาทของตัวละคร “น้ำผี” ปรากฏอีกครั้งในเรื่องสิ่งไหนกรภาพ (พ.ศ. 2526)²

ตัวละคร “น้ำผี” นั้นไม่ได้ทำจากกระดูกคน แต่ทำด้วยโฟมที่แกะขึ้น มีน้ำหนัก เบาแล้วหากกระดาศพัน ใช้สีฟันพันจนดูกลมกลืน เวลาถ่ายทำเข้าฉากจะใช้เส้นเอ็นซึ่งและชักโย อยู่ข้างบนให้โครงกระดูกเด่นตึกตึกๆ และพูดได้โดยใช้เส้นเอ็นรัดดึงซึ่งปากให้ขยับได้ตามบท ซึ่งทำให้ “น้ำผี” เล่นได้เหมือนกระดูกจริงและเหมือนมีชีวิตจิตใจ นอกจากเทคนิคนี้แล้วบางครั้งยัง มีการทำเทคนิคพิเศษในโรงถ่ายละครเพิ่มเติมอีกด้วย เพื่อให้ “น้ำผี” มีชีวิตชีวาโดยมี อภิชาติ สิงห์ เดชากุล เป็นผู้พากย์เสียงน้ำผี³

สำหรับการถ่ายทำ “น้ำผี” ที่มาถ่ายทำในโรงถ่ายละครจะใช้เทคนิคทำตัวแสดง อีกรูปแบบหนึ่ง คือ ใช้ผู้แสดงสวมชุดผ้ายัดสีฟ้ายาวทั้งหมด 7 เมตร แล้วนำโครงกระดูก “น้ำผี” ที่ ทำด้วยโฟมมาทาบกับตัวคนแสดง แล้วนำสายยางสีฟ้ารัด เมื่อนำไปส่องให้แสงกลืนในการถ่าย ทำจะเห็นแต่เพียงโครงกระดูกเท่านั้นที่กำลังสู้รบกับพญาลิง หลังจากนั้นใช้วิธีการซ้อนภาพ ซึ่ง ถ่ายทำภาพทิวทัศน์บริเวณที่เป็นป่า เมื่อนำมาออกอากาศจะเป็นภาพการสู้รบกันในปี⁴

เทคนิคพิเศษที่ใช้วิธีการซ้อนภาพนี้ได้นำมาใช้ในฉากต่าง ๆ จากของละครจักร วงศ์ ๆ เช่น สิ่งไหนกรภาพ (พ.ศ. 2526) ที่ใช้เทคนิคพิเศษนี้ที่ตัวละครสิ่งไหนกรภาพจะต้องขึ้นไปบน

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ สิ่งไหนกรภาพ. (2526, ตุลาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² แนะนำให้รู้จักกับ “น้ำผี” ใน “สิ่งไหนกรภาพ” ทางช่อง 7 สี. (2526, 9 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ แหล่งเดิม.

⁴ แหล่งเดิม.

สวรรค์โดยการซ้อนภาพท้องฟ้าลงไปหรือฉากที่นางเอกของเรื่องอยู่ในดอกบัวใช้เทคนิคพิเศษให้ดูว่านักแสดงอยู่ในบัว โดยถ่ายทำด้วยกล้องสองกล้องโดยกล้องที่หนึ่งจะถ่ายทำภาพดอกบัวแล้วนำภาพมาซ้อนเข้ารวมกันเรียกว่าการทำภาพแบบ “โครมาคีย์” หรือในภาพยนตร์เรียกว่าการถ่ายภาพแบบมีพื้นหลังสีฟ้าถ่ายภาพเป็นแสงกลืนกับสีฟ้าแบบเดียวกับที่ถ่ายทำตัวละคร “น้ำผี”¹

เรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) ยังมีเทคนิคพิเศษอื่น ๆ ที่ปรากฏในเรื่องเพื่อเพิ่มความสมจริงให้แก่ละคร เช่น ตอนที่สิงห์ไกรภพและพราหมณ์น้อยลงไปยังเมืองพญานาค มีการทำฉากการแปลงร่างของพญานาคโดยใช้กระจกเป็นลายปิดหน้าเลนส์กล้องวิดีโอ เมื่อถ่ายทำจะเห็นหัวพญานาคที่ทำด้วยยางดิบ ส่วนลำตัวยาวคล้ายพญานาคและจะใช้ควันสีเหลืองปล่อยพุ่งออกตรงส่วนหัวพญานาค เพื่อให้เห็นว่าเป็นปาฏิหาริย์² หรือฉากที่สิงห์ไกรภพพบนางสร้อยสุดา ซึ่งกำลังหนีจากวังของท้าวจตุพักตร์ก็ใช้เทคนิคพิเศษอีกประเภทหนึ่งที่นิยมใช้กันมากในละครโทรทัศน์ คือ ระเบิด เช่น ฉากที่สิงห์ไกรภพต่อสู้กับตัวร้ายของเรื่องอย่างเพชรพญานาคที่โดนระเบิดจนตัวขาดสองท่อนั้น มีการใช้เทคนิคพิเศษตัดต่อภาพอีกครั้งหนึ่งโดยผู้ที่ทำเทคนิคพิเศษประจำของบริษัทดาราวีดีโอ คือ สยาม สังวริบุตร ซึ่งเป็นผู้ควบคุมฝ่ายจัดทำเทคนิคพิเศษต่างๆของบริษัทมาโดยตลอด³ และมีการสั่งซื้อเครื่องมือทำเทคนิคพิเศษจากประเทศญี่ปุ่น ด้วยเทคนิคพิเศษนี้ ทำให้การสร้างภาพยิ่งแนบเนียนสมบูรณแบบ ผลงานที่ออกมาสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ชมละครโทรทัศน์เป็นจำนวนมาก สถานที่ถ่ายทำนอกสถานที่มักจะไปถ่ายทำในป่าของจังหวัดสระบุรี ประมาณร้อยละ 60 อีก ร้อยละ 40 กลับมาถ่ายทำในโรงถ่ายละครที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้ชมจะได้รับชมฉากธรรมชาติของต้นหมากพร้าวไม้ที่มีความสมจริงมากกว่าฉากที่ตกแต่งขึ้น⁴

การที่สิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก ทำให้มีการผลิตเพิ่มอีกสามตอนเพื่อออกอากาศจำเป็นที่จะต้องทำเทคนิคพิเศษเพิ่มขึ้นอีกหลายฉากในละครโทรทัศน์ เพื่อให้ผู้ชมสนุกสนานตลอดการรับชม เช่น ฉากสู้รบกันระหว่างสิงห์ไกรภพและพ่อตาโดยเป็นฉากรบกันบนท้องฟ้า การถ่ายทำดำเนินไปในโรงถ่ายละคร ฉากดังกล่าวเป็นการนำฉากที่มีพื้นหลังสีฟ้าและนำภาพท้องฟ้าทั้งหมดที่ถ่ายภาพมาแล้วมาซ้อนภาพเข้าไป ทำให้เห็น

¹ แหล่งเดิม.

² เรื่องราว-การถ่ายทำ “สิงห์ไกรภพ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี (2526, 18 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ แหล่งเดิม.

⁴ อ้วน อาเขต. (2527, กุมภาพันธ์). เบื้องหลัง และเรื่องย่อหนังสือ.วี. ยอดฮิต... “ขวานฟ้าหน้าดำ”. *โลกดารว*. 24(332): 23.

เป็นการสู้รบบนท้องฟ้า และเพิ่มความสมจริงด้วยการนำพัดลมขนาดใหญ่มาเปิด เพื่อให้ผม เสื้อผ้าของนักแสดงกระจัดกระจายคล้ายเหาะเหินอยู่บนท้องฟ้า¹

หลังจากเรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) จบลง บริษัทดาราวีดีโอ มักเลือกผลิตละครโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีตัวละครหลักในการดำเนินเรื่องเป็นเด็ก เพราะละครโทรทัศน์เรื่องก่อนหน้านี้นี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) หรือเรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) มักจะเป็นเรื่องที่นักแสดงนำหรือเนื้อเรื่องหลักเป็นเด็ก เมื่อเลือกบทประพันธ์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มาผลิตเป็นละครโทรทัศน์เรื่องใหม่ เรื่องวัยของตัวละครที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาประกอบด้วย

ใน พ.ศ. 2527 ผู้ผลิตรายการได้เลือกบทประพันธ์ของเสรี เปรมฤทัย เรื่องขวานฟ้าหน้าดำ มาผลิตเพื่อเป็นการสานต่อความนิยมนักแสดงนำเด็กที่รับแสดงเรื่องนี้ คือ เด็กชายบอย เนติลักษณ์ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังจากละครเรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) ส่งผลให้เป็นละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากที่สุดใน พ.ศ. 2526 ผู้สูงอายุที่รับชมเรื่องนี้ดูไปน้ำตาไหลไปด้วยความสงสารในตัวสิงห์ไกรภพ และเด็กที่รับชมทำพฤติกรรมเลียนแบบตามละครโทรทัศน์เรื่องนี้ คือ นำหญ้าที่หาตามข้างทางมาเล่นเป็นใบสรพยา ซึ่งเป็นใบไม้วิเศษที่ปรากฏในละครมากินเล่นตามอย่างในละครจนต้องพาไปส่งโรงพยาบาล²

การผลิตละครเรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ยังได้เพิ่มเติมเทคนิคพิเศษใหม่ๆ ใส่ลงไปด้วย เช่น อำมาตย์แสงเพชรดำดินโผล่ขึ้นมากลางป่า การถ่ายทำเทคนิคดังกล่าวใช้วิธีการวาดรูปดินแยกกลงไปในกระดาษสีขาว แล้วใช้กล้องวิดีโอถ่ายซ้อนภาพพื้นดินกลางป่าที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้วซ้อนเข้าไป และใช้คอปุ่มสวิตซ์ให้เห็นเนื้อดินค่อย ๆ แดกแยกปริขึ้นทีละน้อย เหมือนกับว่าอำมาตย์แสงเพชรกำลังดำดินอยู่ และฉากที่โผล่ขึ้นมาจากการดำดินใช้วิธีการถ่ายทำภาพพื้นหลังสีฟ้าโดยให้นักแสดงยืนอยู่กลางฉากสีฟ้าแล้วใช้กล้องจับภาพขณะกำลังเดิน ทั้งนี้ต้องให้ตรงกับรอยแยกของดิน ซึ่งได้ถ่ายภาพไว้ก่อนหน้านี้นี้พอถึงจุดที่กระโดดขึ้นมา เมื่อภาพตัดต่อเรียบร้อยแล้วจะเป็นภาพดำดินขึ้นมาจากรอยปริตรวงดิน เพียงแค่สองฉากนี้ก็ใช้เวลาในการถ่ายทำหลายชั่วโมง³

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ “สิงห์ไกรภพ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 16 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13

² เดฟ เดียวดาย. ที่สุด...ของวงการ ที.วี. (2527, 1 มกราคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 31 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*.

ส่วนในฉากมนุษย์นกต่อสู้กับขวานฟ้าหน้าดำใช้นักแสดงสมทบแต่งกายเป็นมนุษย์นก โดยแต่งหน้าเป็นกามีปากยาวยื่นออกมา เครื่องแต่งกายเป็นสีดำหมด มีปีกใหญ่ติดกับแขนและขยับได้ มีการใช้เทคนิคพิเศษถ่ายทำเป็นฉากพื้นหลังสีฟ้าแล้วซ้อนภาพพื้นหลังเป็นท้องฟ้าลงไปให้เป็นฉากมนุษย์นกกำลังบินเหมือนตัวละครยอดมนุษย์ในภาพยนตร์ต่างประเทศ¹ หรือขวานฟ้าหน้าดำต่อสู้กับอำมาตย์แสงเพชร โดยใช้อาวุธพิสดารต่อสู้กัน ก็ได้มีการทำภาพเทคนิคพิเศษเข้าช่วยเพื่อให้เกิดความสมจริงมากขึ้นเช่นกัน เพราะเป็นภาพการต่อสู้ด้วยการใช้ของวิเศษหรือฉากที่ต้องใช้เทคนิคพิเศษแบบเดียวกันนี้ คือ ฉากในสวนอุทยานบุริรมย์พระราชานในเรื่องถอดแหวนกลายเป็นห่วงไฟขนาดมหึมามีไฟลุกอลยขึ้นไปต่อสู้กับมนุษย์นก หรือฉากขวานฟ้ายิงลูกธนูไฟออกไปสังหารมนุษย์นกอีกตัวตาย และลูกธนูกลายเป็นเส้นเชือกในอากาศ และการทำให้หุ่นฟางกลายเป็นคนด้วยเทคนิคพิเศษก็มีขึ้นในละครโทรทัศน์เรื่องนี้เป็นเรื่องแรกด้วย²

เมื่อมีการทำฉากจากเทคนิคพิเศษต่าง ๆ มากขึ้น เพราะถ่ายด้วยเทคนิคพิเศษนี้ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้ชมละครแนวนี้ชื่นชอบและจดจำผู้ผลิตละครโทรทัศน์ จึงมีการสั่งซื้อเครื่องมือในการถ่ายทำด้วยวิดีโอเพิ่มเติมจากต่างประเทศอีก³ ทำให้ผลิตฉากพิเศษได้มากขึ้น เช่น ฉากรุ่งกินน้ำเจ็ดสีพาดไว้กับชื่อโรงถ่ายละครแล้วถ่ายเพื่อเก็บภาพเอาไว้ซ้อนภาพทำเทคนิคอีกครั้ง หรือทำภาพเทคนิคพิเศษในละครขวานฟ้าหน้าดำกำลังไต่รุ่งขึ้นไปบนสวรรค์พบองค์สุริยเทพ⁴ หรือจะเป็นฉากของพรหมณ์ทำพิธีเพื่อสังหารยักษ์กาขาวที่แปลงกายมาเป็นมเหสี ทำความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านมีการใช้เหล็กยาวประมาณสองนิ้วคล้ายตะปูทำพิธีเซ็ดผ้าถุงซึ่งเป็นเครื่องทรงของพระราชธิดา สักพักเหล็กแหลมค่อย ๆ ลอยหายไปมีแสงสว่างเข้าไปที่มือของพระมเหสีบุษบาจากนั้นเหล็กอาคมก็แล่นเข้าไปในตัวของยักษ์กาขาวที่แปลงเป็นพระมเหสีจนปวดรูดร้าวบิดตัวไปมา⁵

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 7 มกราคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

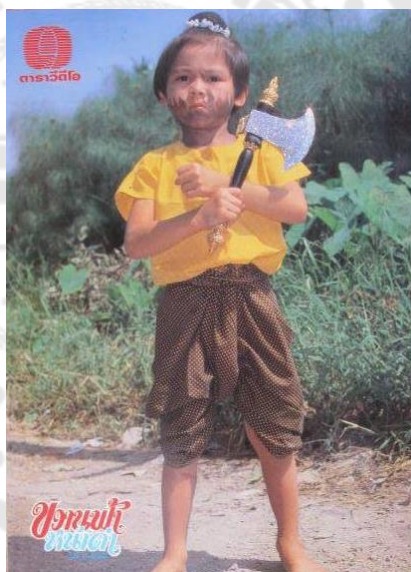
² เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 14 มกราคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 20 มกราคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁴ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 4 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁵ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 10 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

เรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ยังมีการพัฒนาฉากแบบใหม่ให้แตกต่างจากละครเรื่องก่อนหน้าเพื่อให้ผู้ชมคงสนใจติดตามต่อไป เช่น ฉากแสดงการต่อสู้ระหว่างขุนฟางเพื่อนสนิทของขวานฟ้าหน้าดำกับบรรดาปีศาจที่ใช้เทคนิคพิเศษ มีการพันคอปีศาจจนขาดเหลือแต่เพียงลำตัวก็ยังไล่ตามต่อสู้ต่อได้¹ หรือฉากปล่อยพลังต่าง ๆ ทั้งอำนาจแสงเพชรปล่อยพลังใส่ขวานฟ้าโดยปล่อยพลังผ่านมือโดยการนำภาพไปใส่แสงอีกครั้งด้วยเทคนิคภายหลัง² และฉากขวานฟ้าหน้าดำตัวเอกของเรื่องเสียชีวิต ดวงวิญญาณได้กลับคืนสู่สวรรค์ ก็มีการทำเทคนิคพิเศษที่โรงถ่ายละครอีกด้วยเทคนิค “โครมาคีย์” เป็นลำแสงพุ่งเหมือนเป็นดวงวิญญาณกลับคืนสู่สวรรค์ และฉากดวงวิญญาณของขวานฟ้าหน้าดำกลับมาจุติใหม่บนโลกมนุษย์ มีการถ่ายภาพมุมดินที่สมมติเป็นหลุมศพของขวานฟ้าหน้าดำไว้แล้วองศ์สุริยเทพทำลำแสงที่ทำด้วยเทคนิค “โครมาคีย์” มีแสงลงมาที่หลุมศพลงเกิดระเบิดเปรี้ยงปร้างสนั่นหวั่นไหวบนหลุมฝังศพของขวานฟ้าหน้าดำ³

ภาพประกอบ 3 เด็กชายบอย เนติลักษณ์ นักแสดงนำจากละครเรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ.2527)

ที่มา: <https://women.kapook.com/view242945.html>

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 3 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 17 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 23 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

เมื่อจบการออกอากาศละครเรื่องชวานฟ้าหน้าดำ ในช่วงกลาง พ.ศ. 2527 บริษัท ดาราวิดีโอ ได้ผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องเหรียญมรดก (พ.ศ. 2527) และได้มีการเพิ่มเทคนิคพิเศษลงไปในเรื่อง เช่น ฉากยักษ์ทำเป็นฉากเทคนิคพิเศษในโรงถ่ายที่จะดึงภาพตัวยักษ์ให้ใหญ่ขึ้นมาแล้ว ยังใช้กล้องมุมต่ำจับภาพซ้อนขึ้น ทำให้ติดภาพก่อนเมฆจะเห็นเป็นภาพตัวคนที่แสดงเป็นยักษ์ใหญ่ขึ้น¹

การใช้วัสดุทั่วไปที่นอกเหนือจากการใช้เทคนิคพิเศษหรือมุมกล้องก็มีด้วยเช่นกัน เช่น เรื่องเหรียญมรดก (พ.ศ. 2527) มีฉากอำมาตย์ทมิฬหนีมาพบแมงมุมยักษ์ โดยมีการเลือกหยิบหินในถ้ำที่เหมาะสมแล้วใช้เชือกซึ่งเป็นวง เชือกดังกล่าวจะคล้ายกับเชือกสายสัญญาณสีขาว เมื่อชิงเชือกครอบวงเสร็จแล้วจะใช้เครื่องเป่าลมภายในเครื่องเป่าบรรจุกระป๋องเป่าเปียกเอาไว้พอเปิดเครื่องได้ที่เป่าจะปลิวออกมาเป็นเส้นเกาะวงเชือกอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เห็นเป็นใยแมงมุมสำหรับตัวแมงมุมนั้นใช้แมงมุมพลาสติกสีดำเกาะ² เมื่อสร้างเสร็จก็นำไปใช้ และจะนำภาพที่บันทึกไว้ไปตัดต่อภาพอีกครั้ง

ใน พ.ศ. 2529 มีการผลิตละครเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งเป็นละครที่ใช้เวลาในการถ่ายทำนาน เพราะมี การเพิ่มสิ่งทีนอกเหนือจากเทคนิคพิเศษที่ใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิกหรือวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ทั่วไป เพื่อให้ผู้ชมชื่นชอบอีกทั้งมีการบรรยายใส่ทำนองเสนาะที่มีลีลาไพเราะ เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและเอกลักษณ์ความเป็นไทยลงไปด้วย เรื่องพระอภัยมณีนี้ใช้เวลาในการเตรียมการผลิตพอสมควรโดยไพรัชตั้งใจจะทำให้ผลงานออกมาประณีตมากในการเตรียมการผลิตและการตัดตัวละครอย่างเช่น ตัวซีเปลือย³ หรือม้านิลมังกรก็ใช้วิธีการเลือกม้าที่ดีนำมาย้อมสีทั้งตัวและทำเขาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเขาที่ทำจากพลาสติกประกอบเข้าไปส่วนหัวของม้านิลหนวดสีขาวที่จุมูกม้า ทั้งหมดทำขึ้นจากจินตนาการจากวรรณคดี มีความสวยงาม⁴

นอกจากเทคนิคพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากละครโทรทัศน์แนวอื่น ๆ อีกส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ เพลงประกอบละครโทรทัศน์ ตั้งแต่ไพรัชผลิตละครโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ได้รับความร่วมมือครูเพลงที่มีความเชี่ยวชาญในการประพันธ์เพลงประกอบ

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ “เหรียญมรดก” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 4 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² เรื่องราว-การถ่ายทำ “ชวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 25 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

³ ไพรัชเผยหนัง 3 เรื่อง ทำบ่อนช่อง 7 สี. (2529, 13 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

⁴ พี่หรั่งทำฉาก “ม้านิลมังกร” พร้อม “ซีเปลือย” เสริจเป็นของเล่นใน “พระอภัยมณี” จากจินตนาการ. (2529. 26 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

ละคร เช่น มนต์ ปิตีสานต์ หรือชาลี อินทวิจิตร ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงที่ประสบความสำเร็จ เพลงละครได้รับความนิยมหลายเรื่องเมื่อมีการรวบรวมเพลงของละครชุด ขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ที่ประกาศรี คำภาศรี เป็นผู้ขับร้อง ปรากฏว่ามียอดจำหน่ายที่ดีเช่นเดียวกับเพลงประกอบ ละครโทรทัศน์ ชุด สียอดกุมาร (พ.ศ. 2526)¹

3.1.3 นักแสดงที่มีชื่อเสียงจากละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

ความสำเร็จของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ยังส่งผลต่อนักแสดงนำละครประเภทนี้ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและทำให้ผู้ผลิตรายการละครนำนักแสดงมาสานต่อความสำเร็จจากเรื่องสียอดกุมาร ที่นำแสดงโดยยมนา ชาตรี, ศิริวิภา สว่างล้ำ รวมไปถึงนักแสดงเด็กทั้งสี่คน ได้แก่ เด็กชายบอย เนติลักษณ์ เด็กชายนรา กุญเฑียร เด็กชายจักรกฤษณ์ ทรัพย์รัตน์ และเด็กชาย วิชา ระตะจากรุ โดยเฉพาะเด็กชายบอยที่ผู้ผลิตละครให้แสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องถัดมา คือ เรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2526) และเรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) โดยปรับเนื้อหาของละครให้เหมาะสมกับนักแสดงเด็ก เช่น เรื่อง ขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2527) ที่เด็กชายบอยรับแสดงมีการปรับเปลี่ยนให้เนื้อหาของตัวละครขวานฟ้าวัยเด็ก ซึ่งเป็นตัวละครหลักมีสัดส่วนที่ต้องแสดงมากถึงร้อยละ 70 ของเนื้อหาทั้งหมด และในส่วนที่ตัวละครขวานฟ้าวัยผู้ใหญ่แสดงมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น² ซึ่งช่วงที่ผลิตในรูปแบบภาพยนตร์โทรทัศน์ไม่เคยปรับเปลี่ยนเนื้อหามากเช่นนี้มาก่อน หรือเมื่อ พ.ศ. 2528 ที่ผลิตละครเรื่องจินดาสมุทร เด็กชายบอยก็รับแสดง แม้ตามเนื้อเรื่องบทบาทที่เด็กชายบอยแสดงนั้นจะไม่โดดเด่น แต่ผู้ผลิตละครปรับเนื้อหาให้ตัวละครนี้มีเพิ่มมากขึ้นโดยปรับให้เป็นเด็กที่มีความสามารถเหนือเด็กทั่วไป และมีของวิเศษเป็นอาวุธคู่กาย³ หรือ พ.ศ. 2529 เรื่องทิพย์เกสร ที่ดัดแปลงจากเรื่องลักษณะวงศ์ บทประพันธ์ของสุนทรภู่ก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่มีการปรับขยายวัยเด็กของตัวละครให้ยาวขึ้น เพราะนักแสดงเด็กอีกคนได้รับความนิยมด้วยเช่นกัน คือ เด็กหญิงสร้อยสน อุไรศรี⁴

ในช่วง พ.ศ. 2526-2529 มีนักแสดงอีกหลายคนที่มีชื่อเสียงจากการแสดงละคร จักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น ผุสรรัตน์ ดารา และดวงพร เอกศาสตร์ ซึ่งทั้งสองคนได้รับการติดต่อเข้ามาแสดง ละครโทรทัศน์ของบริษัทดาราวิดีโอโดยผ่านสมชาย จันทวงศ์ ผุสรรัตน์ ดารา แสดงละครโทรทัศน์

¹ ที.วี.นิวส์. (2527, 10 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² อ้วน อาเขต. (2527, กุมภาพันธ์). เบื้องหลัง และเรื่องย่อหนังที.วี. ยอดฮิต... "ขวานฟ้าหน้าดำ". *โลก ดารา*. 24(332): 24.

³ *หนังสือพิมพ์ ที.วี. จินดาสมุทร*. (2528). หน้า 26.

⁴ ทิพย์เกสร. (2529, กรกฎาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*. 6 (66): 16.

แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรกคือเรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2526) สำหรับชื่อผู้สรวด์นั ดารา นั้นเป็นชื่อในวงการบันเทิง เธอมีชื่อจริงว่า ปราณี ชุ่มเจริญ สาเหตุที่ใช้ชื่อผู้สรวด์นั ดารา เพราะมีการนำชื่อ ผู้สรวดี ภรรยาของไพรัช สังวริบุตร และรวด์นั มาจาก รัช ชื่อหลังของ ไพรัช รวมเป็นผู้สรวด์นั และ ดารา มาจากชื่อบริษัทดาราวิดีโอ¹ ความสำเร็จที่ผู้สรวด์นัได้รับจากการแสดงละครโทรทัศน์เรื่อง ขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2526) และเรื่องไชยเชษฐา (พ.ศ. 2527) ทำให้ผู้สรวด์นัได้รับโอกาสในการแสดงภาพยนตร์จอเงินอีกหลายเรื่องตามมา เช่น เรื่อง กุมารทอง ที่แสดงคู่กับ สุริยา ชินพันธ์ และนักแสดงเด็กจากละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในปีเดียวกันนี้ด้วย²

นักแสดงอีกคนที่ประสบความสำเร็จจากการแสดงละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ คือ ดวงพร เอกศาสตร์ ที่รับแสดงเรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) และเรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ. 2527) ก่อนจะไปรับงานแสดงละครโทรทัศน์แนวอื่น ๆ เห็นได้จากผู้สื่อข่าวบันเทิงสาร *โลกดารา* ได้เล่าถึงเรื่องเส้นทางการเข้ามาสู่วงการบันเทิงของดวงพร และได้แสดงความเห็นถึงความนิยมในตัวนักแสดงละครแนวนี้ ในช่วงพ.ศ. 2526-2527 ได้ดี ซึ่งเป็นการให้ความเห็นหลังจากละครโทรทัศน์เรื่อง สิงห์ไกรภพ พ.ศ. 2527 ออกอากาศแล้ว

“...เรื่องสิงห์ไกรภพทำให้คู่พระคู่นางคือคุณดวงพรและคุณสุริยา ชินพันธ์ มีโปรแกรมต้องเดินทางไปโชว์ตัวที่ต่างจังหวัดมากมาย เรียกได้ว่าเที่ยวขึ้นเหนือล่องใต้ไม่ได้หยุดหย่อน อีกทั้งการแสดงเรื่องนี้เข้าตัวถือว่าเป็นความภาคภูมิใจอย่างมาก เนื่องจากตนเองและทีมงานการสร้างเรื่องนี้ได้เข้าเฝ้า “พระองค์ภา” ในพระบาทสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯอย่างใกล้ชิด เนื่องในวันคล้ายวันพระประสูติที่ผ่านมา ทั้งคุณดวงพรไม่ลืมพระคุณของทางคุณไพรัชที่ส่งเสริมให้ตนได้รับบทบาทนี้ จนกระทั่งมีชื่อเสียงโด่งดังอย่างรวดเร็ว”³

¹ เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางที.วี.ช่อง 7 สี. (27, มกราคม 2527). *ไทยรัฐ*. หน้า 13.

² “ไพรัช” มอบนางเอกจอแก้ว “ผู้สรวด์นั ดารา” สู่อัจฉริยะประเดิมเรื่อง “กุมารทอง” คู่ “สุริยา” พลายแก้ว กำกับ. (2527, 11 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

³ อ้วน อาเขต. (2527, 31 มกราคม). *โลกดารา*เยี่ยมบ้านดาราสาวจาก “สิงห์ไกรภพ” ดวงพร เอกศาสตร์. *โลกดารา*, 330(14), 29.

3.2 การแข่งขันทางธุรกิจกับการเปลี่ยนแปลงในละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ พ.ศ. 2529-2541

พ.ศ. 2529 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการแข่งขันการผลิตละครโทรทัศน์ที่ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ และผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ต้องปรับตัวตัวเองให้กับเข้ากับยุคที่มีการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้น การผลิตละครโทรทัศน์เป็นธุรกิจ¹ ชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เป็นอย่างดีแก่ผู้ผลิต ถ้าละครเรื่องนั้น ๆ ได้รับความนิยมจากประชาชน ยิ่งได้รับความนิยมมากย่อมส่งผลต่อจำนวนรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นของสถานีโทรทัศน์ช่องนั้น ๆ ตามมา และส่งผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของช่วงเวลาการออกอากาศและเนื้อหาของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ไปด้วย เพราะละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวงการละครโทรทัศน์และรายการประเภทนี้เป็นรายการที่เป็นเอกลักษณ์ของของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ไปแล้วและเป็นรายการที่สถานีโทรทัศน์คู่แข่งพยายามผลิตรายการละครแนวนี้ออกมา เพื่อช่วงชิงความเป็นที่หนึ่งแทนที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ให้ได้หลังจากที่ผลิตและได้รับความนิยมมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปีจากผู้ชมโทรทัศน์โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมที่ผู้ผลิตเชื่อว่าเป็นผู้ชมหลักที่รับชมละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

3.2.1 การปรับผังรายการต่าง ๆ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจของสถานีโทรทัศน์

การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เมื่อมีการกล่าวถึงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็นึกถึงช่อง 7 สี² ในช่วงที่สุรางค์ เปรมปรีดิ์เป็นผู้บริหารสถานีโทรทัศน์นั้นได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบละครโทรทัศน์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2522 โดยค่อยๆ ลดรายการภาพยนตร์โทรทัศน์จนในที่สุดได้หมดสิ้นลง และนำบทประพันธ์ของนักเขียนที่มีชื่อเสียงและนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคมมานำเสนอเป็นรายการละครโทรทัศน์ และออกอากาศช่วงหลังข่าวค่ำเวลา 21.15 น.³ เพื่อให้เข้าใจการแข่งขันทางการผลิตละครโทรทัศน์แต่ละสถานีโทรทัศน์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นต้องทราบบริบทของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ที่ออกอากาศควบคู่กับสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 ไปด้วย

นับจากทศวรรษ 2520 เป็นต้นมามีสถานีโทรทัศน์ที่ทำการผลิตละครโทรทัศน์ประกอบไปด้วย 4 สถานีด้วยกัน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ซึ่งผู้บริหาร

¹ พิณิจ หุตะจินดา. (2545). ละครโทรทัศน์. ใน ภาษาและหนังสือ. 33, 73.

² รังภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

³ ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2524, พฤศจิกายน). นิตยสารรายการโทรทัศน์. 2(15): 50.

สถานีโทรทัศน์ ทั้ง 4 สถานีมีความพยายามแข่งขันทางธุรกิจเพื่อให้สถานีโทรทัศน์ของตนได้รับความนิยมจากประชาชน การแข่งขันทางธุรกิจของสถานีโทรทัศน์นี้ส่งผลต่อการผลิตละครโทรทัศน์แนวต่าง ๆ โดยจะต้องเน้นไปที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เพราะเป็นผู้ผลิตรายการความบันเทิงรายใหญ่ของวงการโทรทัศน์

ความสำเร็จในอดีตจากการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวชิงรักหักสวาท ผีสาว และแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ จนกลายเป็นภาพจำของผู้ชมรายการโทรทัศน์ของช่อง 7 สี ไปแล้วแม้ว่าใน พ.ศ. 2527 ทางสถานีโทรทัศน์ พยายามให้ผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์ของสถานีผลิตรายการละครแนวอื่น ๆ นำมาออกอากาศ เช่น เรื่องหลวงตา หรือ เรื่องคอนโดมิเนียม ซึ่งเป็นละครโทรทัศน์แนวสะท้อนสังคม ทำให้ผู้ที่สนใจติดตามรายการทางโทรทัศน์เชื่อว่าสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 อาจจะไปเปลี่ยนจากการผลิตละครโทรทัศน์แนวเดิมมาเป็นละครโทรทัศน์แนวสะท้อนสังคม เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่สถานีโทรทัศน์ที่ทันสมัยทันสมัย¹ แต่ทว่าละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรมในการใช้ชีวิตเหล่านี้กลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สุรางค์ เปรมปรีดี ได้กล่าวถึงการผลิตรายการประเภทนี้ไว้อย่างน่าสนใจ

“...เราไม่มีความปรารถนาแรงกล้าอะไรหรอก แค่อยากทำให้คนดู ดูแล้วชอบ เพราะถึงจะทำละครดียังไง แต่คนไม่ดู เท่ากับคุณไม่ได้อะไรกลับมาเลย มันก็จบ คุณไม่ต้องพูดเลยนะ ว่ามันดี เพราะละครคุณไม่มีคนดูไม่มีคนพูดถึง...เราต้องคิดว่าเขา (ผู้ชมละคร) ชอบอะไรก่อน แล้วก็สร้าง แต่ต้องทำให้สนุกให้เป็นงานศิลปะ ที่นี้เราอยากจะทำละครอะไรก็ได้ ผ่านตัวละครที่คนดูชอบ แล้วเราค่อยๆ พัฒนาเรื่องให้หลากหลายขึ้นมีสาระขึ้น เขาจะเชื่อ และติดตาม ...”²

อีกเหตุผลสำคัญที่ทำให้การผลิตรายการละครโทรทัศน์เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจช่วง พ.ศ. 2529 ที่ไม่ดีมากนักและกำลังซื้อโฆษณาของบริษัทขายสินค้าต่าง ๆ ลดลง เพราะบริษัทต่าง ๆ ไม่มีงบประมาณซื้อโฆษณาคั่นรายการของสถานีโทรทัศน์ ทำให้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ต้องแสวงหาผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์เพิ่มเติม เพื่อผลิตรายการละครโทรทัศน์ให้หลากหลายแนวมากยิ่งขึ้นที่คาดว่าประชาชนจะนิยมและซื้อเวลาโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ นอกเหนือจากบริษัทดาววิดีโอ และบริษัทกันตนายังมีผู้ผลิตรายการ

¹ วาทยากร. (2527, 15 กันยายน) แหวกม่านจอแก้ว. *โลกดารา*. 345(15): 56.

² จักรพันธ์ ฐิติภูมิมงคล และจิระเดช โอบาสพันธ์วงศ์. (2556, มีนาคม). ชีวิตจริงที่ยิ่งกว่าละครของสุรางค์ เปรมปรีดี. *A day*, 13(151), 151.

ละครโทรทัศน์ที่เพิ่มเติมเข้ามา เช่น บริษัทของม.จ.ชาติเฉลิม ยุคล ม.จ.จุลเจิม ยุคล และชุติมา สุวรรณรัตน์ ก็ได้ร่วมผลิตละครโทรทัศน์ให้ช่อง 7 สี¹

ขณะที่ผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์เดิมอย่างบริษัทดาราวีดีโอได้ผลิตละครโทรทัศน์เพิ่มขึ้นโดยเน้นไปที่การผลิตละครโทรทัศน์แนวชีวิต เช่น เรื่องมัลลิกา บทประพันธ์ของ บุญมาศ น้ำผึ้งขม บทประพันธ์ของกฤษณา อโศกสิน แต่ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็ยังคงดำเนินการผลิตเช่นเคยและกำลังดำเนินการผลิตขณะนั้น คือ เรื่อง พระอภัยมณีจากบทประพันธ์ของสุนทรภู่ แม้ว่าจะผลิตด้วยการบันทึกเทปโทรทัศน์ แต่ยังคงมีผู้ชมนิยมเรียกภาพยนตร์โทรทัศน์ เช่นเดิม² เป็นที่สังเกตได้ว่าละครโทรทัศน์หลายเรื่องที่เกิดขึ้นมาในช่วงนี้ของสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ให้ความสำคัญกับการผลิตละครโทรทัศน์แนวชีวิตมากขึ้น การอนุมัติให้ผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์ผลิตละครแนวนี้เพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองของผู้คนทั่วไปที่เริ่มรู้สึกอยากดูอะไรที่เป็นชีวิตจริง³ สะท้อนสังคมมากขึ้น ขณะที่ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ อย่างเรื่องพระอภัยมณีต้องปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอในรูปแบบใหม่โดยเริ่มมีการสอดแทรกทำนองเสนาะมีลีลาไพเราะ เด็กที่ไม่มีโอกาสได้เห็นจะได้เห็น เด็กจะได้เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ความเป็นไทย ทางบริษัท ดาราวีดีโอ ได้เตรียมดำเนินการผลิตด้วยความตั้งใจอย่างมากที่จะนำเสนอความเป็นไทย ให้เด็กเยาวชนได้เห็น และด้วยความตั้งใจนี้ ทำให้ต้องใช้เวลาเตรียมการผลิตนานกว่าละครโทรทัศน์แนวอื่น ๆ รวมไปถึงการคัดเลือกนักแสดงที่จะมารับบทบาทเป็นตัวละครในพระอภัยมณี เช่น ชีเปลือย ที่ต้องคัดตัวผู้แสดงและเตรียมเทคนิคการตกแต่งใบหน้าแบบพิเศษ⁴

นอกจากสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ยังมีสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ก็ได้ผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อนำเสนอให้ผู้ชมละครโทรทัศน์ด้วยกันโดยได้รับกลุ่มผู้ทำงานด้านละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั้งผู้กำกับการแสดง และนักแสดงจำนวนหนึ่งจากบริษัท ดาราวีดีโอ ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์คู่แข่งมาร่วมผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้กับสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ทั้ง สมาน คัมภีร์ ผุสรัตน์ ดารา สุริยา ชินพันธุ์ เป็นต้น คนทำงานกลุ่มนี้มีประสบการณ์มาแล้วจากการทำงานร่วมกับบริษัทดาราวีดีโอ ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก เมื่อครั้งทำงานให้กับบริษัท

¹ ช่อง 7 สี ปรับนโยบายด้านละครสู่ภาวะเศรษฐกิจระดมทำนุ้ย ทำนใหม่ ชุติมา ทำละครป้อนสถานี. (2529, 12 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² ไพรัชเผยหนัง 3 เรื่อง ทำป้อนช่อง 7. (2529, 13 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

³ จักรพันธุ์ ขวัญมงคล และจิรเดช โอภาสพันธุ์วงศ์. (2556, มีนาคม). ชีวิตจริงที่ยิ่งกว่าละครของ สุรางค์ เปรมปรีดี. *A day*. 13(151):148.

⁴ ช่อง 7 สี ปรับนโยบายด้านละครสู่ภาวะเศรษฐกิจระดมทำนุ้ย ทำนใหม่ ชุติมา ทำละครป้อนสถานี. (2529, 12 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

ของไพรัช สังวริบุตร มีละครโทรทัศน์เรื่องชื่อนี้บ่อย ได้ออกอากาศเป็นละครเรื่องแรกๆ ที่ผลิตให้กับสถานีโทรทัศน์ช่อง 3¹

การที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ส่งเสริมให้มีการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นสอดคล้องกับนโยบายของสถานีโทรทัศน์ในช่วง พ.ศ. 2529 ที่พยายามขยายกลุ่มผู้ชมรายการของสถานีโทรทัศน์ออกไปยังพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ไม่เคยแพร่ภาพจากส่วนกลางออกอากาศไปยังส่วนภูมิภาคมาก่อน นโยบายนี้เริ่มจากการแพร่ภาพรายการโทรทัศน์ที่ยังไม่เคยออกอากาศมาก่อนจากส่วนกลางไปยังผู้ชมรายการผ่านทางสถานีโทรทัศน์ในส่วนภูมิภาคของกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ชมในต่างจังหวัดจะได้รับชมรายการที่ยังไม่ได้ออกอากาศจากสถานีโทรทัศน์ส่วนกลางก่อนผู้ชมในส่วนกลาง เพื่อเป็นการเพิ่มความแปลกใหม่ให้กับผู้ชมโทรทัศน์โดยนำละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องดาบสายรุ้งที่เป็นผลงานการผลิตของสมาน คัมภีร์ มาออกอากาศในวันจันทร์-อังคาร เวลา 17.30 น. เป็นเวลาครึ่งชั่วโมง² เป็นรายการแรก

นอกจากละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องดาบสายรุ้ง และชื่อนี้บ่อยที่สมาน คัมภีร์เป็นผู้อำนวยการสร้างและกำกับการแสดงด้วยแล้ว ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ยังเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์บริษัทอื่น ๆ มาผลิตรายการละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น บริษัท เจ.เอส.แอล มาร่วมผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง เมฆินทร์พิฆาต ออกอากาศทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นเรื่องราวของเมฆินทร์เจ้าชายแห่งอรุณชิตนคร นำแสดงโดยพงษ์พัฒน์ วชิระบรรจง ถูกนบนทุกที่ปลอมตัวเป็นเทพศิวราชมาเผาเมืองฆ่าบิดาและน้องสาว เมฆินทร์ต้องหาทางพิชิตนบนทุกให้ได้³

ปลาย พ.ศ. 2529 เมื่อการผลิตละครโทรทัศน์ได้รับความนิยมจากประชาชนสูงขึ้น ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์อย่างช่อง 7 สี ได้อนุมัติให้บริษัทดาราวีดีโอเพียงบริษัทเดียวผลิตละครโทรทัศน์พร้อมกันภายในปีเดียวถึง 7 เรื่อง ประกอบไปด้วยละครแนวชีวิตเป็นหลักและรวมไปถึงละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วย ละครทั้ง 7 เรื่องนี้ส่วนใหญ่นำมาจากบทประพันธ์ที่มาจากนวนิยายแนวชีวิตเป็นส่วนใหญ่ เช่น บ้านทรายทองและพจมาน สว่างวงศ์ บทประพันธ์ของ ก.

¹ “ชื่อนี้บ่อย” ของ สมาน คัมภีร์ เก็บเบสิค สุสรัถน์ ดารา นำ พบ 2 พระเอก สุริยา-เอกลักษณ์. (2529, 19 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² ตั้งแต่ มี.ค.นี้ “ช่อง 3” เอาจใจคนดูบ้านนอกวางนโยบายเอาหนังใหม่ฉายที่.วิ.ภูมิภาค ประเดิม “ดาบสายรุ้ง” ของสมาน คัมภีร์. (2529, 24 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

³ “เมฆินทร์พิฆาต”...คู่แข่ง “ดาราวีดีโอ” ช่อง 3 ฉายเสาร์ที่ 5 เม.ย. นี้ ดาราเพียบ. (2529, 31 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

สุรางคนางค์ เรื่อง แม่ปูเปรี้ยว บทประพันธ์ของ นันทนา วีระชน น้ำผึ้งชม บทประพันธ์ของ กฤษณา อโศกสิน เรื่อง ไม้แดง บทประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และละครเรื่องแก้วหน้าม้า และพระอภัยมณี ซึ่งเป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เน้นการจัดทำเพื่อให้เด็กรับชมจึงเน้นนักแสดงที่เป็นเด็กมารับแสดงเป็นหลัก¹

จากที่ได้กล่าวมาแล้วถึงการที่กลุ่มผู้ทำงานละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ จากบริษัท ดาราวิดีโอ ช่อง 7 ได้ย้ายมาผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แก่ช่อง 3 คนกลุ่มนี้ได้รับโอกาสอันดีจากผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ในการที่ผันตนเองจากการเป็นนักแสดงมาเป็นผู้กำกับการแสดง เช่น สุริยา ชินพันธ์ ซึ่งกำกับละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่อง 7 สุริยา และเพิ่มเติมสิ่งที่ต่างไปจากแนวคิดของคุณแข่งอย่างไพรัช สังวริบุตรที่ต้องการให้นักแสดงหน้าใหม่แจ้งเกิดกับละครแนวนี้ แต่สุริยา ชินพันธ์ ใช้วิธีการเลือกนักแสดงที่มีอยู่ในวงการบันเทิงมาก่อนแล้วมาร่วมแสดง เช่น ปิยะ ตระกูลราษฎร์ และอาภากร กรทิพย์(ปิยะเล่นหนังทีวี. เรื่องแรก 7 สุริยัน สุริยัน ชินพันธ์ กำกับ, 2529, 13 พฤษภาคม)² เพื่อให้ผู้ชมรายการละครโทรทัศน์สนใจโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเด็กจึงมีการประชาสัมพันธ์ละครเรื่องนี้ว่าเป็นละครโทรทัศน์แนวกำลังภายใน ทำให้ผู้ชมรายการละครสนใจติดตามมากขึ้นเพราะ ช่วงทศวรรษ 2520 ภาพยนตร์กำลังภายในได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ชมรายการโทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์เช่นนี้ย่อมส่งผลให้ผู้ที่ยื่นขอภาพยนตร์กำลังภายในจากประเทศจีนหันมารับชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องนี้ได้ ซึ่งรวมไปถึงกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก ๆ ด้วย

นอกจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 จะอนุมัติให้มีการผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ แล้วยังได้ให้นำภาพยนตร์จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องพระอภัยมณีที่เคยเข้าฉายในโรงภาพยนตร์มาแล้วกลับมาออกอากาศในเวลา 18.30 น. – 19.30 น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องนี้ควบคุมการผลิตโดยสมโภชน์ แสงเดือนฉาย แต่ได้นำมาปรับปรุงด้วยเทคโนโลยีใหม่ให้เข้ากับเนื้อเรื่องและเทคนิคพิเศษต่างๆ โดยให้รอง คำมูลคดี ดวงดาว จารุจินดา พากย์เสียงใหม่ นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ยังเพิ่มช่วงเวลาออกอากาศสำหรับละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกช่วง คือ เวลา 17.55 น. ทุกวันเสาร์-อาทิตย์ โดยนำละครเรื่องดาบสายรุ้ง ซึ่งเป็นเรื่องราวเจ้าชายหนุ่มที่ได้รับการลงโทษจากกลุ่มกบฏด้วยการตัดคอ แต่ฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้ เพราะบังเอิญมีเทพบุตรบนสวรรค์ที่ทำผิดกฎได้รับโทษประหารด้วยการตัดศีรษะ และศีรษะของเทพบุตรที่ได้รับโทษก็ตกจาก

¹ ไพรัช-ดาราวิดีโอ เผยเตรียมลุย 7 เรื่อง เปิดกล่องก่อนสอง “ไม้แดง-พระอภัยมณี”. (2529, 22 เมษายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² ปิยะเล่นหนังทีวี. เรื่องแรก 7 สุริยัน สุริยัน ชินพันธ์ กำกับ. (2529, 13 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

สวรรคต์มาต่อกับร่างของเจ้าชายที่ได้รับโทษตัดศีรษะที่ลานประหารพอดี กลายเป็นคนสองบุคลิก และดันดันไปตามหาดาบเจ็ดสีมาปราบอำมาตย์กบฏ¹

หลังจากที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้แพร่ภาพออกอากาศละครและภาพยนตร์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทุกเย็นวันเสาร์-อาทิตย์ แล้ว ผลตอบรับก็ดีมาก นับว่าประสบความสำเร็จสูง ทราบจากเวตติ้งที่มีผู้ชมรายการนี้จำนวนหลักล้านคนและยังมีการกล่าวด้วยว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2523-2531) อนุญาตให้นำภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณีไปออกอากาศก่อนเวลา 16.00 น. วันเสาร์ - อาทิตย์ได้เป็นกรณีพิเศษ เพราะช่วงทศวรรษ 2520 สถานีโทรทัศน์จะเริ่มออกอากาศเวลาประมาณ 16.00 น. ถึง 24.00 น.² โดยประมาณ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ก่อนหน้านั้นบริษัทไฮโยภาพยนตร์จะปรับปรุงภาพยนตร์เรื่องนี้ใหม่เพื่อนำไปออกอากาศทางช่อง 7 สี แต่ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สีปฏิเสธไปด้วยสาเหตุที่บริษัทดาววิดีโอ ของไพรัช สังวริบุตรกำลังดำเนินการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องพระอภัยมณีด้วยเช่นกัน³ และอีกปัจจัยที่ทำให้รายการประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ นี้ประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยช่วงเวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ มีรายการที่ไม่น่าสนใจ เช่น รายการสอนนักเรียนทางไกล⁴ ด้วยเหตุนี้ทำให้เด็ก ๆ เลือกว่าจะรับชมรายการที่มีความบันเทิงผ่อนคลายมากกว่ารายการที่ให้ความรู้ยิ่งเป็นวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ที่เป็นวันหยุดควรผ่อนคลายความเครียด

หลังจากที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ปรับผังรายการต่าง ๆ ได้ผลตอบรับที่ดีจากประชาชนเกินกว่าที่คาดหมายไว้ โดยทราบจากผลสำรวจรายการยอดนิยมของบริษัท ดีมาร์ พบว่า มี 10 รายการของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่ติดอันดับรายการยอดนิยมด้วยโดยเฉพาะละคร และภาพยนตร์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั้งเรื่องพระอภัยมณี และละครเรื่องดาบสายรุ้ง และทางช่อง 3 จะเพิ่มรายการถ่ายทอดสดลงไปอีก เพื่อไม่ให้ซ้ำกับรายการสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นที่มีแต่รายการบันเทิงเทป ซึ่งไม่ทันเหตุการณ์⁵

¹ พุ่งนี้...ช่อง 3 ฉายพร้อมกันสองเรื่องซ้อน หนังสือเสาร์-อาทิตย์ ดาบสายรุ้ง-พระอภัยมณี. (2529, 5 กันยายน). ไทยรัฐ. หน้า 17.

² ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2524, พฤศจิกายน). นิตยสารรายการโทรทัศน์. 2 (15): 54-55.

³ เดฟ เดียวดาย. วงจร จอแก้ว. (2529, 15 ตุลาคม). ไทยรัฐ. หน้า 17.

⁴ เดฟ เดียวดาย. วงจร จอแก้ว. (2529, 27 ตุลาคม). ไทยรัฐ. หน้า 17.

⁵ “ช่อง 3” จะหือหวาอีกหลังมี 10 รายการฮิตติดอันดับ ประชา...เผยเตรียมลุยอีก 5 รายการสด-แห่งรับปีใหม่. ไทยรัฐ. (2529, 28 ตุลาคม). หน้า 17.

ขณะเดียวกันมีการแสดงความเห็นกันในหน้าข่าวบันเทิงของหนังสือพิมพ์ว่าละครพระอภัยมณีของบริษัท ดาราวิดีโอ ที่ให้ไพรัชเป็นผู้ควบคุมการผลิตน่าจะได้รับความนิยมมากกว่าภาพยนตร์เรื่องพระอภัยมณีของบริษัท โซโงภาพยนตร์ที่เป็นการติดต่อใหม่ และนำมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพราะเทคโนโลยีในการผลิตและเนื้อเรื่องที่สนุกกว่า¹

การปรับเปลี่ยนผังรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อหวังจะดึงดูดผู้ชมรายการโทรทัศน์ให้ได้รับชมรายการต่าง ๆ ของสถานีโทรทัศน์ของตนนี้ยังส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนช่วงเวลาในการออกอากาศของรายการละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ของช่อง 7 ที่ออกอากาศอยู่ช่วงกลางคืนหลังข่าวภาคค่ำด้วย ขณะที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 นำรายการละครประเภทนี้มาออกอากาศช่วงเย็นวันเสาร์-อาทิตย์ และได้รับความนิยมจากประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเด็กเป็นหลัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจผู้บริหารสถานีโทรทัศน์คู่แข่งอย่างสถานีโทรทัศน์สีกองทัพช่อง 7 ที่ให้เปลี่ยนผังรายการละครกลางคืน ซึ่งกระทบต่อละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ออกอากาศช่วงค่ำมาตลอดตั้งแต่มีการผลิตละครแนวนี้เกิดขึ้น

3.2.2 การย้ายเวลาออกอากาศละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก

การปรับผังรายการที่ออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ในพ.ศ. 2529 เพื่อนำรายการประเภทบันเทิงที่สามารถรับชมได้ทุกวัยโดยเฉพาะรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและครอบครัว หนึ่งในตัวเลือกที่ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์นำมาแพร่ภาพ คือ ละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งออกอากาศช่วงเย็นวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นเวลาของครอบครัวที่เด็กๆ และผู้ปกครองจะมานั่งรับชมรายการประเภทนี้ร่วมกัน ผลของการปรับเปลี่ยนผังรายการครั้งนี้ถือว่าส่งผลดีต่อความนิยมของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่วัดความนิยมของรายการประเภทต่างๆ ที่สถานีโทรทัศน์เลือกนำไปออกอากาศ พบว่า ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มีความนิยมติดอันดับสองรายการจากสิบอันดับ ฉะนั้นสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 จึงต้องปรับผังรายการใหม่เพื่อดึงดูดความนิยมจากผู้ชมละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กลับมาให้ได้

หลังจากที่มีการสำรวจความนิยมรายการโทรทัศน์ของบริษัทดีมาระหว่างเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2529 พบว่าประชาชนที่ชมละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่นิยมรับชมละครแนวชีวิต แต่ละครที่ทำกำการสำรวจจำนวนผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่รับชมประมาณสองล้านคนและคาดการณ์ว่าจะมีผู้ชมมากขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งมักจะเป็นตอนจบของ

¹ เดฟ เดียวดา. วงจร จอแก้ว. (2529, 6 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

ละครแนวชีวิตที่ออกอากาศในขณะนั้น¹ ไม่มีละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ติดอันดับแล้ว

ละครแนวชีวิตที่มีชื่อเสียงมาก คือ เรื่องแหวนทองเหลือง (พ.ศ. 2529) ผลิตโดย บริษัทดาราวีดีโอ จนนิตยสารเอเชียน แอดเวอร์ทไซิ่ง และมาร์เก็ตติ้งได้ขอเนื้อเรื่องพร้อมประวัตินักแสดงนำของละครเรื่องนี้ คือ อภิชาติ หาลำเจียก นาทยา แดงบุหงา รวมไปถึงรายละเอียดของบริษัท ดาราวีดีโอ ไปเผยแพร่ และมีการนำเพลงประกอบละครเรื่องนี้ออกวางจำหน่ายด้วย เพราะมีผู้ชมละครจำนวนมากเขียนจดหมายไปขอเนื้อเพลงละครจากบริษัทที่ผลิตละคร² นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของละครแนวชีวิตที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมโทรทัศน์แทนละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

ความนิยมละครแนวชีวิตเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 เห็นว่าละครที่ออกอากาศหลังรายการข่าวภาคค่ำควรจะเป็นละครแนวนี้เป็นหลักและปรับรายการละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ออกอากาศช่วงค่ำวันจันทร์-วันอังคาร มาตั้งแต่ พ.ศ. 2511 ไปช่วงเช้าวันเสาร์ เวลาประมาณ 08.00 น. และวันอาทิตย์ เวลา 08.30 น.³ ซึ่งก่อนหน้านี้ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ได้ทดลองนำละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยมาออกอากาศช่วงหลังข่าวภาคค่ำมาออกอากาศช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 08.00 น.⁴ เพื่อเป็นการทดลองว่ามีผู้ชมละครแนวนี้มากน้อย แข่งขันกับคู่แข่งได้เพียงใด และอาจเป็นไปได้ว่าเวลาดังกล่าวได้รับความนิยมจึงเป็นเหตุผลที่ผู้บริหารสถานีตัดสินใจย้ายละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ไปออกอากาศช่วงวันหยุด ซึ่ง สุรางค์ เปรมปรีดิ์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจย้ายเวลาออกอากาศของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ไว้ว่า

“...คนทั่วไปเริ่มอยากดูอะไรที่เป็นชีวิตจริง ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องสุดท้ายที่สร้างคือเรื่องพระอภัยมณี เราก็เลยต้องสร้างละครจากนวนิยาย ส่วนละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ย้ายมาอยู่ช่วงตอนเช้าวันเสาร์ อาทิตย์ เราปรึกษากันว่าถึงเวลาที่ต้องเปลี่ยนแปลงแล้ว แต่ไม่อยากเลิกละครแบบนี้ไป เพราะเป็นเอกลักษณ์ของช่อง 7 สร้างขึ้นมา อาจต้องหาเวลาที่เหมาะสมให้มากกว่า เราเลยคิดว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อาจเหมือนการ์ตูนญี่ปุ่น เป็นละครสำหรับเด็ก เป็นหนังแปลงร่าง

¹ “แหวนทองเหลือง” อันดับ 1 ผู้ชมสูงสุดในรอบ 2 เดือน หนังสือฝรั่งสัมภาษณ์ทีมงาน ที่จัดทำเพลง ออกขาย. (2529, 24 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 17.

³ ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2530, กรกฎาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*. 7(83):17.

⁴ ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2527, พฤษภาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*. 4(45):12.

แบบนั้นได้อะไรไม่ เลยลองย้ายเวลาไปช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จมาจนถึงทุกวันนี้...”¹

การปรับผังรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ครั้งนี้ยังรวมไปถึงการปรับรายการประเภทอื่นเพื่อแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ² ด้วยเช่น การนำภาพยนตร์จีนมาออกอากาศช่วงเวลา 10.30 น. เพื่อให้ตรงกับเวลาออกอากาศรายการซันเดย์มูวี่ ซึ่งเป็นรายการภาพยนตร์ต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 รายการประเภทนี้ถือว่ายังไม่มี และช่วงเวลานี้สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักเป็นรายการเพลง ทำให้ผู้ชมโทรทัศน์เริ่มเบื่อหน่าย³

หลังจากที่ละครโทรทัศน์แนวจักรๆ วงศ์ๆ ย้ายไปออกอากาศช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ละครแนวชีวิตที่ได้รับความนิยมสูงได้แก่ละครเรื่องทองเนื้อเก้า (พ.ศ. 2530) จากบทประพันธ์ของโบทันนำแสดงโดยพงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง ซึ่งรับบทเป็น วันเฉลิมวัยผู้ใหญ่ เด็กชายบอย เนติลักษณ์ ที่มีชื่อเสียงจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแสดงเป็น วันเฉลิมตอนเด็ก⁴ อภินิหาร ภูมิตานนท์ ณ มหาสารคาม แสดงเป็น ล้ำยอง ผลิตโดยบริษัทดาววิดีโอ⁵ หลังจากที่ย้ายออกอากาศแพรวภาพ ละครเรื่องนี้ประสบความสำเร็จอย่างสูงทั้งความนิยมจากผู้ชมและอภินิหารยังได้รับรางวัลผู้แสดงนำหญิงยอดเยี่ยมจากงานประกาศผลรางวัลเมขลา ครั้งที่ 7 ประจำปี 2530 แม้ในช่วงแรกที่ทำกำรสำรวจความนิยมมีละครเรื่องพจมาน สว่างวงศ์ที่ออกอากาศก่อนหน้านี้นี้ได้รับความนิยมสูง แต่ละครเรื่องทองเนื้อเก้าได้ค่อย ๆ ได้รับความนิยมและมีคะแนนนำละครทุกเรื่องที่ย้ายออกอากาศก่อนหน้านี้นี้สำเร็จ ด้วยสาเหตุที่ละครเรื่องนี้เป็นละครแนวชีวิตที่ผู้ชมทั่วไปรับชมได้มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงของชีวิต แตกต่างจากบ้านทรายทองและพจมาน สว่างวงศ์ที่

¹ จักรพันธ์ ขวัญมงคล และจิระเดช โอบาสพันธ์วงศ์. (2556, มีนาคม). ชีวิตจริงที่ยิ่งกว่าละครของ สุรางค์ เปรมปรีดิ์. *เล่มเดิม*. 13(151),148.

² รุกเจียบ...วิก 7 สี ปรับกลยุทธ์รักษาแชมป์ปีใหม่-ผังใหม่ “พระอภัยมณี” ก็เวลาใหม่. (2529, 17 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

³ ช่อง 7 สี ปรับกระบวนยุทธเลื่อนเวลาหนังจีนชน “ซันเดย์มูวี่” ของช่อง 9 เริ่ม 7 ธ.ค.นี้. (2529, 26 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

⁴ วงจร จอแก้ว. (2530, 20 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

⁵ ละครรับปีใหม่ “ช่อง 7 สี” “ทองเนื้อเก้า” ของโบทัน “พงษ์พัฒน์” พบ “อภินิหาร”. (2529, 17 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

เป็นละครแนวชีวิตเหมือนกัน แต่สถานการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในละครเรื่องนี้ห่างไกลจากชีวิตของผู้ชมมาก¹

ถึงแม้ว่าสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 จะประสบความสำเร็จระดับหนึ่งจากการปรับผังรายการละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เจาะตลาดกลุ่มผู้ชมรายการละครที่เป็นเด็กได้แล้ว แต่ต้น พ.ศ. 2530 ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ยังปรับผังรายการใหม่อีกครั้งหลังจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องดาบสายรุ้ง ที่ออกอากาศทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จบบริบูรณ์ มาเป็นช่วงเย็นทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 17.30 น.² เพราะช่วงเย็นวันจันทร์ถึงศุกร์เป็นช่วงที่เด็ก ๆ กลับบ้านจากการไปโรงเรียนโดยละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรกที่ออกอากาศเวลาใหม่นี้ คือ เรื่องเจ้าหญิงขันทอง ซึ่งเป็นเรื่องราวความกินแหนงแคลงใจระหว่างพระมเหสีของผู้ครองนครไปจนถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของจอมขมังเวทย์และประสิทธิภาพของอาวุธกายสิทธิ์ที่ใช้ในการต่อสู้ คาดการณ์ว่าจะได้รับความนิยมจากผู้ชมที่เป็นกลุ่มเด็กอีกเช่นเคย³

3.2.3 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก

นับแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มีเพียงบริษัทดาววิดีโอเพียงแห่งเดียวที่ยังคงการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ควบคู่กับละครแนวอื่นที่สถานีโทรทัศน์มอบหมายให้ผลิตและเหตุผลส่วนตัวของไพรัช สังวริบุตรที่ไม่ทอดทิ้งการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เด็ดขาด ก็เพราะไม่ยอมให้คนรุ่นหลังหลงลืมนิทานพื้นบ้านไทย ซึ่งนับวันจะถูกลืมเลือนมากขึ้น⁴ เขาจึงผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศทางช่อง 7 มาอย่างสม่ำเสมอโดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้ร่วมสมัย

เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้เป็นที่จดจำแก่เด็กที่รับชม กลุ่มผู้ผลิตรายการแนวนี้จึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมโดยการสอดแทรกคติธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นละครที่สอนในแง่บวกทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว รวมไปถึงการออกแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ที่ทำให้เด็กชื่นชอบ ได้แง่คิดที่ดีในการใช้

¹ วงจร จอแก้ว. (2530, 18 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² ช่อง 3 ...เผยโปรแกรมใหม่ปีหน้าทั้งหมด ทั้งอดีต-ทั้งชน/รายการสด รายการแห่งมีหมด. (2529, 2 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

³ เริ่มแล้วละครเด็กชุดใหม่ “เจ้าหญิงขันทอง” ฉายทุกวันช่อง 3 เว้นเสาร์-อาทิตย์จะติดแน่. (2530, 9 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

⁴ กนกวรรณ สุทธิกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 7.

⁵ ภัทรารวีย์ เกตุธีโรจน์. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 7.

ชีวิต ซึ่งแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการผลิตละครแนวนี้ แต่ผู้ผลิตรายการละครแต่ละกลุ่มต้องสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างกันขึ้นมาเพื่อให้ได้รับความนิยมและไม่ให้ผู้ชมละครมองว่าเป็นการลอกเลียนแบบกันจึงต้องปรับเปลี่ยนการนำเสนอละครแนวนี้หลายประการ ดังนี้

3.2.3.1 รูปแบบการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของแต่ละสถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์ทั้งช่อง 3 และช่อง 7 ต่างมีบริษัทที่รับผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยกันทั้งสองสถานี แต่จะแตกต่างกันในกระบวนการผลิตรายการ โดยทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 นั้น ทางบริษัท ดาราวิดีโอ ยังคงเป็นผู้ผลิตรายการโดยเช่าเวลาจากสถานีโทรทัศน์เพื่อออกอากาศ โครงเรื่องที่น่าสนใจมาผลิตเป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จะเลือกเรื่องมาจากนิทานวัดเกาะหรืออาจมีบางเรื่องที่มาจากนิทานในสมุดไทย เมื่อเนื้อเรื่องมีไม่เพียงพอต่อการนำมาผลิตจึงต้องไปสืบค้นจากหอสมุดแห่งชาติ¹ และดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องเดิมของนิทาน แต่มีการเพิ่มรายละเอียดปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมให้เด็กชมได้ ในขั้นตอนนี้จะมีการประชุมปรึกษากันระหว่างไพรัช สังวริบุตร นักเขียนบทละครโทรทัศน์ กลุ่มงานส่วนต่าง ๆ ผู้ควบคุมเทคนิคการถ่ายทำ² เพื่อวางแผนการถ่ายทำละครเพื่อออกอากาศ

แนวทางการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของช่อง 3 ที่แตกต่างจากช่อง 7 คือ สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 จะเปิดโอกาสให้บริษัทผลิตละครต่าง ๆ นำเสนอเรื่องย่อให้นิทานให้ฝ่ายผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์พิจารณาและสถานีโทรทัศน์จะเป็นฝ่ายเลือกเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เห็นว่าสนุกและน่าสนใจมาผลิตเป็นละครโดยจะแจ้งไปยังบริษัทที่นำเสนอเนื้อเรื่องเข้ามาให้ไปดำเนินการถ่ายทำ นอกจากนี้ทางฝ่ายผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 จะตรวจสอบผลงานหลังจากการผลิตเสร็จแล้วอีกครั้งก่อนนำไปออกอากาศ

ไม่ใช่เพียงรายการละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ประเภทเดียวที่ต้องถูกตรวจสอบเนื้อหา ก่อนนำไปออกอากาศยังรวมไปถึงรายการทุกประเภทของทุกสถานีโทรทัศน์จะมีฝ่ายงานตรวจสอบเนื้อหาซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ (กบว.) เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของรายการต่าง ๆ ก่อนนำไปออกอากาศ แม้ว่าละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ จะมีภาพลักษณ์เป็นรายการที่เด็กชมได้ แต่ต้องถูกตรวจสอบเนื้อหาด้วยเช่นกัน จึงทำให้ผู้ผลิตรายการประเภทนี้ต้องให้ความสำคัญเนื้อหาละครมากขึ้น เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อคนละครอาจถูกดูตึงหรือตัดฉากออกก่อนจะนำไปออกอากาศหรือร้ายแรงที่สุดคือระงับไม่ให้แพร่ภาพไพรัชได้เล่าถึงผลจากการตรวจสอบละครของหน่วยงานนี้ไว้ว่า

¹ รัมภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

² ศิราพร จิตะฐาน ณ ถลาง. (2536, พฤษภาคม). เล่มเดิม. 6(2):69.

“...ผมว่า กบว. เขามีปัญหาน้อยลง และก็เจ้าในหนังสือผม ไม่ได้ระบุว่าเจ้าประเทศไหน ไม่มีในแผนที่โลกนะเป็นเจ้าสมมติ เป็นเรื่องแต่ง ส่วนเรื่องอื่นๆ ก็มีบ้างอย่างหลงตาเมื่อสองเดือนก่อน ผมมีคำพูดอยู่สองประโยคใส่อยู่ในหนังสือ ตอนที่ผมมีตัวละครพูดว่า “ว่าหลงตาวันนี้ออกหากินแต่เช้าเขียว แข่งกับนกกับกาหรือไง” กับอีกตอนหนึ่ง ผมให้ตัวละครพูดว่า “ไอ้มหาหมาวัด” ฟังดูเฝิ่นๆ คำหลังหนักกว่า แต่กบว.ตัดคำหน้า เพราะไปเสียดสีสถาบัน ส่วนคำหลังเป็นการเสียดสีคน เป็นตัวบุคคลเฉพาะตัวมหาเท่านั้น แต่คำแรกเป็นสถาบันพระ...”¹

อาจเป็นไปได้ว่าการที่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รับการตรวจสอบด้านเนื้อหา ก่อนจะนำไปออกอากาศประโยคสนทนาของตัวละครจึงต้องหลีกเลี่ยงคำบางคำที่อาจต้องแก้ไขก่อนนำไปรับการตรวจสอบ เช่น คำว่า พระเจ้าอยู่หัวหรือพระมหากษัตริย์จะไม่ปรากฏในละครแนวนี้ เพื่อลดทอนการปรับแก้ไขก่อนออกอากาศจึงใช้คำอื่นที่สื่อความหมายแทนกันได้ เช่น องค์เหนือหัว หรือ เสด็จพี่ เป็นต้น

นอกจากสถานีโทรทัศน์ทั้งสองช่องที่กล่าวมาแล้วใน พ.ศ. 2539 ยังมีสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ที่ได้ให้โอกาสบริษัทผลิตรายการละครต่างๆ มานำเสนอเนื้อเรื่องที่น่าสนใจมาผลิตเป็นละครด้วยเช่นกัน สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ร่วมมือกับบริษัทอัครมีเดียของกิตติ อัครเศรณี ดำเนินการผลิตละครเรื่องนางสิบสอง แต่ด้วยการแข่งขันทางธุรกิจที่ต้องได้กลุ่มเด็กที่เป็นผู้ชมรายการแนวนี้เป็นหลักไม่เปลี่ยนใจไปรับชมรายการสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 จึงได้นำละครเรื่องนางสิบสองที่ผลิตโดยบริษัทดาราวีดีโอ เมื่อ พ.ศ.2531 มาออกอากาศซ้ำช่วงเย็นวันจันทร์-ศุกร์ โดยพยายามที่จะให้ออกอากาศช่วงเดียวกันกับละครเรื่องนางสิบสองของสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ที่จะออกอากาศ กิตติผู้ผลิตรายการละครให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ได้ให้สัมภาษณ์ถึงกรณีดังกล่าวว่า

“ไม่โกธร กิตติช่อง 7 มาทำถ้าช่นอย่างนี้ เรื่องนี้ก็มีคนถามกันเยอะเหมือนกัน แต่เมื่อเราเอาเนื้องานมาเทียบกันแล้ว เราก็ินขาด อย่างนั้นเท่ากับว่าช่วยเน้นคุณภาพเราทางอ้อม หากละครของเราทำออกมาแล้วสู้เขา ซึ่งทำเมื่อหลายปีก่อนไม่ได้ นั่นเราสมควรฆ่าตัวตายได้แล้ว ดังนั้นเรื่องนี้ผมเลยไม่สนใจ แต่จริงๆ แล้วการกระทำแบบนี้ผมว่าโดยมารยาทแล้วไม่สมควร” คือ

¹ สรณันท์ ร. เอกวัฒน์. (2528, 15 มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*, 16(363), 27.

² 7 สีหักหน้า “อัครมีเดีย” ชิงฉายนางสิบสอง. (2539, 10 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 31.

ต่างคนต่างอยู่กันดีกว่า อย่างผมไม่เคยเห็นใครเป็นศัตรูกับตัวเอง สำหรับช่อง 7 หากจะสร้างละครเรื่องอื่นมาชนอีกก็ได้ ผมไม่ว่า ยิ่งทำอย่างนั้นก็ยังดีจะได้พิสูจน์กันไปเลย”¹

3.2.3.2 การปรับเปลี่ยนเนื้อหาบทโทรทัศน์ ๗ วงศ์ ๗ แบบดั้งเดิมในการผลิต

ละคร

ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่สร้างขึ้นช่วงหลัง พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ในส่วนที่ผลิตโดย บริษัท ดาราวิดีโอ และแพรวภาพทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 นั้นมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพื่อความเหมาะสมให้แก่เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของละครแนวนี้เป็นสำคัญ ฉะนั้น ฉากต่าง ๆ ที่ปรากฏในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จะได้รับการปรับเปลี่ยนไม่ให้มีฉากที่รุนแรงมากเกินไปและที่สำคัญต้องคำนึงผลที่ตามมาจากการรับชมละครด้วย ถ้าดีนับว่าคนชมละครได้ประโยชน์ ถ้าไม่ดีเกิดผลเสีย เด็กนำไปเลียนแบบผลเสียจะตามมาจึงต้องคำนึงถึง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ดี อธิบายถึงลักษณะละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่วงพ.ศ. 2530 ไว้ว่า “ถ้าเป็นจักร ๆ วงศ์ ๆ สอนเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทุกเรื่องเลยใครทำอะไรก็ได้ขงนั้น บางทีครูอยากเขียนตามความจริงว่าคนทำดีก็ชั่วว่าจะได้ดี ในโลกความเป็นจริงมันเป็นแบบนี้ แต่ในละครเราก็ทำให้ตอนจบต้องได้ดี เพื่อสอนคน”³ และรัมภายังได้อธิบายวิธีการเขียนบทละครจากนิทานวัดเกาะเพิ่มเติมด้วยว่า

“โครงเรื่องโดยส่วนใหญ่มาจากนิทานวัดเกาะ ซึ่งเนื้อเรื่องจะยาว พระเอกนางเอก เจอกันมีลูก มีหลานว่าไปเรื่อย เป็นคนละเรื่องไปเลย เหมือนเป็นการฝึกไปด้วย เรื่องแรกที่เขียนของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ คือ เรื่องเทพสามฤดู (พ.ศ.2530) ตอนแรกเราก็เขียนไม่เป็น ก็ว่าตามหนังสือ ครูอ่านทั้งเล่ม ซึ่งเป็นร้อยกรองทั้งหมดแล้วเขียนตามเขาทั้งเล่ม จนน่าหวั่นเรียกไปคุยตัวละครในเรื่องจะหมดแล้ว แดกไปเรื่อย เขาเลยสอนใหม่ให้นำหนังสือมาแค่คู่แรกแล้วเรามาขยายความต่อเอง ยากมากเลยมันมีแค่ชนิดเดียว แต่ครูเรียนจบด้านวรรณคดีอังกฤษมา ครูนนำมาปรับให้เป็นของไทยค่อนข้างเยอะ ตอนเด็กอ่านนิทานกลิมม์ นิทานแอนเดอร์สัน นิทานอีสป ครูก็ปรับมาใช้ในละคร ปรับมาเรื่อยจนเรื่องที่สอง ปรับให้ร่วมสมัยปรับสิ่งรอบตัวในปัจจุบันให้เป็นอดีตให้คนปัจจุบันเข้าใจ เหมือนให้เด็กที่ดูเข้าไปอยู่ในเรื่องได้”⁴

¹ บิ๊กป๊อ สีม ทำแลกหมัดละครช่อง 7 สี. (2539, 12 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 31.

² รัมภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

³ แหล่งเดิม.

⁴ แหล่งเดิม.

สิ่งหนึ่งที่ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นเด็ก คือ การปรับเปลี่ยนบางส่วนของเนื้อหา เพื่อให้ผู้ชมที่เป็นเด็กรับชมได้อย่างสนุกสนาน เช่น การเพิ่มตัวละครผู้ช่วยเหลือลงไปในละครหลาย ๆ เรื่องที่เพิ่มความน่ารักรสชาติให้เหมาะสมที่เด็กจะรับชมได้ ตัวละครผู้ช่วยเหลือนี้จะมีหน้าที่คอยช่วยเหลือตัวละครสำคัญในเรื่อง บทบาทของตัวละครผู้ช่วยเหลือมีความโดดเด่นปรากฏอยู่ในเรื่อง เนื่องจากรูปลักษณะและการทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือของตัวละครแต่ละตัวจะมีเอกลักษณ์เฉพาะ สร้างสีสันและนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ในเรื่อง ทำให้ผู้ชมเกิดการจดจำเรื่องราวและได้รับความสนุกสนานในการติดตามละครมากยิ่งขึ้น¹ และลึ้นว่าละครตอนต่อ ๆ ไปจะเป็นอย่างไรหรือลงเอยแบบใด เช่น ละครเรื่อง อุทัยเทวี (พ.ศ. 2532) ที่มีตัวละครผู้ช่วยเหลือสามตัวคือ ฟีนิกแก้ว พี่เต่า ฟิงู ที่คอยช่วยเหลือและปกป้องเจ้าหญิงอุทัยเทวีจากตัวละครร้ายและอันตรายต่าง ๆ

นอกจากเพิ่มตัวละครผู้ช่วยเหลือลงไปในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อเป็นสีสันให้กับละครและยังเป็นการดึงดูดให้ผู้ชมที่เป็นเด็กรับชมละครแนวนี้ให้นานขึ้นรวมไปถึงมีการปรับเนื้อหาให้ตัวละครที่มีเด็กแสดงหรือตัวละครหลักของเรื่องเป็นเด็กยาวนานขึ้นเพื่อดึงดูดผู้ชมเด็กด้วยกัน รับชมในช่วงทศวรรษ 2530 ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนเช่นนี้เข้าไปในเนื้อเรื่องทั้ง ๆ ที่ไม่มีตัวละครที่เป็นเด็ก เช่น เรื่องดิน น้ำ ลม ไฟ (พ.ศ. 2534) ที่ดัดแปลงมาจากเรื่องสี่ยอดกุมาร จากเดิมที่มีเด็กสี่คนเป็นโอรสของพระมเหสีเอกที่ถูกกลั่นแกล้งจากพระมเหสีองค์อื่นของพระราชินี โดยการนำลูกสุนัขไปวางแทนนั้นในเรื่องนี้มีเด็กสี่คนชื่อว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ให้เด็กคนสุดท้ายที่ชื่อว่าสี่เปลี่ยนตัวละครนี้เป็นเด็กผู้หญิงจากที่เป็นเด็กผู้ชาย หรือเรื่องยอพระกลิ่น (พ.ศ. 2535) เพิ่มตัวละครเด็กที่ชื่อกุมาร ซึ่งเป็นกุมารทองอาศัยอยู่ในยามของยอพระกลิ่น เลี้ยงไว้ให้เป็นเพื่อนเล่นคลายเหงา ภายหลังเมื่อยอพระกลิ่นแปลงตัวเป็นพราหมณ์กุมาราก็แปลงตัวเป็นกุมารี่กลายเป็นเด็กผู้หญิงเพื่อดึงดูดผู้ชมละครที่เป็นเด็กผู้หญิงด้วยเช่นกันในละครเรื่องโม่งป่า (พ.ศ. 2536) ได้เพิ่มนักแสดงเด็กลงไปในเรื่องชื่อว่ามีมุดเข้าไปเป็นนักแสดงประกอบที่เป็นผู้ติดตามคนหนึ่งของนางเอกและในเรื่องมีนางเอกที่เป็นยักษ์ก็มีการขยายเนื้อเรื่องเพื่อจะให้เห็นอิทธิฤทธิ์ของกุมารผู้เป็นโอรสของนางยักษ์เพิ่มลงไปตอนท้ายของเรื่อง หรือใน พ.ศ. 2536 ที่มีเรื่องจันทโครพ ออกอากาศเมื่อพระฤๅษีชุบจันทโครพให้ฟื้นคืนจากการถูกโจรป่าฆ่าตายแล้วก็ได้เดินทางไปเมืองพญานาค จนได้ธิดาพญานาคและมีลูกกับนางให้ชื่อว่าจันทวงศ์มีอิทธิฤทธิ์และ

¹ ธีรพร ไข่มุกข์. (2554). *ตัวละครผู้ช่วยเหลือในละครนิทานโทรทัศน์ร่วมสมัย กรณีศึกษาโทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องตุ๊กตาทอง*. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. หน้า 61.

ความน่ารักแบบเด็กใส่ลงไปในเรื่องด้วย¹ ซึ่งไม่มีมาก่อนในรูปแบบนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แต่มาปรากฏในละครเพื่อกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กรับชม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่ละครออกอากาศด้วยกล่าวคือ ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีโครงเรื่องแบบเดิมที่มาจากนิทานวัดเกาะ ซึ่งเป็นวรรณกรรมในอดีตมีค่านิยมและทัศนคติแบบคนในอดีตก็ต้องนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยที่ละครโทรทัศน์ออกอากาศและด้วยเหตุผลนี้เองที่ทำให้นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ดำรงอยู่ในสังคมไทยได้จนถึงปัจจุบัน

อีกประการหนึ่งที่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ต้องปรับเปลี่ยนตามกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กเป็นหลัก คือ การปรับตอนจบของละครแนวนี้ที่ต้องจบลงแบบสุขนาฏกรรม พระเอกนางเอกได้ครองคู่ มีความสุขร่วมกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากต้นฉบับนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ในอดีตที่เนื้อเรื่องบางเรื่องจบแบบโศกนาฏกรรม เช่น เรื่องจันทโครพ (พ.ศ. 2536) ที่ตามนิทานแบบเก่าจบลงตรงที่จันทโครพตาย เพราะถูกโจรทำร้ายร่างกาย แต่ในละครโทรทัศน์ปรับเปลี่ยนให้จันทโครพฟื้นคืนมีชีวิตได้ หรือเรื่องพระลักษณวงศ์ (พ.ศ. 2540) ที่พระลักษณวงศ์สั่งประหารชีวิตพราหมณ์หนุ่มแต่พระลักษณวงศ์มารู้ภายหลังว่าพราหมณ์หนุ่มแท้จริงคือนางทิพย์เกสรคนรักของตน แต่ตอนจบเรื่องพระลักษณวงศ์รูปแบบละครโทรทัศน์นางทิพย์เกสรไม่ตายตอนจบและได้ครองรักกับ พระลักษณวงศ์ในที่สุด

3.2.3.3 ความแตกต่างของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่อง 7

แม้ละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตและออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันทั้งกลุ่มเป้าหมายที่รับชมละครแนวนี้คือเด็ก รวมไปถึงการแต่งกาย ฉากละคร และเทคนิคพิเศษต่าง ๆ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ต่างกัน คือ เนื้อเรื่องที่นำมาผลิตละครโทรทัศน์ละครแนวนี้ของช่อง 7 จะเน้นนำเนื้อเรื่องจากนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แบบโบราณมาผลิตเป็นละคร ขณะที่ช่อง 3 เป็นนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางเลือกการรับชมละครให้มีความหลากหลายมากขึ้นให้แก่ผู้ชื่นชอบละครแนวนี้

ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางช่อง 7 เน้นการสะท้อนเรื่องราวของบุคคลที่มีความขัดแย้งในครอบครัวระหว่างเมียน้อย เมียหลวง พ่อตาและลูกเขย ขณะที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 นำเสนอละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ รูปแบบใหม่ที่ประพันธ์ขึ้นเองไม่ใช่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

¹ ศิราพร จิตะฐาน ณ ถลาง. (2536). *เล่มเดิม*. หน้า 71.

ดั้งเดิมที่เป็นที่รู้จักเป็นโครงเรื่องแปลกใหม่ที่มาจากค่านิยมทัศนคติของยุคสมัยใหม่ใส่เข้าไป ซึ่งจะมีมากกว่าการดัดแปลงโครงเรื่องดั้งเดิมที่ผลิตโดยบริษัทดาราวิดีโอทางช่อง 7¹ เมื่อนำเรื่องย่อของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของทั้งสองสถานีมาเปรียบเทียบกันจะเห็นความเหมือนในความแตกต่างกันบางประการโดยเริ่มจากเรื่องย่อละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ที่แพร่ภาพช่วง พ.ศ. 2534 เรื่องเจ้าหญิงอัศวินเรื่องย่อมีอยู่ว่า

ณ เมืองอมรรัตน์ พระราชาองค์หนึ่งมีมเหสีชื่อวิไล ไม่มีพระโอรส ทั้งสองจึงหวังว่าบ้านเมืองจะไร้ผู้ปกครองสืบต่อจึงได้ทำพิธีบวงสรวง พระอินทร์ในเวลานั้นเหลือเทพธิดาเพียงองค์เดียวจึงส่งเทพธิดาองค์นี้มาจุติบนโลกแทนในพระครรภ์ของพระมเหสีวิไล ทำให้พระราชาและพระมเหสีดีพระทัยมากยิ่งขึ้นโอรสองค์หนึ่งจะทำนายว่าพระโอรสองค์นี้จะเป็นพระราชาผู้ยิ่งใหญ่ แต่เมื่อพระมเหสีประสูติทั้งสองพระองค์ต้องผิดหวัง เพราะ ทรงได้พระธิดาพระราชาจึงตั้งพระทัยเลี้ยงดูอบรมศิลปวิทยา แต่ทรงรับสั่งให้เจ้าหญิง อดองพระองค์อย่างชายตลอดเวลาและมีพระนามว่าอัศวิน

อีกด้านหนึ่ง ณ เมืองของเจ้าชายวัชระ มียักษ์มาทำลายจนเมืองพังพินาศและเจ้าชายได้หนีมาขอพึ่งบารมีเจ้าเมืองอมรรัตน์และอัศวินได้อาสาออกไปปราบยักษ์จนสำเร็จ วัชระชื่นชมในตัวอัศวิน พระราชาอมรรัตน์ทรงจะจัดงานอภิเษกสมรสให้ทั้งสอง แต่อัศวินไม่โปรดเพราะเจ้าชายวัชระอ่อนแอ เจ้าชายเสียพระทัยหนีเข้าป่าลี้กพบนักเลงทำร้ายร่างกายจนเป็นที่สนุกสนานเพราะเป็นคนอ่อนแอไม่กล้าสู้คนและไปพบภูติผีปีศาจหลอกหลอนอีก แต่ยังมีโชคดีที่ได้พบพระฤๅษีตาไฟช่วยชีวิตและได้ฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อสั่งสอนวิชา

ทางเมืองอมรรัตน์กำลังวุ่นวายเพราะพวกยักษ์ที่เคยมาก่อวุ่นวายครั้งที่เจ้าชายวัชระมาขอความช่วยเหลือกลับมาแก้แค้น เจ้าเมืองอมรรัตน์ประกาศหาราชบุตรที่มีฝีมือไปต่อสู้กับยักษ์ ถ้าใครทำสำเร็จ จะยกพระธิดาอัศวินให้เป็นเจ้าสาวและมีชายปริศนาใช้ผ้าคลุมหน้าออกไปรบจนได้รับชัยชนะความจริงชายปริศนาผู้นี้ คือ เจ้าชายวัชระที่ได้เรียนวิชาจากฤๅษีตาไฟจากเหตุการณ์นี้ทำให้เจ้าหญิงอัศวินดีพระทัยและคลายทิฐิในพระทัยได้ ทั้งคู่จึงอภิเษกสมรสในที่สุด²

เรื่องย่อ เจ้าหญิงอัศวิน จึงเป็นตัวอย่างของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ประพันธ์เนื้อเรื่องใหม่ แตกต่างจากละครที่ดัดแปลงจากนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แบบเก่าที่เน้นตัวละครหลักเป็น

¹ แหล่งเดิม. หน้า 73.

² เรื่องย่อเจ้าหญิงอัศวิน. (เรื่องย่อเจ้าหญิงอัศวิน, 2534, 26 พฤษภาคม)(2534, 26 พฤษภาคม).

เจ้าชายที่ทรงมีพระปรีชาสามารถอันเกิดจากบุญญาธิการแต่ปางก่อน ขณะที่เรื่องเจ้าหญิงอัศวินนี้ตัวละครเอกเป็นหญิง เกิดมาได้เพราะเป็นเทพธิดาบนสวรรค์ที่พระอินทร์ให้มาจุติบนโลกไม่มีอาวุธวิเศษหรือพลังอำนาจติดตัวมาแต่กำเนิด ต่างจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ แบบดั้งเดิมที่เน้นให้มีเทพบุตรลงมาจากดินโลก แม้จะมีละครแนวนี้ที่ใกล้เคียง เช่น เรื่องเทพสามฤดูที่เปลี่ยนชื่อจากฝนสามฤดูผลิตเมื่อ พ.ศ. 2530 ทางช่อง 7 ที่เทพธิดาลงมาจากดินโลกเป็นหญิง แต่มาพร้อมเทพบุตรอีกสองคน¹ ขณะที่เรื่องเจ้าหญิงอัศวิน เจ้าหญิงต้องคอยช่วยเหลือเจ้าชายในช่วงต้นเรื่อง ก่อนที่เจ้าชายไปฝึกวิชาจนสำเร็จกลับมาช่วยเจ้าหญิงสู้กับยักษ์สำเร็จยอมแสดงให้เห็นค่านิยมและทัศนคติแบบร่วมสมัยปัจจุบันที่ชายหรือหญิงต่างมีโอกาสหรือแสดงความสามารถได้อย่างเท่าเทียมกันให้เด็กได้รับชม

นอกจากบุญญาธิการหรือความสามารถที่ตัวละครของเรื่องต้องมีแล้ว สิ่งหนึ่งที่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทุกเรื่องต้องมี ทั้งแนวเรื่องแบบดั้งเดิมและเนื้อเรื่องที่ประพันธ์ใหม่ คือ อาวุธวิเศษของตัวละครหลักมักจะเป็นอาวุธประจำกายที่ใช้ปราบศัตรู โดยการได้มาของอาวุธนี้มีสองวิธีด้วยกัน คือ ได้มาด้วยบุญญาธิการของตัวละครที่มีมาแต่กำเนิด ใ้ว่าทุกคนจะมีได้ เช่น เรื่องเจ้าหญิงอัศวินที่ตัวเอกของเรื่อง คือ เจ้าชายวัชระต้องดั้นด้นเรียนวิชากับพระฤาษีตาไฟจึงมีความสามารถต่อสู้กับศัตรูได้และวิธีที่สองเกิดจากความพยายามบำเพ็ญเพียร² เช่น ละครเรื่องมาลัยทอง (พ.ศ. 2534) ที่ออกอากาศทางช่อง 7 เจ้าหญิงมาลัยทองมีของวิเศษ คือ มาลัยทองที่คล้องข้อมือ เจ้าหญิงต้องพลัดพรากจากเสด็จแม่กลางป่า จนมีนายพรานมาพบจึงนำเจ้าหญิงมาลัยทองไปเลี้ยงดูโดยมีเมียใจละโมบของนายพรานคิดวิธีทำร้ายเจ้าหญิงมาลัยทอง เพื่อดึงมาลัยทองออกจากมือเจ้าหญิงให้ได้หรือเรื่องโสณน้อยเรื่อนงาม³ (พ.ศ. 2536) เจ้าหญิงโสณน้อยมีของวิเศษติดตัวมาแต่กำเนิด คือ เรือนไทยหลังน้อยที่เจ้าหญิงเข้าออกได้เพียงผู้เดียวเพื่อป้องกันภัย⁴ เป็นต้น ละครทั้งสองเรื่องเป็นตัวอย่างของการมีของวิเศษที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เมื่อโครงเรื่องแบบเก่าผูกติดเรื่องราวของวิเศษที่ตัวละครมีมาแต่กำเนิดวิธีการที่จะให้เด็กเข้าใจการได้มาของวิเศษเหล่านี้ได้จึงจำเป็นต้องใช้หลักกรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการอธิบายถึงที่มาของ

¹ เดฟ เดียวดาย. วงจร จอแก้ว. (2530, 28 เมษายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 17.

² ศิราพร ฐิตะฐาน ณ กลาง. (2536, พฤษภาคม). *เล่มเดิม*. 6(2):74.

³ Youtube. (2563). *มาลัยทอง 2535 ตอนที่ 1 (ตอนจบ)*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=9KVdCTzHF5Y&t=3s> (ออนไลน์).

⁴ Youtube. (2563). *โสณน้อยเรื่อนงาม ตอน 1*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=7-nraWcNzck> (ออนไลน์).

วิเศษให้สมเหตุสมผล เพราะความดีจึงทำให้เกิดบุญบารมีจึงได้ของวิเศษมาได้และเป็นการสอนผู้ชมที่เป็นเด็กทางอ้อมให้ทุกคนรู้จักการทำความดี

ค่านิยมอีกประการที่ยังปรากฏในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แม้ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมแล้ว คือ การที่ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน จึงมีการดัดแปลงให้ร่วมสมัย เช่น ละครโทรทัศน์เรื่องโม่งป่า (พ.ศ. 2536) ออกอากาศทางช่อง 7 ที่พระอภัยพิฆาตพาชายาทั้งสามคนกลับบ้านเมือง และทรงต้องการทดสอบให้แน่ใจว่าชายาทั้งสามคนจะไม่หึงหวงทะเลาะกัน พระอภัยพิฆาตจึงออกอุบายหายตัวไปให้ชายาทั้งสามแก้ปัญหาตนเอง เมื่อชายาทั้งสามอยู่ด้วยกันนิลวดีชายาเอกต้องคอยประนีประนอมไม่ให้หึงหวงทะเลาะกัน ภายหลังพระอภัยพิฆาตเสด็จกลับเข้าเมืองนิลวดีผู้เป็นชายาเอกต้องคอยดูแลให้พระอภัยพิฆาตไปหาชายาอีกสองคน พฤติกรรมของตัวละคร เช่นพระอภัยพิฆาตเป็นพฤติกรรมที่มีอยู่จริงในสังคมไทย ซึ่งผู้ชมละครพบเห็นเรื่องแบบนี้ได้จริงในสังคมผู้ชายมีภรรยาหลายคนหรือมีภรรยาคนเดียวรับชม¹

ขณะเดียวกันบทบาททะเลาะกันระหว่างเมียหลวงเมียน้อยยังคงเป็นบทที่ผู้รับชมผู้หญิงสามารถโยงตัวเองกับตัวละครที่สวมบทบาทเดียวกับตนได้ และการที่คนรับชมยอมรับ ยิ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมของตัวละครในละครยังมีอยู่ในสังคมไทย² แต่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หลายเรื่องได้มีการดัดแปลงเนื้อเรื่องที่ทำให้ตัวละครเอกของเรื่องมีชายาคนเดียว เช่น มาลัยทอง (พ.ศ. 2534)³ หรือในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ บางเรื่องต้องปรับเนื้อเรื่องให้มีเหตุผลเรื่องความรักนางเอกเป็นชายาหลักของพระเอกผิดจากชายาคนอื่นที่อาจสมรสหรือได้เป็นชายาด้วยเหตุผลอื่นที่ไม่ได้เกิดจากความรักที่แท้จริง เช่น เรื่องโม่งป่า (พ.ศ. 2536)⁴

3.2.3.4 การนำนักแสดงวัยรุ่นมาแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

การนำนักแสดงวัยรุ่นมารับบทแสดงนำในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้รับชมที่เป็นเด็กให้ความสนใจชมละครแนวนี้เพราะด้วยอายุที่ใกล้เคียงกับวัยของผู้ชมรูปร่างหน้าตาที่ดีของผู้แสดงนำย่อมดึงดูดผู้ชมละครโทรทัศน์ได้โดยเฉพาะทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่มีบริษัทดาววิดีโอเป็นผู้ผลิตมักจะคัดเลือกนักแสดงนำที่เป็นนักแสดงวัยรุ่นหน้าใหม่มาแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น สุวนันท์ คงยิ่ง เป็นนักแสดงใหม่ที่มาแสดงละครแนว

¹ ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. (2536). เล่มเดิม. หน้า 74.

² แหล่งเดิม. หน้า 74.

³ Youtube. (2563). มาลัยทอง 2535 ตอนที่ 13(ตอนจบ). สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=RIdAPjxx-8o> (ออนไลน์).

⁴ รัมภา ภิรมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

จักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องมาลัยทอง (พ.ศ. 2534) และเรื่องยอพระภักดิน (พ.ศ. 2535) จนเป็นที่รู้จักของประชาชน และได้รับความนิยมนจนได้รับรางวัลผู้แสดงนำหญิงละครสับสนุนิยายพื้นบ้านดีเด่น จากงานประกาศผลรางวัลเมขลา พ.ศ. 2536¹ ก่อนจะไปแสดงละครแนวอื่น ๆ ของบริษัทดาวา วิดีโอ รัมภาซึ่งเป็นผู้แนะนำให้สุนันท์เข้าสู่วงการละครอธิบายไว้ว่า

“พ่อของสุนันท์เป็นเพื่อนกับสามีครู(รัมภา)สอนอยู่โรงเรียนเดียวกันกับสามีครู เขาพาสุนันท์มาเรียนพิเศษเลยได้พบกัน ตอนนั้นสุนันท์ยังเป็นนักเรียนมัธยมต้น เห็นว่าเขาน่ารักเลยให้ไปทดสอบหน้ากล้อง ละครที่สุนันท์แสดงเรื่องแรก คือ เรื่องเหตุเกิดที่สน. ออกอากาศช่วงบ่ายวันหยุดเป็นละครสั้นจบในตอน ละครแบบนี้มักจะนำนักแสดงหน้าใหม่มาแสดง ถ้าแสดงดีก็จะนำไปต่อยอดละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ละครที่แพร่ภาพตอนเย็นและละครหลังข่าวภาคค่ำตามลำดับ สุนันท์โด่งดังมาก แสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อยู่สองเรื่องก็ไปแสดงละครหลังข่าวต่อเลย”²

ช่วงทศวรรษ 2530 ยังมีนักแสดงหน้าใหม่อีกหลายคนที่ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงจากการแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น พรพิมล วัชรธรรม³ หรือพรชิตา ณ สงขลา ที่รับแสดงละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นเรื่องแรก เช่น เรื่องบัวแก้ว บัวทอง (พ.ศ. 2536), เรื่องมิติมหัศจรรย์ (พ.ศ. 2537)⁴, สาวิกา ไชยเดช รับแสดงเรื่องบัวแก้วบัวทอง (พ.ศ. 2536) เรื่องโสนน้อยเรือนงาม (พ.ศ. 2536) สุทธิดา เกษมสันต์ ณ อยุธยา รับแสดงละครเรื่องโม่งป่า (พ.ศ. 2536)⁵ กัญญารัตน์ จิรัชชกิจ ที่เข้าสู่วงการแสดงโดยการแนะนำของภาคภูมิ เนติลักษณะ รับแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องไกรทอง (พ.ศ. 2540) เรื่องเกาะเพชรเจ็ดสี (พ.ศ. 2541)⁶ จักรกฤษ คุชรรัตน์ ที่รับแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่ เรื่องสี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2526) เรื่องขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ. 2526)⁷ และรับแสดง

¹ ภาพยนตร์บันเทิง. (2536, 1 กุมภาพันธ์). 19(836), 6-7.

² รัมภา ภิมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กนต์พงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

³ ภาพยนตร์บันเทิง. (2537, 1 มิถุนายน). 20(910), 18.

⁴ พรชิตา ณ สงขลา อยากเรียนอะไรที่ผู้หญิงไม่ชอบเรียน เช่น วิศวะ, รัฐศาสตร์. (2537, 1 กรกฎาคม).

ภาพยนตร์บันเทิง. 20(909):18.

⁵ คมชัดลึกออนไลน์. เปิดประวัติผู้ก สุทธิดา ขวัญใจวัยรุ่นยุค 90 หลังป่วยมะเร็ง คนแห่ให้กำลังใจ. (2564). สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/entertainment/437918>. (ออนไลน์).

⁶ รัญ เมืองลพ. (2538, มิถุนายน). จับตามองดาราน้ำใหม่ สัมภาษณ์ กัญญารัตน์ จรัชชกิจ. ภาพยนตร์บันเทิง. 21(957):18.

⁷ บ๊อบ บ้านหมี่. (2538, มิถุนายน). สัมภาษณ์ จักรกฤษ คุชรรัตน์. ภาพยนตร์บันเทิง. 21(957):20.

อีกหลายเรื่อง หรือ ปริญญา ปุณสกกุล และอัจฉรา ทองเป็นนักแสดงวัยรุ่นหน้าใหม่ทั้งคู่มาแสดงในเรื่องปลาบู่ทอง (พ.ศ. 2537)

ใน พ.ศ. 2540 เป็นปีที่มีการรณรงค์วัฒนธรรมไทยจากรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ออกอากาศในเวลานี้ยังได้สอดแทรกวัฒนธรรมไทยลงไป ซึ่งเป็นรณรงค์ตามนโยบายของรัฐบาลด้วย เช่น เพลงเรือ เพลงฉ่อย เป็นความพยายามที่จะให้เด็กรุ่นใหม่ที่รับชมละครแนวนี้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม¹

“...ปัจจุบันนี้ ดิฉันเห็นมียืนหยัดอยู่ได้และได้รับความนิยมอย่างมากอยู่แค่ค่ายเดียวคือ ดาราวิดีโอ โดยจัดฉายประจำทุกเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ทางช่อง 7 สี เท่าที่เคยทราบช่อง 3 ก็เคยมีการทำละครแนวนี้ออกฉาย แต่ไม่ได้รับความนิยมเหมือนช่อง 7 ในปัจจุบัน อย่างเรื่องสิงห์ไกรภพ (พ.ศ.2540) ซึ่งกำลังออกอากาศอยู่ในขณะนี้ ดิฉันขอชื่นชมว่าดาราวิดีโอทำงานได้ดีทั้งฉากและเนื้อเรื่อง มีหน้าซ้ำยังนำดารานักนำรักๆ ...ดิฉันอาจจะโบราณเกินไปก็ได้ ที่เขียนมาให้คุณพูดถึงละครแนวไทยๆ เหล่านี้บ้าง เพราะทำให้รู้สึกสบายใจ เพลินใจ เพลินตา ตามภาษาคนไทยอย่างเราๆ ยิ่งได้เห็นดาราเด็กๆ นำรักๆ พูดยังไม่ค่อยขัด แต่งชุดไทยสวยๆ แสดงได้ดีอย่างนั้น ยิ่งทำให้ดีใจและภูมิใจในความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น...”²

เพื่อรองรับการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีการผลิตมาอย่างต่อเนื่อง ไพรัชจึงได้ขยายกิจการของบริษัทเพิ่มเติมโดยก่อตั้งบริษัทขึ้นอีกสองบริษัท นอกจากบริษัทดาราวิดีโอที่ไพรัชได้มอบหมายให้สยาม สังวริบุตร บุตรชายเป็นผู้ดูแล และควบคุมการผลิตโดยดาราวิดีโอจะรับผลิตละครที่ออกอากาศช่วงก่อนข่าวตอนเย็น และละครหลังข่าวภาคค่ำ ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ส่วนบริษัทสามเศียรที่ก่อตั้งช่วง พ.ศ. 2534³ จะผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั้งหมด โดยมีบริษัทดีต้า วิดีโอโปรดักชั่นที่ก่อตั้งในพ.ศ. 2539⁴ และมีสยาม สังวริบุตร บุตรชายอีกคนของไพรัชเป็นผู้ดูแล และควบคุมการผลิตเป็นบริษัทที่รับทำเทคนิคพิเศษให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยคอมพิวเตอร์กราฟิก⁵ รวมทั้งบุคลากรในการผลิตสื่อ

¹ เนื่องจากปก ปลาบู่ทอง. ดาราไทยTV. 40(1522):4.

² แจ้ววิมลจ. (2540, 24 กันยายน). นิยมไทย. ไทยรัฐ, 27.

³ ISRANEWS. (2563, ตุลาคม). 7 ปี 1.3 พันล. รายได้ บ.สามเศียร ก่อน"แก้วหน้าม้า" ขึ้นบัลลังก์เรตติ้งอันดับ 1 สืบค้นจาก https://www.isranews.org/content-page/item/41622-report01_41622.html. (ออนไลน์).

⁴ “บิกลอร์ด” ประกาศชัด “ดีต้า” ไม่ทับ “ดาราวิดีโอ”. (2539, 3 ตุลาคม). ไทยรัฐ. หน้า 31.

⁵ กนกวรรณ สุทธิกนก. (2550). เล่มเดิม. หน้า 53.

โทรทัศน์หลายประเภทของทางบริษัทที่มีมากถึง 400 คน¹ ทั้งหมดนี้เป็นผลจากการขยายตัวของบริษัทที่ประสบความสำเร็จจากการผลิตละครโทรทัศน์ โดยเฉพาะละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

ภาพประกอบ 4 สุวนันท์ คงยิ่ง นักแสดงนำจากละครเรื่อง ยอดพระกลืน (พ.ศ.2535)

ที่มา: <https://www.prachachat.net/spinoff/news-5483>

3.3 สรุป

ช่วง พ.ศ. 2526-2529 นับว่าเป็นยุคทองของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะมีปัจจัยสำคัญในการผลิตละครโทรทัศน์ เช่น การมีนักเขียนบทละครโทรทัศน์ที่ทัศนคติที่ดีต่อการเขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ การนำเทคนิคพิเศษที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการผลิตด้วยวิดีโอเทปที่สร้างสรรค์ภาพที่แปลกตา สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้ชมที่เป็นเด็กได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้นักแสดงที่รับแสดงละครแนวนี้มีชื่อเสียงได้ผลตอบรับที่ดีจากประชาชน แต่ทว่าการแข่งขันทางธุรกิจของสถานีโทรทัศน์ที่สูงขึ้น ยังผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนผังรายการต่าง ๆ ของแต่ละสถานีโทรทัศน์ เพื่อช่วงชิงกลุ่มผู้ชมโทรทัศน์ให้รับชมรายการของสถานีตนให้ได้ เพราะยังมีผู้ชมมากยอมหมายถึงรายได้ที่เข้าสู่สถานีโทรทัศน์เกือบกับช่วง พ.ศ. 2529 คู่แข่งสำคัญของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 คือ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้เปรียบจากการผลิตและนำรายการแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มาออกอากาศช่วงเย็นที่มีกลุ่มผู้ชมเด็กรับชมจนได้รับความนิยม ทำให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ปรับผังรายการโดยนำละครแนวนี้ที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำวันจันทร์-อังคารย้ายมาช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ได้รับผลตอบรับที่ดีจากผู้ชม

¹ แหล่งเดิม.

อันเกิดจากผู้ผลิตปรับเปลี่ยนเนื้อหาทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แตกต่างไปจากคู่แข่งที่ผลิตละครแนวเดียวกันนี้ รวมไปถึงการนำนักแสดงเด็กหรือวัยรุ่นมาแสดง เพื่อเจาะกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กให้ได้ ก่อนที่ละครแนวนี้จะประสบความสำเร็จจนไพรัชต้องขยายบริษัทผลิตละครออกไป เพื่อรองรับการผลิตละครให้มากขึ้น

บทที่ 4

การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ในยุคเติบโตทางธุรกิจ และการเปลี่ยนผ่านจากระบบโทรทัศน์แอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัล (พ.ศ. 2542-2561)

ในการศึกษาเรื่องการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่วง พ.ศ. 2542-2561 นั้นได้วางแนวทางในการศึกษาออกเป็นสี่ส่วน โดยเริ่มจากช่วงที่มีการขยายธุรกิจของไพรซ์จากบริษัท ดาราวิดีโอ จำกัด ไปสู่บริษัท สามเศียร จำกัด และบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด โดยให้บุตรชาย คือ สยม สังวริบุตร เป็นผู้ควบคุมการผลิต โดยช่วงนี้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จะเน้นการใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มขึ้น และมีการผลิตละครแนวใหม่ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เพื่อแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ และพยายามดึงดูดเด็ก โดยเพิ่มช่วงเวลาออกอากาศละครตอนเย็นวันจันทร์-ศุกร์ และช่วงเดียวกันนี้ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้มอบหมายให้เศรษฐา ศิระฉายา ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์ ส่วนที่สองจะกล่าวถึงใน พ.ศ. 2546 ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่ต้องการให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ยุติการผลิตละครแนวนี้ ขณะที่ไพรซ์และสยมได้ผลิตการ์ตูนแอนิเมชัน ออกอากาศช่วงเย็นวันจันทร์-พุธ จนได้รับความนิยมอย่างมากจากประชาชน ส่วนที่สามใน พ.ศ. 2558-2561 เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการออกอากาศจากโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกไปสู่โทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ กลับมาเป็นทางเลือกใหม่ให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์นำกลับมาผลิตรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และปรับเปลี่ยนกลุ่มผู้รับชมละครแนวนี้ให้มีหลากหลายวัยมากยิ่งขึ้น และส่วนที่สี่จะกล่าวถึงการแทรกประเด็นทางการเมืองลงไปในละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยเฉพาะ พ.ศ. 2549-2558 ที่สถานการณ์ทางการเมืองไทยมีความผันผวนสูง

4.1 การผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ช่วง พ.ศ.2542-2546

4.1.1 การผลิตละครเพื่อแข่งขันกันระหว่างช่อง 3 และช่อง 7

ใน พ.ศ. 2542 นอกจากบริษัท สามเศียร จำกัด ที่ผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เข้าเวลาออกอากาศช่วงเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ จากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 แล้วยังมีสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ซึ่งเป็นคู่แข่งทางธุรกิจในวงการโทรทัศน์มีนโยบายที่จะกลับมาผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกครั้งหลังจากที่เคยผลิตช่วงทศวรรษ 2530 โดยมีความมุ่งมั่นที่จะให้ผู้ชม

ละครกลับมาชมละครแนวนี้ของสถานีโทรทัศน์อีกครั้ง เพราะเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ผลิตน้อยราย และมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และวรรณคดีไทยที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมผสมผสานแล้วถ่ายทอดจินตนาการให้สอดคล้องกับยุคสมัย¹ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 จึงได้เลือกบริษัท เมืองละคร จำกัด ของเศรษฐา ศิระฉายา ซึ่งมีศักยภาพที่จะผลิตละครแนวนี้ได้² เศรษฐาได้อธิบายถึงช่วงเริ่มต้นที่รับผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ไว้ว่า

“เราได้รับมอบหมายจากช่อง 3 ให้ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะถ้าเราจะผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ นี้สโคปงานมันค่อนข้างใหญ่ละครเรื่องหนึ่งมีวิธีการผลิต ทีมงาน นักแสดง ค่อนข้างสเกลใหญ่ เพราะฉะนั้น ต้องอยู่ในรูปแบบของบริษัทแล้ว แต่เดิมนั้น บริษัท ทีวีสแควร์ [ก่อนที่จะเป็นบริษัท เมืองละคร จำกัด] จะผลิตรายการเกมโชว์ซะส่วนมาก ฉะนั้น พอเราได้รับมอบหมายจากช่อง 3 ให้มาผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั้งหมด โดยทางช่องมีเราเจ้าเดียว ก็เลยต้องก่อตั้งบริษัทเมืองละครขึ้นมา”³

แม้ว่าเศรษฐาจะไม่เคยรับผลิตรายการละครมาก่อน แต่เมื่อผลิตละครเรื่องขุนช้าง ขุนแผน เป็นละครเรื่องแรกของบริษัทให้แก่สถานี เมื่อ พ.ศ. 2542⁴ หลังจากออกอากาศได้ระยะหนึ่ง ละครเรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ชมละคร โดยเฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียน เพราะช่วงเวลาออกอากาศนั้นเป็นช่วงเย็นวันจันทร์-ศุกร์ ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนกลับบ้านหลังจากไปโรงเรียน เมื่อละครได้รับความนิยมที่ดีจากเด็ก เศรษฐาจึงได้จัดทำโครงการ “ขุนช้าง ขุนแผน ชวนวิพากษ์ วิจัยจริง” เพื่อมอบทุนการศึกษา โดยให้นักเรียน นักศึกษาที่มีอายุ 15-25 ปี คัดเลือกบทวรรณคดีตอนใดตอนหนึ่งจากกลอนบทละครเรื่องขุนช้าง ขุนแผน ให้เขียนวิจารณ์ว่า ทำไมถึงชอบบทละครที่คัดเลือกมาเขียน และระบุตัวละครที่ชื่นชอบมา 3 ตัวละครในเรื่อง⁵ ซึ่งโครงการนี้ยังเป็นการสนองนโยบายของสถานีโทรทัศน์ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และทำให้เด็กและเยาวชนซาบซึ้งความเป็นไทยได้ดี

นอกจากการทำโครงการเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ละครขุนช้าง ขุนแผนในกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กแล้ว นักแสดงที่รับแสดงเป็นขุนช้างในวัยเด็ก คือ เก๊ะตี อารามบอย ยังได้รับความนิยม

¹ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 56.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 81.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 83.

⁴ ชื่อ “ขุนช้างขุนแผน” เรตติ้งแรง. (2542. 22 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 33.

⁵ ดู “ขุนช้าง” ร่วมชิงทุน. (2542. 16 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 33.

นิยมและมีชื่อเสียงด้านการแสดงละครจากละครเรื่องนี้ด้วย ซึ่งโก๊ะตี๋ได้กล่าวถึงผลตอบรับทางการแสดงละครไว้ว่า

“เล่นละครเรื่องนี้ได้รับเสียงตอบรับดีมากไม่นึกว่าจะมีคนดูเยอะขนาดนี้ ไปไหนก็มีแต่คนทัก ชวนข้างๆ โดยเฉพาะคำฮิตติดปาก “คุณแม่เจ้าขา” ถูกทักเยอะมาก ภูมิใจครับที่มีคนให้ความสนใจ ได้ข่าวว่าเด็กๆ ชอบดูเรื่องนี้กันมาก เลิกเรียนต้องรีบกลับไปดู อันนี้ก็ต้องขอบคุณทุกคนด้วยครับ”¹

ภาพประกอบ 5 ละครเรื่อง ชวนข้าง ชวนแมน (พ.ศ.2542) ผลิตโดยบริษัท เมืองละคร จำกัด

ที่มา: <https://www.prachachat.net/spinoff/news-5483>

นับว่าบริษัทเมืองละครของเศรษฐาประสบความสำเร็จตั้งแต่ผลิตละครเรื่องแรก เพราะมีผู้ชมกล่าวถึงเป็นจำนวนมากในเรื่องของการเก็บรายละเอียดและสอดแทรกวัฒนธรรมได้ดี จนมีความต้องการที่จะให้ผลิตละครแนวนี้ออกอากาศช่วงหลังข่าวภาคค่ำ เพราะต้องการให้ละครชวนข้าง ชวนแมน ออกอากาศแทนที่ละครแนวชิงรักหักสวาทที่มีกำลังแพร่ภาพ ซึ่งเป็นละครที่เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กและเยาวชน

“ผู้กำกับการเก็บรายละเอียดได้ดีมาก ไม่ว่าจะเป็นการปั้นลูกทองหยอดได้เสมอสวยการมีเมตตาระหว่างนายและบ่าว การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนบ้าน ซึ่งแม่นางพิมได้สอนนางพิมในวัยเด็ก...ผมเสียดายอย่างมากที่ละครดีๆ อย่างนี้ที่มีเวลาขายเป็นช่วงเย็น [17.00 น.] ซึ่งคนส่วนมากไม่

¹ “โก๊ะตี๋” ฮิตติดปากชวนข้าง. (2542, 1 กันยายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

มีโอกาสได้รับชม น่าจะย้ายเวลามาช่วงหลังข่าวจะดีมากๆ ดีกว่าให้เวลากับละครที่ไร้สาระแนวชิงรักหักสวาทหรือความเมตตากรุณาของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กแอบแฝงจะเรื่องเพศในละครไปเสียแล้ว”¹

เมื่อได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ชม เศรษฐฐาเลือกผลิตละครเรื่องสังข์ทอง ต่อจากเรื่องขุนช้าง ขุนแผนส่งผลให้มีนักแสดงวัยรุ่นจำนวนหนึ่งเลือกรับแสดงละครแนวนี้เพิ่มมากขึ้น เพราะการแสดงละครแนวนี้เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการแจ้งเกิดในวงการการแสดงถ้าได้รับบทบาทการแสดงที่โดดเด่น เมื่อผู้ผลิตให้โอกาสก็ควรทำให้เต็มที่ และยังทำให้คนไทยได้เรียนรู้เรื่องวรรณคดีไทยที่นับวันยังมีน้อยลง พอมีคนรุ่นใหม่มาแสดงก็น่าจะได้รับการยอมรับมากขึ้น² แม้ว่าตัวละครที่นักแสดงบางคนได้รับแสดงจะมีความท้าทายในการแสดง แต่ก็รับแสดง เช่น ผู้แสดงเป็นเงาะป่าในละครสังข์ทองที่บอกเล่าขั้นตอนทำความเข้าใจความสะอาดร่างกายที่ทาสีดำเป็นเงาะป่าช่วงแรก ๆ ของการถ่ายทำก็ทำตัวด้วยสีดำ ใช้เวลาและคนช่วยกันถึง 3 คน พอช่วงหลังรู้วิธีการล้างก็ดีขึ้น แม้จะยาก แต่เมื่อผ่านขั้นตอนการถ่ายทำแล้วภาพที่ออกมาสวยงามประทับใจผู้แสดงเป็นอย่างมาก คู่ค้าที่รับแสดงละครแนวนี้ ที่สำคัญผู้แสดงยังได้เรียนรู้วรรณคดีไทยไปด้วย³ และเมื่อละครสังข์ทองได้ออกอากาศเพียงไม่กี่ตอนก็ได้รับความนิยมจากผู้ชมแล้ว⁴

จุดสูงสุดของการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของเศรษฐฐา คือเรื่องไชยเชษฐา (พ.ศ. 2543) ที่บริษัทเมืองละครตั้งใจทำละครเรื่องนี้เป็นอย่างมาก จึงใช้เวลาในการถ่ายทำนานพอสมควร เพื่อให้ละครออกมาดี มีคุณภาพตามความคาดหวังของผู้ชม แต่ผลการผลิตละครเรื่องไชยเชษฐาที่ใช้เวลาในการเตรียมงานก่อนถ่ายทำนานเกินไป กอปรกับมีเวลาถ่ายทำกระชั้นชิดเพื่อนำไปออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ เศรษฐฐาจึงต้องชะลอการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องต่อไปออกไปก่อน ซึ่งเศรษฐฐาอธิบายถึงปัญหานี้ไว้ว่า

“เรื่องนี้เป็นความจริง หลังจากจบไชยเชษฐาแล้ว ทางช่องจะมีอย่างอื่นมาฉายให้ชมก่อน ผมยอมรับว่าทำละครไม่ทันมาตั้งแต่สังข์ทองแล้ว พอมีคิวฉายไชยเชษฐา ทีมงานก็เลยถ่ายให้เวลาเพียงเดือนครึ่งก็ปิดกล้องได้ ทำเอาทีมงานพลีชีพไปตามๆ กัน ตรงนี้ก็เลยตัดสินใจขอเวลา 5 เดือนที่จะผลิตละคร ตอนนี้อยู่ในสต็อก 2 เรื่อง คือเรื่องจ้าวไตรภพ และนางสิบสอง และเดือนหน้าจะเปิดเรื่องอิเหนา เราผลิตงานไม่ทันตามความต้องการของผู้ชม ก็เลยขอเวลาจากสถานีโทรทัศน์ในการผลิตละครดี ๆ ให้

¹ แจ้ววิมจอ. (2542, 6 กันยายน). เชิดชูของไทย. *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

² “อ้อม” ติดใจ สังข์ทอง. (2543. 18 มกราคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

³ “เพชร” อัดอัดรูปหัวตัวดำ. (2543. 31 มกราคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 29.

⁴ TV ที่เด็ด. (2543. 1 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

ชมกัน ยอมรับว่าผลตอบรับที่กลับมาแรงมาก ถ้าเร่งรีบมากไปงานจะออกมาไม่ดี ผมก็รู้สึกไม่ดี ละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ทำยากเหนื่อยหนักมากกว่าละครปัจจุบันถึง 2 เท่า”¹

ขณะเดียวกันทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 คู่แข่งเพียงหนึ่งเดียวในการผลิตละครแนวนี้ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เมื่อได้รับทราบถึงความนิยมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของช่องคู่แข่ง จึงปรับผังการออกอากาศช่วงเย็นวันจันทร์-ศุกร์ โดยนำละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยออกอากาศไปแล้วกลับมาออกอากาศซ้ำ เวลา 16.30-17.30 น. อันเป็นเวลาใกล้เคียงกันกับละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ของช่อง 3 ออกอากาศ² เพื่อเป็นการช่วงชิงความนิยมของผู้ชมกลับมาให้ได้

ก่อนหน้านี้สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 พยายามที่จะผลิตรายการที่ออกอากาศช่วงเย็นวันจันทร์-ศุกร์ มาหลายรูปแบบด้วยกัน เพื่อให้กลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กรับชม เพราะเป็นเวลาที่เด็กนักเรียนกลับบ้านมารับชมได้ เช่นใน พ.ศ. 2539 ช่อง 7 ได้ร่วมกับบริษัทดีต้า วิดีโอโปรดักชั่น ซึ่งเป็นบริษัทเครือข่ายบริษัท ดาราวิดีโอ ภายใต้การดูแลของสยาม นุตรชายของไพรัช สังวริบุตร ผลิตละครแนวใหม่ให้แก่สถานีโทรทัศน์ คือ เรื่องพันหนึ่งราตรี บทประพันธ์ของเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ซึ่งสุรางค์ เปรมปรีดิ์ ได้อธิบายถึงขั้นตอนก่อนผลิตละครเรื่องนี้ไว้ว่า

“ปรึกษากับคุณหญิง [ไพรัช สังวริบุตร] อยากจะหาละครที่แทรกคติสอนใจมาทำ คุณหญิงเสนอว่า “พันหนึ่งราตรี” เพราะเนื้อหาน่าสนใจ สนุกและให้แง่คิดดีด้วย เราจะเริ่มประมาณเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้ โดยจะออกอากาศเวลาประมาณหกโมงเย็น...ส่วนรายการที่อยู่ก่อนหน้านี้มัน เราก็ไม่ได้ตัดออก เพราะเป็นรายการเด็กและสารคดี ซึ่งทางสถานีอยากให้เขาไว้”³

พันหนึ่งราตรี ถือว่าเป็นละครแนวใหม่ที่ไม่เหมือนการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะการผลิตละครที่ซับซ้อนด้วยละครที่มีเนื้อหาแปลกใหม่ และที่ยากอีกหนึ่งส่วนคือตัวละครจะพูดจา มีลีลาไม่เหมือนละครปกติทั่วไป ขั้นตอนการถ่ายทำต้องมีเทคนิคพิเศษหลายสิ่งเพิ่มเข้าไปอีก⁴ แต่เมื่อพันหนึ่งราตรีได้ออกอากาศกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับละคร

¹ “ต้อย” ทำไม่ทันเบรกละครจักรวงศ. (2543, 6 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

² สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 58.

³ หมัดเด็ด “เจ็ดสี” เสียบ “อาหรับราตรี” ลงละครเย็น. (2539, 30 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 31.

⁴ ชี้อูฐ-พลิกทะเลทรายถ่าย “1001ฯ”. (2539, 30 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 31.

ที่ห้องคู่แข่งออกอากาศเวลาเดียวกัน และได้รับการวิจารณ์ในทางที่ควรปรับปรุง โดยเฉพาะเรื่องการจัดผังรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี จนถึงรูปแบบละครที่ไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชม เพราะผู้ชมส่วนใหญ่ต้องการรับชมละครที่เข้าใจง่าย และนำเสนอรูปแบบที่เป็นไทยมากกว่าแนวอื่น ๆ

“ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะช่อง 7 พลาดที่ทำ “พันหนึ่งราตรี” มาเป็นออร์ดิเรฟก่อนอาหารจานหลัก ผิดเป้าหมาย ผิดประเด็นไปหมด!! ยังสับสนอยู่ช่วงเวลานี้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มใดกันแน่?...จะเคี้ยวเชิญให้เด็ก ๆ กินน้ำพริกปลาทุกมื้อคงไปไม่รอดหรอกหรือจะเอาแฮมเบอร์เกอร์ให้คนแก่ทานมันก็อะไรอยู่”¹

ความล้มเหลวจากผลิตละครพันหนึ่งราตรี ทำให้ผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ทราบถึงการจัดผังรายการที่ออกอากาศผิดพลาดด้วย เพราะสถานีโทรทัศน์ช่องคู่แข่ง เช่น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มีจัดผังรายการที่สั้นกระชับมากกว่า และรูปแบบรายการที่ผู้รับชมเข้าใจง่าย เช่น ภาพยนตร์จีนชุดหรือรายการที่ใช้เวลาในการนำเสนอไม่นานนักจะได้รับความนิยมจากผู้ชมมากกว่า

“เพราะสู้แบบกล้า ๆ กลัว ๆ และไม่มีทิศทางที่ชัดเจนว่าละครแนวนี้ถูกใจผู้ชมหรือไม่ จึงทำให้เวลานี้สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ซึ่งเป็นคู่แข่งได้รับความนิยมจากประชาชนในการรับชมรายการช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ไป เพราะรายการของช่อง 3 สั้น กระชับ ด้วยการนำเสนอรายการข่าวช่วงที่หนึ่ง เวลา 18.00 น. และต่อด้วยรายการละครตลกเบาสมอง อีก 30 นาที และต่อด้วยภาพยนตร์จีนชุด และข่าวภาคค่ำช่วงที่ 2 ขณะที่ช่อง 7 สี ออกอากาศรายการข่าวค่ำถึง 2 ชั่วโมง ธรรมชาติของคนดูรายการโทรทัศน์ไม่มีใครนั่งรับชมข่าวได้ 2 ชั่วโมง”²

ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2542 ต้นมา บริษัท สามเศียร จำกัด ได้ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศทางช่อง 7 สี มักจะนำเรื่องเล่ามุขปาฐะหรือการเค้าโครงเรื่องการแสดงท้องถิ่นต่าง ๆ มาผลิตเป็นละครเพิ่มมากขึ้น เช่น เรื่อง น้ำใจแม่ (พ.ศ. 2540) ที่ดัดแปลงจากเค้าโครงเรื่องที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง หรือ ลูกที่ถูกลืม (พ.ศ. 2541) ที่ดัดแปลงจากเค้าโครงเรื่องที่ใช้ในการแสดงลิเก เป็นต้น ซึ่งการนำเค้าโครงเรื่องที่มาจากการแสดงประเภทอื่นมาใช้กลับทำให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่วงนี้ไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชมเท่าที่ควร จนมีประชาชนทั่วไปที่รับชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

¹ แจ้ววิมจ. คิดหนักซะแล้ว.(2540, 20 ตุลาคม) ไทยรัฐ, หน้า 37.

² แจ้ววิมจ. ปรับผังสู้. (2540. 21 ตุลาคม). ไทยรัฐ. หน้า 37.

ได้พบกับสยาม และแนะนำให้สยามกลับมาผลิตละครจักรๆ วงศ์ๆ ที่มีเทคนิคพิเศษ ซึ่งสนุกน่าติดตามมากกว่า สยามจึงตัดสินใจนำนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ แบบเดิมที่นิยมกลับมาทำใหม่ 3 เรื่อง คือ ดาบเจ็ดสี มณีเจ็ดแสง (พ.ศ. 2541) หลวิชัย-คาวี (พ.ศ. 2542) และแก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2543) สยามได้อธิบายไว้ว่า “เวลาไปไหนมาไหนจะมีแฟนละครต่อว่าเสมอว่า เดียวนี้ไม่ค่อยได้ดูละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่สนุกแบบมียักษ์ พญานาค ครุฑ หรือประเภทของวิเศษต่าง ๆ ที่พระเอกใช้ปราบเหล่าอธรรม หรือเหาะเหินเดินอากาศเลยนำสามเรื่องนี้มาทำ”¹

เมื่อเป็นเช่นนี้ สยามจึงกลับมาผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ รูปแบบเนื้อเรื่องและผู้ชมนิยมเช่นเดิม และยังเพิ่มเติมความแปลกใหม่ลงไปในละครแนวนี้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ชมที่เป็นเด็กกลับมาจับชมละครเพิ่มขึ้นด้วยการเพิ่มเทคนิคพิเศษที่ทำด้วยคอมพิวเตอร์ลงไปในละคร รวมไปถึงการเพิ่มฉากต่อสู้ที่มีเทคนิคการใช้ระเบิด เพื่อสร้างความตื่นเต้นใจให้แก่เด็กๆ ที่รับชม ซึ่งมาพีศร์ เชนโสภณ นักแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้อธิบายไว้ว่า เพราะละครแนวนี้ผลิตมาให้เด็กชม ฉากระเบิด อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์จึงมีมากขึ้นเป็นพิเศษ แม้ว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ บางเรื่องออกแนวชีวิต เช่น เรื่อง ลักษณะวงศ์ (พ.ศ. 2541) ที่มีความเป็นละครแนวชีวิตมาก แต่เสริมฉากระเบิดต่อสู้เข้าไปในเรื่อง เพื่อให้เด็กดู เพราะเด็กชื่นชอบ²

นอกจากการปรับเปลี่ยนการนำเสนอบางส่วนของละครแนวนี้แล้ว สยามยังมีความตั้งใจที่จะผลิตละครจักรๆ วงศ์ๆ ออกอากาศในช่วงบ่ายวันเสาร์-อาทิตย์ อีกด้วย เพื่อเป็นการนำเสนอละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีเนื้อเรื่องเอื้อให้ใช้เทคนิคพิเศษต่างๆ และคอมพิวเตอร์กราฟฟิกมากขึ้น ซึ่ง นุสรรา สังวรวิบุตร ผู้บริหารอีกหนึ่งของบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“เรื่อง สุดสาคร ก็สนุก เด็กๆ ชอบ จึงเตรียมทำเป็นละครออกอากาศตอนบ่ายๆ ปรับเนื้อเรื่องให้ทันสมัยมากขึ้น เครื่องแต่งกาย เราก็ปรับให้เป็นแนวแฟนตาซี และฟิลลอร์ด [สยาม] ผู้กำกับการแสดงจะได้โชว์การทำมันลึกลับทรงอย่างเต็มที่ ในขณะที่เรามีคู่แข่งมากขึ้น เราต้องมีการปรับเปลี่ยน”³

¹ ถูกว่าเมิน จักรๆ วงศ์ๆ “สยาม” เปิดรวด 3 เรื่อง. (2541. 18 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 25.

² มาพีศร์ เชนโสภณ. (2564. 25 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กนต์พงศ์ ก้อนนาค ทางโทรศัพท์. .

³ ดีต้าเตรียมทำ “สุดสาคร” โชว์เทคนิค “ม้ามังกร”. (2543. 29 มีนาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 33.

4.1.2 จุดเริ่มต้นการ์ตูนแอนิเมชันแนวจักรๆ วงศ์ๆ

นอกจากสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จะแข่งขันกันผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ แล้ว ใน พ.ศ. 2545 ยังเป็นช่วงที่มีการริเริ่มสร้างสรรค์การ์ตูนแอนิเมชันแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ขึ้นมาด้วย ซึ่งทั้งสถานีโทรทัศน์ทั้งสองช่องได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการที่มีความพร้อมในการลงทุนผลิตแอนิเมชันประเภทนี้เสนอเข้าไปยังสถานีโทรทัศน์ เพื่อนำแอนิเมชันมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ได้

ผู้ผลิตรายการรายแรกที่ผลิตการ์ตูนแอนิเมชันแนวนี้ออกมาแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ คือ อรุโณชา ภาณุพันธ์ ผู้ผลิตรายการบริษัท บรอดคาซท์ ไทยเทเลวิชั่น จำกัด โดยอรุโณชามีวัตถุประสงค์ที่ผลิตแอนิเมชันแนวนี้ และมีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์ความเป็นไทย โดยผลิตแอนิเมชันเรื่องแรก คือ เรื่องปลาบู่ทอง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ซึ่งอรุโณชาได้อธิบายถึงการผลิตและแหล่งทุนที่สนับสนุนการผลิตแอนิเมชันเรื่องนี้ไว้ว่า

“นี่คือโปรเจกต์ใหญ่ของเรา เริ่มทำงานกันมาตั้งแต่เดือนตุลาคมปีที่แล้ว เพื่อให้ทันออกอากาศตุลาคมปีนี้ (พ.ศ.2543) โดยออกอากาศวันละ 3 นาที ที่แรกจะทำออกมาแค่ 36 ตอน แต่ทางช่องขอเพิ่มเป็น 60 ตอน ตอนนี้เสร็จไปครึ่งเรื่อง การทำงานทำได้ช้ามาก แม้เงินทุนจะมากกว่าการทำละคร 1 เรื่อง ทางเราและ สยข.[สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ] ก็อยากให้เด็กไทยได้มีการ์ตูนไทยดู ด้านคุณภาพเราคิดว่าคุณภาพของเราต้องสู้ของต่างชาติได้แน่นอน”¹

เมื่อสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เริ่มดำเนินการผลิตการ์ตูนแอนิเมชัน เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กแล้ว ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี โดยบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ก็ได้เริ่มทดลองผลิตแอนิเมชันแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่นกัน ซึ่งก่อนนี้จะมีการผลิตละครสุดสักร เพื่อนำไปออกอากาศช่วงเวลาอื่น แต่เนื่องด้วยต้นทุนในการทำละครสูงมาก สยขจึงเลือกที่จะนำเรื่องสุดสักรมาผลิตเป็นการ์ตูนแอนิเมชันแทน ซึ่งต้องผลิตด้วยคอมพิวเตอร์กราฟฟิกด้วยเช่นกัน แม้งบประมาณการผลิตการ์ตูนแอนิเมชันจะสูง แต่เป็นสิ่งใหม่ที่นำผลิต สยขได้อธิบายถึงสาเหตุการเลือกผลิตการ์ตูนแอนิเมชันไว้ว่า

“ตอนนั้นเราเริ่มใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิกมาช่วยทำละครแล้ว ซึ่งปกติเราจะทำตัวการ์ตูนที่เป็นยักษ์ เป็นสัตว์อะไรต่างๆ แล้วคุณพ่อ [ไพรัช สังวริบุตร] ลองสร้างดาราเด็กที่เป็นตัว

¹ “ปลาบู่ทอง” ทำการ์ตูน. (2543, 24 เมษายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

การ์ตูนดูบ้าง...เขาทำการ์ตูนกันเยอะ ผมก็อยากทำบ้าง แต่ยังไม่มีความมั่นใจ ผมเลยเล่าให้คุณสมศักดิ์ ใจกว้าง คุณพ่อของไชยา มิตรชัย ฟัง แล้ววันหนึ่งเขาก็ฝันว่ามีคนมาเดิน แล้วก็ร้อง “จ๋าอะจ๊ะทิงจา” แล้วคุณสมศักดิ์ก็อายผม แอบบอกว่าไม่รู้ว่าจะแกเพื่อหรือเปล่า ไม่เอาก็ได้นะ อหารัง [ไพรัช สังวริบุตร] คุณพ่อผมตอบไปว่าเอาสิ อันนี้นี่น่าจะได้เงินเยอะดี”¹

ทางบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ใช้เวลาในการผลิตการ์ตูนแอนิเมชันเรื่องนี้ถึง 2 ปี เพราะต้องสร้างตัวละครการ์ตูนให้เป็นที่จดจำของเด็ก ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมเป้าหมายหลักให้ได้ ยังได้เพิ่มขนาดดวงตาของตัวละครการ์ตูนที่ต้องโต และเพิ่มตัวละครการ์ตูนอื่น ๆ ที่ไม่มีในบทประพันธ์ดั้งเดิมลงไป ลักษณะการเตรียมงานเช่นนี้เป็นวิธีการเดียวกันกับการผลิตละครจักรวาล ๆ ที่มีมักจะเพิ่มตัวละครที่เป็นผู้ช่วยเหลือตัวละครเอกของเรื่อง และยังผลิตเพลงประกอบการ์ตูนแอนิเมชันลงไปด้วย พร้อมเพลงประกอบอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายในการผลิต คือ ให้เด็ก ๆ ที่รับชมจดจำการ์ตูนสุดสัปดาห์ และนำเนื้อเพลงไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น เพลงสอนเรียนพยัญชนะไทย เพลงพูดตัวอักษรภาษาอังกฤษ เพลงสุภาพชนไทย เพลงแม่สุตรคุณ เป็นต้น²

ก่อนหน้าที่จะผลิตการ์ตูนแอนิเมชันเรื่องสุดสัปดาห์ ทางบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ได้ขยายขอบข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น โดยสยามได้ก่อตั้งบริษัท แฟนตาซี ทาวน์ อีกแห่งหนึ่งขึ้น เพื่อผลิตการ์ตูนแอนิเมชันโดยเฉพาะ และยังเตรียมการผลิตการ์ตูนแอนิเมชันอีกหลายเรื่องด้วยกัน เช่น หนุมานชาลยสมร ขุนแผนแสนสะท้าน อภินิหารขวานฟ้า เป็นต้น ซึ่งสยามอธิบายขั้นตอนคัดเลือกเรื่องที่จะมาผลิตเป็นการ์ตูนแอนิเมชันไว้ว่า

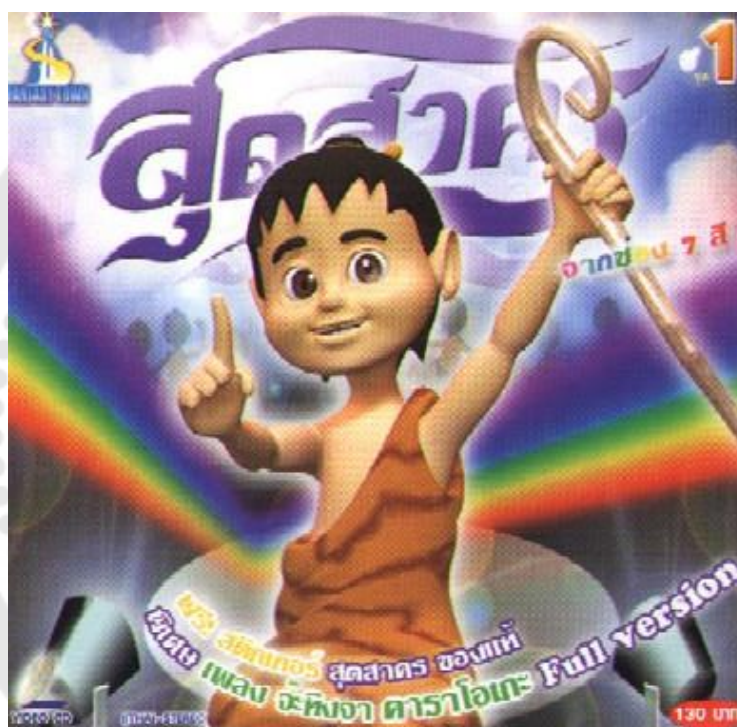
“ตอนนั้นปรึกษาคุณพ่อ และอาจารย์เสรี หวังในธรรม คิดทำเรื่องหนุมานชาลยสมร ออกมาเป็นลักษณะการ์ตูน เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่เข้าใจ เรื่องที่ 2 คือ เรื่องสุดสัปดาห์ แต่บังเอิญเรื่องสุดสัปดาห์มีความพร้อมมากกว่า ก็เลยนำเรื่องนี้มาออกอากาศก่อน ขอบอกว่านางเงือกในการ์ตูนไม่โป๊ มีเสื้อเกาะอก กัดไม่ผ่านเซ็นเซอร์ การทำการ์ตูนใช้งบสูงมาก นาทีละ 1 ล้านบาท ที่ผ่านมามองเปิดการ์ตูนให้เด็กที่มาทดสอบหน้ากล้องดูการ์ตูนที่ตัดต่อเสร็จแล้ว ปรากฏว่าเด็ก ๆ ให้ความสนใจดี ช่วงเวลาออกอากาศได้ก่อนละครตอนเย็น ทุกวันจันทร์-พุธ เป็นช่วงที่เด็กกลับบ้านกันแล้ว ปัญหาในการทำงานจะเป็นเรื่องการผลิตงานส่วนหน้าให้มีสต็อกมากกว่า”³

¹ Readthecloud. (2564, พฤศจิกายน). *ดาราวิดีโอ และสามพ่อลูกสังวริบุตร ผู้กุมหัวใจผู้ชมละครไทยมากกว่าครึ่งศตวรรษ*. (2564). สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/>. (ออนไลน์).

² แหล่งเดิม.

³ เปิดตัวการ์ตูน “สุดสัปดาห์” “บิกลอร์ด” พุ่มพวงที่ละล้าน. (2545. 9 กันยายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 37.

การ์ตูนแอนิเมชันเรื่องสุดสาคร ออกอากาศครั้งแรก เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2545 ออกอากาศไปเพียงไม่กี่ตอนก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะตัวละครสุดสาคร ได้รับความนิยมนับทั้งผู้ชมที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ และเพลงประกอบการ์ตูนเรื่องนี้ที่มีเนื้อร้องที่ร้องว่า “จ๋ามะจ๊ะทิงจา...มะจ๊ะทิงจา...มะจ๊ะทิงจา” ก็เป็นที่กล่าวถึงกันอย่างมาก มีดีเจที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งเคยเล่าว่า มอเตอร์ไซค์รับจ้างหน้าปากซอยยังร้องเพลง จ๋ามะจ๊ะทิงจา...มะจ๊ะทิงจา...มะจ๊ะทิงจา ช่วงขับรถรับส่งผู้โดยสาร¹

ภาพประกอบ 6 การ์ตูนแอนิเมชันเรื่อง สุดสาคร ที่ผลิตโดย บริษัท แฟนตาซีทาวน์ จำกัด

ที่มา: <http://www.weekendhobby.com/offroad/toyota/questionold.asp?id=53>

นอกจากการ์ตูนแอนิเมชันเรื่องสุดสาคร จะเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมในวงกว้างแล้ว ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ยังได้รับคำชมเชยถึงความมุ่งมั่นที่จะผลิตการ์ตูนแอนิเมชัน และยังเลือกเวลาในการออกอากาศได้อย่างเหมาะสม แม้จะออกอากาศแต่ละตอนเพียง 5 ถึง 10 นาที ต่อวัน

¹Readthecloud. (2564, พฤศจิกายน). ดาราวิดีโอ และสามพ่อลูกสังวรินทร์ ผู้กุมหัวใจผู้ชมละครไทย มากกว่าครึ่งศตวรรษ. (2564). สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/>. (ออนไลน์).

“ที่น่ารักมากสำหรับผมก็คือ การ์ตูนคอมพิวเตอร์ทุกตอนเย็นๆ ทางช่อง 7 ทำออกมาเพื่อคุณหนูๆ โดยแท้จริง นี่คือการสร้างสรรค์ที่หาดูยากยิ่ง และขอชื่นชมความใจกว้างของผู้บริหารช่อง 7 ที่กล้าสละช่วงเวลาเงินเวลาทองมาทำรายการเพื่อเด็ก แค่ 5 หรือ 10 นาที ถ้าทุกฝ่ายตั้งใจมอบความสุขให้โลกของเด็กอย่างเต็มเปี่ยม ก็ถือว่ามีความหมายมหาศาลแล้ว”¹

4.2 นโยบายของภาครัฐและสถานีโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อการผลิตละครช่วง พ.ศ.2547-2557

ช่วงปลาย พ.ศ. 2546 รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร มีนโยบายส่งเสริมให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ มีรายการส่งเสริมความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยมีมาตรการกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศรายการสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว เวลา 16.00-18.30 น. เป็น 18.00-22.00 น. จากเดิมชั่วโมงครึ่งเป็นอย่างน้อยมาเป็นสี่ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2546²

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีรายการเด็กเพิ่มขึ้นตามสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ แต่ยังเป็นที่ยกเถียงกันในกลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ว่ารายการแบบใดจะเข้าข่ายเรียกว่ารายการที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และเยาวชน โดยยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ ประธานคณะกรรมการเพื่อเตรียมดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษา และการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนและครอบครัวได้กล่าวไว้ว่า รายการเด็กที่มีอยู่ทุกสถานีโทรทัศน์ในขณะนี้ บางรายการไม่ชัดเจนว่ามีกลุ่มรับชมที่เป็นเด็กในช่วงวัยใด อีกทั้งรูปแบบรายการยังไม่หลากหลายมากพอ³ แต่ทว่า ฝ่ายผู้ผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนบางกลุ่มมีความสับสนต่อนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการจะให้สถานีโทรทัศน์แต่ละสถานี ผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนควรจะมีรูปแบบรายการแบบใด หากทางภาครัฐมองว่ามีรูปแบบรายการที่ไม่หลากหลาย และอีกสาเหตุหนึ่ง คือ ไม่มีการนิยามรายการสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวที่ชัดเจนมาตั้งแต่ต้น โดยวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ ซึ่งเป็นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ได้ให้ความเห็นต่อรูปแบบรายการสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ว่า

¹ แจ้วริมจ. ทำเพื่อเด็กบ้าง. (2546. 29 กันยายน). ไทยรัฐ. หน้า 37.

² มานะชัย วัฒนาวงศาธาตร์. การสร้างแรงจูงใจทางด้านวิชาชีพากร เพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัวเด็กและเยาวชน. หน้า 107.

³ MGR Online. (2564, พฤศจิกายน). จุดเปลี่ยน...รายการเด็ก รัฐจูดชนวนศึกหน้าใหม่ หน้าเก่า...ใครดี-ใครอยู่. (2564). สืบค้นจาก <https://mgronline.com/business/detail/9470000050891>. (ออนไลน์).

“บางคนมองว่ามีเด็กมาร่วมรายการแล้วจะเป็นรายการสำหรับเด็ก ผมว่าไม่ใช่ เพราะการมีเด็กร่วมในรายการไม่ได้หมายความว่านี่คือรายการเด็ก อย่างรายการสภาเด็ก ทั้งรายการมีแต่เด็ก แต่ต้องการนำความคิดของเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ เราวางกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ว่ารายการนี้เป็นรายการครอบครัว หากไปถามผู้เฒ่าผู้แก่จะมองรายการนี้เป็นรายการเด็ก”¹

ความกังวลต่อการจัดประเภทรายการใดที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนของหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ส่งผลต่อผู้ผลิตรายการสำหรับเด็กที่มีเพียงเท่านั้น ยังส่งผลต่อผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยเฉพาะการผลิตละครโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่สถานีโทรทัศน์เป็นผู้ว่าจ้างบริษัทของเศรษฐกิจ ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วย เพราะผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ต้องให้ความร่วมมือกับนโยบายของรัฐบาลในการผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งรายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ผลิตนั้นเป็นไปตามความเข้าใจของผู้บริหารที่ดีความรายการสำหรับเด็กและเยาวชน และผลิตรายการออกมา จากเดิมที่สถานีโทรทัศน์มีรายการประเภทนี้อยู่แล้วร้อยละ 10 ซึ่งเป็นรายการเด็กที่มีรูปแบบเกมโชว์และการ์ตูนที่ออกอากาศช่วงเวลา 16.00-16.30 น. ใน พ.ศ.2547 จึงเปลี่ยนเวลาในการออกอากาศใหม่เป็น 18.15 -18.45 น.ทุกวันจันทร์-ศุกร์ นับว่าสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นสถานีโทรทัศน์ช่องแรกที่เปลี่ยนผังรายการเพื่อออกอากาศตามนโยบายของรัฐบาล โดยเรียกช่วงเวลานี้ว่าช่วง “ครอบครัวตัวละคร” จากการเพิ่มสัดส่วนรายการสำหรับเด็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของเศรษฐกิจต้องยุติการผลิตในที่สุด เพื่อให้มีช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีละครเรื่องพระอภัยมณี เป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องสุดท้ายที่ได้ออกอากาศ ก่อนที่จะมีละครสำหรับเด็ก เช่น ละครเรื่องธรรมติดปีก ครูหัวใจร้าย มาออกอากาศแทน²

“ปัจจัยหลัก คือ นโยบายของสถานีจริง ๆ เพราะเราทำละครตามนโยบายของสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นลักษณะสถานีโทรทัศน์เจ้าเราผลิต เพราะเขามีนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมไทยก็ให้เราผลิต บางทีมีหลายเรื่องเสนอไปแล้ว แต่ไม่ผ่าน ก็ทำให้ความต่อเนื่องของละครหายไป แล้ววันหนึ่งก็หายไปโดยสิ้นเชิง ในขณะที่ช่อง 7 เขาทำตลอด ยังทำสม่ำเสมอ”³

¹ แหล่งเดิม.

² ภัทราวีย์ เกตุธีโรจน์. (2554). การบริหารองค์กรและการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กรณีศึกษา: บริษัท ดีต้า วิดีโอโปรดักชั่น จำกัด. วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. หน้า 44.

³ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). แหล่งเดิม. หน้า 83.

สาเหตุประการต่อมา คือ การคัดเลือกนักแสดงที่มารับบทเป็นตัวละครต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญไม่น้อยที่จะทำให้ผู้ชมละครเกิดความรู้สึกร่วมกับการรับชมละคร ฉะนั้น การวางตัวนักแสดงมาแสดงเป็นตัวละครต่าง ๆ ในละครจึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ผู้ผลิตละครต้องคัดเลือกนักแสดงให้มีความเหมาะสม รวมไปถึงผู้กำกับ การแสดงก็เป็นอีกหนึ่งหน้าที่ที่ต้องมีความสามารถมาก เพื่อกำกับการแสดงของละครเรื่องหนึ่งให้ออกมาดีได้ โดยสยม ซึ่งเป็นผู้ผลิตอีกรายหนึ่งให้ความสำคัญในเรื่องนี้ได้อธิบายว่า

“ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นละครที่เราผลิต และเมื่อก่อนเรามีคู่แข่ง แต่เขาทำสู้เราไม่ได้ด้วยเรื่องศักยภาพการผลิต ทำให้คู่แข่งดึงผู้กำกับจากบริษัทเราไป แต่ก็เชื่อว่าวิธีการแบบนี้จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ เขาไม่มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน ทำให้สามารถทำต่อได้ เหตุผลสำคัญที่เขาทำสู้เราไม่ได้ คือ การวางตัวนักแสดงสำคัญมาก เช่น ช่อง 3 ส่วนมากเอาตลกมาเล่นบทที่สำคัญ ตัวละครที่น่าเชื่อถืออย่างเช่น กษัตริย์ เขาก็เอาตลกมาเล่น มันก็เลยดูไม่ค่อยน่าเชื่อถือ แต่บริษัทของเราต้องคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบท ไม่จำเป็นนักแสดงที่น่าเชื่อถือ แต่ถ้าเขาสามารถทำได้ เล่นได้กับแคแรกเตอร์นั้น ๆ เราก็ให้เล่น เพราะจะทำให้คนดูเชื่อ และน่าติดตามตลอด”¹

ถึงแม้ว่า ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตโดยเศรษฐกิจจะยุติการผลิตไปด้วยเหตุผลข้างต้น แต่ทว่าช่วง พ.ศ. 2548-2549 ได้มีบริษัท เพิ่มพูล จำกัด ของอังคาร เพิ่มพูล ที่มีความพยายามที่จะกลับมาผลิตละครแนวนี้ให้กับสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อีกครั้ง เพราะช่วงเวลานี้มีผู้ผลิตเพียงรายเดียวเท่านั้นที่ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกอากาศ คือ บริษัท สามเศียร จำกัด ทางช่อง 7 สี โดยอังคารมีวัตถุประสงค์ไม่แตกต่างกับไพรัชและสยม คือ การส่งเสริม รักษา และสานต่อวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ เด็กนักเรียน อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะนำละครแนวนี้ออกอากาศช่วงละครหลังข่าวภาคค่ำ เวลา 20.20-22.20 น. ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อีกด้วย?

ทางบริษัท เพิ่มพูล จำกัด มีแผนการที่จะดำเนินงานระยะเวลา 5 ปี โดยจะผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และช่วงเวลาออกอากาศนั้นก็ปรับจากแผนงานเดิมที่กำหนดจะให้หลังข่าวภาคค่ำเปลี่ยนเป็นช่วงเย็นเวลา 18.00 น. โดยประมาณ ซึ่ง

¹ กัทธาวิทย์ เกตุธีโรจน์. (2554). เล่มเดิม. หน้า 44.

² อังคาร เพิ่มพูล. (2549). โครงการจัดตั้งบริษัทผลิตละครพื้นบ้าน. หน้า 4.

เป็นช่วงเวลาที่มีรัฐบาลมีการส่งเสริมให้ผลิตรายการสำหรับเด็ก และเยาวชน¹ ทางอังคารได้เตรียมเนื้อเรื่องละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ไว้หลายเรื่อง เพื่อที่จะนำมาผลิตเป็นละคร เช่น พระอภัยมณี แก้วหน้าม้า ปลาบู่ทอง และสังข์ทอง และอังคารยังเสนอให้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์เตรียมนำนักแสดงฝึกหัดของทางสถานีโทรทัศน์ในนามกลุ่มนักแสดง POWER 3² มาแสดงละครแนวนี้ เพื่อให้กลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็ก วัยรุ่น หันมารับชมละครแนวนี้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกหัดนักแสดงกลุ่มนี้ให้เป็นพื้นฐาน เพื่อให้นักแสดงเกิดประสบการณ์และรับแสดงละครแนวอื่นได้ โดยนักแสดงกลุ่ม POWER 3 ที่ได้รับการวางตัวให้แสดงละครเรื่องพระอภัยมณี ได้แก่ ทฤษฎี สหวงษ์ ที่ได้รับการวางตัวให้แสดงเป็น พระอภัยมณี และพรรณชนิดา ศรีสำราญ รับแสดงเป็น นางผีเสื้อสมุทร³ เรื่องแก้วหน้าม้า ได้วางนักแสดงไว้ คือ วริษฐ์ ทิพโกมุท ให้แสดงเป็น พระปิ่นทอง ชวัญชิตยีย วิณโณมินทร์ ให้แสดงเป็น มณีรัตนา⁴ ส่วนเรื่องปลาบู่ทอง ได้วางตัวนักแสดงเป็นท้าวพรหมทัต คือ การิน ศตายุ และตัวละคร เอื้อย อ้าย ได้วางตัวฉภา ตันตระกูล⁵ และเรื่องสังข์ทอง ได้วางตัว สุรินทร์คารวุดม์ แสดงเป็น พระสังข์ ส่วนตัวละคร รจนาได้วางตัว อิศรียา สายสนั่น⁶ อีกทั้งใบหน้านักแสดงเหล่านี้มีความเป็นไทยเหมาะสมกับบทบาท

แต่ทว่า โครงการที่จะผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ของอังคารนี้ได้ยกเลิกไป เพราะตามนโยบายของสถานีโทรทัศน์นั้นต้องให้ผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาว่าจะผลิตรายการแบบใดถึงจะมีผู้รับชมนิยมมากที่สุด เนื่องด้วยการที่มีผู้รับชมนั้นหมายถึงการได้มาซึ่งรายได้จากการขายเวลาโฆษณาตามมา โดยผู้บริหารสถานีโทรทัศน์มองว่าละครที่มีความเหมาะสมกับเด็ก และเยาวชนควรเป็นรายการที่สอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาได้ชัดเจน และต้องรับชมได้ทั้งครอบครัว จึงไม่อนุมัติการผลิตละครของอังคาร รวมไปถึงการใช้งบประมาณในการถ่ายทำละครที่ค่อนข้างสูง โดยใช้งบประมาณ 10 ล้านบาท ต่อละครหนึ่งเรื่อง⁷ แต่เลือกผลิตละครที่ใช้งบประมาณน้อยกว่า และเป็นละครที่ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนว่าเป็นละครที่ผลิตเพื่อให้เกิดและ

¹ มานะชัย วัฒนาวงศ์รัตน์. การสร้างแรงจูงใจทางด้านวิชาชีพอากร เพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้. หน้า 107.

² อังคาร เพิ่มพูล. (2549). เล่มเดิม. หน้า 67.

³ แหล่งเดิม. หน้า 77.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 80.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 83.

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 86.

⁷ อังคาร เพิ่มพูล. (2549). เล่มเดิม. หน้า 98.

เยาวชนได้รับชม ซึ่งอาจใช้งบประมาณไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ หากใช้งบสูงอาจจะได้กำไรไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

นอกจากความวิตกของผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ที่มีต่อรายได้ที่จะเข้ามายังสถานีโทรทัศน์แล้ว ในส่วนของผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ ที่จะนำสินค้ามาโฆษณาผ่านการซื้อเวลาของสถานีโทรทัศน์ก็มีความกังวลไม่ต่างกัน ซึ่งสนใจ สุจริตวิวัฒนศักดิ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท พีเพิลมีเดีย ได้อธิบายไว้ว่า

“ต้องมามองวิถีคิดของพวกเขาเองเช่นี่ อาจจะมองว่าเด็กจะดูแลการ์ตูนเท่านั้น ทำให้ผู้จัดถูกกำหนดโดยความต้องการของโฆษณาว่าชอบแบบไหน เด็กจะดูรายการแบบไหนเยอะ หากเป็นรายการที่สอดแทรกสาระให้เด็ก ตลาดนี้จะเกิดขึ้นค่อนข้างยาก แต่จุดใหญ่อยู่ที่เจ้าของสินค้า มองว่าเด็กไม่มีกำลังซื้อ เด็กไม่ได้เป็นผู้ตัดสินใจซื้อสินค้าเองก็เลยไม่ลงโฆษณารายการเด็ก ถ้าลงซื้อโฆษณาในรายการเด็ก สินค้ามันต้องจูงใจผู้ปกครองให้ซื้อสินค้านั้นให้เด็กได้ด้วย”¹

การปรับผังรายการตามนโยบายรัฐบาล ช่วง พ.ศ.2546 นี้ไม่ได้เพียงส่งผลต่อสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เพียงเท่านั้น แต่ยังผลต่อการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ด้วย ถึงแม้ว่า ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่บริษัท สามเศียร ของสยามเป็นผู้ควบคุมการผลิตนั้นจะเช่าเวลาออกอากาศกับทางสถานีโทรทัศน์ ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการผลิตมากนัก แต่ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้ผู้ชมกลุ่มเด็กรับชมแล้ว ยังจะต้องปรับรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้ผู้ชมกลุ่มอื่น ๆ รับชมละครแนวนี้เมื่อมีผู้ชมละครหลายหลายกลุ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อรายได้ที่มาจากผู้ผลิตสินค้าจะมาซื้อเวลาโฆษณาสินค้าผ่านรายการละครตามมา แต่อุปสรรคสำคัญคือ ธรรมเนียมผู้ชมละครนั้นมีหลากหลาย ทำให้คาดเดาได้ยากว่าผู้ชมละครแนวนี้จะมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอละครออกไป ซึ่งคุณณภาพ วรสิทธิ์ ผู้กำกับการแสดงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงเรื่องการปรับเปลี่ยนนี้ว่า

“คนดูสำคัญอยู่แล้ว เป็นหลักเลย ถ้าไม่มีคนดูมันก็แย่ คนอยากทำมันให้ดีขึ้นทุกอย่าง เราคิดว่าต่อวัน อยากให้มันพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ อยากให้มันพัฒนาตรงตามความพอใจของผู้บริโภคคือมันค่อนข้างยาก บางคนชอบ บางคนไม่ชอบต่างความคิด จริงๆ แล้วเราก็อยากกลับไปทำเหมือนเดิม แต่จริงๆ แล้วมันไม่พัฒนาขึ้นและหยุดอยู่เดิม ในส่วนหนึ่งผู้บริโภคชอบ

¹ MGR Online. (2564, พฤศจิกายน). เล่มเดิม.

แบบนี้ แต่อีกส่วนหนึ่งกลับไม่ชอบ ส่วนการพัฒนาเอฟเฟคที่เราเน้น เด็กๆ เขาชอบครับ แต่เราก็จะไม่ใส่มาก ใส่ให้มันดูมีสีสันไม่ฝังจนเกินไป เครื่องมือที่เราใช้คือคอมพิวเตอร์ เราเป็นตัวเดียวกับเรื่องจุลาลิคาพาร์ค มาจากเมืองนอกทั้งหมด”¹

นอกจากรูปแบบการนำเสนอละครแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่มีการปรับเปลี่ยน คือ บทละครโทรทัศน์ ดังที่ฐิติเมตต์ เข็องย่อง นักเขียนบทละครโทรทัศน์ของบริษัท สามเศียร จำกัด ใน พ.ศ.2547-2550 ได้อธิบายถึงวิธีการปรับเปลี่ยนบทละครที่จะต้องตรึงกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กเอาไว้แล้ว ยังต้องปรับเนื้อหาเพื่อให้ผู้ชมกลุ่มวัยอื่นรับชมได้ด้วย โดยไม่เสียกลุ่มผู้ชมเด็กไว้ว่า

“กลุ่มเป้าหมายของเรา คือ ดูได้ทุกวัย พวกสาวโรงงานดูพระเอกนางเอกเด็กดูอภินิหารีย์ ส่วนคนแก่ดูเนื้อหา มีทุกกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้สูงอายุดูชีวิตในครอบครัว แต่เราเน้นเด็กเป็นพิเศษ โดยยึดตอนเด็ก อย่างกล่าแสนสวนยึดตอนตลอด เลยต้องเพิ่มตัวละครเด็กเข้าไป คือ ซากิ และเงาะป่าเลยเกิดขึ้น² หรือการเพิ่มเรื่องราวในวัยเด็กของตัวละคร ดังที่มีการเพิ่มเรื่องราวของธนูทอง [นางเอกในเรื่องโกมินทร์] ในวัยเด็ก ซึ่งจากเดิมตัวละครดังกล่าวจะเข้ามามีบทบาทตอนโต จนกระทั่งจบเรื่อง ยังมีการสร้างตัวละครเด็กขึ้นมาใหม่ เช่น กุมารดำในเรื่องโกมินทร์ นางฟ้ากระปุกในเรื่องพระทิดวงษ์ โดยผู้ผลิตเล็งเห็นว่ากลุ่มตัวละครในวัยเด็กนี้สามารถสร้างความดึงดูดใจ และความชื่นชอบในกลุ่มเด็ก รวมไปถึงกลุ่มผู้ใหญ่ได้ ซึ่งหากขาดการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบรรณนิยมและความต้องการคนดูในยุคสมัยใหม่แล้ว ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อาจกลายเป็นเรื่องตลกและสูญหายไปจากสังคมไทยในที่สุด”³

สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งของการปรับการนำเสนอละครแนวนี้ คือ การนำนักแสดงที่มีหน้าตาแบบนักแสดงเกาหลีมาแสดงละคร เพราะ ช่วง พ.ศ. 2549-2550 เป็นช่วงที่ภาพยนตร์ชุดจากประเทศเกาหลีได้กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชมที่เป็นวัยรุ่น ทำให้สยามได้นำนักแสดงที่มีหน้าตาบุคลิกภาพแบบนักแสดงเกาหลี มารับบทนักแสดงนำในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องบัวแก้วจักรกรวด (พ.ศ. 2549) เพื่อสร้างจุดขายให้แก่ละคร แต่ได้ผลตอบรับไม่ดีเท่าที่ควร จึงเลือกใช้นักแสดงหน้าแบบไทย⁴

¹ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 56.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 56.

³ บทสัมภาษณ์ ฐิติเมตต์ เข็องย่อง. อ้างถึงใน สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 56.

⁴ สุทธิวรรณ อินทะกนก. *แหล่งเดิม*. หน้า 69.

เช่นเดียวกันกับที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบฉาก โดยหน้าที่ดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของฝ่ายศิลปกรรมการละครของบริษัทโดยเครื่องแต่งกายและวัสดุส่วนใหญ่จะออกแบบมาใช้โดยเฉพาะให้เหมาะสมกับละครเรื่องนั้นๆ ชูदनักแสดงนำของละครแนวนี้จะมีประมาณ 4-5 ชุด เมื่อละครจบบริบูรณ์ ชุดดังกล่าวยังปรับแก้ประยุกต์ใช้กับละครเรื่องอื่นได้ ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือเครื่องประดับที่ทางฝ่ายศิลปกรรมจะเป็นผู้ออกแบบและจัดทำเองเกือบทั้งหมดเพื่อไม่ให้เข้ากับเครื่องประดับที่มีขายตามท้องตลาด¹ และมีการปรับเปลี่ยนให้ร่วมสมัยมากขึ้น

“ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้าหน้าผมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แล้วสิ่งที่เราพัฒนาไปเรื่อยๆ ก็มีเรื่องการแต่งกายที่อาจจะขยับให้มันทันสมัยมากขึ้น ศิลปะบางเรื่องก็เป็นไทยทั้งเรื่อง บางเรื่องก็เป็นแบบไทย โรแมนติกมี แบบฝรั่งก็มี เช่น เรื่องโกมินทร์ พ.ศ.2548 ออกจะเป็นจีนๆ พอมันเปลี่ยนไปมากๆ เราก็จะเปลี่ยนกลับมาเป็นไทยอยู่ดี ยังคงรักความเป็นไทยอยู่”²

ทั้งนี้ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รักษาเอกลักษณ์เฉพาะของตน คือ เสี่ยงบรรยายขับเสภา ซึ่งส่วนใหญ่ไพรัชและสยมได้ให้รับมา ซึ่งเป็นผู้เขียนบทละครเป็นผู้ประพันธ์ด้วย³ และพลตรีประภาส ศกุนตนาศ ต่อมาเปลี่ยนเป็นจันจิรา ละม้ายเมือง⁴ รับหน้าที่เป็นผู้อ่านทำนองเสนาะ โดยกลอนส่วนใหญ่จะบรรยายความรู้สึกของตัวละครที่อยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ⁵ อีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ คือ เพลงประกอบละคร เนื่องจากบทเพลงจะเน้นการเล่าถึงเนื้อหาเรื่องราวของละครเป็นหลัก⁶ โดยละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มักจะนำเอาเพลงละครเก่ามาเรียบเรียง และทำทำนองขึ้นใหม่ ซึ่งเพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ มนต์ ปิติสานต์ เป็นผู้ประพันธ์ไว้ เช่น เพลงประกอบละครหวานฟ้าหน้าดำ สิงห์ไกรภพ เจ้าหญิงแดงอ่อน ขุนแผนผจญภัย⁷ บางครั้งจะให้ให้นักดนตรีคนอื่นประพันธ์ให้ อาทิ ชิตพงษ์ ตรีมาศ อาจารย์ประจำสาขาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์

¹ ภัทรารวีย์ เกตุธีรโรจน์. (2554). *เล่มเดิม*. หน้า 68.

² *แหล่งเดิม*.

³ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 75.

⁴ A-E-I-O-U. (2564, พฤศจิกายน). คนนี้เอง น้องมิน จันจิรา เจ้าของเสี่ยงขับเสภาในละครพื้นบ้านจักร ๆ วงศ์ ๆ – เพอร์ซี้ จุฬฯ. สืบค้นจาก <https://campus.campus-star.com/variety/112992.html>. (ออนไลน์).

⁵ สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 75.

⁶ กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2556). *องค์ความรู้เพลง: กรณีศึกษาक्रमันต์ ปิติสานต์*. หน้า 16.

⁷ *แหล่งเดิม*.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่รับประพันธ์เพลงละครเรื่อง โกมินทร์ (พ.ศ. 2548) ทั้งนี้การประพันธ์เพลงของชิตพงษ์จะเริ่มด้วยอ่านเรื่องย่อละครพร้อมทั้งจับประเด็นสำคัญของเรื่องแล้วนำมาเขียนแบ่งเนื้อหาแต่ละตอน จากนั้นจึงใช้วิธีเขียนความเรียงแบบคำร้องขึ้นมาก่อน แล้วจึงแต่งทำนองตามความเรียง¹ โดยชิตพงษ์เน้นใช้ภาษาที่ง่ายต่อการจดจำเพื่อให้ติดหูเด็ก ๆ และร้องตามได้

แม้ว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จะมีเนื้อเรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องเหนือจริง ถึงกระนั้นเนื้อหาบางส่วนก็มีความเกี่ยวข้องกับเทพปกรณัมทางศาสนา ซึ่งเทพเจ้าต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีผู้คนให้การศึกษาค้นคว้าตามหลักทางวิชาการมาก่อน ฉะนั้น ผู้ผลิตก็ควรพึงระวังการเรียกชื่อเทพเจ้าต่างๆ เพราะอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เช่น เรื่องเทพศิลป์ อินทรจักร (พ.ศ. 2542) และเรื่องเทพสามฤดู (พ.ศ. 2545) ที่การเรียกชื่อ บทบาทของเทพเจ้าในละครมีความผิดพลาดตามหลักวิชาการ และมีผู้ชมออกมาท้วงติงไว้ว่า

“ผมดูละคร “เทพสามฤดู” มาตั้งแต่ต้น ตัวละครในเรื่องเรียกพระอินทร์ว่า “พระสยามภูวนาถน” บทนี้แสดงโดยคุณมาเฟิศร์ เชนโสภณ ผมขอท้วงติงว่าผิดพลาด เพราะพระสยามภูวนาถน นั้น คือ พระอิศวรหรือพระศิวะ ซึ่งประทับที่เขาไกรลาส ไม่ใช่พระอินทร์แต่อย่างใด ผู้ติดตามรับใช้ก็ไม่ใช่ เทพมาตุลีสารดี แต่ต้องเป็นเทพนันทิเทวบุตรจึงจะถูกต้อง จึงเป็นข้อผิดพลาดที่เห็นได้ชัดเจน และความสับสนนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในละคร “เทพศิลป์ อินทรจักร” เช่นเดียวกัน ซึ่งผลิตโดยบริษัทดีต้าฯ เมื่อสักก่อนเนื้อเพลงกล่าวว่า “พระอินทร์ส่งมาให้ปราบมาร ส่งวิญญูญาณลงโลกันตร์” ในเนื้อเพลงคือ พระอินทร์ แต่ในบทละครคือพระอิศวร ถ้าเด็กหรือคนทั่วไปได้ดูแล้วจำไป ก็อาจจะจำข้อมูลผิดๆ”²

ทางผู้ผลิตก็ไม่ได้มีเจตนาตั้งใจต่อความเห็นดังกล่าว และอธิบายถึงสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ด้วยว่า การผลิตละครเรื่องแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นไม่ได้มีจุดมุ่งหมายหลักเกี่ยวกับการกำเนิดเทพเจ้า คือ พระอิศวร พระอินทร์ มาตุลีสารดี พระนันทิเทวบุตร แต่อย่างใดทั้งสิ้น เพียงแต่นำชื่อของเทพเจ้าเหล่านี้มาเป็นตัวละครสมมติผสมกับจินตนาการแต่งเติมเสริมเข้าไป และเนื้อหาบางส่วนปรับเปลี่ยนจากนิทานวัดเกาะ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานอีกทั้งก็ไม่ได้ยึดถืออ้างอิงใดๆ ทางวิชาการ³ พร้อมทั้งยินดีรับฟังข้อเสนอ ดีชม ที่ผู้ชมละครแนะนำ

¹ ชิตพงษ์ ตรีมาศ. (2562). *กว่าจะได้ยิน แล้วอิน...กับละคร*. หน้า 123.

² แจ้ววิมจ. บทสับสน. (2546. 6 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 37.

³ แจ้ววิมจ. สาเหตุที่สับสน. (2546. 11 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*. หน้า 37.

อีกกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้น คือ ช่วง พ.ศ. 2555 เรื่องไชยเชษฐาที่ไพร่ชและสยามเป็นผู้ผลิตนั้นยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมถึงความรุนแรงในละครแนวนี้ ทั้ง วาจา พฤติกรรมของผู้แสดง ซึ่งผู้ชมจำนวนหนึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสมทั้งเด็กและเยาวชน หรือแม้แต่ผู้ปกครองที่รับชมด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดูตัวละครไชยเชษฐาเวียงเวียงที่ไม่เหมาะสมพูดจาเชิงดูถูกผู้ที่มีสถานะต่ำกว่า มีการใส่ร้ายวางยาพิษทำร้าย¹ แม้ว่าทั้งหมดนี้จะเป็นความพยายามปรับเนื้อหาละครให้มีความหลากหลายสามารถรับชมได้หลายวัยมากขึ้น แต่ผลที่ได้เป็นทางตรงกันข้าม และมีการตั้งคำถามถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและต้องการให้ผู้ผลิตปรับปรุงก่อนที่จะเลิกรับชม

“ได้เปิดดูเมื่อวาน พอเห็นว่าหลานสาวตัวเล็กนั่งดู ตกใจนิดหน่อย นอกจากบท ประพันธ์ที่จะเพี้ยน ๆ ไปแล้ว แต่ตัวละครเด็กบางตัวทำออกมาได้ไม่เหมาะสมมากสำหรับการ เป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หลัง ๆ ดูออกมา ละครแนวนี้เน้นชิงรักหักสวาท ริษยา แย่งชิงไปมา”²

แม้ว่าจะมีการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้มีการปรับปรุงการผลิตละครเป็นระยะ ๆ แต่ ช่วง พ.ศ. 2545 ไพร่ชและสยามได้จัดตั้งบริษัท จีเซทิงจ่า จำกัด เพราะภาพรวมของละครแนวนี้ ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน ส่งผลให้มีการผลิตละครที่ออกอากาศไปแล้วมาผลิตซ้ำในรูปแบบแผ่นวีซีดีและดีวีดีจัดจำหน่าย โดยละครเรื่องเทพสามฤดูเป็นละครเรื่องแรกที่ได้รับการเป็น ผลิตเป็นวีซีดีและดีวีดี³ รวมไปถึงเพลงประกอบละครจักร ๆ วงศ์ ๆ และเพลงประกอบการ์ตูนแอนิเมชันที่ทางบริษัทได้ผลิตไปด้วย⁴

4.3 การเปลี่ยนผ่านของวงการโทรทัศน์ไทยจากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัล

ด้วยมติที่ประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน หรือ ASEAN Ministers Responsible for Information (AMRI)⁵ ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องให้สถานีโทรทัศน์ของประเทศสมาชิกแพร่ภาพทางพื้นดินด้วยระบบดิจิทัลแทนการแพร่ภาพด้วยระบบแอนะล็อก ซึ่งการเปลี่ยน

¹ บทเพลงปีศาจ. (2564, พฤศจิกายน). *ขอคำหนี “ไชยเชษฐา”*. สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2012/02/A11670902/A11670902.html>. (ออนไลน์).

² คุณอ่านที่ฉันเขียนหรือยัง. (2564, พฤศจิกายน). *ขอคำหนี “ไชยเชษฐา”*. สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2012/02/A11670902/A11670902.html>. (ออนไลน์).

³ กัทธาวิชัย เกตุธีโรจน์. (2554) *เล่มเดิม*. หน้า 5.

⁴ สุทธิวรรณ อินทกนก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 78.

⁵ กรมประชาสัมพันธ์. (2564, พฤศจิกายน). *การประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน ครั้งที่ 15*. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/10649>. (ออนไลน์).

ผ่านนี้จะใช้เวลาระหว่าง พ.ศ. 2557 จนถึง พ.ศ. 2563¹ เพื่อให้สถานีโทรทัศน์ในประเทศสมาชิกต่างๆ เปลี่ยนระบบให้เสร็จสมบูรณ์

ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องเร่งผลักดันให้โทรทัศน์ระบบดิจิทัลเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ ซึ่งโทรทัศน์ระบบดิจิทัลเป็นระบบการส่งสัญญาณภาพวิดีโอ และเสียงด้วยระบบดิจิทัล จากเดิมที่มีระบบการรับสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก ต่อมามีการพัฒนาการใช้งานระบบดิจิทัลให้มีจุดเด่นกว่าระบบแอนะล็อกทั้งในด้านความคมชัดของภาพและเสียงที่ดีกว่า ในส่วนของการส่งข้อมูล แบบดิจิทัลสามารถส่งต่อข้อมูลได้เพิ่มขึ้น จึงมีการพัฒนาระบบการรับส่งสัญญาณดิจิทัลไปอีกระดับ เช่น โทรทัศน์มีขนาดจอกว้างขึ้น (wide screen) ให้มีความคมชัดสูง (HDTV) และรองรับการใช้งานของผู้ชมโทรทัศน์ได้ดียิ่งขึ้น ถือเป็น การเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญในวงการโทรทัศน์ไทยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ส่งผลให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอรายการต่าง ๆ ให้ผู้ชมโทรทัศน์เลือกที่จะรับชมรายการของตนให้ได้

ช่วง พ.ศ. 2557 การเปลี่ยนแปลงระบบการออกอากาศจากระบบแอนะล็อกสู่การออกอากาศด้วยระบบดิจิทัลในประเทศไทยในช่วงแรกนี้ มีผลกระทบและเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน รวมไปถึงผู้ชมรายการทางโทรทัศน์ และผู้ประกอบการต่างๆ ในภาคอุตสาหกรรมโทรทัศน์เป็นวงกว้าง หรือแม้แต่ ผู้ผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะจะต้องพัฒนาการผลิตละครเพื่อตอบสนองของความต้องการของผู้ชมละครที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการรับชมรายการโทรทัศน์ แต่การระบบชมรายการรูปแบบดิจิทัลนั้น สิ่งแรกที่ต้องปฏิบัติ คือ การเปลี่ยนอุปกรณ์การรับชมรายการทางโทรทัศน์จากเสารับส่งสัญญาณภาพแบบหนวดกุ้งหรือก้างปลามาเป็นกล่องรับสัญญาณโทรทัศน์ระบบดิจิทัลเสียก่อน ซึ่งในช่วงแรกของการเปลี่ยนผ่านนี้อาจมีปัญหา ถึงแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการรับชมโทรทัศน์ระบบดิจิทัลมาก แต่การประชาสัมพันธ์ถึงวิธีการติดตั้งมีไม่มากเท่าที่ควรในเรื่องวิธีการใช้งานกล่องรับส่งสัญญาณแพร์ภาพแบบดิจิทัล²

¹ ปิ่นปิ่นท์ จ๋าตา และคณะ. รายงานการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนผ่านของสื่อโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัลในระหว่างปี พ.ศ.2556-2560. . วารสารวิชาการ กสทช. ประจำปี 2560. หน้า 169.

² ปิ่นปิ่นท์ จ๋าตา และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 167.

ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช.¹ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อความนิยมหรือเรตติ้งรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ไปด้วย เพราะการวัดความนิยมหรือเรตติ้งนั้นจะวัดเพียงช่องโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกเท่านั้น เมื่อมีการเปลี่ยนผ่านบริษัทผู้จัดทำวัดความนิยมทางโทรทัศน์ หรือ เรตติ้ง ต้องปรับวิธีการวัดความนิยม และที่สำคัญที่เกิดความกังวลอย่างมากในบรรดาผู้ผลิตรายการทางโทรทัศน์ คือ การแพร่ภาพด้วยระบบดิจิทัลนั้นมีการเพิ่มช่องสถานีโทรทัศน์เพิ่มขึ้นถึง 36 ช่อง แตกต่างจากการแพร่ภาพด้วยระบบแอนะล็อกที่มีสถานีโทรทัศน์เพียง 6 ช่องเท่านั้น

เมื่อสถานีโทรทัศน์ที่แพร่ภาพทางระบบดิจิทัลมีมากถึง 36 ช่อง ทำให้ผู้ผลิตรายการมีความกังวลว่า ผู้รับชมโทรทัศน์นั้นจะต้องจดจำหมายเลขช่องสถานีโทรทัศน์ให้ได้ และยังทำให้เกิดความลังเลของผู้ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่จะมาซื้อเวลา เพื่อโฆษณาสินค้าของตน ซึ่งมีจำนวนเท่าเดิม แต่มีช่องทางในการเลือกซื้อเวลาโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ฉะนั้น ผู้ผลิตสินค้าจะต้องดูความนิยมของผู้ชมโทรทัศน์ก่อนว่าสถานีโทรทัศน์ช่องใดได้รับความนิยม² จึงจะไปซื้อเวลาเพื่อนำสินค้าของตนไปโฆษณาให้ผู้ชมได้เห็นสินค้าผ่านการโฆษณา

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้กลุ่มผู้ผลิตรายการละครจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตละครอีกครั้ง เพราะเมื่อมีสถานีโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น ย่อมหมายถึงการมีคู่แข่งเพิ่มมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดผู้ผลิตสินค้าต่างๆ มาซื้อเวลากับสถานีโทรทัศน์ให้ได้ รวมไปถึงละครจักรๆ วงศ์ๆ ที่ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสยามอธิบายว่า “ตอนนี้อุตสาหกรรม [ละครโทรทัศน์] เปลี่ยนไปมาก ผู้จัดละครต้องปรับตัวทุกมิติ ซึ่งดีด้าต้องปรับตัวในหลายๆ ส่วน เริ่มตั้งแต่ระบบของเบื้องหลังการถ่ายทำเทคโนโลยีการถ่ายทำละคร งานโพสต์โปรดักชันต้องเนียนขึ้น ต้องทันสมัยขึ้น สมจริง”³

ย้อนกลับไปช่วง พ.ศ. 2551-2557 ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มักได้รับการวิจารณ์ด้านความสมจริงของเทคนิคพิเศษต่างๆ งานกราฟฟิกคอมพิวเตอร์ที่ไม่ดีมากนัก และการดำเนินเรื่องราวที่

¹ สำนักงาน กสทช.. สืบค้นจาก <https://www.nbtc.go.th/>. (ออนไลน์).

² Jan. (2564, พฤศจิกายน). สรุปมหากาพย์ “เรียงช่อง” สะเทือนรีโมทเบอร์ 1-36 กับวิบากกรรม “ทีวีดิจิทัล” 7 ปี วุ่นไม่เลิก. สืบค้นจาก <https://www.brandbuffet.in.th/2020/08/implementation-of-digital-tv-numbering/>. (ออนไลน์).

³ ประชาชาติธุรกิจ. (2564, พฤศจิกายน). ดีด้า วิดีโอ เก้าแต่เก้า ปิดทุกจุดอ่อน. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/marketing/news-250886>. (ออนไลน์).

ไม่น่าติดตามรับชม และผู้ชมจำนวนหนึ่งก็นำผลงานละครไปเปรียบเทียบกับละครจักรๆ วงศ์ๆ ที่เคยออกอากาศช่วง ทศวรรษ 2530-2540 ซึ่งมักมีผู้ชมแสดงความเห็นบ่อยครั้งผ่านเว็บไซต์ต่างๆ อาทิ ข้อความต่อไปนี้ “เราดูมาตั้งแต่ก่อน สียอดกุมารสมัยคุณยมนา ชาตรี แสดง สมัยก่อนสนุกไม่เย็นเยื่อ สอนคุณธรรม เด็กดูได้ผู้ใหญ่ดูดี มันได้จินตนาการ สมัยนี้บทออกทะเลไปเรื่อย ๆ เรื่องหนึ่งกว่าจะจบค่อนปี เหมือนมีน้ำ แต่ไม่มีเนื้อ ทั้ง ๆ ที่โปรดักชั่นอลังการกว่าสมัยก่อน”¹

ความไม่สมจริงของการใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิกผลิตนั้นยังส่งผลกระทบต่อผู้ชมละครแนวนี้ในประเทศข้างเคียงที่นิยมชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ กรณีการนำภาพประตูดุ้ยของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาตัดต่อเป็นฉากสมมติในละครเรื่องมนต์นาคราช (พ.ศ. 2557) ที่กำลังมีวันไฟจากการลอบวางเพลิงแล้วบรรดาพญานาคมาช่วยกันดับไฟ ทำให้ผู้ชมคนลาวเกิดความไม่พอใจ และถามสาเหตุที่นำภาพประตูดุ้ยของลาวไปใส่ในละครแล้วมีภาพเผาประตูดุ้ย² ทำให้สมมตต้องเข้าพบหลี่ บุญคำ เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประจำประเทศไทย เพื่อขอโทษและชี้แจงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น พร้อมปรับความเข้าใจ³

เมื่อมาสู่ยุคโทรทัศน์ระบบดิจิทัล สมมตจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตใหม่ที่ไม่ได้เน้นกลุ่มผู้ชมละครที่เป็นเด็กเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ปรับเพิ่มกลุ่มผู้ชมละครแนวนี้ให้หลากหลายมากขึ้น และทำให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นก่อนหน้านี้ การปรับเปลี่ยนนี้ส่งผลอย่างมากต่ออรรถกถาของละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งมาพิศร์ เชนโยภณ อธิบายถึงผู้ชมละครแนวนี้ที่เริ่มมีหลากหลายกลุ่มมากขึ้น ไว้ว่า

“มันได้รับผลกระทบกันหมดทุกอย่างละครหลังข่าว ละครจักรๆ วงศ์ๆ คนดูที่วีลดลง ถ้าละครเมื่อก่อนเรตติ้งต่ำกว่าสี่ห้า ก็แยอยู่แล้ว แต่เดี๋ยวนี้ได้สี่ห้า ใจดีใจแล้ว ส่วนเรื่องฐานคนดูละครเมื่อก่อนมีคนบอกว่าละครแนวจักรๆ วงศ์ๆ จะเป็นเด็กกับคนแก่ดู คนชอบมองแบบนั้น คนวัยทำงาน วันเสาร์-อาทิตย์ก็อาจนอนพัก แต่เด็กจะตื่นขึ้นมาดูช่อง 9 การ์ตูน หรือไม่ก็ละครจักรๆ

¹ ตู๊มาแ้ว. (2564, พฤศจิกายน). *ใครพอจะวิเคราะห์ได้ไหมคะว่าทำ “ละครจักรๆ วงศ์ๆ” ปัจจุบันนี้ถึงได้มีเสียงวิจารณ์เสมอว่าสู้ของเก่าไม่ได้*. สืบค้นจาก

<http://www.boysapolclub.com/Forums/index.php?topic=2534.0>. (ออนไลน์).

² MGR Online. (2564, ธันวาคม). *ลาวข้องใจ ภาพเผาประตูดุ้ยในละครพื้นบ้านช่อง 7*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/entertainment/detail/9570000058197>. (ออนไลน์).

³ Dailynews. (2564, ธันวาคม). *“ลอร์ด เข้าพบทูต สปบ.ลาว ขอโทษและชี้แจงภาพประตูดุ้ย*. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/241199/>. (ออนไลน์).

วงศ์ๆ กับคนแก่ที่ตื่นเช้า หรือดูอะไรประเภทนี้มานานแล้ว แนวๆ ลีเกะ จริงๆ มีอีกกลุ่มหนึ่งที่ดู คือ กลุ่มแม่บ้านที่ดูเยอะ แต่เดี๋ยวนี้น่าจะหลากหลายมากขึ้น เท่าที่สัมผัสด้วยตัวเอง”¹

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อให้รับชมได้ทุกเพศทุกวัยมากขึ้นต้องเริ่มจากกระบวนการขั้นตอนเตรียมงานที่ผู้ผลิตทั้งไพรัช และสยามจะต้องมาคัดเลือกบทประพันธ์ที่มีความเหมาะสมนำมาผลิตเป็นละครได้ โดยไพรัชและสยามยังคงเน้นการนำนิทานวัดเกาะเป็นหลักมาวางเรียงกัน แล้วใช้ความนิยมของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยผลิตมาก่อนหน้านี้มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจที่จะเลือกเรื่องนั้น ๆ มาผลิตซ้ำ และจะเลือกผลิตแบบเว้นระยะ เช่น ปลาบู่ทอง ที่ผลิต พ.ศ. 2511 มาผลิตซ้ำ พ.ศ. 2538 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกฝังความเป็นไทยในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จากเด็กรุ่นหนึ่งสู่เด็กอีกรุ่นหนึ่งตามความคิดของผู้ผลิต ซึ่งไพรัชได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า

“เรื่องพวกนี้ [เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ] เรื่องเดียวกันเนี่ย คนเขาดูศิลปะ...ไม่ใช่ว่าเป็นของเก่าแล้ว เขาต้องเบื่อ...ทีนี้เราจับพวกนี้มาเรียงเรื่องสำคัญๆ สิ่งเหล่านี้พอประมาณ 5 ปี เราก็เอากลับมาทำอีกหนหนึ่ง เราเรียงไว้อย่างหนึ่ง แล้วเราก็หาเรื่องอื่นมาใส่บ้าง ทีนี้มันก็เป็นระยะๆ เด็กที่เคยดูเราแล้วเติบโตมาเป็นวัยรุ่น แล้วก็กลายเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ดูแล้ว เคยดูแล้วหรือจะดูอีกก็ไม่รู้ แต่ว่าเด็กรุ่นใหม่เนี่ย เขายังไม่เคยดู เขาจะเกิดมาพบสิ่งเหล่านี้...เด็กจะเติบโตมารุ่นหนึ่งแล้วมาได้ดู เพื่อให้ฝังไว้หน่อยว่าของไทยที่ดีเขามีนะ”²

หลังจากที่คัดเลือกที่จะนำมาผลิตได้แล้ว ไพรัชและสยามจะมอบหมายให้นักเขียนบทละครโทรทัศน์นำเนื้อเรื่องที่ได้รับเลือกไปเขียนเป็นละครโทรทัศน์ โดยรัมภา ภิรมย์ภักดี ซึ่งใช้นามปากกา พิภูล แก้ว หรือ ภาวิต³ มักจะได้เขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นประจำให้กับไพรัช และสยาม เนื่องมาจากรัมภา มีความถนัดเขียนเรื่องแนวเหนือจริงใช้จินตนาการ แฟนตาซี โดยเฉพาะเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ผลงานที่รัมภาได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ชมละคร ช่วง พ.ศ. 2544-2546 คือ เรื่องสี่ยอดกุมาร ยอดพระกลิน เทพสามฤดู โดยเฉพาะเรื่องสี่ยอดกุมารที่ได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมาก และได้รับความนิยมเป็นอันดับ 1 ของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

¹ มาพีศรี เชนโสภณ. (2564. 25 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กัณตพงศ์ ก้อนนาค ทางโทรศัพท์.

² อับสร มีศิลป์. (2545). *เล่มเดิม*. หน้า 58.

³ รัมภา ภิรมย์ภักดี (2564. 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กัณตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

ช่วง พ.ศ. 2541-2550¹ และละครที่รับภาพเป็นผู้เขียนบทละครมักได้รับการชื่นชมจากผู้ชมละครอย่างเสมอ โดยเมื่อผู้เคยให้ความเห็นไว้ว่าตนนั้นรับชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มาตั้งแต่ตนเป็นเด็ก จนมีลูกก็แนะนำให้ลูกชมด้วย ตนรู้สึกชื่นชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะละครให้อะไรหลายอย่าง โดยเฉพาะการสอนเรื่องคุณงามความดีทางอ้อม และอยากให้ผลิตต่อไป² หรือ บทละครที่รับภาพเขียนจะมีการใช้คำราชาศัพท์ที่ถูกต้องเสมออ่านง่าย สนุก ตั้งแต่ยังไม่เริ่มแสดง³ เพราะรับภาพมีประสบการณ์การเขียนบทละครมากกว่า 20 ปี จึงเข้าใจวิธีการทำบทละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นอย่างดี และผู้ที่เขียนบทละครแนวนี้ยังมีความได้เปรียบเมื่อไปเขียนบทละครแนวอื่น เพราะละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทำให้ผู้เขียนต้องจินตนาการตามเนื้อเรื่องไปด้วย⁴

ไพรัชและสยมพยายามจะขยายกลุ่มเป้าหมายที่รับชมละครแนวนี้ให้เพิ่มมากขึ้น จึงได้ว่าจ้างนักเขียนบทละครโทรทัศน์เพิ่มเติม โดยได้อัศศิริ ธรรมโชติ นักเขียนรางวัลซีไรต์⁵ และนันทนา วีระชน นักเขียนนวนิยาย และนักเขียนบทละครโทรทัศน์ที่มีความถนัดเขียนแนวชีวิตครอบครัว เพื่อเขียนบทละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เน้นเป้าหมายกลุ่มผู้ชมที่เป็นผู้ใหญ่ และนันทนายังสอดแทรกความร่วมมือสมัยเพิ่มเติมในละครไว้ว่า

“สำหรับละครจักรวงศ์ เรามักสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ เรื่องความกตัญญู การทำความดี การให้อภัยและการแบ่งปัน รวมทั้งเราพยายามแทรกเนื้อหาของการรักษาป่า รักษาป่า รักษาธรรมชาติ ตั้งแต่ เรื่องพิกุลทอง (พ.ศ.2555) เจ้าหญิงแดงอ่อน (พ.ศ.2555) ไชยเชษฐา (พ.ศ.2555) และอีกเรื่องที่กำลังออกอากาศทางช่อง 7 สี ทุกเช้าวันเสาร์-

¹ เก็บใจไว้ให้กันเพื่อวันของเรา. (2564, พฤศจิกายน). 5 มหานิยม ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีเรตติ้งสูงสุด 10 อันดับ. สืบค้นจาก

<http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2011/09/A11132156/A11132156.html>. (ออนไลน์).

² MGR Online. (2564, พฤศจิกายน). จากพื้นบ้าน สู่ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ยุค CG. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9490000006256>. (ออนไลน์).

³ มาพีศรี เชนโสภณ. (2564, 25 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กนต์พงศ์ ก้อนนาค ทางโทรศัพท์.

⁴ รัมภา ภิรมย์ภักดี (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กนต์พงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

⁵ Youtube. (2559). อุทัยเทวี 2545. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=f-Nh6SBa1q8>. (ออนไลน์).

อาทิตย์ เรื่องแก้วหน้า (พ.ศ.2558) นอกจะทำให้ความบันเทิงแล้วเราพยายามใส่เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและเยาวชนเสมอ”¹

ข้อได้เปรียบอีกประการหนึ่งที่ทำให้ไพรัชและสยามได้เปรียบเมื่อเทียบกับผู้ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ รายอื่น ๆ คือ ประสบการณ์ของผู้ผลิตละครแนวนี้ ซึ่งไพรัชและสยามได้สั่งสมความชำนาญมาเกือบ 40 ปี ทำให้ผู้ผลิตกลุ่มนี้เข้าใจลักษณะพฤติกรรมของผู้ชมทุกช่วงวัยได้เป็นอย่างดี แม้จะเป็นเรื่องที่ทำหายก็ตาม ซึ่งไพรัชอธิบายถึงข้อได้เปรียบไว้ว่า

“สิ่งแรกที่ทำให้คนดูทุกช่วงวัยหันมาดูเรื่องที่เราทำ ก็คือการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยทางบริษัทจะทำละครหลายรูปแบบ ทั้งละครหนุ่มสาว เรื่องคนแก่ เรื่องเด็ก จนกระทั่ง คนเชื่อถือว่าเป็นบริษัทของเราทำออกมาแล้วจะไม่พลาด มีคนดูอย่างแน่นอน จากนั้นก็จะอาศัยเครดิตนี้หยิบเอาบทประพันธ์ วรรณคดีสำคัญๆ มาทำเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการเชิดชู และอนุรักษ์ของไทยเราเอาไว้”²

นอกจากการคัดสรรบทประพันธ์เพื่อนำมาผลิตเป็นละครแล้ว การคัดเลือกนักแสดงยังเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ไพรัชและสยามให้ความสำคัญไม่ต่างจากด้านอื่น เพราะนักแสดงต้องมีความเหมาะสมกับบทประพันธ์ที่ได้รับเลือกมาด้วย ถ้านักแสดงไม่มีความเหมาะสมตามความเห็นของผู้ผลิตก็จะยังไม่นำบทประพันธ์เรื่องนั้นมาผลิตเป็นละคร เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า ที่ต้องมีนักแสดงที่มีความเหมาะสมกับตัวละครนี้ จึงจะนำบทประพันธ์เรื่องแก้วหน้าม้ามาผลิตเป็นละครได้³

นอกจากเรื่องแก้วหน้าม้าของไพรัชและสยามจะผลิตแล้วนั้น ช่วง พ.ศ. 2558 นี้ยังเกิดผู้ผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ กลุ่มใหม่ขึ้นตามมาเป็นผลของการจากเปลี่ยนรูปแบบการแพร่ภาพเป็นระบบดิจิทัล และผู้ผลิตกลุ่มนี้มองว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะผลิตละครแนวนี้ เพื่อแข่งขันกับผู้ผลิตเดิมอย่างบริษัท สามเศียร ผู้ผลิตรายใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ อาทิ สุทธา ทวีศรีธนโชติ อดีตผู้จัดการนักแสดง และผู้นำนักแสดงใหม่เข้าสู่วงการบันเทิง เขามีแนวคิดเช่นเดียวกับไพรัชที่จะผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อจะอนุรักษ์ความเป็นไทย ซึ่งได้เนนการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้กับ

¹ ปรางค์ ปีกมี. (2564, พฤศจิกายน). *คุยสบายๆ กับ “นันทนา วีระชน” นักเขียนชื่อดังกับนวนิยายที่ถูกสร้างเป็นละครทีวียุคนี้*. เดลินิวส์. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/322126/>. (ออนไลน์).

² จุฑานันท์ บุญทราหาญ. (2564, พฤศจิกายน). *รีเมคแก้วหน้าม้า มนต์เสน่ห์วรรณคดีไทย ความสนุกที่ไม่เคยเปลี่ยน*. เดลินิวส์. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/article/317767/>. (ออนไลน์).

³ แหล่งเดิม.

สถานีโทรทัศน์ช่องไทยทีวี โดยนำเรื่องแก้วหน้าม้าผลิตเป็นละครออกอากาศเป็นเรื่องแรก แต่มีข้อสังเกตว่าในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ทางสามเศียรของไพรัชและสยามก็กำลังผลิต และรอนำเรื่องแก้วหน้าม้าออกอากาศเช่นกัน อาจจะเป็นได้ว่าละครแก้วหน้าม้าเป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผู้คนรู้จักกันไปอย่างดี และมีเรื่องราวที่สนุกสนาน สุทธิจึงมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่นำนิทานเรื่องนี้มาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ และเขายังได้อธิบายเพิ่มเติมเรื่องการผลิตเรื่องแก้วหน้าม้าไว้ว่า “การทำธุรกิจทีวีทุกวันนี้มีการแข่งขันสูง มีทั้งช่องดาวเทียม ช่องดิจิทัล เกิดขึ้นมากมาย ยิ่งในธุรกิจละครช่องต่าง ๆ ก็ระดมดาราที่มีชื่อเสียงมาเล่นละครของตัวเอง ซึ่งหากมันแต่ไปเดินตามทางแบบนั้น คู่แข่งก็จะเยอะ”¹

จากช่องทางในการแข่งขันที่สุทธามองว่ามีมาก เพราะคู่แข่งการแข่งขันการผลิตละครแนวนี้มีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับแนวอื่นที่สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ผลิตกัน และยังเห็นว่าละครแนวเดียวกันนี้ที่บริษัท สามเศียร ผลิตนั้นไม่ได้เป็นคู่แข่ง แต่เห็นว่าละครที่ไพรัชและสยามผลิตนั้นเป็นครูที่ตนจะต้องเรียนรู้เป็นแบบอย่าง² ทว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของเขาไม่มีการระบุถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะรับชมละครแนวนี้ชัดเจน และยังมีวิธีการทำงานที่แตกต่างจากไพรัชและสยาม ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการผลิต สุทธิคิดว่าผู้ผลิตแนวนี้มีไม่มาก จึงส่งผลให้ผู้รับชมละครแนวนี้มีจำนวนไม่มากเช่นกัน³

ขณะที่บริษัท สามเศียร ของไพรัชและสยามกลับมองว่าการผลิตละครแนวนี้ต้องมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะจะมีผู้ผลิตที่รายก็ตาม พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนการนำเสนอละครให้ผู้ชมทุกเพศ ทุกวัย หลากหลายรับชมมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้ผลิตจะต้องมี เพราะเป็นเหตุผลที่ทำให้ละครแนวนี้ยังคงได้รับการผลิตมาตลอดหลายสิบปี ถือได้ว่า ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของสุทธา ประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง เห็นได้จากสถานีโทรทัศน์ในประเทศกัมพูชาได้ติดต่อซื้อลิขสิทธิ์ละครแก้วหน้าม้าไปออกอากาศ⁴ เพราะด้วยเนื้อเรื่องที่สนุก และจำนวนตอนออกอากาศเพียง 15 ตอน แต่แก้วหน้าม้าของสุทธาได้รับการวิจารณ์ถึงความเหมาะสมเรื่องของ

¹ มยุรี วนะสุขสถิตย์. (2564, พฤศจิกายน). *ละครจักรวงศ์...เสน่ห์ที่ไม่เคย-เปรียบมวย*. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/309517/>. (ออนไลน์).

² แหล่งเดิม.

³ แหล่งเดิม.

⁴ Maticchon. (2564, พฤศจิกายน). *เมื่อ “อุทัยเทวี” ขอฉีกกฎ ไม่เป็น “จักร ๆ วงศ์ ๆ” และความเช็กซีในละครพื้นบ้าน อันน่าจับตา*. https://www.maticchon.co.th/entertainment/news_1208469. (ออนไลน์).

นักแสดงที่ได้รับการคัดมาแสดงละครเรื่องนี้ เช่น อมลวรรณ ศิริกิตติรัตน์ หรือ เอมมี แม็กซิม¹ ซึ่งเป็นนางแบบที่มีภาพลักษณ์เข้ายวน อาจจะไม่เหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นเด็กเล็กและเยาวชน แต่สุทธาเห็นต่างในเรื่องนี้ว่า “เราเคยโดนด่าตอนให้ เอมมี แม็กซิม มาเป็นนางเอก ซึ่งจริงๆ ไม่ได้แต่งตัวโป๊เลยนะ เราไม่ได้มีเจตนาที่ไม่ดี อันที่จริงละครจักรๆ วงศ์ๆ ใครจะเล่นก็ได้ แคร์รูปร่างหน้าตาดี มีความตั้งใจ ทำให้ดาราหลายคนเห็นแล้วแฉงใจได้”²

ละครของสุทธาประสบความสำเร็จช่วงเวลานั้น ๆ เพราะช่วงเวลาที่แก้วหน้าม้าของสุทธา และแก้วหน้าม้าของไพรซ์และสยามออกอากาศเป็นช่วงเวลาเดียวกัน และองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งบทละครโทรทัศน์ นักแสดง เครื่องแต่งกายของผู้แสดง ชาติความร่วมมือสมัยไม่น่าติดตาม ทำให้สุทธายุติการผลิตรายนี้ไป แม้ว่าแก้วหน้าม้าจะเป็นละครที่มีความสนุกสนานตามเนื้อเรื่องแล้ว แต่การที่จะทำให้ละครสนุกมากขึ้นได้จำเป็นจะต้องเขียนบทละครให้มีความร่วมมือ นำติดตาม รวมไปถึงความพร้อมทุกด้านในการผลิต และสถานีโทรทัศน์สีทองที่พบช่อง 7 ที่แก้วหน้าม้าของไพรซ์และสยามออกอากาศเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีผู้ชมมากเป็นอันดับที่หนึ่ง ซึ่งเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลให้ละครแก้วหน้าม้าได้รับความนิยมหรือเรตติ้งจากผู้ชมละครสูงสุดของประเทศตลอดหลายสัปดาห์ที่ออกอากาศ³

ช่วง พ.ศ. 2560 สุรางค์ เปรมปรีดิ์ อดีตผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี และผู้ผลิตละครบริษัท จันทร 25 จำกัด มีแนวคิดที่จะผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องอุทัยเทวี โดยมีอัษฎาวุธ เหลืองสุนทร เป็นผู้กำกับการแสดง ความน่าสนใจในการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ของสุรางค์และอัษฎาวุธ คือ การตีความอุทัยเทวี ให้แตกต่างจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องอื่น ๆ โดยอัษฎาวุธอธิบายว่าต้องการให้ละครเรื่องนี้เป็นละครแนวชีวิต นางเอกของเรื่องต้องไม่จำเป็นต้องนางที่แสนดีตามชนบละครทั่วไปที่นางเอกจะต้องเป็นคนดี จึงทำให้ละครเรื่องนี้ต้องจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั่วไป⁴ และละครเรื่องนี้วางกลุ่มหมายผู้ชมเป็นกลุ่มครอบครัวที่สามารถรับชมได้หลายวัย และจะนำไปออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3⁵

¹ กระปุกดอทคอม. (2564, พฤศจิกายน). เอมมี อมลวรรณ ประวัติสาวเซ็กซี่ กับเรื่องแซบ ๆ ในวงการ. สืบค้นจาก <https://women.kapook.com/view92345.html>. (ออนไลน์).

² Maticchon. (2564, พฤศจิกายน). เล่มเดิม.

³ กระปุกดอทคอม. (2564, พฤศจิกายน). แก้วหน้าม้า ละครพื้นบ้านมาแรง คว่าเรตติ้งอันดับ 1 ของประเทศ. สืบค้นจาก <https://drama.kapook.com/view130205.html>. (ออนไลน์).

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ แหล่งเดิม.

หลังจากไพรซ์และสยามประสบความสำเร็จจากการผลิตเรื่องแก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2558) เป็นอย่างมากจากผู้ชมละคร และยังผลิตละครออกตามมาอีกทั้ง สี่ยอดกุมาร (พ.ศ. 2559) และ เรื่องเทพสามฤดู (พ.ศ. 2560) แต่ทั้งสองเรื่องก็ไม่ได้ได้รับความนิยมเทียบเท่าแก้วหน้าม้า ไพรซ์ และสยามจึงนำเรื่องสังข์ทองกลับมาผลิตใหม่อีกครั้งใน พ.ศ. 2561 โดยเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจ และมีความร่วมสมัยมากขึ้นลงไปละคร ซึ่งยังไม่เคยมีละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องใดเคยผลิตมาก่อน คือ นำเรื่องความหลากหลายทางเพศมาใส่เพิ่มเติมในละคร เพราะเรื่องความหลากหลายทางเพศเริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในสังคม และ ช่วง พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศใช้แล้ว¹ โดยเนื้อหาส่วนนี้กล่าวถึงบรรดาราชนบุตรเขยทั้งหลายของท้าวสามล ราชนบุตรเขยองค์ที่สี่ องค์ชายไชยยันต์ ที่เป็นเพศทางเลือกหรือ LGBTQ เป็นตัวละครแรกที่มีลักษณะเช่นนี้ สาเหตุตามเนื้อเรื่องสังข์ทอง ตอนรจนาเลี้ยงพวงมาลัย เกิดจากองค์ชายไชยยันต์ ทรงเข้าไปอยู่ท่ามกลางองค์ชายต่าง ๆ ในพิธีเลี้ยงมาลัยเลือกคู่ขององค์หญิงทั้งเจ็ดของท้าวสามล และองค์ชายไชยยันต์ได้พวงมาลัยขององค์หญิงปัทมาด้วยความไม่ตั้งใจ จึงจำต้องเสกสมรสกัน²

แม้ว่าตัวละครองค์ชายไชยยันต์ ซึ่งได้รับการออกแบบบุคลิกตัวละครจากผู้ผลิตให้เป็นผู้ที่มีเพศทางเลือกนี้จะไม่ใช่สิ่งใหม่ เพราะก่อนหน้านี้ในการผลิตสังข์ทอง (พ.ศ. 2551) ตัวละครนี้ก็ได้ได้รับการออกแบบบุคลิกให้เป็นผู้มีเพศทางเลือกด้วยเช่นกัน แต่สิ่งที่ต่างออกไปจากการผลิตครั้งก่อน คือ ตอนจบของเรื่องสังข์ทอง (พ.ศ. 2561) องค์ชายไชยยันต์ทรงเลือกที่จะบอกความจริงกับองค์หญิงปัทมาถึงเพศวิถีของตน และตัวละครนี้ยังแสดงให้เห็นให้ผู้ชมเข้าใจถึงเพศวิถี และอารมณ์ความรู้สึกไม่สามารถบังคับได้ เพราะเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล ยิ่งบังคับยิ่งสร้างแรงกดดัน อันนำมาซึ่งผลเสียอีกหลายประการเช่นในละครที่บ่อยครั้งทหารมหาดเล็กข้างกายองค์ชายไชยยันต์มักจะพูดเตือนองค์ชายเสมอถึงพฤติกรรมว่า “พระสติ พระเจ้าคะ พระสติ”³ นอกจากประเด็นร่วมสมัยนี้แล้ว อีกสิ่งที่คุณผลิตละครสังข์ทองได้สอดแทรกลงไปด้วย คือ การนำรูปแบบรายการมาสเตอร์เชฟไทยแลนด์ ซึ่งเป็นรายการแข่งขันทำอาหารนำมาทำให้ร่วมสมัยในฉากการแข่งขันทำอาหารเพื่อ

¹ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. (2564, พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่ม 132 ตอน 18 ก, น. 17-27).

² Youtube. (2564). สังข์ทองรีรัน - ตอนที่ 20 (3 ตุลาคม 2564). สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=24ZDcHZ8FCo&list=PL6pNxpox0yx5ttOyHiyBKmXDoBU8keG2&index=20>. (ออนไลน์).

³ ชานันท์ ยอดหงส์. (2564, ธันวาคม). *อวสานของสังข์ทอง และนิมิตหมายอันดีของ LGBTQ ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/thinkers/lgbtq-in-thais-mythology-drama/73143>. (ออนไลน์).

คัดเลือกวิเศษเข้ามาทำงานในวัง ซึ่งเป็นฉากที่พระมเหสีจันทิพระมารดาของพระสังข์มาสมัครคัดเลือก และต้องแข่งขันทำอาหารเพื่อให้ได้เข้าไปพบพระสังข์ โดยแกะสลักผักเป็นเรื่องราวชีวิตของพระสังข์ และทั้งคู่จึงได้พบกัน¹ ซึ่งเป็นตอนจบของละครเรื่องนี้

ละครเรื่องสังข์ทองประสบความสำเร็จอย่างสูง เมื่อเทียบกับละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องอื่น ๆ เพราะเรื่องสังข์ทองมีเนื้อหาที่ร่วมสมัยอย่างมาก ทำให้ผู้ชมละครชื่นชอบ โดยได้รับเรตติ้งสูงสุดร้อยละ 8.4 นับตั้งแต่ออกอากาศ และส่งผลให้ผู้ผลิตเพิ่มจำนวนตอนละครออกถึง 110 ตอน² แม้ว่าละครแนวนี้จะมีการปรับเนื้อหาให้ผู้ชมรับชมได้ทุกเพศ ทุกวัย มากขึ้น แต่เมื่อวัดความนิยมตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มเด็กอายุ 6-9 ปี รับชมละครเรื่องนี้มากที่สุด คือ ร้อยละ 11³ และอีกเหตุผลที่มีผู้ชมละครเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก เพราะสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี เป็นช่องที่มีผู้รับชมมากที่สุด และผู้ชมสถานีโทรทัศน์ช่องนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ชมที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ละครเรื่องนี้อาจไม่เป็นที่กล่าวถึงในกรุงเทพมหานครมากนัก แต่ในต่างจังหวัดละครเรื่องนี้ได้รับความนิยมมากกว่าละครหลังข่าวทุกสถานีที่ออกอากาศ⁴

¹ คนมองหนัง. (2564, ธันวาคม). "มาสเตอร์เชฟในสังข์ทอง" ที่เรตติ้งสูงกว่า "มาสเตอร์เชฟของจริง".

สืบค้นจาก <https://konmongnangetc.com/2019/03/01/sungthong-masterchef/>. (ออนไลน์).

² THE STANDARD CULTURE. (2564, ธันวาคม). 10 อันดับละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ออกอากาศนาน และมีจำนวนตอนที่สูงสุด!. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/10-thai-drama/>. (ออนไลน์).

³ Tvdigitalwatch. (2564, ธันวาคม). เจาะเรตติ้งละครพื้นบ้าน ช่อง 7 ปี 2559-มี.ค.2562. สืบค้นจาก <https://www.tvdigitalwatch.com/thaifolkdrama-rating-ch7-2559-mar2562/>. (ออนไลน์).

⁴ ไทยรัฐออนไลน์. (2564, ธันวาคม). เปิดเรตติ้ง ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ช่อง 7 จุดตายที่ช่อง 3 แก่ไม่ตก!. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/entertain/news/1297807>. (ออนไลน์).

ภาพประกอบ 7 (ซ้าย) สุพศิน แสงรัตนทองคำ และชนารตี อุ้นทะศรี นักแสดงจากละครสังข์ทอง (พ.ศ.2561)

ภาพประกอบ 8 (ขวา) เกศรินทร์ น้อยมิ่ง และสุรศักดิ์ สุวรรณวงษ์ นักแสดงจากละครเรื่อง สังข์ทอง (พ.ศ.2561)

ที่มา: <https://www.sanook.com/movie/85721/>

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดการรวมสื่อหลายชนิดเข้าด้วยกัน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกระจายเสียงแพร่ภาพ สื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดสื่อใหม่ (new media) โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์มีการสร้างแอปพลิเคชัน เพื่อการสื่อสารชนิดใหม่ที่มีการเชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ต เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูบ (Youtube)¹ ส่งผลให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ รวมไปถึงผู้ผลิตรายการละครเห็นช่องทางที่จะเพิ่มรายได้จากการขายเวลาโฆษณาละครจากสื่อออนไลน์ได้มากขึ้น จึงนำละครของสถานีโทรทัศน์ที่ผลิตออกอากาศทางโทรทัศน์ไปออกอากาศผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เพิ่มเติม รวมไปถึงละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วย ที่ผู้ผลิตของบริษัท สามเศียร จำกัด ได้นำละครมาออกอากาศผ่านช่องทางยูทูบชื่อ SAMSEARN OFFICIAL ที่มีผู้กดตอบรับเพื่อติดตามมากกว่าสามล้านคน² ซึ่งเป็นช่องทางการรับชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยออกอากาศไปแล้วทางโทรทัศน์มาเผยแพร่ซ้ำ

¹ ทิพย์อาภา แก้วเทศ. (2559). การเปลี่ยนแปลงละครโทรทัศน์ไทยจากยุคแอนะล็อกสู่ยุคดิจิทัล. หน้า 2.

² SAMSEARN OFFICIAL. (2564, ตุลาคม). สามเศียร. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/c/SAMSEARNOFFICIAL>. (ออนไลน์).

โดยผู้ชมเลือกรับชมละครช่วงเวลาใดที่สะดวกก็ได้ และได้เริ่มมีการเผยแพร่คลิปย้อนหลังของละครเรื่องเทพสามฤดู (พ.ศ. 2560) ลงในช่องทางดังกล่าวเป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องแรก¹

4.4 การสอดแทรกประเด็นทางการเมืองไทยลงไปในละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ

การสอดแทรกประเด็นทางการเมืองไทยลงไปในภาพยนตร์โทรทัศน์หรือละครโทรทัศน์เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่าบรรดาผู้ผลิตรายการประเภทบันเทิงทางโทรทัศน์ได้มีความพยายามสอดแทรกประเด็นนี้ลงไปในละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ให้มีความร่วมสมัยน่าสนใจด้วยหรือไม่ จากการศึกษาของเพาวิภา ภมรสติต พบว่า ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองไทยหลายช่วงมีความผันผวนสูง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม อยู่ในภาวะตึงเครียด² ประชาชนต้องการผ่อนคลายความเครียดที่มีผ่านการรับชมโทรทัศน์ ส่งผลให้มีการผลิตสื่อบันเทิงเพิ่มมากขึ้น หนึ่งในนั้นคือภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ แม้ว่าเรื่องราวนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ จะดูเป็นเรื่องล้าหลังไม่ทันสมัย แต่เนื้อหาของเรื่องราวกับสอดรับกันได้ดีกับสถานการณ์ทางการเมืองไทยในทศวรรษ 2510 ที่ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงประเทศไทยหนักมากขึ้น และรัฐบาลก็มีนโยบายเน้นการปราบปรามคอมมิวนิสต์³ กล่าวคือ เนื้อหาของภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มีตัวละครเอกเป็นฝ่ายธรรมะเสมือนทางการเมืองไทยที่มีอำนาจ บารมีที่จะปราบปรามเหล่าตัวละครฝ่ายอธรรมที่เสมือนฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่เป็นตัวละครจำพวกยักษ์ อสูร เป็นวายร้ายที่ต้องถูกฝ่ายธรรมะกำจัด บ้านเมืองที่วุ่นวายจึงกลับมาสงบสุข และภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นยังมีการให้คติธรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ควรกระทำตามที่ทางการเมืองไทยต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตาม ซึ่งวิธีคิดในการผลิตเช่นนี้ยังปรากฏในภาพยนตร์ยอดมนุษย์จากญี่ปุ่นอีกด้วย⁴

ใน พ.ศ. 2518 รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) เพื่อควบคุมการตั้งสถานีโทรทัศน์และวิทยุ รวมทั้งควบคุมเนื้อหารายการ ผ่านอนุกรรมการตรวจเซ็นเซอร์รายการ ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ทาง

¹ คนมองหนัง. (2564, ตุลาคม). สามเศียรเปิดตัวยูทูป SAMSEARN OFFICIAL แจง นี้คือ “ช่องทางการช่องแรก” ของบริษัท. สืบค้นจาก <https://konmongnangetc.com/2017/12/09/samsearnofficial-youtube/>. (ออนไลน์).

² เพาวิภา ภมรสติตย์. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย. หน้า 122.

³ แหล่งเดิม. หน้า 127.

⁴ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์. พลวัตของการกลายเป็นท้องถิ่นของ “ความเป็นญี่ปุ่น” ในประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษ 2520. *เล่มเดิม*. 32(2):32.

การเมืองและสังคมในรายการข่าวและสื่อบันเทิงเป็นสิ่งต้องห้าม อย่างไรก็ตาม หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 การดำเนินงานของ กบว. ยิ่งเข้มงวดมากขึ้น โดยกำหนดให้เนื้อหาสาระของ ข่าวและรายการต่าง ๆ ต้องส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมไปถึงห้าม นำเสนอสิ่งที่ส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งทางตรงและทางอ้อม¹ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สื่อบันเทิงต่างๆ รวมไปถึงภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ แทรกทัศนคติทางการเมืองไม่ได้ แม้แต่บทสนทนาใน ภาพยนตร์โทรทัศน์ที่พูดคำว่า “พระมหากษัตริย์” หรือคำที่อาจพ้องกับคำนี้ยังถูกดูเสี่ยง ถึงแม้ว่า ผู้ผลิตไม่มีเจตนาก็ตาม² ต่อมาใน พ.ศ. 2535 หน่วยงาน กบว.ก็ถูกยุบไป อันเป็นผลจาก เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ที่เริ่มมีการเปิดพื้นที่สื่อเพื่อการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้มากขึ้น ของประชาชนทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุ³

ช่วง พ.ศ. 2549 เป็นช่วงที่กลับมามีความผันผวนทางการเมืองสูงอีกครั้ง ส่งผลกระทบต่อ ภายในประเทศหลายด้านรวมถึงวงการละครโทรทัศน์ด้วย เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ จึงพบ เห็นได้บ่อยครั้งในละครแนวต่าง ๆ ที่มักจะนำประเด็นทางการเมืองหรือแนวคิดทัศนคติของผู้ผลิต สอดแทรกลงไป ในบทละครด้วย เพราะงานเขียนทุกประเภทสามารถสะท้อนมุมมองทางการเมือง ได้ แต่จะไม่เขียนถึงมากจนเกินไป เพราะอาจทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง โดยจะปรับเพิ่มเติมให้ เป็นการเสียดสีที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันแทน⁴ การกระทำเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด เพราะ ในอดีตเรื่องเล่านิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ได้รับการผลิตเป็นละครนอก เพื่อแสดงให้ผู้ชมผ่อนคลาย ความตึงเครียดทางสังคมและการเมือง ด้วยการวิจารณ์ชนชั้นสูงผ่านการเล่นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เสียดสี โดยไม่ถือว่าเป็นความผิด⁵

ไม่เพียงเฉพาะละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เท่านั้นที่มีการสอดแทรกประเด็นลงในละคร กรณี หนึ่งที่เห็นตัวอย่างได้ดี เช่น ใน พ.ศ. 2550 ทางบริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ได้ผลิตละคร เรื่องปุ๊โสมเฝ้าทรัพย์ บทประพันธ์ของบุราณหรือไพรัช บทโทรทัศน์โดยศัลยาเป็นละครที่กล่าวถึง เหตุการณ์การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองโดยมีปุ๊โสมเป็นผู้เฝ้าทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดิน ด้วยการ

¹ สำนักงาน กสทช. (2564, ธันวาคม). ข้อมูลกิจการวิทยุ. สืบค้นจาก https://broadcast.nbtc.go.th/radio_info. (ออนไลน์).

² สรพันธ์ ร. เอกวัฒน์. (2528, 15 มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*. 16(363): 27.

³ สำนักงาน กสทช. (2564, ธันวาคม). ข้อมูลกิจการวิทยุ. สืบค้นจาก https://broadcast.nbtc.go.th/radio_info. (ออนไลน์).

⁴ รัมภา ภิรมย์ภักดี (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

⁵ สุกจิตต์ วงษ์เทศ. (2564, พฤศจิกายน). ละครชาวบ้าน วิจารณ์ท้าวพระยามหากษัตริย์. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_357927. (ออนไลน์).

ปลิดชีพตนเองและบริวารเป็นวิญญานเผ่าทศพินี้ไว้ เพื่อไม่ให้ข้าศึกนำไปได้ แม้ละครเรื่องนี้จะไม่ใช้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ และเป็นละครที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำ แต่ละครเรื่องนี้จะทำให้เห็นภาพของการสอดแทรกทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองของผู้ผลิต โดยเฉพาะทัศนคติผู้เขียนบทละครที่มีผลต่อละคร และด้วยช่วงเวลานี้ภาพยนตร์และละครแนวรักชาติกำลังเป็นที่นิยมของผู้ชมเป็นอย่างมาก ทั้งภาพยนตร์เรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หรือละครเรื่องตากสินมหาราช ที่ออกอากาศทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3¹ ฉะนั้นทางผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี จึงมอบหมายให้ไพรัชและสยามผลิตละครแนวนี้นั้น เพื่อนำไปออกอากาศวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับละครแนวเดียวกันนี้ที่ช่องคู่แข่งนำมาลงออกอากาศ²

นอกจากปูโลมเผ่าทศพินี้จะสอดแทรกแนวคิดการรักชาติรักแผ่นดินแล้ว ยังชี้ให้ผู้ชมละครเห็นโทษของการทุจริตเป็นสิ่งที่ทำลายแผ่นดิน ผู้ละโมภย่อมหบหายนะ และคำพูดของปูโลม ซึ่งเป็นตัวละครหลักในเรื่องนี้มักจะพูดว่า “หนักนักเอาไหม” เป็นประโยคที่ถามผู้ต้องการทศพินสมบัติแผ่นดินด้วยการคดโกง ซึ่งเป็นประโยคที่เป็นที่พูดถึงกันมากของผู้ชมละครเรื่องนี้ ยังส่งผลต่อเพลงประกอบละครที่ได้เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้ประพันธ์เพลงละครปูโลมเผ่าทศพินี้ โดยเนื้อเพลงกล่าวถึงการขาดความสามัคคีส่งผลเสียต่อประเทศชาติ เช่นเนื้อร้องที่ว่า “แล้งน้ำใจไม่สมาน สามัคคี ไพรัชจึงมารอนราน...ชาติต้องยืนอย่างถื่น อย่ายกิน ลูกหลานได้ยืนจงจดจำ”หรือ “โลกไม่เล็ก ชาติไม่รัก โกงกินหนัก อย่านักไซ้ไหม เตรียมโดนลาก คร่าวิญญาน ชั่วกับปีชั่วกัลป์ ให้มันสะใจ” และเนื้อเพลงท่อนสุดท้ายที่กล่าวว่า “ทุกขวิหิทรมานเพียงใด อยาบังอาจกลับไปจัญไรแผ่นดิน”³ ซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองช่วง พ.ศ. 2550 ที่มีรัฐบาลมาจากการรัฐประหารรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร โดยการรัฐประหารครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบของประเทศ เพราะเกิดความแตกแยกอย่างไม่เคยมีมาก่อน อันเป็นผลจากการทุจริตคอร์รัปชัน

เมื่อย้อนกลับมายังละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งเป็นละครอีกหนึ่งแนวที่มีการสะท้อนสถานการณ์และทัศนคติทางการเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2549-2561 ไว้หลายเรื่องด้วยกัน โดยเฉพาะละครที่ไพรัชและสยามเป็นผู้ผลิตก็พยายามที่จะสอดแทรกอย่างแนบเนียนให้เข้า

¹ Sanook. (2564, ตุลาคม). ช่อง 3 ดึง ตากสินมหาราช ลงจอ ปลุกกระแสรักชาติ. สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/movie/15784/>. (ออนไลน์).

² (2550). อัลบั้มชีวิตดารานักพิเศษ ปูโลมเผ่าทศพินี้. หน้า 9.

³ Youtube. (2564). Full Music เพลงประกอบละคร ปูโลมเผ่าทศพินี้ 2550. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Z3VIL9hNbjU>. (ออนไลน์).

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร เช่น เรื่องบัวแก้วจักรกรด (พ.ศ. 2549) ที่จูติเมตต์เป็นผู้เขียนบท ละครได้อธิบายไว้ว่า

“เราต้องพยายามทำให้ทันเหตุการณ์ด้วย ไล่ไปเพื่อสั่งสอนคน ตอนนี้มีความไม่สงบภายใน บ้านเมืองที่ก็จะสอนด้วย เช่น เรื่องบัวแก้วจักรกรด เงาะป่าเราต้องให้มันพูดว่า มัวแต่ทะเลาะ กันอยู่ได้ไม่สามัคคีกัน ยักษ์ตามทันจะว้ายังไง เราก็สอนทันทีที่ได้จังหวะ”¹

ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เป็นตัวอย่างชัดเจนที่สุดที่ผู้ผลิตได้สอดแทรกแนวคิดและสะท้อน สถานการณ์ทางการเมืองไทยไว้ คือ เรื่องเกราะกายสิทธิ์ ที่ดัดแปลงมาจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องเกราะเพชรเจ็ดสี (พ.ศ. 2538) แก่นหลักของเรื่องเกี่ยวกับความรัก ความผูกพันของมเหสี กัลยาณีกับเจ้าชายสุริยวงศ์เทวีญ ผู้มีความกตัญญูแต่เป็นนงอวย ซึ่งแก่นของเรื่องนี้ต้องการให้ผู้ชม เชื่อมมั่นในการทำความดี เพราะความดีเหมือนเป็นเพชรมีค่า แม้องค์เทวาก็ไม่อาจมาพราก จากไป การสวมใส่เกราะเพชรเสมือนการสวมใส่ความดีเป็นอาภรณ์คุ้มครองกาย² โดยละครเรื่องนี้ ออกอากาศช่วง พ.ศ. 2549 เป็นช่วงเดียวกันกับการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพันธมิตรประชาชน เพื่อประชาธิปไตยที่แนวคิดของกลุ่มผู้ชุมนุมเน้นเรื่องการเมืองที่มีศีลธรรม จริยธรรม และการต่อต้านการ ททุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการตอบสนองอย่างมากกับกลุ่มชนชั้นกลางในเมืองหลวงและ ต่างจังหวัด ประเด็นที่กล่าวถึงความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ได้รับการนำเสนอ³ ผ่านโครงเรื่องรอง (Subplot) ของละครเรื่องนี้ และเกราะกายสิทธิ์นี้ได้รับการดัดแปลงใหม่ ไม่ได้ยึดโยงความเป็น ขนบของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีเทพเจ้า เทวดา บนสวรรค์ ตามคติความเชื่อไตรภูมิพระร่วง เพราะ ต้องการนำเสนอมุมมองที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้น เพราะตัวละครที่เป็นเทพเทวดาก็มีการชิงดี ชิงเด่น แบ่งฝักแบ่งฝ่ายแตกแยก และมีการใช้เล่ห์เหลี่ยม เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม และคอยยุยงปลุกปั่น ให้เทวดาคนอื่น ๆ ต้องมาเป็นพวกของตน เพื่อกำจัดตัวละครหลักของเรื่อง คือ ศรุตเทพ เทพผู้ ได้รับมอบหมายให้ตามหาเกราะกายสิทธิ์ เพื่อนำเกราะมาชุบชีวิตเทพีของเทพวิษุวัต เมื่อ ผลประโยชน์ระหว่างเทพไม่ลงตัว เทพวิษุวัตจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อกำจัดเทพศรุตเทพให้ได้

¹ สุทธิวรรณ อินทนน(2550). *เล่มเดิม*. หน้า 63.

² Youtube. (2564). เกราะเพชรเจ็ดสี ตอนที่ 1. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=27jaxiTPBKQ>. (ออนไลน์).

³ คนมองหนัง. (2564, ธันวาคม). เมื่อ “ภูธฤทธิ์ พรหมบันดาล” หวนคืนละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ในบท “ขันธมาร” แห่ง “เทพสามฤดู”. สืบค้นจาก <https://konmongnangetc.com/2017/08/25/phutharit-kanthamarn/>. (ออนไลน์).

โดยวิธีการหนึ่งที่วิษุวัตีเทพกระทำ คือ การตัดสินบนเทพพยากรณ์ ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวมีหน้า เช่นเดียวกับผู้พิพากษาคดีความในศาล เทพวิษุวัตีก็เลือกที่จะตัดสินบนเทพพยากรณ์ ซึ่งก่อนหน้านั้นต้องดำรงตนเป็นผนังหินศักดิ์สิทธิ์อยู่ในถ้ำแห่งหนึ่ง และปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวกลางที่ตัวละครทุกฝ่ายเข้ามาพึ่งพาสอบถามคำถามหรือปริศนาต่าง ๆ ได้ ขณะเดียวกันผู้เป็นกลางอย่างเทพพยากรณ์ ก็ต้องดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ด้วยการไม่เปิดเผยข้อมูลลับ ที่มีผลให้ตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งนำข้อมูลนั้นไปใช้ล้างผลาญหรือเอาวัดเอาเปรียบตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งได้¹

โครงเรื่องรองของเกราะกายสิทธิ์สะท้อนสถานการณ์และทัศนคติของผู้ผลิตละครในสภาวะทางการเมืองของประเทศอย่างชัดเจน โดยแสดงความเห็นเรื่องราวการวางตนเป็นกลางของศาลในการตัดสินคดีความ โดยเฉพาะคดีความทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวตรงกับช่วงที่มีการยื่นศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง นอกจากนี้ละครยังสะท้อนทัศนคติของคนดีที่กล่าวถึงชนชั้นสูงในสังคม โดยการเปรียบตัวละครที่เป็นเทพชั้นสูงที่พยายามทำลายฝ่ายตรงข้ามด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ฝ่ายเทพมักทำให้ภาพลักษณ์ของพวกเขาตนเป็นคนดี และสร้างภาพลักษณ์ของฝ่ายตรงข้ามเป็นคนคิดล้มล้างฝ่ายตน และทำให้ผู้ชมรับรู้ว่าการที่ตนก็มีทั้งเทวดาที่ดีและเทวดาที่ไม่ดีเปรียบกับชนชั้นนำที่มีทั้งดีและไม่ดี

ถัดมา ช่วง พ.ศ. 2551-2553 ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ไพรรชและสยามได้นำเรื่องสังข์ทอง (พ.ศ. 2551) กลับมาผลิตใหม่อีกครั้งก่อนที่จะตามด้วยเรื่องปลาบู่ทอง (พ.ศ. 2552) และตุ๊กตาทอง (พ.ศ. 2553) และผู้ผลิตยังคงสอดแทรกสถานการณ์และทัศนคติทางการเมืองลงไป โดยเฉพาะวาทกรรมไพร่-อำมาตย์ ช่วง พ.ศ. 2552 ที่อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำให้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. ได้ใช้วาทกรรมไพร่-อำมาตย์โจมตีรัฐบาลอภิสิทธิ์ที่ขณะนั้นกลุ่มนปช.เห็นว่ารัฐบาลชุดนี้ได้รับการหนุนหลังจากสถาบันทางทหารที่พยายามเข้ามาแทรกแซงการเมือง ซึ่งในละครทั้งสังข์ทองและปลาบู่ทองได้สอดแทรกวาทกรรมไพร่-อำมาตย์ลงไป และพยายามสร้างโครงเรื่องรองบางส่วนให้เห็นบทบาทของกลุ่มอำมาตย์ เช่น การเข้าเฝ้าเพื่อจุทูลองค์เหนือหัวถึงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของเจ้าเงาะที่อาจจะกระทำการไม่บังควรต่อพระพักตร์ในเรื่องสังข์ทอง และการนำเสนอมุมมองอำมาตย์หรือขุนนางที่

¹ Youtube. (2564, ตุลาคม). เกราะกายสิทธิ์ ตอน 36. สืบค้นจาก

ดีว่าควรประพடுத்தินให้เหมาะสม โดยน้อมนำคำสอนขององค์เหนือหัวไปปรับใช้ เป็นต้น ยิ่งสถานการณ์ทางการเมืองที่ยิ่งรุนแรงขึ้น จะยิ่งเห็นบทบาทตัวละครอำมาตย์มากขึ้นด้วย¹

อีกหนึ่งความแปลกใหม่ที่ปรากฏในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ นับตั้งแต่เรื่องเกาะกายสิทธิ์ (พ.ศ. 2549) เป็นต้นมาซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนหน้า คือ บทบาทของชาวบ้านที่ละครโทรทัศน์เน้นหนักไปที่การนำเสนอเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้นหรือไม่มีบทบาทใด ๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะชาวบ้านที่พยายามช่วยโอรสสุริยะหรือศรุตเทพที่วิษุวัติสบาปให้มาเกิดเป็นคนพิการ ที่ชาวบ้านถกเถียงให้แสดงความเห็นกันว่าสมควรหรือไม่ที่จะช่วยพระโอรสไว้ และมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนเกิดความแตกแยกเกิดการต่อสู้จนหมู่บ้านถูกฝ่ายศัตรูทำลายในที่สุด² เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่กลุ่มตัวละครชาวบ้านได้แสดงออกทางความคิดในมุมมองของผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองจากชนชั้นนำตัวละครเหล่านี้แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไปที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองที่ตนพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ตัวละครชาวบ้าน ทำให้ทราบถึงการพยายามเข้ามามีส่วนร่วมกับเนื้อเรื่องของละครนั้นซึ่งเป็นสิทธิ์ในการแสดงออกทางการเมืองอย่างหนึ่ง

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การที่ผู้ชมละครนำเนื้อหาในละครมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า (พ.ศ. 2558) หลังจากที่ละครออกอากาศติดต่อกันหลายสัปดาห์ จนได้รับความนิยมสูงจากผู้ชม โดยมีเรตติ้งสูงถึง ร้อยละ 11³ ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ถึงเรื่องราวของแก้วหน้าม้าที่กำลังออกอากาศตอนที่ตัวละครแก้วถูกกล่าวหาจากชายาอีกองค์หนึ่งของพระปิ่นทองว่าเป็นผู้วางยาพิษพระมเหสีหรือแม่ขององค์ชายปิ่นทอง แก้วจึงถูกองค์เหนือหัวคือท้าวภูวดลสั่งประหารชีวิต สุดท้าย พระมเหสีต้องออกมาช่วยแก้ว เพราะทรงเชื่อว่าแก้วไม่ได้เป็นผู้ทำ และเสนอให้ลดโทษให้แก้วจากประหารชีวิตเป็นการเนรเทศ⁴ ด้วยเนื้อหาดังกล่าวทำให้ผู้ชมจำนวนหนึ่งตั้งกระทู้แสดงความคิดเห็นสะท้อนการเมืองไทยร่วมสมัยจากละครไว้ว่า

¹ รัมภา ภิมยศภัคดี (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

² Youtube, (2564, ตุลาคม). เกาะกายสิทธิ์ ตอนที่ 6. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=s9TD6hIH3qA&list=PL6pNxpox0yzZI6YVMRSO-lsXzkCEAxyF&index=6>. (ออนไลน์).

³ คนมองหนัง. (2564, ตุลาคม). ทำไม “แก้วหน้าม้า” ถึงได้เรตติ้งสูงลิ่ว 11.0 ? สืบค้นจาก konmongnangetc.com (ออนไลน์).

⁴ Youtube. (2564, ตุลาคม). แก้วหน้าม้า ตอนที่ 50 วันที่ 25 เมษายน 2560 ย้อนหลัง. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=DkfGcTDQG18>. (ออนไลน์).

“ดูแก้วหน้าม้าแล้ว ถ้าประเทศไทยมีโทษนี้จะดีไหม? คือ บางเรื่องจริงเท็จ ผิดถูกก็คลุมเครือ โทษอะไรก็คลุมเครือ อย่างแก้วหน้าม้าก็ถูกใส่ร้าย แต่เมื่อจริงก็ยกแก้วหน้าม้าไม่ยอมให้อยู่ ไม่ยอมให้เห็นหน้า แทนที่จะลงโทษทำร้ายกัน คนไทยได้ชื่อว่าใจบุญมีเมตตา ไม่ยอมเห็นหน้าก็เนรเทศเขาไปอยู่ต่างประเทศซะ ไม่ต้องลงโทษกันแรงๆ เพราะผิดถูกก็ยังเห็นต่าง บางทีก็เป็นโทษที่ไม่สากล ส่วนโทษที่เป็นสากล ต่างประเทศเขาไม่ให้เข้าอยู่แล้ว ก็ดำเนินการตามขั้นตอนไป ถือซะว่าเลิกแล้วต่อกัน อย่าต่อความยาวสาวความยืดกันอีก”¹

4.5 สรุป

ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา การผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้รับการพัฒนาตามความต้องการของผู้ชมละคร ส่งผลให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ โดยเฉพาะสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ต้องแข่งขันกันเพื่อดึงดูดกลุ่มผู้ชมที่เป็นเด็กๆ ไว้ให้ได้ และยังทำให้เกิดผู้ผลิตละครแนวนี้รายใหม่ขึ้นอีกหลายราย แม้จะไม่ใช่ว่าจำนวนที่มาก เพราะนโยบายของภาครัฐหรือนโยบายจากสถานีโทรทัศน์ และต้นทุนการผลิตที่สูง เพราะเน้นด้านเทคนิคพิเศษแล้ว ใน พ.ศ. 2558 เป็นต้นมาที่เกิดการเปลี่ยนผ่านของวงการโทรทัศน์จากการแพร่ภาพด้วยระบบแอนะล็อกเป็นระบบดิจิทัล จึงทำให้ผู้ผลิตปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต รวมไปถึงการเพิ่มช่องทางการรับชมให้มากขึ้น ก็เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับชมละครที่มีหลากหลายวัยมากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มรายได้ของผู้ผลิตตามมาด้วย

¹ สมาชิกหมายเลข 1454560. (2564, ตุลาคม). ดูแก้วหน้าม้าแล้ว ถ้าประเทศไทยมีโทษเนรเทศจะดีไหม. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=DkfGcTDQG18>. (ออนไลน์).

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่องพัฒนาการของการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ (พ.ศ. 2511-2561) เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ และการสานต่อความสำเร็จไปสู่ธุรกิจต่าง ๆ ที่เกิดจากการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จากการศึกษาทำให้ทราบถึงการผลิตละครแนวนี้ว่าที่มีมาจากการนำเรื่องราวนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เป็นเรื่องเหนือจริงจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ มีตัวละครเอกของเรื่องมักเป็นเจ้าชายหรือเจ้าหญิงถูกให้ร้ายจากตัวละครที่มีความอิจฉา ริษยา จนถูกเนรเทศออกจากเมือง ตัวละครเอกได้ผจญภัยอันตรายต่าง ๆ และได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับของขวัญเพื่อต่อสู้กับศัตรู และจบด้วยสุขนาฏกรรม ซึ่งนิทานประเภทนี้เป็นที่นิยมอ่านกันมากของประชาชนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว โดยนิยมเรียกกันว่า“นิทานวัดเกาะ” เพราะมีโรงพิมพ์อยู่ใกล้กับวัดเกาะแก้วลังการาม สาเหตุที่ทำให้ให้นิทานแนวนี้มาอยู่บนสื่อโทรทัศน์ได้เป็นเพราะไพรัช สัจจวิบุตย์ นำนิทานแนวนี้มาผลิตเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ใน พ.ศ. 2511 มีเรื่องปลานู๋ทอง เป็นภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องแรกที่ออกอากาศ

การริเริ่มนี้เป็นผลจากช่วง พ.ศ. 2500-2509 ที่มีภาพยนตร์ออกมาฉายตามโรงภาพยนตร์เป็นจำนวนมากจนผู้ผลิตต้องการตัวผู้แสดงหน้าเดิมที่แสดงภาพยนตร์หลายเรื่องจนมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากผู้ชมมาแสดงภาพยนตร์ของตน ภาพยนตร์ก็มีแนวเรื่องซ้ำเดิมเป็นจำนวนมาก จนทำให้เกิดภาวะซบเซาในวงการภาพยนตร์ จากสาเหตุที่กล่าวมาทำให้ไพรัชหันมาให้ความสนใจที่จะผลิตภาพยนตร์ออกอากาศทางโทรทัศน์แทนด้วยการผลิตผ่านแผ่นฟิล์มขนาด 16 มิลลิเมตร และมีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมและความเป็นไทยผ่านสื่อบันเทิง ซึ่งขณะนั้นมีภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์โทรทัศน์แนวยอดมนุษย์จากญี่ปุ่นจำนวนมากเข้ามาออกอากาศผ่านโทรทัศน์ในไทย ช่วงแรกของการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์มีอุปสรรคหลายด้าน แต่ไพรัชก็ประสบความสำเร็จจากการผลิตภาพยนตร์เรื่องปลานู๋ทอง และผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ตามมาอีกหลายเรื่อง ส่งผลให้เกิดนักแสดงหน้าใหม่ในวงการบันเทิงจำนวนหนึ่ง และภาพยนตร์โทรทัศน์แนวนี้ที่ชื่นชอบของประชาชน ส่งผลให้ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จำนวนหนึ่งเลือกผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแข่งขันกับไพรัชที่ผลิตภาพยนตร์แนวนี้จนประสบความสำเร็จ แต่ผู้ผลิตรายอื่นก็ไม่ประสบความสำเร็จและเลิกผลิต

ใน พ.ศ. 2522-2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนเท่าที่ควร ด้วยสาเหตุภาพยนตร์โทรทัศน์ออกอากาศเวลาดำ ซึ่งเด็ก ๆ เตรียมตัวเข้า

นอนเพื่อไปโรงเรียน รวมไปถึงการเข้ามาของภาพยนตร์จีนชุดที่ออกอากาศทางโทรทัศน์และได้รับความนิยมนจากผู้ชมโทรทัศน์ เพราะมีเนื้อเรื่องที่สนุก สั้นกระชับ น่าติดตามแฝงข้อคิดที่ดีต่อการใช้ชีวิต ขณะทีภาพยนตร์โทรทัศน์จักร ๆ วงศ์ ๆ มีจำนวนตอนมากกว่า ด้วยเหตุนี้ไพรัชจึงได้นำเทคโนโลยีการบันทึกภาพด้วยวิดีโอเทปมาใช้ในการผลิตแทนที่การผลิตด้วยแผ่นฟิล์ม เพราะการผลิตด้วยวิดีโอเทปนั้น สามารถใส่เทคนิคพิเศษลงไปในภาพได้ดีกว่าการผลิตด้วยแผ่นฟิล์ม และการผลิตด้วยวิดีโอเทปใช้ระยะเวลาในการผลิตสั้นกว่าแผ่นฟิล์ม ถ้าเกิดการถ่ายทำจากนั้น ๆ ผิดพลาดก็สามารถถ่ายใหม่ได้ทันที แตกต่างจากการผลิตด้วยแผ่นฟิล์มถ้าเกิดการผิดพลาดจะต้องดำเนินการถ่ายทำใหม่ทั้งหมด การแก้ไขก็ทำได้ยากกว่าวิดีโอเทป ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การผลิตด้วยแผ่นฟิล์มต้องสิ้นสุดลง และการผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เปลี่ยนมาเป็นการทำ “ละครโทรทัศน์”

การเปลี่ยนแปลงการผลิตมาเป็นวิดีโอเทปในช่วง พ.ศ. 2525-2526 นี้ ส่งผลให้ละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ กลับมาได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน นับได้ว่าเป็นยุคเฟื่องฟูของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอต่อผู้ชมละครแนวนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นเด็ก ตั้งแต่การคัดเลือกผู้ที่มาเขียนบทละครโทรทัศน์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการผลิตละคร เพราะบทละครนั้นเป็นสิ่งที่ฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครต้องนำไปปฏิบัติตาม และทัศนคติของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ต้องตระหนักถึงผู้ชมที่เป็นเด็กต้องรับชมได้ มีการปรับเนื้อหาของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้เหมาะสมต่อผู้ชมที่เป็นเด็กเพิ่มจากที่มีเทคนิคพิเศษต่าง ๆ ให้มากขึ้น ภาพที่ใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกทำขึ้นมา ทำให้ฉากเมืองต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในละครมีความสมจริง สวยงามมากยิ่งขึ้นหรือจากการต่อสู้ของตัวละครที่ใช้กราฟิกช่วย ตลอดจนมีการใช้เทคนิคพิเศษที่ทำด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ทั่วไป เช่น กระดาษ กาว ไม้อัด ใช้ควบคู่กับการถ่ายภาพผ่านมุกกล้องแบบต่าง ๆ ทำให้ได้ภาพที่แปลกตา สวยงาม แต่ทว่าใน พ.ศ. 2529 ความนิยมในการรับชมละครแนวนี้ลดลงด้วยเหตุผลที่ผู้ชมละครส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่ และต้องการรับชมละครแนวชีวิต ซึ่งมีความใกล้เคียงกับชีวิตจริงของคนทั่วไป แตกต่างจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่มีความเหนือจริง และห่างไกลจากการใช้ชีวิตของผู้ชมละคร ส่งผลให้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ตัดสินใจย้ายละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำวันจันทร์-อังคาร มาเป็นเช้าวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งตรงกับเวลาแพร่ภาพรายการช่อง 9 การ์ตูนของสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ที่เด็กนิยมรับชม การเปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศนี้ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอละครจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยเนื้อหาละครต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้ชมที่เป็นเด็ก และมีความร่วมสมัยมากขึ้น รวมไปถึงการเสริมตัวละครผู้ช่วยเหลือตัวละครเอกของเรื่องลงไป ทั้งที่เป็นคนหรือสัตว์ที่มี

ลักษณะน่ารักเหมาะสมกับกับวัยเด็ก ขณะที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ก็พยายามแข่งขันเพื่อช่วงชิงความนิยมจากผู้ชมเด็กด้วยการนำภาพยนตร์จักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยฉายในโรงภาพยนตร์มา ออกอากาศเวลาเย็นวันเสาร์-อาทิตย์ และมีการเปิดรับผู้ผลิตละครมาผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ให้แก่สถานีโทรทัศน์ด้วย

ต่อมาใน พ.ศ. 2542 ไพรัชได้ขยายกิจการการผลิตละครจึงเกิดบริษัทเครือข่ายจากบริษัท ดาราวิดีโอเพิ่มขึ้น ไพรัชได้มอบหมายให้บุตรชายทั้งสองเป็นผู้ดูแล โดยให้สยาม สังวริบุตร เป็นผู้ดูแลบริษัท ดาราวิดีโอ ส่วนบริษัทสามเศียรและดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น ซึ่งเป็นบริษัทที่รับทำ คอมพิวเตอร์กราฟฟิกในละครได้มอบหมายสยาม สังวริบุตรเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้ บริษัทสามเศียรและ ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น เป็นได้ดูแลการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ แทนที่บริษัทดาราวิดีโอ ด้วยเหตุนี้ ทำให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มีการใช้เทคนิคพิเศษเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์กราฟฟิกแล้ว ยังมีการเพิ่มฉากที่มีการต่อสู้ด้วยการใช้ระเบิดจริงลงไปในละครเพื่อให้ผู้ชมที่เป็นเด็ก ๆ รับชม เกิดความตื่นตาตื่นใจ ขณะเดียวกันใน พ.ศ. 2542 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ได้กลับมาผลิต ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ อีกครั้ง โดยให้เศรษฐา ศิระฉายา ผลิตละครให้แก่สถานีโทรทัศน์ เบื้องแรกของการผลิตละครแนวนี้ เศรษฐาประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และมีการสานต่อความสำเร็จด้วยการจัดทำโครงการต่าง ๆ จากละครให้เด็ก ๆ ที่รับชมร่วมกิจกรรม

จากการศึกษาหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ พบว่าละครจักร ๆ วงศ์ ๆ นั้นไม่ได้มีเฉพาะ “นิทานวัดเกาะ” เท่านั้นที่ แต่ยังมีบทประพันธ์ที่มีแนว เรื่องที่คล้ายนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ อนุโลมให้เป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้นำมาผลิตเป็นละครได้ด้วย เช่นกัน เช่น ขวานฟ้าหน้าดำ ดาบเจ็ดสี มณีเจ็ดแสง ประพันธ์โดย เสรี เปรมฤทัย อีกส่วนหนึ่งนำ โครงเรื่องมาจากการแสดงท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศ เช่น เหยี่ยวมรดก ลูกที่ถูกลืมน ที่ดัดแปลงมาจากเนื้อเรื่องที่น่าไปแสดงลิเก หรือ เรื่องน้ำใจแม่ ที่ดัดแปลงจากการแสดงหนังตะลุง โดยนำมา ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและมีความร่วมสมัย ทำให้ละครแนวนี้ได้รับความนิยมจากผู้ชมละคร

จากนั้น ใน พ.ศ. 2545 ผู้ผลิตละครบางรายเริ่มผลิตการ์ตูนแอนิเมชันแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เช่น อรุณชา ภาณุพันธ์ ผู้ผลิตบริษัท บรอดคาซท์ ไทยเทเลวิชั่น จำกัด ซึ่งผลิตการ์ตูนเรื่องแรก คือ เรื่องปลาบู่ทอง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 และบริษัทสามเศียรของไพรัช และสยามก็ได้เริ่มการผลิตการ์ตูนแอนิเมชันเรื่องสุดสาคร เพื่อออกอากาศเวลาเย็น วันจันทร์-พุธ ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 เมื่อออกอากาศไปเพียงไม่กี่ตอนก็ประสบความสำเร็จ อย่างมาก จนต้องผลิตแผ่นซีดีการ์ตูนแอนิเมชันออกมาจำหน่ายรวมไปถึงผลิตเพลงประกอบ การ์ตูนแอนิเมชัน และมีการผลิตแผ่นซีดีละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ออกมาจำหน่ายด้วย

ต่อมาใน พ.ศ.2546 จากการประชุมของคณะกรรมการรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร มีมติให้ สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีผลิตรายการส่งเสริมเด็กและเยาวชน ช่วงเวลา 18.00 – 22.00 น. แต่มีข้อถกเถียงกันเกี่ยวกับการตีความรายการเพื่อเด็กและเยาวชนนั้นควรเป็นรายการแบบใด อันมีส่งผลกระทบต่อการขายเวลาเพื่อโฆษณาสินค้าของเอเจนซี ทำให้สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ล้มเลิกการผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ไปใน พ.ศ. 2547 โดยละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องสุดท้ายที่เศรษฐกิจผลิตคือ เรื่องพระอภัยมณี เพราะผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เห็นว่าการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ใช้งบประมาณในการผลิตสูง เมื่อเทียบกับการผลิตละครแนวอื่น ๆ และการผลิตละครที่ส่งเสริมเด็กและเยาวชนนั้นเป็นละครเกี่ยวกับชีวิตวันโดยสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาลงไปได้ ใช้งบประมาณไม่สูง ซึ่งละครแนวนี้ก็เป็นละครที่สามารถรับชมได้ทุกวัยหรือรับชมกันได้ทั้งครอบครัว และใช้งบประมาณในการผลิตไม่สูงนัก อีกทั้งด้วยการผลิตละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่แตกต่างกันระหว่างสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 กล่าวคือสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เป็นผู้จ้างวานให้บริษัทผลิตละครให้แก่สถานีโทรทัศน์ ขณะที่บริษัทสามเศียรเป็นผู้เช่าเวลาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ทำให้ไพรัชและ สยมผลิตละครแนวนี้ออกมาได้อย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นความตั้งใจของผู้ผลิตที่จะผลิตละครแนวนี้โดยสถานีโทรทัศน์ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องของการผลิตละครมากนัก

จุดเปลี่ยนสำคัญอีกจุดที่เกิดขึ้นใน พ.ศ.2558 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญของวงการโทรทัศน์จากการแพร่ภาพออกอากาศด้วยระบบแอนะล็อกมาเป็นระบบดิจิทัลที่มีความรวดเร็วและสะดวกในการส่งข้อมูล ข่าวดสาร รวมทั้งความคมชัดของภาพและเสียงที่มีความละเอียดมากกว่ารูปแบบแอนะล็อก ส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตละครโทรทัศน์ที่ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย กล่าวคือ จากเดิมสถานีโทรทัศน์ที่มีออกอากาศเพียง 6 สถานีโทรทัศน์เท่านั้น เมื่อเปลี่ยนระบบออกอากาศเป็นดิจิทัล ทำให้สามารถเพิ่มช่องทางการออกอากาศเป็น 36 ช่อง แต่เอเจนซีที่ซื้อเวลาโฆษณาตามสถานีโทรทัศน์มีจำนวนเท่าเดิมจึงต้องปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อให้เอเจนซีมาซื้อโฆษณารายการของตนให้ได้ หรืออีกช่องทางหนึ่งเพื่อการหารายได้ คือ การออกอากาศผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ต่างๆ เช่น ยูทูบ ไลน์ทีวี เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ผลิตละครแนวต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เพื่อให้นำเสนอได้หลายช่องทางออนไลน์ได้ เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้ชมที่มีความหลากหลายทั้งเพศและวัย รวมทั้งหารายได้จากช่องทางการรับชมออนไลน์ ดังนั้นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอในละครให้สามารถรับชมได้ทุกเพศ ทุกวัยมากขึ้น โดยเปลี่ยนวิธีคัดเลือกเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่เคยผลิตไปแล้วกลับมาผลิตใหม่ให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่ได้รับชม และมีการสรรหานักเขียนบทละครที่มีความชำนาญการเขียน

บทละครแนวอื่น ๆ มาเขียนละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพื่อให้ผู้ชมละครวัยอื่น ๆ มารับชมละครแนวนี้มากขึ้น รวมทั้งมีการสอดแทรกความร่วมมือลงไปด้วย เช่น ตัวละครที่มีความหลากหลายทางเพศในละครเรื่อง สังข์ทอง (พ.ศ. 2561) เพื่อให้ผู้ชมละครเข้าใจมากยิ่งขึ้นถึงการดำรงอยู่ของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนมีการปรับเปลี่ยนเทคนิคพิเศษให้มีความสมจริงมากยิ่งขึ้น และมีการเพิ่มเติมสอดแทรกประเด็นทางการเมืองเข้าไปละครถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสะท้อนสถานการณ์ทางการเมืองไทยให้ผู้รับชมละครรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในมุมมองของผู้ผลิตละคร อย่างไรก็ตามในแง่ของความสำเร็จแล้วมีเพียงบริษัทของไพรัชและสยาม สังวริบุตรที่ยืนหยัดทำละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ และได้รับความนิยมอยู่สมควร ขณะที่ผู้ผลิตรายอื่น ๆ ต้องล้มเลิกการผลิตละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ไป

ปฏิญญานិพนธ์เรื่องนี้จะช่วยขยายองค์ความรู้และความเข้าใจการศึกษาประวัติศาสตร์การผลิตละครโทรทัศน์แนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ผลิตให้ประชาชนได้รับชมมาตลอดระยะเวลา 50 ปี โดยการผลิตรายการแนวนี้ไม่ได้มีผู้ผลิตเพียงรายเดียวอย่างที่เข้าใจในเบื้องต้น แต่มีผู้ผลิตรายอื่นที่พยายามผลิตละครแนวนี้มาโดยตลอด แต่ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ผลิตล้มเลิกการผลิตละครแนวนี้ไปในที่สุด

บรรณานุกรม

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. (2564, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 132 ตอน 18 ก, น. 17-27).

หนังสือ

ชิตพงษ์ ตรีมาศ. (2562). *กว่าจะได้ยิน แล้วอิน...กับละคร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพาวีภา ภมรสติชัย. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล ธีรพงศ์วิษณุพร. (2561). *140 ปี การตื่นเมืองไทย (ประวัติและตำนาน พ.ศ.2417-2557)*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.

มนัส กิ่งจันทร์. (2556). *100 ดาวบนลานดารา*. นครปฐม: หอภาพยนตร์.

สมมตอมรพันธุ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2493). *หนังสือเรื่อง วงศ์วงศ์จักร์จักร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเชษม.

เสฐียรโกเศศ. (2547). *พื้นความหลัง เล่ม 4*. กรุงเทพฯ: สยาม.

อัลบั้มชีวิตดาราดับพิเศษ ปู่โสมเฝ้าทรัพย์. (2550). มปท.: มปป.

อุณาโลม จันทรรุ่งมณีกุล. (2561). *120 ปี ธุรกิจภาพยนตร์ไทยในมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วิทยานิพนธ์/รายงาน/วิจัย

กาญจนา อินทรสุวานนท์. (2554). *องค์ความรู้คู่เพลง: กรณีศึกษาक्रमนัส ปิติสานต์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. (คณะศิลปกรรมศาสตร์).

ณัฐพร ไข่มุกข์. (2554). *ตัวละครผู้ช่วยเหลือในละครนิทานโทรทัศน์ร่วมสมัย กรณีศึกษานิทานจักรๆ วงศ์ๆ เรื่องตุ๊กตาทอง*. (วิทยานิพนธ์ (อ.ม.). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์).

ณัฐพรธณ สุตเสนาะ. (2534). *การผลิตรายการละครพื้นบ้าน*. (สารนิพนธ์).

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน).
 ทิพย์อาภา แก้วเทศ. (2559). การเปลี่ยนผ่านละครโทรทัศน์ไทยจากยุคแอนะล็อกสู่ยุคดิจิทัล.
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
 น้ำมนต์ อยู่อินทร์. (2556). พัฒนาการของนิทานจักรวาล วงศ์ฯ สู่อภยนิเวศไทยแนวแฟนตาซีใน
 สังคมไทย. นครปฐม. (หอภาพยนตร์).
 นิพนธ์ คุณารักษ์. (2538). การศึกษาสถานภาพ ปัญหาอุปสรรค และความเป็นไปได้ของการผลิต
 รายการภาพยนตร์การ์ตูนชุดทางโทรทัศน์ของผู้ผลิตในประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) นิเทศศาสตร์พัฒนาการ).
 ภัทราวีย์ เกตุธีโรจน์. (2554). การบริหารองค์การและการผลิตละครโทรทัศน์แนวจักรวาล วงศ์ฯ
 กรณีศึกษา: บริษัท ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
 (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และ
 สื่อสารมวลชน).
 มณฑลลี ศิวาวิเศษฤทธิ. (2537). การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของระบอบราชาธิปไตยใน
 ละครจักรวาล วงศ์ฯ. (วิทยานิพนธ์ นศ.ม.). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (คณะนิเทศ
 ศาสตร์).
 วันดี พรปฎิมากร. (2534). การไหลของภาพยนตร์ต่างประเทศทางโทรทัศน์. (วิทยานิพนธ์ นศ.ม.).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (บัณฑิตวิทยาลัย).
 สมชาย ศรีรักษ์. (2548). ภาพยนตร์ไทยและบริบททางสังคม พ.ศ.2510-2525. (วิทยานิพนธ์ (อ.ม.).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์).
 สวรรค์ จีรวรรณวิสุทธิ. (2554). พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครโทรทัศน์ไทย.
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) สาขาวิชาสื่อสารการแสดง
 ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์).
 สุทธิวรรณ อินทะกนก. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับตัวของละครพื้นบ้านทาง
 โทรทัศน์ไทย. (วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์).
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
 อังคาร เพิ่มพูล. (2549). โครงการจัดตั้งบริษัทผลิตละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์. (ศศ.ม.).
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (วิทยาลัยนวัตกรรมการอุดมศึกษา).

หนังสือพิมพ์

7 สีหักหน้า “อัครมีเดีย” ชิงฉายนางสิบสอง. (2539, 10 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 31.

“เรื่องราว-การถ่ายทำ สิ่งทไกรภพ”. (2526, ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

“โก๊ะตี๋” ฮิตติดปากขุนช้าง. (2542, 1 กันยายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

“ช่อง 3” จะหือหวาอีกหลังมี 10 รายการฮิตติดอันดับ ประชา...เผยเตรียมลุยอีก 5 รายการสด-แห่ง
รับปีใหม่. (2529, 28 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 17.

“ชนะนี้บ่อย” ของ สมาน คัมภีร์ เกือบเสร็จ ผู้สรัตน์ ดารา นำ พบ 2 พระเอก สุริยา-เอกลักษณ์. (2529,
19 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.

“ต้อย” ทำไม่ทันเบรกละครจักรวงค์. (2543, 6 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

“บีกลอร์ด” ประกาศชัด “ดีด้า” ไม่ทับ “ดาราวดีไอ”. (2539, 3 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 31.

“ปลาบู่ทอง” ทำการ์ตูน. (2543, 24 เมษายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

“เพชร” ฮิตอัดรูปชั่วคราวดำ. (2543, 31 มกราคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 29.

“ไพรัช” มอบนางเอกจอกแก้ว “ผู้สรัตน์ ดารา” สู่อัจฉริยะประเดิมเรื่อง “กุมารทอง” คู่ “สุริยา” พลายแก้ว
กำกับ. (2527, 11 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

“เมฆินทร์พิฆาต”...คู่แข่ง “ดาราวดีไอ” ช่อง 3 ฉายเสาร์ที่ 5 เม.ย. นี้ ดาราเพียบ. (2529, 31 มีนาคม).
ไทยรัฐ, 17.

“แหวนทองเหลือง” อันดับ 1 ผู้ชมสูงสุดในรอบ 2 เดือน หนังสือฝรั่งสัมภาษณ์ทีมงาน พี่หรั่งทำเทป
ออกขาย. (2529, 24 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*, 17.

“อดุลย์ กรีน” ให้ “ซัชซัย” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*, 13.

“อดุลย์ กรีน” ให้ “ซัชซัย” เป็นพระเอกหนังทีวี. (2516, 23 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*, 13.

“อ้อม” ติดใจ สังข์ทอง. (2543, 18 มกราคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

TV ที่เด็ด. (2543, 1 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

แจ้วริมจอ. (2540, 20 ตุลาคม). คิดหนักซะแล้ว. *ไทยรัฐ*, หน้า 37

แจ้วริมจอ. (2540, 21 ตุลาคม). ปรับฝั่งสู้. *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

แจ้วริมจอ. (2540, 24 กันยายน). นิยมไทย. *ไทยรัฐ*, 27.

แจ้วริมจอ. (2542, 6 กันยายน). เชิดชูของไทย. *ไทยรัฐ*, หน้า 33.

แจ้วริมจอ. (2546, 6 สิงหาคม). บทสับสน. *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

แจ้วริมจอ. (2546, 11 สิงหาคม). สาเหตุที่สับสน. *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

แจ้วริมจอ. (2546, 29 กันยายน). ทำเพื่อเด็กบ้าง. *ไทยรัฐ*, หน้า 37.

- ช่อง 3 ...เผยแพร่โปรแกรมใหม่ปีหน้าทั้งหมด ทั้งอดีต-ทั้งชน/รายการสด รายการแห่งปีหมด. (2529, 2 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*, 17.
- ช่อง 7 สี ปรับกระบวนการผลิตเลื่อนเวลาหนังสือชน "ซันเดย์มูวี่" ของช่อง 9 เริ่ม 7 ธ.ค.นี้. (2529, 26 พฤศจิกายน). *ไทยรัฐ*, 17.
- ช่อง 7 สี ปรับนโยบายด้านละครสู่ภาวะเศรษฐกิจระดมทำนุ้ย ทำนใหม่ ชุดีมา ทำละครป้อนสถานี. (2529, 12 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.
- ช่อง 9 เพิ่มสาระเพื่อเยาวชน. (2518, 14 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*, 14.
- เชื้อ "ขุนช้างขุนแผน" เรตติ้งแรง. (2542, 22 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.
- ชื่ออุรุ-พลิกทะเลทรายถ่าย "1001๗". (2539, 30 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 31.
- ดีด้าเตรียมทำ "สุดสาคร" โทวเทคนิค "ม้ามังกร". (2543, 29 มีนาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.
- ดู "ขุนช้าง" ร่วมชิงทุน. (2542, 16 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 33.
- เดฟ เดียวดาย. (2526, 20 พฤศจิกายน). สันติภาพ บุนนาค ยอดผู้กำกับปี "สิงห์ไกรภพ". *ไทยรัฐ*, 13.
- เดฟ เดียวดาย. (2527, 1 มกราคม). ที่สุด...ของวงการ ที.วี. *ไทยรัฐ*, 13.
- เดฟ เดียวดาย. (2529, 6 พฤศจิกายน). วงจร จอแก้ว. *ไทยรัฐ*, 17.
- เดฟ เดียวดาย. (2529, 15 ตุลาคม). วงจร จอแก้ว. *ไทยรัฐ*, 17.
- เดฟ เดียวดาย. (2530, 28 เมษายน). วงจร จอแก้ว. *ไทยรัฐ*, 17.
- เดฟ เดียวดาย. วงจร จอแก้ว. (2529, 27 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 17.
- ตั้งแต่ มี.ค.นี้ "ช่อง 3" เอาใจคนดูบ้านนอกวางนโยบายเอาหนังใหม่ฉายที.วี.ภูมิภาค ประเดิม "ดาบสายรุ้ง" ของสมาน คัมภีร์. (2529, 24 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.
- ถูกว่าเมิน จักรๆ วงศ์ๆ "สยาม" เปิดรวด 3 เรื่อง. (2541, 18 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 25.
- ที.วี.นิวส์. (2527, 10 มีนาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- นิสิตวิจารณ์หนัง ผู้กำกับ ดาราไทยดุเดือด. (2514, 28 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- แนะนำให้รู้จักกับ "น้ำผึ้ง" ใน "สิงห์ไกรภพ" ทางช่อง 7 สี. (2526, 9 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- บิกบี๊ด ฮีม ทำแลกหมัดละครช่อง 7 สี. (2539, 12 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 31.
- ประกายดารา. (2518, 26 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*, 13.
- ปิยะเล่นหนังที.วี. เรื่องแรก 7 สุริยัน สุริยัน ชินพันธุ์ กำกับ. (2529, 13 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ*, 17.
- เปิดตัวการ์ตูน "สุดสาคร" "บีกลอร์ด" ทุ่มงบนาที่ละล้าน. (2545, 9 กันยายน). *ไทยรัฐ*, หน้า 37.
- ผังรายการที.วี. (2514, 21 เมษายน). *ไทยรัฐ*, 13.
- ผังรายการที.วี. (2514, 28 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

- ผังรายการทีวี. (2515, 21 เมษายน). *ไทยรัฐ*, 13.
- ผังรายการทีวี. (2516, 7 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- ผังรายการทีวี. (2516, 8 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- พรุ่งนี้... ช่อง 3 ฉายพร้อมกันสองเรื่องซ้อน หนึ่งเสาร์-อาทิตย์ ดาบสายรุ้ง-พระอภัยมณี. (2529, 5 กันยายน). *ไทยรัฐ*, 17.
- พี่น้องทำฉาก “ม้านิลมังกร” พร้อม “ซีเปลือย” เสรีเป็นของเล่นใน “พระอภัยมณี” จากจินตนาการ. (2529, 26 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.
- ไพรัช-ดาราวิดีโอ เผยเตรียมลุย 7 เรื่อง เปิดคลังก่อนสอง “ไผ่แดง-พระอภัยมณี”. (2529, 22 เมษายน). *ไทยรัฐ*, 17.
- ไพรัชเผยหนัง 3 เรื่อง ทำป้อนช่อง 7. (2529, 13 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.
- ไพรัชเผยหนัง 3 เรื่อง ทำป้อนช่อง 7 สี. (2529, 13 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 13.
- ยิ่งยง สะเดิดยอด. (2514, 3 สิงหาคม). เรื่องหนังไทย (ตอนที่ 2). *ไทยรัฐ*, 13.
- ยิ่งยง สะเดิดยอด. (2515, 12 พฤษภาคม-a). ความคมชัดของภาพสำคัญ. *ไทยรัฐ*, 13.
- ยิ่งยง สะเดิดยอด. (2515, 12 พฤษภาคม-b). ที.วี.ต่างจังหวัด. *ไทยรัฐ*, 13.
- ยิ่งยง สะเดิดยอด. (2516, 11 กรกฎาคม). ภาษาวิบัติทางทีวี. *ไทยรัฐ*, 13.
- รุกเจียบ...วิก 7 สี ปรับกลยุทธ์รักษาแชมป์ปีใหม่-ผังใหม่ “พระอภัยมณี” ก็เวลาใหม่. (2529, 17 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*, 17.
- เริ่มแล้วละครเด็กชุดใหม่ “เจ้าหญิงขันทอง” ฉายทุกเย็นช่อง 3 เว้นเสาร์-อาทิตย์จะฮิตแน่. (2530, 9 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 17 มีนาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 31 ธันวาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 3 มีนาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 4 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 7 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 10 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 14 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 20 มกราคม). *ไทยรัฐ*, 13.
- เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 23 มีนาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 25 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, 13.
 เรื่องราว-การถ่ายทำ “ขวานฟ้าหน้าดำ” ซึ่งแพร่ภาพทางที.วี.ช่อง 7 สี. (2527, 27 มกราคม). *ไทยรัฐ*,

13.

เรื่องราว-การถ่ายทำ “สิงห์ไกรภพ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 16 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

เรื่องราว-การถ่ายทำ “สิงห์ไกรภพ” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2526, 18 ตุลาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

เรื่องราว-การถ่ายทำ “เหรียญมรดก” ซึ่งแพร่ภาพทางช่อง 7 สี. (2527, 4 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

เรื่องราว-การถ่ายทำ เหรียญมรดก ซึ่งแพร่ภาพทาง ที.วี. ช่อง 7 สี. (2527, 28 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*,

13.

ละครรับปีใหม่ “ช่อง 7 สี” “ทองเนื้อเก้า” ของโบตัน “พงษ์พัฒน์” พบ “อภิรดี”. (2529, 17 ธันวาคม).

ไทยรัฐ, 17.

วงจร จอแก้ว. (2530, 18 กุมภาพันธ์). *ไทยรัฐ*, 17.

วงจร จอแก้ว. (2530, 20 พฤษภาคม). *ไทยรัฐ*, 17.

หมัดเด็ด “เจ็ดสี” เสียบ “อาหรับราตรี” ลงละครเย็น. (2539, 30 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, หน้า 31.

อ.ชลประคัลภ์ จันทรเรือง ผู้เขียนบท “เหรียญมรดก”. (2527, 31 สิงหาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

ออน. (2515, 15 กรกฎาคม). หน้าไทยตามที่ทุกวันนี่. *ไทยรัฐ*, 13.

อาคมวิจารณ์ทีวีเมืองไทยถอยหลังเข้าคลอง. (2518, 15 กรกฎาคม). *ไทยรัฐ*, 13.

นิตยสาร/วารสาร

จักรพันธ์ ขวัญมงคล และจิระเดช โอภาสพันธ์วงศ์. (2556, มีนาคม). ชีวิตจริงที่ยิ่งกว่าละครของ สุ
 รางค์ เปรมปรีดี. *A day*, 13(151), 151.

เจ้าเงาะตัวใหม่ เซอร์ปีโก. (2524, พฤศจิกายน). *สยามทีวี*, 3(2), 20-21.

ฉลอง เพ็ชรเสนา. (2516, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร นักสร้างภาพยนตร์บันเทิงหน้าจอแก้ว. *โลก
 ดารา*, 4(76), 62.

เฉียว ฉิมพลี. (2518, มกราคม). เยาวเรศ นิสากร ขวัญใจตากล้อง. *ดารารัฐ*, (5), 45.

ทิพย์เกสร. (2529, กรกฎาคม). นิตยสารรายการโทรทัศน์, 6(66), 16.

เนื่องจากปก ปลายู๋ทอง.). *ดาราไทยTV*, 40(1522), 4.

บ๊อบ บ้านหมี่. (2538, มิถุนายน). สัมภาษณ์ จักรกฤษ คุชรัตน์. *ภาพยนตร์บันเทิง*, 21(957), 20.

บางกอกสกาย. (2516, 15 ตุลาคม). ใต้ฟ้าหลังคาโรงถ่าย. *โลกดารา*, 2(36), 43.

ปิ่นปิ่นท์ จำตา และคณะ. (2560). รายงานการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนผ่านของสื่อ

โทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิทัลในระหว่างปี พ.ศ.2556-2560. *วารสารวิชาการ กสทช.*, หน้า 169.

ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2524, พฤศจิกายน). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*, 2(15), 54-55.

ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2527, พฤษภาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*, 4(45), 12.

ผังรายการโทรทัศน์ช่อง 7. (2530, กรกฎาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*, 7(83), 17.

พรชิตา ณ สงขลา อยากเรียนอะไรที่ผู้หญิงไม่ชอบเรียน เช่น วิศวกรรม, ร. (2537, 1 กรกฎาคม).

ภาพยนตร์บันเทิง, 20(909), 18.

พินิจ หุตะจินดา. (2545). *ละครโทรทัศน์. ภาษาและหนังสือ*, 33.

ภาพยนตร์บันเทิง. (2536, 1 กุมภาพันธ์). 19(836), 6-7.

ภาพยนตร์บันเทิง. (2537, 1 มิถุนายน). 20(910), 18.

ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2559). พลวัตของการกลายเป็นท้องถิ่นของ “ความเป็นญี่ปุ่น” ในประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษ 2520. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 32(2), 32.

มานะชัย วัฒนางศารัตน์. (2549, เมษายน-มิถุนายน). การสร้างแรงจูงใจทางด้านภาษาอากร เพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัวเด็กและเยาวชน.

วารสารนักบริหาร, 26(2), 107.

มารู้จักกับเจ้าของ นามปากกา “ระเด่น”. (2528, กรกฎาคม). *นิตยสารรายการโทรทัศน์*, 5(59), 30.

รัญ เมืองลพ. (2538, มิถุนายน). จับตามองดารานำใหม่ สัมภาษณ์ กัญญารัตน์ จงรัชชกิจ.

ภาพยนตร์บันเทิง, 21(957), 18.

เรื่องย่อ สุวรรณหงส์. (2525, มิถุนายน). *ดาราจอแก้ว*, 4(50), 20-23.

เรื่องย่อเจ้าหญิงอัศวิน. (2534, 26 พฤษภาคม). *ดาราภาพยนตร์*, 14(682), 17.

เล็ก ปานโต. (2527, 1 มิถุนายน). กว่าจะเป็นไชยเชษฐา. *ดาราไทย*, 30(1252), 47.

วาทยากร. (2527, 15 กันยายน). *โลกดารา*, 345(15), 56.

ไวลด์ แองเกิล. (2518, เมษายน). สยาม สังวริบุตร ดาราเด็กทางทีวีเงินหลายล้าน. *ดาราวิรัฐ*, (8), 13.

ศิริพร ลีตะฐาน ณ ถลาง. (2536, พฤษภาคม). ละครจักรๆ วงศ์ๆ ในโทรทัศน์ : กระจกสะท้อนความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมวิราช*, 6(2), 66.

สรนันท์ ร. เอกวัฒน์. (2528, 15 มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*, 16(363), 27.

สรนันท์ ร. เอกวัฒน์. (2528, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*, 16(363), 26.

สรนันท์ ร.เอกวัฒน์. (2528, มิถุนายน). ไพรัช สังวริบุตร สู้ไม่ถอย. *โลกดารา*, 16(363), 27.

สืบสกุล แสงสุวรรณ. (2545, กุมภาพันธ์). *A day*, 4(42), 92.

- เสื่อเหลือง. (2524, พฤศจิกายน-a). ฝ่าจอวิจารณ์ วงการทีวี. *ดาราคอแก้ว*, 3(18), 46.
- เสื่อเหลือง. (2524, พฤศจิกายน-b). ฝ่าจอวิจารณ์ วงการทีวี. *ดาราคอแก้ว*, 3(19), 46.
- หนังสือ ทีวี. *จินดาสมุทร*. (2528). 26.
- อ้วน อาเขต.). โรงแรมวิปริต หนังสือทีวี. ของ “ดารafil์ม” ระดมดาราระชั้นกัน. *โลกดารา*, 330(14), 29.
- อ้วน อาเขต. (2527, 31 มกราคม). *โลกดารา*เยี่ยมบ้านดาราสาวจาก “สิงห์ไกรภพ” ดวงพร เอกศาสตร์. *โลกดารา*, 330(14), 29.
- อ้วน อาเขต. (2527, กุมภาพันธ์). เบื้องหลัง และเรื่องย่อหนังสือทีวี. ยอดฮิต...”ชวานฟ้าหน้าดำ”. *โลกดารา*, 24(332), 23.

สัมภาษณ์

- มาพิศร์ เชนโสภณ. (2564. 25 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ทางโทรศัพท์.
- รัมภา ภิมย์ภักดี. (2564, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.
- ศัลยา สุขะนิวัตต์. (2564, 12 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย กันตพงศ์ ก้อนนาค ที่ บ้านพักส่วนตัว.

ออนไลน์

- A-E-I-O-U. (2564, พฤศจิกายน). *คนนี่เอง น้องมิน จันจิรา เจ้าของเสียงขับเสภาในละครพื้นบ้านจักรๆ วงศ์ๆ – เฟรชชี จุฬาฯ*. สืบค้นจาก <https://campus.campus-star.com/variety/112992.html> (ออนไลน์).
- BBC.COM. (2564, December). *Journey to the west : The endlessly remade Chinese folk tale*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-39728636>. (ออนไลน์).
- Dailynews. (2564, ธันวาคม). “ลอร์ด เข้าพบทูต สปป.ลาว ขอโทษและชี้แจงภาพประตู่ช้อย”. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/241199/> (ออนไลน์).
- ISRANEWS. (2563, ตุลาคม). *7 ปี 1.3 พันล. รายได้ บ.สามเศียร ก่อน"แก้วหน้าม้า" ขึ้นบัลลังก์ เรตติ้งอันดับ 1* สืบค้นจาก https://www.isranews.org/content-page/item/41622-report01_41622.html.(ออนไลน์).
- Jan. (2564, พฤศจิกายน). *สรุปมหากาพย์ “เรียงช่อง” สะเทือนรีโมทเบอร์ 1-36 กับวิบากกรรม “ทีวีดิจิทัล” 7 ปี วุ่นไม่เลิก*. สืบค้นจาก

<https://www.brandbuffet.in.th/2020/08/implementation-of-digital-tv-numbering/>
(ออนไลน์).

Matchon. (2564, พฤศจิกายน). เมื่อ “อุทัยเทวี” ขอฉีกกฎ ไม่เป็น “จักรๆ วงศ์ๆ” และความเช็กซีใน
ละครพื้นบ้าน อันน่าจับตา. สืบค้นจาก

https://www.matchon.co.th/entertainment/news_1208469 (ออนไลน์).

MGR Online. (2564, ธันวาคม). ลาวข้อใจ ภาพเผาประตู่ชัยในละครพื้นบ้านช่อง 7. สืบค้นจาก

<https://mgronline.com/entertainment/detail/9570000058197> (ออนไลน์).

MGR Online. (2564, พฤศจิกายน-a). จากพื้นบ้าน สู่วัยครจักร์ วงศ์ๆ ยุค CG. สืบค้นจาก

<https://mgronline.com/qol/detail/9490000006256> (ออนไลน์).

MGR Online. (2564, พฤศจิกายน-b). จุดเปลี่ยน...รายการเด็ก รัฐจุดชนวนศึกหน้าใหม่ หน้าเก่า...

ใครดี-ใครอยู่. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/business/detail/9470000050891>

(ออนไลน์).

Pantip. (2563). (เกร็ดประวัติศาสตร์) “จันทร์สุริยคาช” เวอร์ชัน 2523 ภาพที่หาดูได้ยาก มีเพลงไต

เติลเก่าให้ฟังด้วยครับ. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32559628> (ออนไลน์).

Pantip. (2563, กันยายน-a). เกร็ดประวัติศาสตร์ “สังข์ทอง” เวอร์ชัน 2524 หนังสือจักรๆ วงศ์ๆ ที่

เรตติ้งถล่มถลาย มีเพลงไตเติลเก่าให้ฟังด้วย. สืบค้นจาก

<https://pantip.com/topic/32563845> (ออนไลน์).

Pantip. (2563, กันยายน-b). (เกร็ดประวัติศาสตร์) “นกกระจาบ” 2525 ภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่อง

สุดท้ายที่ถ่ายด้วยฟิล์ม 16 มม.. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/34084677>

(ออนไลน์).

Pantip. (2563, กันยายน-c). (เกร็ดประวัติศาสตร์) มาฟังเพลงไตเติล “เจ้าหญิงแดงอ่อน” เวอร์ชัน

2523 กันครับ. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/32559633?>(ออนไลน์).

Pantip. (2563, กันยายน-d). เกร็ดประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จักรๆ วงศ์ๆ เรื่อง แก้วหน้าม้า. สืบค้น

จาก <https://pantip.com/topic/33658762> (ออนไลน์).

Readthecloud. (2564, พฤศจิกายน). ดาราวิดีโอ และสามพ่อลูกสังวริบุตร ผู้กุมหัวใจผู้ชมละครไทย

มากกว่าครึ่งศตวรรษ. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/> (ออนไลน์).

SAMSEARN OFFICIAL. (2564, ตุลาคม). สามเศียร. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/c/SAMSEARNOFFICIAL> (ออนไลน์).

Samsearn.com. (2562). ไพรัช สังวริบุตร. (ออนไลน์).

- Sanook. (2564, ตุลาคม). ช่อง 3 ดึง ตากสินมหาราช ลงจอ ปลูกกระแสรักชาติ. สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/movie/15784/>.(ออนไลน์).
- SFGATE.COM. (2564, ธันวาคม). "Gimm" and "Once Upon a Time" review. สืบค้นจาก <https://www.sfgate.com/tv/article/Grimm-and-Once-Upon-a-Time-reviews-2326641.php>.(ออนไลน์).
- Star Retro. (2563, ตุลาคม). เจาะใจ 'สมชาย ศรีภูมิ' ตำนานขุนแผน 10 ปี. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/entertain/490319>.(ออนไลน์).
- The Standard. (2563). 4 ยอดกุมาร จากนิทานพื้นบ้านสู่ตำนาน จักรๆ วงศ์ๆ. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/4-yod-kuman-from-folk-tales-to-the-legend> (ออนไลน์).
- Tvdigitalwatch. (2564, ธันวาคม). เจาะเรตติ้งละครพื้นบ้าน ช่อง 7 ปี 2559-มี.ค.2562. สืบค้นจาก <https://www.tvdigitalwatch.com/thaifolkdrama-rating-ch7-2559-mar2562/> (ออนไลน์).
- Youtube. (2555). *क्रमन्स पितिसान्त* ตำนานเพลงละคร. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=pCITUKW9fpk> (ออนไลน์).
- Youtube. (2559). *อุทัยเทวี 2545*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=f-Nh6SBa1q8> (ออนไลน์).
- Youtube. (2563a). *มาลัยทอง 2535 ตอนที่ 1(ตอนจบ)*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=9KVdCTzHF5Y&t=3s> (ออนไลน์).
- Youtube. (2563b). *โสนน้อยเรือนงาม ตอน 1*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=7-nraWcNzck> (ออนไลน์).
- Youtube. (2564a). *Full Music เพลงประกอบละคร ปู่โสมเฝ้าทรัพย์ 2550*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Z3VIL9hNbjU> (ออนไลน์).
- Youtube. (2564b). *เกราะเพชรเจ็ดสี ตอนที่ 1*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=27jaxiTPBKQ> (ออนไลน์).
- Youtube. (2564c). *สังข์ทองรีรัน - ตอนที่ 20 (3 ตุลาคม 2564)*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=24ZDcHZ8FCo&list=PL6pNxpox0yx5ttOyHiyBKmXDoBU8keG2&index=20>.(ออนไลน์).
- Youtube. (2564, ตุลาคม-a). *เกราะกายสิทธิ์ ตอนที่ 36*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ZKH7-BGst9k&list=PL6pNxpox0yzZI6YVMRSO-IsXzkCEAxyF&index=36> (ออนไลน์).

Youtube. (2564, ตุลาคม-b). *เกราะกายสิทธิ์ ตอนที่ 6*. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/watch?v=s9TD6hIH3qA&list=PL6pNxpoxoz0yzZI6YVMRSO-lsXzkCEAxyF&index=6> (ออนไลน์).

Youtube. (2564, ตุลาคม-c). *แก้วหน้าม้า ตอนที่ 50 วันที่ 25 เมษายน 2560 ย้อนหลัง*. สืบค้นจาก

<https://www.youtube.com/watch?v=DkfGcTDQG18> (ออนไลน์)

กรมประชาสัมพันธ์. (2564, พฤศจิกายน). *การประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน ครั้งที่ 15*. สืบค้น

จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/10649> (ออนไลน์).

กระปุกดอทคอม. (2564, พฤศจิกายน). *เอมมี อมลวรรณ ประวัติสาวเซ็กซี่ กับเรื่องแซบ ๆ ในวงการ*.

สืบค้นจาก <https://women.kapook.com/view92345.html>. (ออนไลน์).

เก็บใจไว้ให้กันเพื่อวันของเรา. (2564, พฤศจิกายน). *5 มหานิยม ละครจักรๆ วงศ์ๆ ที่มีเรตติ้งสูงสุด*

10 อันดับ. สืบค้นจาก

<http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2011/09/A11132156/A11132156.html>. (ออนไลน์).

คนมองหนัง. (2564, ตุลาคม-a). *ทำไม “แก้วหน้าม้า” ถึงได้เรตติ้งสูงลิ่ว 11.0 ?*. สืบค้นจาก

konmongnangetc.com (ออนไลน์).

คนมองหนัง. (2564, ตุลาคม-b). *สามเคียร์เปิดตัวยูทูป SAMSEARN OFFICIAL แจง นี่คือ “ช่อง*

ทางการช่องแรก” ของบริษัท. สืบค้นจาก

<https://konmongnangetc.com/2017/12/09/samsearnofficial-youtube/> (ออนไลน์).

คนมองหนัง. (2564, ธันวาคม-a). *“มาสเตอร์เชฟในสังข์ทอง” ที่เรตติ้งสูงกว่า “มาสเตอร์เชฟของ*

จริง”. สืบค้นจาก <https://konmongnangetc.com/2019/03/01/sungthong-masterchef/> (ออนไลน์).

คนมองหนัง. (2564, ธันวาคม-b). *เมื่อ “ภูธฤทธิ์ พรหมบันดาล” หวนคืนละครจักรๆ วงศ์ๆ ในบท*

“ขันธमार” แห่ง “เทพสามฤดู”. สืบค้นจาก

<https://konmongnangetc.com/2017/08/25/phutharit-kanthamarn/> (ออนไลน์).

คมชัดลึกออนไลน์. (2564). *เปิดประวัตินัก สุทธิดา ขวัญใจวัยรุ่นยุค 90 หลังป่วยมะเร็ง คนแห่ให้*

กำลังใจ. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/entertainment/437918> (ออนไลน์).

คุณอ่านที่ฉันเขียนหรือยัง. (2564, พฤศจิกายน). *ขอตำหนิ “ไชยเชษฐา”*. สืบค้นจาก

<http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2012/02/A11670902/A11670902.html>. (ออนไลน์).

- จุฑานันท์ บุญทราหาญ. (2564, พฤศจิกายน). *รีเมคแก้วหน้าม้า มนต์เสน่ห์วรรณคดีไทย ความสนุกที่ไม่เคยเปลี่ยน*. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/article/317767/>(ออนไลน์).
- ชานันท์ ยอดหงส์. (2564, ธันวาคม). *อวสานของสังข์ทอง และนิมิตหมายอันดีของ LGBTQ ในละครจักรๆ วงศ์ๆ*. . สืบค้นจาก <https://thematter.co/thinkers/lgbtq-in-thais-mythology-drama/73143>(ออนไลน์).
- ตุ้มมาแว้ว. (2564, พฤศจิกายน). *ใครพอจะวิเคราะห์ได้ไหมคะว่าทำ “ละครจักรๆ วงศ์ๆ” ปัจจุบันนี้ถึงได้มีเสียงวิจารณ์เสมอว่าสู้ของเก่าไม่ได้*. สืบค้นจาก <http://www.boysapolclub.com/Forums/index.php?topic=2534.0>(ออนไลน์).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564, ธันวาคม). *เปิดเรตติ้ง ละครจักรๆ วงศ์ๆ ช่อง 7 จุดตายที่ช่อง 3 แก้มแตก!* สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/entertain/news/1297807>(ออนไลน์).
- บทเพลงปีศาจ. (2564, พฤศจิกายน). *ขอตำหนิ “ไชยเชษฐา”*. สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2012/02/A11670902/A11670902.html>(ออนไลน์).
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564, พฤศจิกายน). *ดีด้า วิดีโอ เก่าแต่เก่า ปิดทุกจุดอ่อน*. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/marketing/news-250886>(ออนไลน์).
- ปรานค์ ปีกมี. (2564, พฤศจิกายน). *คุยสบายๆ กับ “นันทนา วีระชน” นักเขียนชื่อดังกับนวนิยายที่ถูกสร้างเป็นละครทีวีคนนี้*. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/322126/>(ออนไลน์).
- มยุรี วนะสุขสถิตย์. (2564, พฤศจิกายน). *ละครจักรวงศ์...เสน่ห์ที่ไม่เคย-เปรียบมวย*. สืบค้นจาก <https://d.dailynews.co.th/entertainment/309517/>(ออนไลน์).
- ยอดมนุษย์...คนธรรมดา. (2564, พฤศจิกายน). *King of Thai Dramas*. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/dara-video/>(ออนไลน์).
- โรม บุนนาค. (2563, กันยายน). *เบื้องหลังไทยเริ่มมีทีวีสี เพื่อถ่ายทอดนางงาม ต้องเปลี่ยนระบบทีวีของประเทศ!!!* สืบค้นจาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9580000103786>(ออนไลน์).
- วินทร์ เลียววาริณ. (2564, เมษายน). *สัมภาษณ์ วานิช จรุงกิจอนันต์*. สืบค้นจาก <https://www.happyreading.in.th/article/detail.php>(ออนไลน์).
- ศักดิ์ภูเบศ. (2562, ธันวาคม). *(เกร็ดประวัติศาสตร์) สี่ยอดกุมาร 2526 ปลูกความนิยม จักรๆ วงศ์ๆ ปลูกความนิยมมาจนทุกวันนี้*. สืบค้นจาก <https://pantip.com/topic/35364649>

(ออนไลน์).

สมาชิกหมายเลข 1454560. (2564, ตุลาคม). ดูแก้วหน้าม้าแล้ว ถ้าประเทศไทยมีโทษเนรเทศจะดี
ไหม. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=DkfGcTDQG18>(ออนไลน์).

สำนักงาน กสทช. (2564, ธันวาคม). ข้อมูลกิจการวิทยุ. สืบค้นจาก
https://broadcast.nbtc.go.th/radio_info(ออนไลน์).

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2564, พฤศจิกายน). ละครชาวบ้าน วิจารณ์ท้าวพระยามหากษัตริย์. สืบค้นจาก
https://www.matichonweekly.com/column/article_357927(ออนไลน์).

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2563, กันยายน). รักริษยา. สืบค้นจาก
<https://www.fapot.or.th/main/archive>(ออนไลน์).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	กันตพงศ์ ก้อนนาค
วัน เดือน ปี เกิด	25 กันยายน 2535
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
วุฒิการศึกษา	2559
ที่อยู่ปัจจุบัน	การศึกษาระดับบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 56/20 หมู่ที่ 7 ซ.พหลโยธิน 59 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

